

Proleter Doğrultu

Devrimci Sosyalist Teorik Ve Politik Dergi

- 1 Mayıs 1998'in Gerçekleri
- "Üçüncü Konferans" Aynasında TİKB Gerçeği
- Kitap İncelemesi: "Ekonominin Terörü"
- Daha İyi Bir Program Hedeflemeliyiz
- Türkiye Ekonomisinde Toplumsal Toplam Ürün ve Ulusal Gelir Hesaplamaları
- Komintern'in Kuruluşunun Onuncu Yıldönümü

İÇİNDEKİLER

1 Mayıs 1998'in Gerçekleri	2
"Üçüncü Konferans" Aynasında TİKB Gerçeği	16
Kitap İncelemesi: "Ekonominin Terörü"	61
Daha İyi Bir Program Hedeflemeliyiz.....	67
Türkiye Ekonomisinde Toplumsal Toplam Ürün ve Ulusal Gelir Hesaplamaları	72
Komintern'in Kuruluşunun Onuncu Yıldönümü	94

1 MAYIS 1998'İN GERÇEKLERİ

1 Mayıs '98, ardında yeni dersler ve yeni hedefler bırakarak geride kaldı.

Bir işgünü oluşuna karşın işçilerden, emekçilerden, gençlerden, işsizlerden, ev emekçisi kadınlardan oluşan göstericilerin toplam sayısı iki yüz bini aştı. Yürüyüş ve miting yapılan yerlerin sayısı ise '97'yi ikiye katlamıştı. Keza bu yıl 1 Mayıs'la buluşan Kürt kentlerinin sayısı da dikkat çekiciydi. İstanbul dışında genel katılımı nicel bir gerileme yaşanmadı. Tersine gözle görülür bir artış vardı. Beklendiği gibi 1 Mayıs çarpışmasının odağı yine İstanbul'du ve açık irade savaşı kendini bütün çıplaklığıyla ortaya koydu.

1 Mayıs eylemlerinin genel tablosuna baktığımızda kitle hareketinde Aralık '97'de başlayan canlanmanın sürdüğünü görüyoruz. Bu 1 Mayıs'a değin kendi merkezlerinde bir eylemi göze alamayan, henüz buna hazır olmadıklarını düşünen değişik kentlerin, kararlı bir adımla bu eşiği aşmalarının sonucu olarak, otuz ayrı şehir ve ilçede yapılan yürüyüş ve mitingler, bir özgüven gelişimini gözler önüne serdi. Mücadele mayasının tuttuğunu, yeni güçlerin sahneye çıkmaya hazırlandığını gösterdi.

Başta İstanbul olmak üzere 1 Mayıs eylemine sendika kortejlerinde katılan işçilerin sayısının oldukça az olduğu '98'in gerçeklerinden bir diğeridir. İlerici ve devrimcile-

rin etkin olduğu bazı sendika şubelerinin 1 Mayıs'ın özüne uygun bir duruşu, coşkuyu örgütlenme çabasını dışta tutarsak, sendika kortejlerinin yarı-baygın tören bölüklerini andırdığını söyleyebiliriz. Görüldü ki sarı ve çağdaş sendikacılık çizgisi, sınıf içinde sermayenin ajanlığı çizgisidir. Bunlar birer ihanetçi olmanın ötesinde işçi sınıfı saflarındaki düşman ajanlarıdır. Ve 1 Mayıs '98'i, MGK bayrağının sallandığı resmi bir geçit, "bitse de gitsek" cinsinden biçimsel bir tören haline getirmek, faşizme ve sermayeye karşı bir mücadele olanağına dönüştürülmesini önlemek için bütün yeteneklerini seferber etmişlerdir. İstanbul'da devrimciler bu oyunu bozarken, küçük burjuva reformist partiler ve Kızıl Bayrak çevresi 1 Mayıs taktikleriyle sendika ağalarının yardımına koşmuş, ulusal konumun ihtiyaçlarından hareket eden yurtsever devrimci güçler ise plana yedeklenmişlerdir.

Her yıl olduğu gibi 98 1 Mayıs'ı öncesinde de devrimci hareket yoğun bir polis terörüne maruz kaldı. Baskınlar, gözaltılar, işkence ve tutuklamalar Nisan boyunca sürdü. Basın ve televizyonlar aracılığıyla 1 Mayıs'a katılımdan caydırıcı, endişe ve korku yaratmaya dönük propaganda yürütüldü. Ve tıpkı '96 ve '97' de olduğu gibi İstanbul'da 1 Mayıs'ı özüne uygun kutlamak isteyenler yine saldırıya uğradı, yüzlerce kişi yaralandı ve gözaltına alındı.

Amed, İskenderun, İzmir, Adana gibi kentlerde de gözaltılar yaşandı.

1 Mayıs '98'in dikkat çekici iki olgusu daha vardı. Bunların birincisi, bu yıl başta Amed olmak üzere Kuzey Kürdistan'ın bazı kentlerinde işçilerin, emekçilerin ve gençlerin faşist sömürgeciliğin tüm engelleme ve tehditlerini aşarak 1 Mayıs'ı kutlamalarıydı. Bu, sınıfsal bilinç yönünde bir ilerleme olarak önemlidir. İkinci olgu ise, Newroz'un çok güçlü kutlandığı Mersin, Adana gibi Türkiye kentlerinde ve bazı Kürdistan şehirlerinde 1 Mayıs'ta aynı kitleliliğe ulaşılamaması, hatta niceliğin neredeyse beş-altı misli düşmesiydi. Bu gerçek, bugün Kürt halkı saflarında ulusal bilincin geriye kalan her şeyden daha yaygın ve baskın olduğunu göstermesi bakımından dikkate değerdir.

İstanbul'un 1 Mayıs eylemlerindeki yeri ve özel önemi herkesçe kabul edilir bir gerçektir. Gazi ayaklanmasının ve kayıplar kampanyasının ardından gelen 1 Mayıs '95, faşist diktatörlüğü devrimci irade karşısında çaresiz bırakmıştı. '95 yılı boyunca süren büyük devrimci, antifaşist eylemlerden sonra Ümraniye zindan katliamına karşı sokaklarda yükseltelen gösterilerin ve '96 Şubat'ında başta Taksim olmak üzere alanları özgürleştiren üniversiteli gençlik hareketinin ardından gelen 1 Mayıs '96 ise faşist rejime ağır bir yenilgi yaşatmıştı.

1 Mayıs '97'de, devrimcileri, kendilerini, ıslah edilmiş 1 Mayıs planına uydurmaya zorladı faşist diktatörlük. İradelerini kırmak istiyordu. Ya kendinize oto sansür uygulayacak ve aramada sergileyeceğim inisiyatif gösterisine boyun eğerek alana gireceksiniz, ya da sizi engeller ve ezerim, dedi. Devrimci 1 Mayıs İçin Güç Birliği, bu karşı-devrimci plana dayatılan bir irade olarak kendini ortaya koyunca, "sütliman 1 Mayıs" hevesi diktatörlüğün kursağında kaldı. Devrimci Güç Birliği'nin potansiyelini kullanmakta kimi acemilikleri ve nicelik birliğinde '96'nın çok gerisine düşüldüğü bir

kenara kaydedildi; ancak bunlar irade çatışmasını ve ortaya çıkacak sonucu sakatlayacak bir öneme sahip değildi. Faşist plan bozulmuş, 1 Mayıs kazanılmıştı.

1 Mayıs '98'in üzerinde geçtiğimiz yılın nicelik durumunun ve devlet terörünün baskısı vardı. Diktatörlük, bu eksende ciddi bir faşist psikolojik savaş yürütmüştü. Yine aynı sorunlar üzerine küçük burjuva reformizmi umutsuzluk, DHKP-C ise yıpratma savaşı geliştirmişti. Ancak komünist ve devrimci yapıların bazı bölüklerinin Mart süreci boyunca sergiledikleri kararlı duruş ve gerçekleştirdikleri ortak tavır, inisiyatifin ıslah edilmiş 1 Mayıs plancıları ile onun yardımına koşanlara geçmesini engelledi. İstanbul'daki sendika bürokratlarının oluşturduğu "Kutlama Komitesi" bu koşullarda ve yeni bir truva atı olarak devreye sokuldu. Başta EMEP olmak üzere küçük burjuva reformistleri bütün güçleriyle bu truva atını gitmek istedikleri yöne doğru ittiler. Bir dizi söz ve vaat ortaya atıldı. "İş bırakma çağrıları" yayınlandı, "geçen yıldan alınan derslerle devrimci dostların durumunun hesaba katılacağı", "yer almak isteyen herkes alana girmeden kutlamalara başlanmayacağı" vb. propaganda edildi. Türk-İş'e bağlı sendikalarca yapılan toplantıda işçi temsilcilerinin baskıları sonucu alınmak zorunda kalınmış, fakat pratikte sahiplenilmeyeceği için de sahte nitelemesini hak eden, bu açıklama ve çağrılara güvensizlikle yaklaşan, komünist ve devrimcilere ateş püsküren ise EMEP'ten başkası değildi. EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel;

"Türkiyeli bir devrimci için 30 sendika şubesinin iş bırakarak 1 Mayıs'a kalması, bütün konfederasyonların da aynı biçimde karar almasını isteyen sendikaların inisiyatifine uygun davranmaktan daha devrimci bir tutum olabilir mi?" derken, kendisini sınıf sendikacısı olarak gören EMEP Genel Merkez yönetiminden İ. Sabri Durmaz da, "Evet, 98 1 Mayıs'ının kutlanması kararı konfederasyonlar tarafından alınmıştır.

Ama kararın böyle alınmış olması, inisiyatifin konfederasyonların üst yönetimlerinde olduğu anlamına da gelmiyor. Tersine, bütün ülke sathında inisiyatifin ileri işçi kesimlerinde, sınıftan yana sendikalarda, ilericilerde, devrimcilerde olduğu ortadadır" deyip bilindiğini söylediği bu gerçekleri neden bir kez daha anlattığını şöyle izah ediyordu:

"Kimi dergi çevreleri ve 'platformlar' geçtiğimiz hafta ortak bir açıklama yaparak; sendikaların inisiyatifindeki 1 Mayıs'ın uzlaşmacı bir 1 Mayıs olduğunu ilan edip, 'sendikaların inisiyatifini tanımayacaklarını', '1 Mayıs'ı devrimcileştireceklerini' ilan ettiler. Belli gerçekleri görmelerine yararı olur diye bu yazı yazıldı." Ardından bir de uyarıda bulunuyor Durmaz. O diyor ki:

"Dergi bürolarında yapılan bu türden saptamalar, niyet ne olursa olsun 1 Mayıs'ı sınıfın Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü olmaktan çıkarıp sınıfa karşı bir güne dönüştürme isteğinin ifadesi anlamına gelir." Ve yazı bir tehditle sona eriyor:

"Kısacası herkes kendine çekidüzen vermeli, geçmiş yıllarda olanlardan doğru sonuçlar çıkarmalıdır. Aksi halde sorumluluklarının altından kalkamazlar." (Emek, 26 Nisan '98)

Kuşkusuz bütün sözler 1 Mayıs günü sınıandı ve yaşam, sendika bürokrasisiyle küçük burjuva reformistlerinin kirli ittifakını gözler önüne serdi. Konfederasyonların başındaki burjuva ajanlarının gerici, şoven, işçi emekçi düşmanı nutukları bir yana, alandaki coşkusuzluk ve faşizmin saldırısına uğrayan binlerce işçi, emekçi ve genç karşısındaki kayıtsızlık, gerçeği ortaya koyan kanıtlar olarak sınıf mücadelesi tarihindeki yerini aldı.

KOMÜNİST ÖNCÜNÜN 1 MAYIS DURUŞU

Marksist leninist komünistler İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Adana, İskenderun, Antep, Malatya, Zonguldak ve Hopa'da alanlardaydılar. İstanbul'da Güç Birliği sağ-

lanmışken, Malatya'da Partizan'la ortak imzalı bir pankartın ardında yürüme adımı atılmıştı.

Her yıl olduğu gibi devlet, yine geleneğini bozmadı ve Mart-Mayıs sürecinde 1 Mayıs'a hazırlık ve katılımı zayıflatma amaçlı gözaltı, işkence ve tutuklama saldırılarıyla yüz yüze gelindi. Bunlar, 1 Mayıs günü İskenderun'da yüz, Adana'da ise onlarca kişinin gözaltına alınarak gösterilere katılmalarının engellenmesiyle noktalandı. İstanbul'da geçtiğimiz yıl olduğu gibi, "MGK gölgesinde 1 Mayıs'a hayır, yaşasın devrimci 1 Mayıs" diyenlere vahşice saldıran polis, aralarında komünistlerin de bulunduğu yüzlerce devrimciyi yaraladı ve gözaltına aldı.

Marksist leninist komünistler, tüm faşist saldırılara rağmen başta İstanbul olmak üzere 1 Mayıs'a hazırlık için canlı bir çalışma gerçekleştirdiler. 8 Mart'tan başlayarak esasen yasadışı olan birleşik-kitlesele gösterilerin örgütlenmesi-başarılması süreçlerini, aynı zamanda 1 Mayıs'ın hazırlığı olarak ele aldılar. 8, 12, 16 ve 21 Mart gibi önemli muharebelerde kararlılığı, coşkuyu, kitlesele katılımı örgütleyerek 1 Mayıs'a yürüdüler. Bundan ayrı olarak Nisan boyunca olanaklı olan tüm araç ve biçimlerden yararlanarak geniş yığınlara 1 Mayıs çağrısı yaptılar. Bildiri dağıtımı, afiş, yazılama, ev ve kahve toplantıları, geziler, özel işçi toplantıları, öncü işçilere ve sendikal platformlara dönük yoğunlaştırılmış çalışmalar ve nihayet hazırlık komiteleri gibi araçlar ilk elde hatırlatılabilir. 1 Mayıs günü yürüyüş ve mitinglere katıldıkları ana merkezlerde coşkuları, disiplinleri, kararlılıkları ve görselelelikle dikkat çeken Marksist Leninist Komünistler, '97 1 Mayıs'ından farklı olarak bu yıl ikisi Kürdistan'da olmak üzere altı ayrı kent ve ilçede daha kendi kortejleriyle kutlamalara katılarak genel yükselişin ve mayalanmanın dışında olmadıklarını gösterdiler.

Marksist leninist komünistler, 1 Mayıs kutlamalarını kendi başına amaç haline getirmedi. Yürüyüş ve mitinglerin, katılanların

beyninde, yüreğinde, psikolojisinde hangi etkileri bırakacağı, faşist rejimle devrim güçleri arasındaki mücadele açısından o süreçte hangi özgül anlamı taşıdığı, genel olarak yığınlara vereceği mesajın ne olacağı gibi soruları ele alan bir perspektifle hareket ettiler. Keza onlar, her 1 Mayıs merkezinin özgün durumunu gözetken, geride kalan 1 Mayıs'ları dikkate alan, o kutlamada daha sonraki süreç açısından neyin hazırlanması gerektiğini açıklıkla saptayan bir çizgide yürüdüler. Alana hangi pankartlarla girileceğinden, arama noktalarındaki tutuma ve alanda yeni pankart ve flamalar açılıp açılmayacağına değin her açıdan, özgünlükleri ve mücadelenin devrimci ihtiyaçlarını hesaba kattılar. Bu konumlanış 1 Mayıs öncesinde şöyle ifade edilmişti:

"1 Mayıs'ı kutlamış olmanın, kutlamalara öylesine katılmış olmanın kendi başına devrimci hiçbir anlamı yoktur. Bu nedendir ki kimse kendini kandırmaya çalışmamalıdır. İzinli gösterilere katılma planı elbette ki alana girme yönelimine sahip olmalıdır. Bu nedenle farklı kentlerin somut durumuna uygun düşen esneklikler gösterilmesi de düşünülebilir ve düşünülmelidir. Ama bu esneklikler solda devrimci duruşun sulanması, bozulması ve belirsizleştirilmesine varmamalı, dahası alana girmek kesinlikle mutlaklaştırılmamalıdır." (Atılım, Sayı: 38, Başyazı)

Öncünün 1 Mayıs'ın politikası içinde kuşkusuz İstanbul'un yine özel bir yeri vardı.

1 Mayıs'ın faşist rejimden koparılıp alındığı, bu uğurda ağır bedeller ödendiği ve her 1 Mayıs'ın devrimci iradeyle faşist irade arasında açık politik çatışma olarak geçtiği bu kentteki duruş, genel atmosferi etkileyecek ve bir sonraki sürecin ve hatta '99 1 Mayıs'ının tohumlarını da atacaktı. Burjuvazi faşist terör gibi bir silaha, sendika patronları gibi araçlara sahipti. Bunlarla manevralar yapmaya çalıştı. Sendika patronları küçük burjuva reformist partileri yedekleme-

ye giriştiler. Yazılı ve görsel medya ise muharebenin psikolojik savaş cephesinde bütün gücüyle hücumla kalktı. Komünist basın durumu şöyle tarif ediyordu:

"98 1 Mayıs çarpışmasının konusu değişmemiştir. Devlet 1 Mayıs'ı ehlileştirmek istiyor, bilumum reformistlerin pozisyonu da bunu benimsediklerini gösteriyor. Devletin bu politikalarını boşa çıkartmayı amaçlamalı mı taktik? Ya da '98 1 Mayıs'ında devletin bu politikasını bozmayı amaçlamayan taktik devrimci olabilir mi?" (Atılım, Sayı: 38, Başyazı.)

Sorun bu kadar açık ve keskindir. Kuşkusuz sözkonusu durum bu 1 Mayıs'ta ortaya çıkmamıştı. Sınıf mücadelesinin, öncesi bir yana, son on yılında adım adım bu düzeye ulaşmıştı. Atılım'ın aynı başyazıda belirttiği gibi:

"1 Mayıs, '70'lerin ortalarından itibaren ve (12 Eylül gerici döneminin yarattığı kesintinin ardından) '88'den itibaren günümüze değin, üst üste yığılmış kapsamlı toplumsal sorunlar, sınıfsal çelişkilerin derinliği ve keskinliği gibi nedenlerle geleneksel biçimde politik irade savaşı ve tarafların güç denemesi biçiminde geçmektedir. Özellikle Kürdistan'da, ama önemli ölçüde Türkiye'de de Newroz, '90'lardan beri aynı niteliğe bürünmüş özel bir gündür. Yalnızca faşist rejim ve komünist, devrimci ve yurtsever öncü güçler değil, yığınlar da böyle algılamaktadır, 1 Mayıs ve Newroz'u.

1 Mayıs taktiğinin temel bir verisidir vurguladığımız bu politik gerçeklik. Ve onu hesaba katmayan taktiğin dizlerinin bağı çözülmüş demektir. '98 1 Mayıs'ında da geleneksel irade savaşı yinlenecektir. Bunun gereğini yerine getirmekten sakınıp, çekinenlerin devrimci duruşu zaafa uğrayacaktır. Marksist Leninist Komünistler siyasi gerçeklerin gereğini yerine getirecek, irade savaşının buyruklarını, en geniş kitlelerin doğruluğunu ve haklılığını anlayabileceği zemin ve tarzda yerine getirmeye özen göstereceklerdir."

Komünist öncünün İstanbul'da 1 Mayıs'taki duruşu bütünüyle buna uygundu. Ve beklediği gibi, proletaryanın bu büyük mücadeleye merkezinde iki ayrı 1 Mayıs kutlandı. Abide-i Hürriyet'te MGK kürsüsünün kurulduğu ve arama noktasından başlayarak alanın buna tabi hale getirildiği, başlangıcı ve bitirilişi dahil hiçbir anında konfederasyon patronlarının tercihlerinin dışına çıkmadığı bir kutlama vardı. Alanda yer alan güçler içinde, konfederasyonların getirdiği kitlenin oranı dörtte biri aşmadığı halde, sendika patronları, küçük burjuva reformist partiler tarafından 1 Mayıs'ın sahibi haline getirilmişti. Bir başka deyişle, kutlama adeta zorla MGK'ya teslim edildi. Devrimci bir havadan, görsellikten ve coşkudan yoksun binlerce insan, MGK sendikacılarını dinledikten sonra dağıtıldı. Üstelik uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele gününde, birkaç yüz metre ötesinde yaşanan vahşi polis saldırısını görmezden, duymazdan gelmesi istenerek. Barikatın diğer tarafında Devrimci Güç Birliği'nin ve DHKP-C'nin ıslah edilmiş 1 Mayıs planını reddeden duruşu vardı. DHKP-C, MGK oyununa tabi olmama ve bozmaya yönelik tavrını birleşik bir karşı koyuşa götürebilecek politik yeteneği yine gösteremedi. Devrimci Güç Birliği ise özgür bir alan yaratıp, devrimci 1 Mayıs kürsüsünü kurarak yalnızca geleneğin özüne uygun bir kutlama yapmakla kalmadı, daha sonraki süreci hazırlayacak güçlü bir adım da attı.

Komünist öncü, geçtiğimiz yıl olduğu gibi bu yıl da devrimci ve antifaşist güçlerin katılacağı; MGK planının boşa çıkarılmasını ve 1 Mayıs'ın özüne, sınıf mücadelesinin güncel gereklerine uygun biçimde kutlanmasını amaçlayan birleşik bir karşı iradenin örgütlenmesi çizgisinden hareket etti. Bu konuda yaratılan olumlu geleneklere yeni bir halka eklenmesi için çaba harcadı.

DEVRİMCİ GÜÇ BİRLİĞİ'NİN ANLAMI VE ROLÜ

"MGK postalları altında 1 Mayıs'a hayır! ESK ağalarının güdümünde bir 1 Mayıs'a

hayır! Reformizmin içini boşaltarak karnavala çevireceği icazetçi-sahte bir 1 Mayıs'a hayır! İşçi sınıfı ve emekçi kitlelerin birleşmiş-yakıcı talepleri için savaşım iradesi geliştirecek, sosyalizm özlemimizi canlandıracak, devrimci irade ile Mart ayında filizlenen öncü kitle dinamiklerini buluşturacak bir 1 Mayıs için ileri!" perspektifi ve çağrısıyla yola çıkan Devrimci Güç Birliği, geçtiğimiz yıl olduğu gibi bu yıl da faşist diktatörlüğün hazırladığı ıslah kafesine girmedi ve onu deşifre etti.

1 Mayıs'ın faşist rejimle çok somut bir politik irade çatışması biçiminde cereyan edeceğinin bilincinde olan Devrimci Güç Birliği, hiçbir hayale kapılmadan ve geçtiğimiz yılın derslerini de hesaba katan bir duruşla amaca uygun bir pratik sergilemiştir. Onun yaşadığı kimi eksikliklerin bu özü gölgeleyebilecek bir ağırlığı yoktur.

Devrimci Güç Birliği, MGK'nın, 1 Mayıs'ta solun ıslah edilmesi, devrimci mücadelenin, devrimci simgelerin, devrimci yasadışılığın meşruluğunu bırakalım ilerici yığınları, bizzat devrimci saflarda bile tartışıldığı bir psikoloji ve pratik yaratılması yolunda, etkileri önümüzdeki döneme yayılacak bir adım atma planını boşa çıkarmıştır.

Devrimci Güç Birliği, komünist ve devrimci güçlerin, çevrelerin kayda değer bölümünü sermayeye ve faşist rejime karşı devrimci 1 Mayıs ekseninde birleştirmiştir.

Devrimci Güç Birliği, isteyen parti ve örgütlerin kendilerini açık kimlikleriyle ifade ettikleri bir alanda, devrimci bir kürsü kurarak onbini aşkın işçinin, emekçinin, kadının ve öğrenci gencin 1 Mayıs'ı özüne uygun tarzda kutlamalarını sağlamıştır.

Devrimci Güç Birliği kürsüsü, ortak açıklamanın ve tek tek yapıların mesajlarının okunduğu, emperyalizme, işbirlikçi sermayeye ve faşist rejime karşı mücadelenin büyütülmesi çağrısının haykırıldığı devrimci 1 Mayıs mevsizi olmuştur.

Devrimci 1 Mayıs İçin Güç Birliği'nin kutla-

ma alanı, sömürgecilğe ve şovenizme karşı halkların kardeşliği ve Kürt ulusuna özgürlük ajitasyonunun sesi, soluğu olma işlevini üstlenmiştir.

Devrimci Güç Birliği, devrimci ve komünist partilerin-örgütlerin meşruiyetini yığınların dikkat merkezine getirmiş, küçük burjuva reformistlerinin kolayca angaje olduğu MGK patentli "yasadışı terörist odakların meşrulaştırılmaması", "yok sayılması" direktifine açık bir darbe indirmiştir. Herkes görmüştür ki, nasıl EMEP, ÖDP, SİP vb. varsa ve onlar bir taraf olarak bu tip süreçlerde yer alıyorsa, örneğin MLKP, TKP/ML, TİKB, TKP(ML), TKP-K da vardır ve kendilerini bir biçimde ifade edeceklerdir. Komünist ve devrimci partilerin, örgütlerin yok sayılması bir işe yaramayacaktır. İşçi sınıfının, emekçilerin ve gençliğin tercihini burjuva legalitesine teslim olanlardan birinden yana yapma diye bir zorunluluğu, çaresizliği yoktur.

Devrimci Güç Birliği, "tecrit olursunuz" tehdidine, çarpışmanın içeriğini, özgünlüğünü, devletin planını hesaba katmadan, "bilinçsiz, devrimci etkiden vb. uzak hazır bir kitleye ajitasyon-propaganda yapma imkanını kaybediyorsunuz" veya "1 Mayıs'ı kutlama işçilerin görevidir, bu hak da onlar adına sendika yöneticilerindedir, tek devrimci tutum buna tabi olmaktır" diye kuyrukçu, reformist feryatlar koparanlara, asıl mesele devrimci taktikten tecrit olmamak, işçi sınıfının ve ezilenlerin devrimci taleplerini yükseltmek, faşist rejimin ıslah etme planını bozmaktır yanıtını pratikleştirmiştir. 1 Mayıs'ın sermayeye ve faşizme karşı mücadele günü olduğunu ortaya koymuştur.

Devrimci Güç Birliği'nin, kutlama yaptığı alana toplanan onbini aşkın işçi, emekçi ve genç daha sonraki süreçler için mücadele istek ve kararlılığını pekiştirmiş, coşkuyu ve faşizme karşı öfkeyi büyütmüştür.

Bütün bu belli başlı gerçeklerin yanısıra, Güç Birliği'nin bazı yetmezlikleri, organizasyon sorunları da vardır elbette. Bunların

başında, kendi potansiyelini çarpışmayı daha etkili tarzda yürütecek biçimde konumlandırma olanağını iyi kullanmamak gelir. Keza kimi görevler konusunda yer yer gevşeklikler ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz bunlar, grupların ayrı ayrı duruşlarında da yaşanan ve yaşanabilecek zayıflıklardır. Pek çok gazete ve dergide, yapılan bir eylemin veya etkinliğin ardından, "iyiydi ama, şunları şunları da kendi eksikliğimizden kaynaklı olarak yapamadık" türü vurguları görürüz. Sorun, hazırlık ve örgütlenmeyle ilgilidir.

1 Mayıs özgülünde konuşursak, ortaya çıkan eksiklik ve problemlerin devrimci hareketin ortak bir merkez oluşturma, bunun araçlarını yaratma ve işletme konusundaki gelenek zayıflığıyla, yabancılıkla ilgili olduğunu vurgulamalıyız. Bunun aşılmasının yegane yolunun ise, daha sık eylem ve güç birliklerinden geçtiği, birlik kültürünün ancak pratik içinde gelişip köleşeceği aşıkardır.

Devrimci Güç Birliği pratiğine gelecekle ilişkisi içinde şu soruları da sormalıyız:

Geçtiğimiz yıl yapılan hatadan öğrenerek polis barikatının önünde saplanıp kalma, düşmanın pusu merkezi olarak değerlendirdiği boşaza sıkışmama isabetli bir tavırdı. Keza hazırlıkların devrimci bir kürsü kurmayı kapsamaması ve bunun için bir yer belirlenmiş olması da öyledir. Ancak kutlama alanı saptanırken daha baştan semt içinde ve muhtemel polis saldırısına karşı koymak için daha uygun bir yer belirlenemez miydi?

Devrimci Güç Birliği'nin siyasi etki sahasında olup da şu veya bu nedenle Abide-i Hürriyet'e gönderilen güçlerin, ilk sendika patronunun kürsüye çıktığı an verilmiş sözlerin tutulmadığı ve devrimci saflarda toplanmış kitlelerin alana sokulmadığı ajitasyonunu yaparak topluca oradan ayrılmaları ve Güç Birliği kürsüsünün kurulduğu devrimci 1 Mayıs alanına gelmeleri çok daha doğru bir tutam olmaz mıydı?

Yurtsever güçlerin devrimci kutlamaya katılması için daha ısrarlı bir çaba harcanamaz mıydı?

Kuşkusuz sorular bize, bütün bunların en sağlıklı zeminde tartışılması ve karara bağlanması için o süreçte ortak iradeyi temsil eden platformun zamanında ve iyi örgütlenmesi zorunluluğunu da tekrar hatırlatıyor. Temsiliyetin ve olanak sağlama düzeyinin beklenen role uygun düşmesi gerektiğini işaret ediyor.

İstanbul'da farklı bir bölge seçilemez miydi tartışmaları açısından ise söylenecek şudur:

O durumda, MGK sözcüsü sendikalar ve onlarla suç ortaklığı yapan küçük burjuva reformistlerinin, her iki alandaki ve genel olarak ilerici saflardaki kitleler nezdinde deşifre edilmesi olanağı boşa harcanmış olmaz mıydı? Açıktır ki, bu olanak önemliydi ve devrimci 1 Mayıs taktiği tarafından hakkınca değerlendirildi.

KURTULUŞ ÇİZGİSİNİN 1 MAYIS PRATIĞI

Kurtuluş çizgisi, 1 Mayıs sürecinde, eylem günü ve sonrasında açık tutarsızlıklar sergiledi. O, artık sahip olduğu politika kültürünün temel bir ögesi haline gelmiş olan, gerçeklerle canının istediği gibi oynama özelliğini 1 Mayıs değerlendirmelerinde bir kez daha sergiledi.

Kurtuluş çizgisi, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da yasal partilerle ittifakı esas alan bir 1 Mayıs politikası izledi. ÖDP, EMEP, DBP ve HADEP'le toplantılar düzenledi, kararlar aldı. Sözümona MGK'ya ve MGK sendikalarına bu ittifakla karşı duracaktı. "MGK solu" tespitlerini unutmuş, ÖDP'nin söylemleri karşısında tepeden tırnağa umuda kesmişti. Devrimci ittifak seçeneğinden iradi biçimde uzaklaşmış olan Kurtuluş çizgisi, her dönemde ilk olarak yasal partilerin kapısını çalma hattına iyice oturmuştur.

Peki sonuç nedir?

"İlk görüşmelerde Haklar ve Özgürlükler

Platformu, ÖDP, HADEP, EMEP ve DBP ile 1 Mayıs'ın devrimci içeriği ve biçimi konusunda hemfikir olunup, sendikaların oluşturduğu komiteyle bu yapıların ortak toplantı yapması ve bunlardan fiili bir tertip komitesi oluşturması kararı alınmıştır.

Bu görüşmelerden sonra ÖDP telefonla HÖP'ü arayıp 'tertip komitesiyle tüm partiler görüşecek, platformlar katılmıyor' bilgisini verir."(Kurtuluş, Sayı: 79, sf. 11)

Küçük burjuva reformistleriyle ya da kendi ifadesiyle "MGK solu"yla 1 Mayıs'ı devrimci içeriğine ve biçimine uygun olarak kutlama planı çok yaman bir "taktik"tir doğrusu. Ama olmamıştır. Bırakınız devrimci 1 Mayıs'ı, müttefikleri onunla sendikacıardan oluşan tertip komitesi toplantısına kadar bile birlikte gidememişlerdir. Telefonla HÖP'e bildirdikleri şey, tertip komitesinin platformlardan uzak durmak istediği ve kendilerinin buna karşı herhangi bir uzlaşmaz karşı duruş sergileyemeyecekleridir. MGK'ye ve MGK sendikalarına karşı ittifak, sendikacıların ilk fiskeyle yıkılıvermiştir. Örgüt pankartı, bayrağı, Kurtuluş'un deyimiyile "temsili kıyafetli grup" veya "gösteri grubu" gibi aşırılıklara başvurulmayacağı teminatı da bir işe yaramamıştır.

Kurtuluş çizgisi, reformistlerle kurduğu şatonun erken çökmesinin şaşkınlığıyla bir süre bekleyip, gelişmeleri izledikten sonra, çoktan yolunu çizmiş ve duruşunu halklarımıza açıklamış olan Devrimci Güç Birliği bileşenlerini şöyle bir yoklamıştır. Ne var ki kutlamaya birkaç gün kala yapılan bu girişimin herhangi bir perspektif açıklığı ve somutluk taşımadığı açıktır.

Kurtuluş çizgisinin bu koşullar altında kendisi için akıllıca gördüğü yegane tutum, 1 Mayıs günü varlığını hissettirecek, o ağzına pelesenk olmuş deyimle "medyatik", "reklamcı" bir "taktik" izlemektir. Bu uğurda "kitlenin burnunun kanamasını", "halkı korkutmayı" vb. göze almıştır. Bütünöyle kendine dönük bir tarzdır bu. Çünkü ne polis barikatını zorlamış, ne de planlanmış

bir devrimci kutlamaya girişmiştir. Anlaşılan beklediği şey polisin saldırısıdır. Gerisi ise kendi ifadesiyle "DHKP-C kortejinin önünde korteji izleyen", "diğer gazete ve TV'lerden muhabir ve kameralardan oluşan yaklaşık 120 kişilik gazeteci grubu"nın işidir.

Kurtuluş diyor ki, "biz 1 Mayıs alanlarına polisin izin vermediği pankartları, bayrakları, temsili giysileri taşımadan da girebilirdik. Sorun tam da buradadır. Bu devletin bir dayatması olup 1 Mayıs'ı kendi istediği gibi yaptırmakta. Bu, devletin 1 Mayıs'ı işçi sınıfının mücadele günü olmaktan çıkarıp içini boşaltmasıdır."

"İşte bu çerçevede, pankartlarımızla, bayraklarımızla, kortejimizin küçük bir grubunun giydiği temsili gerilla giysilerimizle tüm bu dayatmaları kabul etmeyip devletin yasaklarına 1 Mayıs'ta ortak olmadık." (Kurtuluş, Sayı: 80, sf. 75)

Fazla söze gerek var mı? Kurtuluş çizgisi mimarlarına sormak gerekiyor: Mantiğiniz buyusa 1 Mayıs '97'de neden farklı davranmışınız? Gazi ayaklanmasının yıldönümlerinde devrimcilere devletin yasaklarını dayatırken ne yaptığınızın bilincinde değil miydiniz? O sayfalar dolusu küfürnameleri yazarken hangi düşünce, hangi duygu yönetiyordu sizi?

Son iki yıla bir göz atın, "polis yasakları" ve bunun "devletin bir dayatması" olmadığı bir tek 1 Mayıs veya önemli gösteri var mıdır? Yasakların, faşist barikatı yarmak, devletin şartlarını devrimci kararlılıkla çiğnemek dışında bir yolla aşıldığı tek bir örnek var mıdır?

Tutarlı gerekçeler icat etmek adına bu ölçüde garip izahlara sığınmak, Kurtuluş çizgisinin hayat karşısındaki sınavının başarısız sonuçlarını gizlemeye yetmez.

Kurtuluş, bu 1 Mayıs'ta küçük burjuva reformistlerinin ve HADEP'in ittifakı erken bozması nedeniyle farklı bir yol tutmuş, Güç Birliği gerçeğinin yarattığı zorlamaya

kararlı bir devrimci duruşu esas almıştır; ama geçtiğimiz 1 Mayıs'ın ve son iki yılın çeşitli eylemlerinde sürdürdüğü yanlış ajitasyonun, küfürname ustalığının baskısı altındadır. İlk dokunuşta çöken çürük gerekçelere sarılmasının nedeni budur.

Kurtuluş çizgisi ne renk veren politika kültürünün iyice belirginleşen unsurlarından bir diğeri de, her durumda mutlaka haklı, mutlaka doğru, mutlaka üstün olduğudur. 1 Mayıs değerlendirmelerinde bunun göze batan örnekleriyle karşılaşıyoruz.

1 Mayıs süreci ve 1 Mayıs duruşu hakkında ortaya konulan gerçeklere rağmen Kurtuluş, Devrimci Güç Birliği hakkında şunları söyleyebilmektedir.

"Oportünizm ise 1 Mayıs öncesi tartışma ve saflaşmalar sürerken kararlı hiçbir tavır sergileyememiş ve ne yapacağı, ne yaptığı belirsiz bir hale gelmiştir. Tam bir şaşkınlık yaşamışlardır dersek yanlış olmaz."(Sayı: 80, sf. 3)

Yeterince komik sözler bunlar. "Oportünizm" diye nitelediği, komünist ve devrimcilerin 1 Mayıs politikasının 8 Mart'ta, 12 Mart'ta, 16 Mart'ta, Newroz'da verili olduğunu göremeyecek denli körleşmiştir. Keza Devrimci Güç Birliği'nin toplantı ve yönetimleri hakkındaki bilgiler sır olmadığı ve günlük basına yansıdığı halde bunları yazdığına göre bilinçli bir çarpıtmadır. "Kurtuluş hep haklıdır" saplantısının sonuçlarıdır bunlar.

Aynı şey şu sözler için de geçerlidir. "Alandaki birlik politikalarından bir çeşitli oportünist grupları bir araya getiren 'Devrimci Güç Birliği'nin' politikasıdır. Ancak bu kesimin 1998 1 Mayıs'ında bir 1 Mayıs politikası olmamıştır. Dolayısıyla politikasız bir birlik ne ölçüde varlık gösterebilir, ne ölçüde işlevsel olabilirse, o kadar olmuştur." (Sayı: 80, sf. 31)

Bu, Kurtuluş'un eleştiri tarzının sefaletinin açık örneklerinden biridir.

Devrimci Güç Birliği'nin, MGK'nın ıslah

edilmiş 1 Mayıs politikasını bozma, devletin çizdiği sınırları reddederek 1 Mayıs'ı devrimci bir gösteriyle kutlama hattı politikasızlık öyle mi?

Kurtuluş çizgisi, küçük burjuva reformistleriyle devrimci 1 Mayıs örgütlemeye, onlarla ortak metin okumaya soyunacak, fakat bozgun çok erken gelince, geçtiğimiz yıl Devrimci Güç Birliği'nin yaptığını, alan zorlama çabasını da bir kenara bırakarak tekrar edecek ve bu, politika olacak; buna karşın, 1 Mayıs'a devrimci rengini vermek için Güç Birliği oluşturan, geçen yıl çıkardıkları derslerle, barikatı zorlayıp aşamayacaklarsa önünde çakılıp kalmak, polisin saldırısını beklemek gibi bir hataya düşmemek için bir kutlama noktası belirleyen, polisle çatışmayı tuzak bölgede değil, semtte yapmayı öngören, devrimci bir kürsü kurup oradan ortak metin ve tek tek grupların mesajlarını okuyan, müzik ve şiir dinletisiyle coşkuyu yükselten, sloganlarını, marşlarını, devrimci bir andla perçinleyen ve bütün bunları komünist ve devrimci öncülerin pankartlarının, bayraklarının, milislerinin güzelleştirdiği bir alanda gerçekleştiren Devrimci Güç Birliği'ninki politikasızlık olacak öyle mi?

Kurtuluş'un gerçeklerle oynama ve kendini her durumda haklı çıkarmayı her şeyden önemli sayma biçimindeki politika kültürü bileşenleri, gazete sayfalarından alınıp hayatla yüzleştirildiğinde karşımıza çıkan şey Kurtuluş'un trajedisidir.

Buna son bir örnek verelim, diyor ki Kurtuluş:

"Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi sol güçler nezdinde de, halk güçleri nezdinde de devrimci birlik politikalarını hayata geçiren olmuştur.(...) Halkın her kesiminden onbinler cephe kortejindeki halk güçlerinin birliğini gerçekleştirmişlerdir. (Sayı: 80, sf 31.)

Demagoji budur işte. Bu Kurtuluş'un yazgısı haline gelmiştir. Çünkü gerçeklerle oynamak ve her durumda haklı çıkmak kültü-

rünün mayası demagojidir.

Kurtuluş, 1 Mayıs 98'de hiçbir birleştirici yetenek gösterememiş, hiçbir birlik oluşturamamıştır. 1 Mayıs öncesi devrimcilerle değil, küçük burjuva reformistleriyle birlik aramış, onda da başarılı olamamıştır. 1 Mayıs'ta devrimciler bir tarafta, sendika patronları ve yasal partiler bir taraftadır. Kurtuluş iki alan arasında bir başınadır. Ve polis barikatının önünde bekleyip polis saldırısının kendini gündeme sokması taktiğinden medet ummuştur. Kaldı ki, Kurtuluş'un 1 Mayıs öncesi çıkan son sayısında yaptığı "alanda birlik" çağrısı da gerçeğin itirafından başka bir şey değildir. Bu "taktiğin", birlik gibi iradi bir mesele bakımından hiçbir somut değer taşımadığı ortadadır.

Bütün bu gerçekler bilindiği ve hiçbir birleştirici yetenek sergileyemediği apaçık ortada olduğu halde "DHKP-C, devrimci birlik politikasını hayata geçiren olmuştur" diye yazmak, cenaze evindekilere gözünüzü aydın demekten farksızdır.

Saflarında topladığı insanların sayısının kalabalık olduğunu söyleyerek, "Halk benim kortejimde toplandı, devrimci birliği ben sağladım" demek de gülünçtür. Açık ki birlik denilen şey iki ya da çok taraf arasındaki ilişkilerde anlam bulan bir kavramdır. Demagoji devrimci bir yöntem değildir; hiçbir devrimci sonuç da üretmez.

Kurtuluş çizgisinin politika kültürünün belirleyicilerinden biri de sayılar üzerinde içeriksiz savaşlar geliştirmek, bu konuda yozlaşma noktasına sürüklenmektir.

Diyor ki Kurtuluş:

"Oportünizm geçen yıla kıyasla daha da gerilemiş, küçülmüş ve ne yapacağını bilemez durumdaydı. Cephe kitleleri ise geçen yıla göre daha da artmış ve tüm görkemi ile alanda yerini almıştı." (Sayı: 80, sf. 3)

"Devrimci Güç Birliği de iki bin kişiyle yürüyüş kolunda yerini almıştı." (s. 80, sf. 26) İki bin rakamı vermesine rağmen, Güç Birliği'ni oluşturan komünist ve devrimci grup-

larla ilgili yazdığı tek tek rakamların toplamının bini ancak aşması Kurtuluş'un izah etmesi gereken bir durumdur. Bizi ilgilendiren, onun Güç Birliği kitesini beşte bir oranında küçültüp bu avuntuya dayalı sevinç gösterilerine girişmesi değildir. Kendi sayısını yuvarlak bir hesapla üç misli fazla göstermesi ve buradan, "onbinler" genelmesiyle yapay nicel zaferler yaratması da değildir. Bunlar Kurtuluş'un tüm devrimci çevrelerce bilinen özellikleridir. Ancak böyle bir hattı meşrulaştıran grubun frene basması da olanaklı olmuyor, yozlaşma noktasına sürükleniyor. Bizi asıl ilgilendiren budur. İşte örnekleri:

"Bu yıl geçen yıla kıyasla çok daha kalabalık bir kitle cephe saflarında yerini almıştı." (Sayı: 80, sf. 5)

"Cephe kitlesi ise geçen yıla göre daha da artmış ve tüm görkemi ile alanda yerini almıştı." (Sayı: 80, sf. 5)

Benzer vurgular, söylemler çok. Peki geçen yıl Cephe kitlesi için hangi rakamı vermişti Kurtuluş? "Cephe korteji 25 (yirmibeş - PD) binin üzerindedir." (sayı 25, sf. 27) Peki bu yıl için belirttiği sayı kaçtır? "Cephe korteji 15 (onbeş - PD) bin. (Sayı: 80, sf. 28)

Kurtuluş'un sayı tarzıyla bile onbin gibi bir eksilme var, ama yine de "geçen yıla göre çok daha kalabalık bir kitle cephe saflarında yerini" almış. Rakamlardan zafer çıkartma yolunun onu getirdiği yer burasıdır.

Bu tabloya bir tek sözcük eklemeye, bu mantık üzerine konuşmaya gerek var mı?

Kurtuluş çizgisinin politika kültürünün bir diğer bileşeni de "herkes bana düşman", "herkes beni yok etmek istiyor" tezi ve ruh halidir. Gelenek bozulmadı ve 1 Mayıs sonrasında da aynı nakarat sürdü.

"Devlet ve reformistler, Cephe'ye karşı topyekün savaş açmasına rağmen bu yıl geçen yıla kıyasla çok daha kalabalık bir kitle Cephe saflarında yerini almış ve gerektiğinde her türlü mücadeleye hazır olduğunu göstermiştir." (Sayı: 80, sf. 3)

Kurtuluş, devrimcilerle değil de, küçük burjuva reformistleriyle yapacağı bir ittifakla devrimci 1 Mayıs yaratmak gibi bir taktik gütmüş, ancak bu taktiğin ömrü, bırakın ortak metin okumaya, 1 Mayıs öncesi çıkan ilk engeli aşmaya bile yetmemiştir. Burada sorun, yasal partilerin sürpriz olmayan manevrası değil, 1 Mayıs '98'de çok daha belirginleşmiş olan irade savaşının yaratacağı kaçınılmaz saflaşmaları göremeyen Kurtuluş çizgisinin körlüğüdür. Kurtuluş'u birileri değil, bizzat kendisi aldatmıştı. Sonuçla da iki yıldır propaganda ettiği ve kendi dışındaki devrimcilerin, tıpkı devlet gibi, "halkı korkutup reformistlerin safına ittiği" noktasına kadar varan düşüncelerini rafa kaldırarak, Devrimci Güç Birliği'nin yarattığı basınç altında geçtiğimiz yıldan farklı bir duruşa sürüklenmişler. Orada da grup perspektifini aşamamış, tüm planını grupsal ihtiyaçlarına göre yapmıştır. Kurtuluş çizgisinin 1 Mayıs gerçeği budur. Bütün bu söylenenlerden ayrı olarak, Ankara'daki kortejde yer alan "HÖP milisleri"yle Kurtuluş sayfalarını dolduran sayısız yazının birbirleri hakkında neler düşündüklerinin açığa kavuşturulması gibi bir sorunun ortada durduğunu da hatırlatmalıyız. Açık ki, görev Kurtuluş'undur.

Ve elbette bazı sözler var hatırlanacak. Onlar üzerinden bir değerlendirme yapmaya ise gerek yok. Devrimci bir nesnellik herkese yeter de artar bile.

Bakın geçtiğimiz yıl, 10 Mayıs 1997 tarihli sayısında neler yazmış Kurtuluş:

"Oportünizm, 1 Mayıs '97'de kitleye karşı sorumsuzluğun, halkı örgütlemeyi değil, yalnızca reklamı düşünen birlik anlayışının faturasını görmüştür." (Sayı: 29, sf. 20)

"Bizim oligarşinin ve MGK sendikacılarının alana sokmama planı karşısında programımız, böylesi bir durumda kendi kürsümüzü oluşturup kendi mitingimizi yapmak şeklindeydi. Varlığımızla, kiteselliğimizle oligarşinin ve MGK sendikacılarının pek çok oyununu bozup, demagojilerini açığa

çıkartırken, ayrı kürsü oluşturma programını tam anlamıyla yapamayışımız farklılığın da tam belirgin gözükmemesine yol açtı.”

“Oportünizmin taktiği yalnızca kendi adını öne çıkarmakla sınırlı ve ne pahasına olursa olsun, 'yeni bir '96 yaratmaktı. Bizse, bunu engellemeliydik. Büyük oranda da engelledik.”

“Oportünizm aratmama konusunda da gerçekte taklitçi ve propagandiftir. Bakın biz aratmadık atraksiyonu peşindedir. Gerçekte öyle bir kararı ve taktiği uygulayabilecek siyasi kararlılığa, cesarete ve güce sahip değildir. '92'de, '93, '94'te bu kararı aldık ve alana da yüzlerce yaralı, gözaltılar pahasına girdik. Biz aratmadan girmek isteseydik, girerdik. Ama kan gövdeyi götürdü.”

“Oportünizmin bu çapsizliği karşısında polisin tavrı ezme noktasında olmuştur. Karşısında yalnızca yüzlerle ifade edilen bir güç kalmıştır. Hesap başkasının kitlesi üzerineydi. İşin gösterişindeydi oportünizm. Tertip komitesine haber gönderiyor. Haber göndermekle oluyor mu bu iş? Orada çatışma falan olmamıştır. Polis istediği anda, istediği yerde sıkıştırdı, saldırdı ve bıraktı.” (Sayı: 29, sf. 9)

24 Mayıs 1997 tarihli sayıda ise şunları söylüyor:

“Aratmadan girme kararını uygulayabilecek bir kararlılık ve cesaret yok... Fiili bir miting konusunda hazırlık yok... Çatışma konusunda bir hazırlık yok... Eee, neye hazırlandınız siz? Politikalarınız, taktikleriniz nerede? (Sayı: 31, sf. 9)

“Şu çok çarpıcı görülmüştür: Biz bir şeyin önerisini yaptık mı, yapacağız dedik mi,

o iş yapılır. Siz yapamazsınız. Uzun süre oportünizmi biz taşıdık. Bu da çok çarpıcıdır. Bu 1 Mayıs'ta taşımadık, bu hale geldiler.” (Sayı: 31, sf. 10)

Bravo Kurtuluş'a! Ne kavrayış, ne büyük göz lem gü cü, ne derin lik, ger çe ge ne

büyük sadakat! Eşini emsalini bulmak güç! Bunları bu yılki değerlendirmelerinde gözönünde tutmamış mı diyorsunuz? Ne önemi var, nasılsa Kurtuluş hep haklıdır!

ABİDE-İ HÜRRIYET'TE MGK VESAYETİ

1 Mayıs öncesi Devrimci Güç Birliği'nin bir toplantısına gözlemci olarak katılıp basın açıklamasına imza koyduktan sonra farklı bir yol tutturana ulusal hareketin güncel ihtiyaçlarına daha uygun düştüğüne inandığı bir çizgide yol alan Özgür Halk, MGK kürsüsünün kurulduğu ve 1 Mayıs'ı nevrüzlaştırma oyununu bozacakları için devrimcilerin alınmadığı Abide-i Hürriyet'e girmekle ciddi bir politik hata yapmıştır. Doğru tutum 8 Mart'ın 12 Mart'ın, Newroz'un izini sürmek ve Devrimci Güç Birliği içinde yer alarak, onun gerçekleştirdiği devrimci 1 Mayıs mitingine katılmaktı.

HADEP'le birlikte Abide-i Hürriyet'e giren yurtsever güçler, kitlesellikleriyle o günlerde iyice yoğunlaştırılan, “marjinalleştirdik” yaygaralarına etkili bir cevap vermiş, coşkularıyla alana canlılık ve antişovenist bir hava taşımıştır; bunlar doğru. Ancak bu çarpışmada taktiğin merkezinde 1 Mayıs'ı nevrüzlaştırma planına yedeklenmemek, devrimci dayanışmayı yükseltmek ve yığınlarla faşist sömürgecilik arasındaki kopuşmayı derinleştirmek hedefi durmalıydı. Böyle olmamıştır. Mart boyunca sergilenen kararlılıkta bir kırılma ortaya çıkmıştır. Oysa Devrimci Güç Birliği ve yurtsever kitle buluşabilseydi çok açık ki, MGK kürsüsünün kurulduğu andaki kitleyi aşan bir güç elde edilecekti. Devrimci dayanışma ve içinden geçtiğimiz sürecin ihtiyaçlarını birlikte yanıtlama iradesi çok daha güçlenecekti. Ne var ki zaman zaman dikkat çektiğimiz olgu bir kez daha kendini gösterdi, ulusal hareketin taktik zeminiyle, devrimci hareketin taktik zemini aynılaştırılmadı. Batı'da devrimci hareket güçlü bir çekim merkezi haline gelene dek de yurtsever cenahta böylesi zigzagların sürüp gideceği aşikardır.

EMEP, ÖDP, SİP gibi küçük burjuva reformist partiler, genel eğilimlerine ve çizgilerine uygun hareket etmişler, bilerek isteyerek MGK gölgesindeki 1 Mayıs programına kan taşımışlardır. Öyle ki, komünist ve devrimcileri sendikaların inisiyatifini tanımaya çağıran, bu kez farklı bir durum olduğunu, 30 şubenin iş bırakma çağrısı yaptığını vb. söyleyen EMEP, bu hizmetini daha 1 Mayıs öncesinden başlatmış; aksi bir davranışın "1 Mayıs'ı sınıfın birlik mücadelesi ve dayanışma günü olmaktan çıkarıp sınıfa karşı bir güne dönüştürmek" olacağı tehdidini bile savurmuştur. Buna karşın aynı EMEP, 1 Mayıs öncesi, "devrimci dostlarımız yanımızda olmadan mitingi başlatmayacağız" diyen sendika yöneticilerine, açıklamalarına uygun davranmaları için en küçük bir baskıda bulunmaya bile girişmemiş, bırakınız devrimci parti ve örgütleri, Tuzla Deri-İş dahi Abide-i Hürriyet'e girmemişken mitingin başlamasına seyirci kalmıştır. EMEP'in pratiği, sendika patronlarının taşeronluğundan başka bir şey değildir. Suç ortaklığıdır.

Nitekim bu partiler, Abide-i Hürriyet'te konfederasyon başkanlarının yarattığı havayı teneffüs etmek dışında bir varlık gösterememişlerdir. Orada bulunmalarının sendikalardan kopmuş görünmemek dışında hiçbir özel amacı yoktur. Dağılma komutuna aynen uymuşlar, burunlarının dibindeki polis saldırısı karşısında da Meral, Budak ve Uslu'nun zihniyetiyle hareket etmişlerdir.

EMEP ve ÖDP'nin 1 Mayıs'a geçtiğimiz yıldan daha az bir kitle taşıdıkları da hatırlatılması gereken bir olgudur. Gerek bütün bir yıl, gerekse 1 Mayıs öncesi süreçte faaliyetlerini etkileyecek yoğunlukta gözaltılar yaşamadıkları, işkence, tutuklama ve katliama maruz kalma türünden faşist devlet terörüyle yüzyüze gelmedikleri halde, bu yasal partiler, elverişli toplumsal koşullar altında, biriktirdikleri, harekete geçirdikleri güçler açısından sıçrama yaratmak bir yana, belirgin, biçimde zayıflamışlardır. Kitle

kuyrukçuluğunun, "akıllı" solculuğun ve mücadele içinde veya tek tek eylemlerdeki devrimci duruşa karşı yasalı meşruiyet ve en geri yığınların kabul edebileceği eylem temelinde yürüttükleri ajitasyonun bunlara hiçbir yararı dokunmamıştır.

Küçük burjuva reformist partiler, devletin çizdiği sınırlara harfiyen uyduklarından Abide-i Hürriyet dışındaki devrimci güçlerin polis barikatını aşmaları için herhangi bir girişimde bulunmadıkları gibi, saldırı haberi sonrasında da hiçbir dayanışma eğilimi geliştirmemişlerdir. Polis saldırısını kürsüden duyurma çabası içindeki devrimci sendikacı ve işçilerin girişimine kayıtsız kalmış ve mitingin bitirildiğinin ilan edilmesinin ardından alandan ayrılmayıp Piya-lepaşa yönüne yürümek, saldırıya uğrayanlarla dayanışma içine girmek isteyen işçilere de en küçük bir destek sunmamışlardır.

Bu küçük burjuva reformist partiler, MGK kürsüsünün kurulduğu Abide-i Hürriyet dışında kalan devrimci işçilere, emekçilere, gençlere ve kadınlara yöneltilen polis saldırısını meşru sayan bir zihniyete sahiptirler. Bu bakış açısı onların beyinlerini teslim almıştır. Pratiklerine damgasını vuran budur.

1 Mayıs sonrası holding basınının sorunu yansıtış tarzıyla, bunların muhakeme tarzları yazık ki çakışır durumdadır. ÖDP ve SİP'i bir kenara koyarsak, şu yaşadığı iddia edilen müteveffa "biricik parti"nin, mücadeleyi yasal araçlarla büyüttüğü, buna karşın kendi varlığını, ihtilalci komünist kimliğini, çizgisini koruduğu iddialarının ne denli gülünç ve uydurma olduğu ortadadır. Eylemi, psikolojisi, 1 Mayıs sonrası yorumu bunun çürütülemez kanıtlarıdır. Kitlelerle birleşme adına kitleleşme, legal olanaklardan yararlanma adına yasallaşma, bu "biricik parti"nin söz ve eylemlerinin her zerre-sinde sırtıtmaktadır. Bırakınız ÖDP'yi, SİP'i,

1 Mayıs'taki duruşunun, faşist rejim karşısındaki pozisyonunun Rıdvan Budak'tan ne farkı olmuştur bu "biricik parti"nin?

Nerede birlik, dayanışma, nerede mücadele? İşçilerin kanlarını dökerek yarattıkları 1 Mayıs geleneğini, onların sosyalizm uğruna mücadele ettiklerini, bu temelde sermaye devletinden ve düzeninden koptuklarını tüm ezilenlere ilan ettikleri bir mücadele günü düzeyine yükseltmek yerine, sıradan bir gösteriye veya protestoya dönüştürmenin komünistlikle, devrimcilikle ne ilgisi vardır? Faşizmin planına en küçük bir çomak sokmayan bir hattın,

1 Mayıs'ı mücadele günü haline getirmesi olanaklı mıdır? Açıkça MGK'nın hizmetine girmiş sendika patronlarının teşhir ve tecrit yolunu değil, onların "işçi lideri" olarak meşrulaştırılmasının, 1 Mayıs'ta söz hakkının biricik sahibi haline getirilmelerinin, işçilere böyle bir bilinç taşınmasının neresi devrimcidir?

Faşizmin bütün dayatmalarını kabul edeceksin, MGK kürsüsünü, bulunduğu alanın egemeni haline getireceksin, Abide-i Hürriyet dışındaki binlerce kişinin polis barikatını aşmaları için en küçük bir girişimde bulunmayacaksın, polis saldırısını duyurmak isteyen devrimci işçileri yalnız bırakacak, saldırıya uğrayan kardeşleriyle dayanışmada bulunmak ve faşist teröre sessiz kalmamak duygusuyla dağılmayan ve devrimci 1 Mayıs kürsüsünün kurulu olduğu alana doğru yürümek isteyen işçi bölüklerinin yanında bile kalmayacaksın, sonra da öncülükten, birlik, mücadele ve dayanışma gününden, devrimden, işçi ve emekçilerin mücadele içinde devrimci eğitiminden dem vuracaksın. Bu ikiyüzlülük değilse nedir?

Devrimci lafazanlıkla durumu idare etmeye kalkışan, ancak pratiğiyle yaldızları dökülen Ekim çevresinin 1 Mayıs taktiği ise tam bir sefalettir.

Ekim'in 1 Mayıs'ta sendika kortejlerine adeta sığınarak, hiçbir imzalı pankart taşımadan, sendikacıların talep ettikleri her durumda arama noktalarında bu imzasız pankartları da kapatarak alana girdiği, bir

başka ifadeyle İstanbul gibi açık bir irade çalışması zemininde faşist rejimin çizdiği sınırlara harfiyen uyduğu gözler önündedir. MGK kürsüsünün kurulduğu ve durağanlığın hakim olduğu Abide-i Hürriyet'te, son derece cılız ve üstelik sendika kortejlerine dağılmış güçlerle, slogan atarak "işçi sınıfının devrimci 1 Mayıs'ını gerçekleştirmeyi planlamak" trajikomik bir öyküden başka ne olabilir ki! "Sendika kortejlerindeki işçi katılım oranı genel olarak düşüktü." "Kamu çalışanları ise Mart ve özellikle de Kızılay Direnişi'nin oldukça uzağına düştüklerini gösteren düşük bir katılım sağlamışlardır" ve yalnız alanda değil "fakat bu 1 Mayıs'ta yürüyüş sırasında da canlı bir gösteri hakim kılınmadı" diye yazan Kızıl Bayrak (Sayı: 53, sf. 6) gerçekten Ekim'in sayfalar tutan tantanalı değerlendirmeleriyle alay etmekten başka ne yapmış oluyor?

Burada 1 Mayıs'a hazırlık meselesine değinmek gerekiyor. Ekim ve çizgisindeki yayıncılar, 1 Mayıs öncesi faaliyetlerine sayfalarını cömertçe açmışlar, bunları yorumlayan başkaca yazılarla da durumu pekiştirmişlerdir. Ekim'i ya da bu çizgideki yayıncıları izleyenler, "hazırlık" üzerinde devrimci ve komünist yapılara yöneltilen eleştirileri ve böbürlenmelerini okuyunca doğal olarak hayrete düşmektedirler. Peki ne yapmışta bu Ekim? İstanbul'da son derece dar birkaç işçi toplantısı, başarısız bir gezi denemesi, bir illegal bildiri ile bazı özel sayıların dağıtılması, son olarak da imza toplanması... Bunlar, sınıfa yönelik özel bir faaliyet yürüttüğünün, hatta genel olarak hazırlıklar içinde en kapsamlı düzeyi yakaladığının kanıtları oluyor. Buna karşın 8 Mart'ta 12 Mart'ta, 16 Mart'ta, 21 Mart'ta tümü de yasadışı olan kitlesel antifaşist militan gösterilerin örgütlenme si-başarılması süreçlerinde; keza, Nisan ayı boyunca toplam binlerce kişinin katıldığı geziler düzenleyerek, değişik bölge ve işkollarında işçi toplantıları, ev ve kahvehane tartışmaları gerçekleştirerek, yazı, afiş, bildiri ve kuşlama gibi araçları kullanarak vb.

1 Mayıs'a hazırlananlar sınıfın, yığınların, onların devrimcileştirilmesinin dışında veya önemsiz sayılıyor. Bütün bunlar Ekim'in gözalıcı çalışmalarının dışında sönük kalıyor. Gülünç ve ibret vericidir.

"Ekim Esenyurt Bölge Örgütü" diyor ki: "İlişkide olduğumuz fabrikalardan gelen çok sayıda işçi ile iki kez devrimci işçi platformları toplantıları düzenlendi. Bu toplantılar hem işçilerin 1 Mayıs'a yönelik ilgisinin artmasına ve fabrikalarda 1 Mayıs'ın daha yaygın konuşulmasına, hem de bu tür toplantılara pek alışık olmayan işçilerin ve yoldaşlarımızın eğitilmesine katkıda bulundu."

"Ekim Ümraniye-Dudullu Bölge Örgütü" diyor ki: "29 Mart toplantısına hazırlığımız (1 Mayıs çalışmasının somut başlangıcı) üzerinden bir kez daha kendi kitle ilişkileri ağımızı (çeperimizi) yaratamamış olmanın sıkıntılarıyla yüz yüze geldik. Bütün süreç boyunca yürüttüğümüz faaliyet, yaptığımız etkinlikler bu nedenle hep dışımızdaki odakların çevresinde dolanan güçleri etkilemek, bu güçler üzerinden iş yapma (onları muhatap almak) üzerinden şekillendi." "İşçi sınıfının devrimci 1 Mayıs'ı için oluşturmaya çalıştığımız işçi platformunun ikinci toplantısı için harcadığımız çaba ilkinden daha yoğundu. Çağrımıza (toplantıya) olumlu karşılık veriliyordu. Bunlara rağmen hem katılım zayıftı, hem de toplantı zayıf geçti. Zayıf geçmesi katılımdaki sınırlılıktan kaynaklıydı. Platformun dışımızdaki politik bileşenlerinin kendilerini getirmek dışında bir çabaları olmamıştı." Ve "Ekim Kartal-Pendik Bölge Örgütü" diyor ki: "İlki 29 Mart günü yapılan platform toplantısına kısa zaman ve sınırlı bir çalışmayla 35 civarında bir katılım sağladık. Katılımcılar tekstil, metal ve petrokimya işkolunda çalışan işçilerden oluşuyordu" "İşçi sınıfının devrimci 1 Mayıs'ı için yapılan ikinci toplantıya katılım daha yoğundu." (Ekim, Sayı: 191, sf. 7-10)

İşçi sınıfı adına ve Abide-i Hürriyet'te yaratıldığı etki üzerine konuşan, işçilerle kurduğu bağların, ölçeğinin partileşmek için gerekli düzeye ulaştığını açıklayan ve onbir yıldır "milim bile sapmadan", "halkçılığa hiç mi hiç düşmeden", "ideolojik, siyasal ve örgütsel bütünlüğünü, tutarlığını bozmadan", "sosyalist devrim" teziyle faaliyet yürüten Ekim'in şehir-i İstanbul'daki gerçeğini, fiziki çapını kendi ekranından yansıtmak için yaptığımız bu uzun alıntılar için okuyucu bizi başışlasın. Fakat sanıyoruz hayal dünyasının, dergi sayfalarında tartışma tüketmenin, az iş çok söz üretmenin cenderesine sıkışmış olan bir propaganda çevresinin yalanı yaşamasını böylece daha iyi anlayabiliriz.

Ekim'in İstanbul gibi bir kentte 1 Mayıs eylemini bir çarpışma değil, sloganlar yoluyla bilinçsiz kitleyi bilinçlendirme çalışması olarak algılama geriliği, onu MGK kürsüsünün kurulduğu alanın basit bir figüranı haline getirmiş, onu sermaye tarafından çizilen çerçeveye yedeklemiştir. Bunu allayıp pullamak gerçeği değiştirilebilir mi?

On bini aşkın işçinin, emekçinin, gencin katıldığı ve Devrimci Güç Birliği tarafından gerçekleştirilen mitingi "sınıf dışı grupların gövde gösterisi yapma çabası" diye niteleyip, "sosyal reformistler" le birlikte ve üstelik onların gerisinde bir duruşla politik kimliğini ortaya koyacak simgelerden bile imtina ederek MGK sözcülerini dinlemeye gitmenin neresi devrimcidir? Bir tarafta komünist ve devrimcilerin birleşik kürsüsü ve faşist diktatörlüğün iradesinin kırılması, diğer tarafta Ekim'in, MGK kürsüsü kurulan ve sendika patronlarının egemenliğinin güvenceye alındığı alanda sloganlarla sözümona işçileri bilinçlendirme çalışması. İşte, barikatın sağında saf tutmaktan başka birşey olmayan "işçilerin devrimci 1 Mayıs"ı etiketli sefil taktik bundan ibarettir.

“ÜÇÜNCÜ KONFERANS” AYNASINDA TİKB GERÇEĞİ

GİRİŞ

Ocak 1998 tarihli bir duyuruyla “TİKB 3. Konferansı”nın “zaferi” ilan edildi. Öyle olup olmadığı bir yana “3. Konferans”ın “zaferi”nin ilanı ile TİKB’nin yaşadığı bunalımın bir şekilde sonuçlandığı muhakkak. Yaşadığı özgün dönem ve TİKB’deki gelişmeler, marksist leninist komünistler bakımından herkesten farklı bir önem taşıyor. Bu, başkalarından farklı olarak; marksist leninist komünistlerin TİKB’nin yaşadığı sürecin, özü ve içeriğinin ötesinde önemli ayrıntılarıyla eleştirel devrimci analize tabi tutmalarını gerektiriyor. İç tutarlılığın gereği olmanın yanısıra, TİKB kitesine ve devrimci kamuoyuna karşı da öyle önemli bir sorumluluğumuz var.

TİKB’nin içinden geçtiği son birkaç yıla yayılan dönem ve sonucunda kamuoyuna sunulan bilgi ve dökümanlar, TİKB gerçeği üzerine düşüncelerimizi somutlaştırma, derinleştirme, sınama ve bazı bakımlardan düzeltme ihtiyacını doğurmuştur. Diğer yandan, esasen TİKB gerçekliğinin eleştirel devrimci analizi, TİKB’ye karşı ideolojik mücadele konusu olarak da önem taşımaktadır. Bu, önceliklerimiz arasında yer almasa da, uygun zamanlarda TİKB’nin marksizm-leninizm adına bazı teorik duruşlarını,

politik ve örgütsel yönelimlerini tartışma ve eleştiri konusu yapmamız tamamen anlaşılır bir şeydir.

“Birlik Kongresi, TİKB ve TDKP ile birliğin bir ilke sorunu olmasına karşın bu iki örgütün tutumu nedeniyle güncel siyasal bir sorun olarak ele alınamayacağını ilan etti. Kongremiz, Merkez Komitesi’ne bu iki örgüte karşı birlik perspektifine dayalı bir mücadele görevi verdi.” (Birlik Kongresi Duyuru ve Çağrısı, Birlik Kongresi Belgeleri, s. 234)

’94’den günümüze, geride kalan 3-4 yıllık dönem BK’nın TDKP ve TİKB’ye ilişkin analizlerini sınavı ve doğruladı. Birliğe karşı direniş, komünistlerin birliği kesinkes devrimci bir değişimi, dönüşüm ve yenilenmeyi gerektirdiği için TDKP’nin yasalci reformizme batış sürecinin bir görüngüsü ve hızlandırıcısı oldu. Birliğe direniş TİKB’ye hiçbir şey kazandırmadığı gibi, onun geri ve gerici grupçu yanlarını diri tutmakla kalmadı, besledi, güçlendirdi. Derinleşen TİKB fetişizmi, hiç kuşkusuz TİKB’nin aşağıda incelediğimiz yapısal krizine hatırı sayılı katkılarda bulundu.

Biliniyor, TİKB, MLKP’yi var eden komünistlerin birliği mücadelesini, tasfiyecilerin Kuruçeşme süreçleriyle aynılaştırarak, mücadele azmini kaybetmiş, kendi başına

ayakta duramayanların birliği vb. gibi tanımlayarak mahkum etti. Devrimci eleştiri sorumluluk gerektirir. Önderlik, yöneticilik sorumluluk gerektirir. İşçi sınıfının önderliği iddia ve misyonu sorumluluk gerektirir. Ve dahası, Lenin ve Stalin birçok kez partinin kendi yanılırları karşısındaki tutumunu, yığınlara karşı sorumluluğun göstergesi olarak kabul etmişlerdir. Şunu vurgulayacağız. Komünistlerin birliği karşısında ta-kındığı grupçu-gerici tavır nedeniyle büyük bir sorumluluk altında bulunuyor TİKB önderliği. Oysa “TİKB 3. Konferansı”, “kör, sağır ve dilsizi” oynuyor. Birlik mücadelesi de, onun eseri MLKP de sınıandı. TİKB’nin birliğe karşı duruşu ve yönelttiği “eleştiriler” de. Şimdi ileri sürdüğü bütün iddiaları ve kendini tanımladığı bütün çok değerli ve anlamlı sıfatlar adına hesap vermesi gerekiyor. Bolşevik özeleştirisi silahı bu durumda ve şimdi değilse ne zaman kullanılacak?

TİKB TARZININ BİR AYIRICI ÖZELLİĞİ: KENDİNE HAYRANLIK

Öncelikle bir gerçeğe parmak basmakta yarar var. Belgelerin ve süreci açıklayan resmi yazıların verdiği bilgilere göre ikibuçuk yıl süren “Tartışma Platformu”nun (TP) sonuçlandırılmasının “Konferans” olarak sunulması, “konferans” kurum ve kavramı gerçekliğine uygun düşmüyor. Orta yerde marksist partilerin anladığı anlamda bir konferans olmadığı gibi, TİKB tüzüğünün tanımlarına (TİKB tüzüğü iki ayrı konferans tanımı yapıyor) uygun bir konferans da yok.

Bizim bakış açımızdan, açıklanan veriler, iki buçuk yıl süren tartışmaların kararlaştırılarak sonuçlandırılış şekli konferansa değil, “referandum” a tekabül ediyor. TİKB Tüzüğü’nün 12. maddesi “merkezi konferanslar”ın yapısı ve geçerliliğine ilişkin olarak, 11. maddeye göndermede bulunur. 11 maddenin e bendine göre, “Merkezi Konferansların açılabilmesi için belirlenen toplam delege sayısının en azından yarısından

fazlasının katılımını şart koşar.” Böyle bir durum bulunmadığı çok açık olduğu için ayrıca diğer yönler üzerinde durmak gereksizdir.

Devrimci ya da komünist bir örgütün belli bazı özgün dönemlerde iç sorunlarını çözebilmek için, eğer o durumu karşılayacak bir hukuk yoksunluğu, boşluğu varsa, demokratik merkezîyetçiliğin genel çerçevesi içinde kalan belirli çözüm yol ve yöntemleri oluşturması gerekli, meşru ve anlaşılabilir bir şeydir. Elbette ki, kullanılan yol ve yöntemlerin gerçeğe uygun doğru tanımlanması ve sunulması gerekir. Aksi durumda yalnızca kendinizi değil, aynı zamanda kamuoyunu da yanıltırsınız. Kuşkusuz, herkes kendini yanıltmakta özgürdür, fakat devrimci kamuoyunun yanıltılması kabul edilemez. Kendini olduğu gibi devrimci kamuoyunu da yanıltmak, TİKB gerçeğinde hiç de az rastlanır bir durum değildir.

“Konferans” tanımını önemli görmemizin bir diğer nedeni de, bu abartılı, gerçek dışı sunuda, TİKB’nin kendisine bakışındaki gelenekselleşmiş bozukluğun yansımasıdır. Orta yerde gerçekte bir “konferans” bile yokken, “TP olarak başlayan bu süreç giderek **kongre içeriğine sahip bir konferans niteliği kazandı.**” (abç) diyebilmek için mübalağa yeteneği gelişmiş olmalıdır. TİKB MK’nın ölçüyü, endazeyi iyiden iyiye kaybettiği şu değerlendirmesi dikkat çekicidir: “Bu özellik ve içeriğiyle, ulaşılan sonuçlarla, 3. Konferansımız, ülkemiz komünist ve devrimci hareketinin, uluslararası komünist ve devrimci hareketin, işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıfların önlerine geniş bir perspektif koymaktadır.” (1)

“Böbürlenme”, bir siyasi örgüt ya da partinin yakalanabileceği en tehlikeli hastalıklardan birisidir. Çünkü yalnızca kamuoyunu, adına hareket ettiği işçi ve emekçileri, ulaştığı ölçüde yanıltmakla kalmaz, kendini de kandırır. Kendini kandırma, kendi gerçeklerine yabancılaşma, durmaksızın kendini amaçlaştırmayı, araca tapınmayı üretir.

Başka bir şekilde ifade edilirse, giderek devrimci amaçların yerini onlara ulaşmak için kurulan araca duyulan sevdalar alır. TİKB kendine sevdalıdır ve ne yazık ki “3. Konferans”ta TİKB’nin kendine yönelttiği eleştiriler bu sevdaları yeniden ve yeni bir düzeyde üretmesine engel olamamıştır. Daha sonra ayrıca üzerinde duracağımız TİKB parti teorisine, “Sonuç Bildirgesi”nde kerameti kendinden menkul övgüler, bunun kanıtı ve göstergesidir.

*“Fakat parti anlayışımızı taşıdığımız düzlem... leninist parti öğretisinin genel bir özet niteliğindeki pasif savunusundan öte bir anlam ve işleve sahiptir. İçerik ve kapsamı, dünyanın birçok yöresinde çoğu bozbulanık görüşlere sahip yeni ML çevre ve yapılanmaların ortaya çıktığı bir tarihsel kesitte ona aynı zamanda **evrensel** bir önem kazandırır.”* (2)

Şu bir gerçektir ki, geride kalan 2-3 yıllık bunalım dönemindeki tartışmalarla, bütün tarihi boyunca kendi saflarında ürettiği TİKB miti ve imajı fena şekilde yıkılmıştır, fakat bunları üreten zihniyet korunmuştur. Çok az görülür şekilde yıllarca süren bir krizden çıkan TİKB, bunu rahatlıkla “zafer” olarak sunabiliyor. Bu, bir bakıma sürecin başında siyasi polise karşı mücadeledeki başarısızlığını, ilkellik ve amatörlükle malul olduğunu, önderliğini koruma yeteneksizliğini görerek dersler çıkarmak yerine, bu gerçeği kendinden saklayarak “dokuz beyaz sayfa”nın propagandasını yapmakla aynı şeydir. TİKB değişmektedir, ama zihniyeti ve kendine bakış açısı yerli yerinde durmaktadır.

Eğer kuruluşundan günümüze 20 yıl geçmişse ve eğer bu tarihi çok daha gerilere götürme eğilimindedirse, buna karşın “kongre ve konferanslar başta olmak üzere örgüt yaşamının temel alanlarının ihmale yer vermeyecek şekilde tüzüğe göre düzenlenmesi, tüzüğe göre düşünme, yaşam sürdürme”nin “başlı başına” “öneme sahip olduğu”nun idrakine yeni varıyorlarsa, bu

örgütsel sefalet değil de nedir? Her şeye rağmen buna niyetlenmek anlamında yine de örgütsel bir gelişme oluşu, gerçeği de-ğiştirmiyor.

Kendini tanımlayışı, TİKB’nin kendini abartıcılığının çok çarpıcı bir örneğidir.

“Türkiye İhtilalcı Komünistler Birliği (TİKB), çeşitli milliyetlerden Türkiye proletaryasının, önüne partileşme hedefini koymuş olan en yüksek örgüt şekli ve öncü müfrezesidir.” (3)

Her ne kadar tanım, tanımlanan örgütün “hedefi”nin belirtilmesiyle sağa sola çekilecek bir muğlaklık yaratıyorsa da, yine de TİKB, “Türkiye proletaryasının... en yüksek örgüt şekli” olarak değerlendiriliyor. Bunun TİKB’yi parti ilan etmeye tekabül etmesi bir yana, eğer “en yüksek örgüt şekli” TİKB ise insanın “çeşitli milliyetlerden Türkiye proletaryasının derdi büyük” diyesi geliyor.

Buradan şu sonucu yazabiliriz: Yukarıda özetlediğimiz kronik yapısal hastalığı, zihniyet ve kendine bakış açısı nedeniyle, TİKB’nin kendi hakkında verdiği bilgilere özel bir dikkat, ihtiyat ve eleştirelilikle yaklaşılmalıdır. Buna en fazla ihtiyacı olanlar da şüphesiz TİKB kadro ve sempatanlarıdır. Bunu bir örnekle sınavalım. “Sonuç Bildirgesi” şu iddia ve belirlemeyi yapıyor:

“3. Konferansımız Tartışma Platformu biçiminde başlayıp, Konferans’a evrilerek gerçekleşti. TP ve Konferans, örgütümüzün gelişme sürecinin eleştirel bir değerlendirmesi ve özümlemesiydi.” (4)

İçerisine yuvarlandığı kriz nedeniyle TİKB’nin kendini tartıştığı doğrudur. Devrimci örgütlerde kriz dönemlerinin doğasında vardır bu. Fakat TİKB’nin “gelişme sürecinin eleştirel bir değerlendirmesi ve özümlemesi”nin gerçekleştirilmesi ancak sistematik bir inceleme çalışmasına dayalı tartışmalarla yapılabilir. Açıklanan bilgilerde böyle bir şey yoktur. Keşke olsaydı. Bunu herkesten çok biz isterdik. Böyle bir şeyin olmaması bir yana, TİKB MK’sı, bu her nasıl bir konferans ise, kendi faaliyetleri

hakkında bir rapor bile sunmamıştır. O da bir yana, seri polis operasyonlarından alınan büyük darbelerle örgüt felç olduğu halde, önderlik bunun ciddi, kapsamlı ve dökümanlaştırılmış bir incelemesini/özeleştirel raporunu hazırlayarak, TİKB'nin bu gerçekliğini kadrolarla tartışıp kavratma, çıkartılacak derslerle eğitime, silahlandırma yoluna gitmemiştir.

TİKB BUNALIMININ ÖZGÜNLÜKLERİ, YAPISALLIĞI VE TARİHSELLİĞİ

“TİKB 3. Konferansı”na ilişkin yapılacak materyalist analizin ana sorunu ve eksenini yaşadığı bunalım oluşturuyor. Yazık ki, Tartışma Platformu ve “3. Konferans”, ürünü olduğu bu gerçeği bir veri olarak kabul etmez. TİKB'nin zihniyet ve kendine bakış açısına oldukça uygundur bu. Ne de olsa TİKB özel cins bir iplikten dokunmuştur, ne bunalıma düşer ne de bölünür. Ama yine de bir “hizip” çıkmıştır işte! Hatta kaotik bir ortama sürüklenmiştir, ama yine de bunalım sözkonusu olamaz! İyi ama iki buçuk yıl süren bir “Tartışma Platformu” değilse nedir bunalım? Bir örgütün iki buçuk yıl kendini tartışması değilse daha ne olsun?

Parti bunalımı, herhangi bir partinin irade (ve dolayısıyla eylem) birliğinin çözülmesi durumu olarak tanımlanabilir. İdeolojik/teorik, siyasi veya örgütsel sorunlar üzerinde **patlak verebilir** irade birliğinin çözülmesi. Bir alandan başlayıp, diğerlerine sıçrayarak, genişleyip derinleşebilir. Her halükarda “parti krizi” irade birliğinin çözüldüğü, bu nedenle dikkat ve enerjisini kendine çevirdiği tehlikeli bir iç gerilim halidir. İrade birliğinin çözülmesi tehlikelidir, çünkü bölünmeyi, parçalanmayı mayalar. Şu genelleme yapılabilir; az çok gelişmiş devrimci partilerde sınıf mücadelesindeki her önemli dönemeç anı krizi koşullandırır, mayalar. Çünkü yeni dönem, yeni görevleri ve sorunları öne çıkartır; partinin yeni sorunları anlaması, yeni dönemi ve görevlerini çözümü ve yeniden ko-

numlanması gerekir. Yani, bir genelleme olarak kendi gelişiminin her kritik evresinde veya eşliğinde partilerde bir bunalımın mayalanacağı söylenebilir. Demek ki, devrimci partilerde irade birliği sanıldığı gibi statik (bir kez kuruldu mu sürüp giden, değişmez, donmuş bir şey) değil dinamiktir, yeni durumlarda yeniden ve üst düzeyde üretilmesi gereken değişken, canlı, yaşayan bir şeydir. TİKB'nin öve öve yere göğe sıdıramadığı parti teorisi, bu temel gerçekleri formüle etmek bir yana, anlamaktan fersah fersah uzaktır. Fakat yaşam ancak teoriyle kavranıp açıklanabilir. TİKB, kendi gerçekliğini kavrayabilecek teoriden yoksundur. TİKB, bunlar partiler için geçerlidir, biz parti öncesi örgütüz derse, kendisini kandırmaya devam ettiğini tekrardan vurgularız.

“TİKB 3. Konferansı”nın gündemi nedir? “Sonuç Bildirgesi” bunu çok kesin biçimde vermiyorsa da, verileri zorlayarak, a) Sonuç Bildirgesi, b) Tüzük, c) “Hizip” sorunu ve d) Parti teorisi başlıklarının “3. Konferans gündemi”ni oluşturduğu söylenebilir. Bu uzun dönemde konuşulup tartışılan, incelenen ve kaotik ortamda bir şekilde tartışmalara dahil olan her şeyi TP'nin gündemi gibi sunmanın, kendini abartma dışında gerçek bir anlamı yoktur. Böyle bir gündem nasıl oluşmuştur? TİKB, TP (Tartışma Platformu) ve “Konferans” sürecine nasıl girmiştir?

“Olağan olmayan bir sürecin sonunda, olağan olmayan bir biçimde gerçekleştiği açıklanan” “TİKB 3. Konferansı”nın bu olağan dışılıklarını “Sonuç Bildirgesi” üç nedene dayandırıyor.

“*Bunlardan birincisi, **asıl ve temel olanı** '89 atılımı ve 2. Konferans sonrası süreçte kaydettiğimiz gelişmedir.*” TİKB örgütsel bakımdan “gelişmiş”, “büyümüş”, “sınıf mücadelesinin bazı cephelerinde ve sınırlı bazı alanlarda faaliyet yürüten dar bir örgüt kabuğunu kırarak mücadelenin belli başlı bütün cephelerinde varlığını hissetti-

ren, geleneksel çalışma alanlarının dışında yeni bölge ve alanlara da açılan ve artık PARTİLEŞMENİN eşiğine gelip dayanan geniş bir örgüt yapısına ulaşmıştır.” (5)

Şu açık bir gerçek ki, TİKB '91-'93 döneminde “altın çağını” yaşadı. Fiziki ve örgütsel bir genişleme ve büyüme gösterdi. Geleneksel TİKB zihniyetini, önderlik ve politik mücadele tarzını ve yapılanışını koruyarak, kitlelerle buluşma yönelimine girdi, bu yönelime denk düşüğünü düşündüğü araç ve yöntemlere ağırlık vermeye çalıştı ya da verdi. Doğru olarak sendikalizmle suçlanan “işçi gazetesi” bunun bir ifadesiydi. Fakat şu da bir gerçek ki, doktrinlerliğini, kemikleşmiş sekterizmini kıskançça yaşattı, yığınların en ileri kesimleriyle bile çatışma eğilimi içinde oldu, hiçbir zaman onları anlama ve değiştirme yöneline girmedi ve böyle bir yetenek kazanmadı, kazanamadı. Onlar adına konuştu ve yaptı ne yaptıysa. Kitlelere en buyurgan yaklaşan örgüt olarak değerlendirilmeyi hak etti.

TİKB'nin 1985'te fiziki olarak aşağı yukarı tasfiye olduğu, '85-'89 döneminde çok dikkate değer bir politik ve örgütsel varlığının ve faaliyetinin bulunmadığı gerçekleri gözönünde tutulduğunda, '89'dan başlayarak '93'e değin TİKB'nin kendi çapında dikkate değer bir siyasi ve örgütsel gelişim gösterdiği söylenebilir. Hatta bu, TİKB tarihi bakımından bir atılım olarak da tanımlanabilir. Diğer yandan TİKB'nin “PARTİLEŞMENİN eşiğine geldiği”, TİKB'nin yere göğe koyamadığı parti teorisi bakımından bile açık bir abartmadır. Fakat daha da önemlisi, hemen ardından içerisine girdiği süreç, bırakın “partileşmenin eşiğine gelmesi”ni, her şeyden önce zihniyet ve tarz itibarıyla TİKB gerçekliğini tüm boyutlarıyla açığa çıkartmıştır. Bunalım öncesi süreçte, bütün tarihi boyunca TİKB'nin en çarpıcı gerçeklerinden birisi, onun partileşme yönelimi ve yeteneğinin mayasının oldukça zayıf olmasıdır. TİKB imajının odağında duran “küçük ama çelikten bolşevik bir müfreze”

yönlendirici parası, partileşme yönelim ve iddiasından yoksundur. Hatta özünde parti görüşüne karşıdır.

TİKB'nin belirtilen dönemde “partileşmenin eşiğine” geldiği saptaması, partileşmeyi bir komünist örgütün **büyümesi** olarak gördüğünü, partileşmenin ideolojik, politik ve örgütsel nitelik sıçramasına tekabül ettiğini kavramadığını gösteriyor. Pekala, küçük partiler de olur, parti olamayan büyük örgütler de. Önemli olan ideolojik duruş, politik mücadele ve önderlik tarzı ve küçük bile olsa işleyiş ve yapılanışta örgütsel bakımdan parti düzeyini yakalayabilmektir. TİKB büyümüş ama bütün bu yönlerin hiçbir bakımından partiye yaklaşan **sıçramalar** ve eskiden **kopuşlar** yapmayı gerçekleştirilememiştir. Büyümüş ve geriye düşmüştür. Ancak bunalım sonrasında zayıf da olsa düşünsel bakımdan böyle bir yönelime girebilmiştir.

Açıklanması gereken asıl sorun şudur; TİKB'nin gelişip büyümesi, neden ve nasıl bir kriz unsuru olmuştur? Ya da, TİKB, siyasi ve örgütsel gelişimini niçin sıçramanın zemini yapmayı başaramamıştır? Eğer gerçekten eşiğine geldiyse niçin partiye sıçrayamamıştır? TİKB'nin önderlik ve politik mücadele tarzı, örgütsel ufku, yapılanışı ve işleyişi taşıyabileceği sınırlara gelmiş ve tıkanmıştır. TİKB öylesine muhafazakardır ki, böyle bir durumda onun için kriz kaçınılmazdır.

“Sonuç Bildirgesi” olağanüstülüğünün ikinci etkenini şöyle özetliyor:

“Dönemin temel taleplerine yanıt vermekte yetersiz kalmaktan kaynaklanan bu (“salantılı ve istikrarsız”-PD) ruh hali, TP öncesi süreçte daha çok bireysel planda düşünsel bir darlaşma, pratikteki sıkışmanın daha fazla yaşandığı alan veya kesitlerde geliştirici olmayan bir sorgulayıcılık, devrimci iç dinamiklerde bir zayıflama, yan duruş eğilimleri ve nihayet bazılarında mücadeleden kaçış biçiminde kendini gösterdi. Ama TP sürecine gelindiğinde, ...bu boşlukların ya-

rattığı karamsarlıkla da birleşerek, **giderek hizipçiliğe evrilen yıkıcı, dağıtıcı bir sapma özelliğini kazanmış olarak karşımıza çıktı.**” (6)

Belirlenen hedeflere ilerleyişin “istenen hız ve ölçülerde olmayışı, bir arada çeşitli konularda ortaya çıkan hata ve yetersizlikler” de, bu ikinci nedenin unsurları olarak belirtiliyor.

Bir tarzın, bir zihniyet ve yapılanmanın taşıyabileceği sınırlara gelip dayanıyor, tıkanıyor büyüyen TİKB. Oradan ileriye sıçrayamayınca da bir iç çürüme başlıyor. İkinci neden içerisinde sayılan bir kısım veriler, tıkanmayı çürümenin izlediği ve iç içe geçtiği saptamasını doğrulayıcıdır. Sıralanan verilerin eşit düzeyde ele alınamayacağı ayrıca vurgulanmalıdır. Örneğin “yenilen darbeler nedeniyle örgütsel yapıda” “ortaya çıkan boşlukların” nitelik, derinlik ve çapı somut olarak incelenmelidir. Ki bu, TİKB krizinin özgünlüğünün açığa çıkartılmasının en önemli anahtarlarından birisidir. Çünkü TİKB’nin yaşadığı, her şeyden önce bir önderlik krizidir. Diğer yandan “geliştirici olmayan” “sorgulayıcılık”, tıkanan TİKB’nin potansiyel krizini realize eden devrimci dinamiktir. Zira TİKB’yi TP (Tartışma Platformu) sürecine sokan iç basınç bu “geliştirici olmayan” “sorgulayıcılık”ta somutlaşmaktadır. Sorunlara, tıkanmaya çözümler üretememe anlamında “geliştirici” olmayabilir, ama sorunları gündeme getirme, çözüm arama ve talep etme anlamında, devrimci ve geliştirici olduğu açıktır. Bu “geliştirici olmayan” “sorgulayıcılık”, önderlik krizinin belirtisi olarak kabul edilmelidir. Sıkışmış, çözümsüz ve TİKB’nin içine yuvarlandığı durumdan hoşnutsuz kadroların arayışına ve taleplerine devrimci yanıtlar verilemediğini, önderliğin gaflete sürüklendiğini, adeta kadroları ve örgütü anlama yetisini kaybettiğini gösterir. Aşağıdan gelen “sorgulayıcılık” karşısındaki şaşkınlık, gaflet uykusunun derinliğini gösterir.

Şu ayrıca belirtilmelidir ki, altı çizilerek vurgulanan “giderek hizipçiliğe evrilen yıkıcı, dağıtıcı bir sapma” özelliğini kazanmış olarak “karşımıza” çıkan, her şeyden önce **durumun kendisidir**. Yani TİKB “yıkıcı, dağıtıcı” bir ortama, krize sürüklenmiştir. Eğer, gerçekten bir hizipleşme olgusu yaşanmışsa, o, öncelikle sözkonusu durumun sonucudur. Önemli olan, TİKB’nin böyle bir duruma sürüklenmesinin nedenlerinin çözümlenmesidir. Belki de, daha doğrusu, böyle bir durum içerisine yuvarlanmak önlenemez, kaçınılmaz bir yazgı mıydı sorusu tartışılmalıdır. TİKB’nin böyle bir krize yuvarlanması kaçınılmaz olsa bile, bu sorular bizi tekrardan “önderlik tıkanması” ve yetmezliğine getirir.

Fakat biz, olağanüstülüğün üçüncü sıraya koyulan nedeni üzerinde duralım. Burada TP’nin “ilk dönemine değiniliyor”; “*Onun (TP-PD) örgütlenmemizin esnek ve gelişme yönlerinin değerlendirildiği ilk aşaması, Türkiye devrimci hareketinin (TDH) geri, sorunları kişiselleştiren dar polemikçi tarzının, daha da kötüsü kimi örgüt politikalarına karşı sağlıklı ve yanlış bir eleştirelliğin darlık ve sancularını yaşadı. Bu arada en temel örgütsel değerlerimiz dahi kötü bir biçimde kirlentildi. Fakat örgüt tarzı ve yöntemlerinin hakim kılınmasıyla, örgütsel gelişme ve sorunlarımızın ML bir yaklaşım temelinde açıklanmasıyla, sürecin sadece açıklanmasıyla da yetinilmeyip gelişkin perspektifler ve güçlü alternatiflerin ortaya konulmasıyla TP, parti düzlemine sıçramanın önkoşullarının güçlendirilip, derinleştirildiği bir zemine dönüştü.*” (7) Devamla, aynı zamanda durumu ağırlaştıran genel koşullar sıralanıyor. Biz içsel nedenlerle ilgili olduğumuz için bunları aktarma gereği duymuyoruz.

İlkin vurgulanmalı ki, herkes günahlarının sorumluluğunu kendinde aramalıdır. TDH’nin çürük yanları, sizin ortamınızda nasıl oluştu ve gelişti? İşte buradan kendinize bakmalısınız.

Bize TP'den önce, örgüt içinde diğer şeylerin yanısıra “geliştirici olmayan bir sorgulayıcılık”ın geliştiğini söyleyen “Sonuç Bildirgesi” burada da, TDH'nin “geri, sorunları kişiselleştiren dar polemikçi tarzının, daha da kötüsü örgüt politikalarına karşı sağlıklı ve yanlış bir eleştirelliğin darlık ve sancılarını” yaşadığını bildiriyor. Öyle anlaşılıyor ki bu “ilk aşama”, “örgüt tarzı ve yöntemlerinin hakim kılınması”ndan önceki süreci kapsıyor. Hiç değilse buraya kadar önderliğin ve kadrolarının bunalımın parçası olduğunu çıkartabiliriz. Şu “kişiselleştirme” sızlanması da böyle anlaşılmalıdır.

Ayrıca vurgulamakta fayda var: TİKB kayda değer bir iç mücadele deneyim, anlayış ve hukukuna sahip değildir. Ancak uzatmalı kriz sürecinde çok zayıf da olsa bir örgüt içi mücadele anlayışı, deneyimi ve hukuku edinebilmiştir. Tüzükte yansıyan bu hukukun leninist anlamda demokratiklikten uzaklığı, önemli ölçüde bürokratik bir karakter taşıdığına da burada altı çizilmelidir. Bir diğer dikkat çekici nokta ise, TİKB'de aşağıdan itirazlar, ya “geliştirici olmayan bir sorgulayıcılık” ya “sağlıksız ve yanlış bir eleştirelilik” vb. oluyor. Muhalefetin, “örgütün gelişme düzeyini ve gelişmenin yönünü doğru belirlemekten uzak, **başlangıçta istismar konusu yaptığı kimi eksiklikleri dile getirmenin dışında geleceğe dair hiçbir devrimci perspektife sahip**” (abç.) (8) olmadığını belirtirken de kendini ulaşılmaz bir yere koyan, kadrolara, örgüte tepeden bakan aynı kendini beğenmiş anlayış yansıyor. Önderliğin her zaman kendince doğru olması bir yana “3. Konferans”ca da bu onaylanıyor. TİKB'nin kendine yaklaşımının özü ve ruhu tam da bu kendini beğenmişliktedir. Bu sınıfsal bir tutumdur: Eşi, mendiri bulunmaz “kast”ın duruşudur.

Durumu anlamamızı sağlayan bir kısım verileri, TİKB önderliğinin “muhalefete”, “hizibe” yönelik şu “eleştirel” analizlerinde buluruz:

“Taktiklerimizin yaşama geçirilmesinde ve

onlarla hedeflenen sonuçların alınmasında yaşanan zorlanma ve tıkanıklıklar, bir dizi sorun ve tehlikeyi de beraberinde getirdi. Öncü politika ve taktiğin 'kafalarda eskimesi' giderek onun doğruluğundan kuşku duymaya başlama, bu olumsuz sonuçlardan en başta geleni ve en yıkıcı sonuçlar doğurdu... bu olumsuz sorgulayıcılık... TP sürecinde, belli başlı bütün taktiklerimizin yer yer keskin lafazan bir söylem altında özünde sağdan gözden geçirilmesi talebi biçimini aldı.” (9)

“Sonuç Bildirgesi”nin şu değerlendirmesi de ilginç: İçinden geçilen dönem, “sadece örgütün geldiği gelişme düzeyinin değil, tarihsel sürecin de zorunlu kıldığı devrimci bir sıçramanın gerçekleştirilmesi gereken bir momentti. Dolayısıyla dünde kalmış olanla gelecek perspektifine sahip olanın, dar örgüt döneminin düşünce tarzı ve alışkanlıklarıyla devrimi örgütlenme iddiasının gerektirdiği parti tarzının, durağanlık ve gerileme eğilimleri ile gelişme ve ileri atılma yöneliminin çatışması kaçınılmazdı.” (10)

“Özü ve doğası gereği, bu çatışma bazı tahrip edici sonuçlar da doğurdu. Örgütümüzün tarihinde örneği görülmedik tutum ve gelişmelerle karşılaştık. Örneğin kuruluşumuzdan bu yana ilk kez bir hizip çıktı saflarımızdan. Temel örgütsel değerlerimiz akıl almaz bir biçimde kirlendi. Önceleri devrimci olmayan **sağlıksız bir muhalefet eğilimi biçiminde başlayıp TP ile birlikte yıkıcı bir birikim patlamasına dönüşen** bu eğilimin temsilcileri... hizipçi bir faaliyete yöneldiler.” (abç.) (11)

“En fazla spekülasyon konusu yaptıkları, 'bütün sorunlarımızın aslında tek nedeni ve çözüm yolu' olarak gösterdikleri tüzük sorununda savundukları görüşler...” (12)

“TİKB 3. Konferansı”nın en önemli belgesinin Tüzük olduğunu da eklersek, TİKB'nin öncelikle bir örgütsel krize girdiğini saptayabiliriz. Muhalefetin “TP sürecinin başlangıçtaki örgütsüz ve kaotik gelişiminden de

yararlanarak belli bir kafa karışıklığı yaratmayı başarabildiği bilgisi de, bunu doğrular. Dahası bir yönetememe ve önderlik krizine dair önceki vurgularımızı da.

Önderlik boşluğu ve yetmezliği biçiminde patlak veren TİKB krizi, önderlikle örgüt arasında güven bunalımına dönüşerek, dört dörtlük örgüt bunalımı düzeyine çıkar. “Örgütsüz ve kaotik” olan yalnızca “TP sürecinin başlangıcı” değildir. İşlerlik dumura uğrar ve örgüt mafsallarından çözülür. Kabul etmek gerekir ki, burada sakınılamayan politik darbelerin özel bir rolü olmuştur. TP’de Tüzük sorununun çok özel bir yer tutması, işin odağında olması bunalımın örgütsel karakterini açığa çıkartır.

Kendine toz kondurmayan ve de artık uluslararası komünist harekete önderlik etmeye de soyunan TİKB önderliği, bu Tüzük sorununun neresindedir? Dahası muhaliflerini “örgütün gelişme düzeyini, gelişmenin yönünü doğru belirlemekten uzak” olmakla mahkum ederken, kendisi örgütün gelişme düzey ve yönünü, ihtiyaçlarını zamanında kavrayıp açıklayarak, çözümler üretip yanıt vererek önderlik görevlerini yapabilmiş midir? Önderliğin inisiyatif, planlama ve yönelimi dışında örgütte “sağlıksız sorgulayıcılık” geliyor. Sonra bir tartışma platformu örgütleniyor. Ama başlangıç aşaması örgütsüz ve kaotik. Yani buraya kadar ortada önderlik yok. Başlangıçta TP’nin nasıl sonuçlanacağı da belirsiz. Sonra “3. Konferans” olarak noktalanmasına karar veriliyor, TP “Konferansa evriliyor”. Örgütsel kendiliğindenliğin, önderlik yoksunluğunun dik alâsıdır bunlar. “Sonuç Bildirgesi”nin verdiği bilgilerden, Tüzük sorununun önderlik tarafından örgütün tartışma gündemine getirildiği sonucu çıkmıyor. Acaba yanılıyormuyuz?

Biraz daha derine inerse, TİKB’nin yaşadığı örgütsel krizin derinliğinde TİKB “kast”ının güven bunalımına sürüklenerek çatlaması gerçeğine ulaşıyoruz. Çevreci zihniyet ve hukukla biçimlenmiş son derece dar örgüt

yapısı, **TİKB’yi kendi malı gören ve her çeşit karar verme yetkisini kısıkança elinde tutan, kendine sevdalı bir grup eski kadro “kast”laşmıştır.** Bu kadro, TİKB tarihi boyunca daralarak gelmiş, şehit düşenler dışında tek tek kopmalar, dökülmeler, dışlamalar/tasfiyeler yaşanmış, fakat ilk defa bu “kast” tabakası örgüt tabanından gelen devrimci basıncın etkisi ile çatlamıştır. Hiç kuşkusuz bu TİKB “kast”ını ilk anda şaşkınlığa uğratan devrimci bir basıncıdır.

Oldukça dar örgütsel yapısı nedeniyle, örgüt yapısının gövdesini oluşturan TİKB “kast”ının çatlamasının anlamı nedir? Giderilmez bir çatlak, bir bölünme demektir. Zaten böyle olmuştur. Referandumla ilişkin rakamsal bilgiler, hem “kast”ın parçalanması ve hem de TİKB’nin yaşadığı bölünme açısından anlamlıdır.

“Örgütteki yönetici görev ve sorumluluklarından dolayı TP sürecine sonradan alınan, söz hakkı olup oy hakkı olmayan iki yoldaş dahil 23 delege Sonuç Bildirgesi’ne onay vermiştir. 3 yoldaş oy kullanmama tutumunu benimsemişlerdir. (Bu üç yoldaş, Konferansın ortaya çıkan çoğunluk iradesine uyacaklarını daha sonra açıkladılar.) Hizipçi tutum ve ilişkiler içerisine giren 6 kişi (üçü görüş belirterek, diğer üçü son aşamada görüş belirtmedilerse de tüm tutum ve davranışları aynı yöndedir) karşı yönde oy kullanmışlardır. 3 yoldaşın (birisini sonradan katılan, söz hakkı olup oy hakkı olmayan) ise görüşleri gelmemiştir.” (13)

TİKB MK’nın TP sürecine ilişkin verdiği bu bilgiler öncelikle, ilan edildiği gibi “TİKB 3. Konferansı”ndan değil, referandumdan söz edilebileceği belirlememizi doğrular. Referandum ve TİKB’nin örgütsel yapısının çapı bu rakamlarda somutlaşmaktadır. Bu rakamların TP sürecine katılanları tam yansıtmadığını da söyleyebiliriz. Örneğin kuşkusuz ki, SAG’da şehit düşen Tahsin Yılmaz yoldaş da TP’ye katılmıştır. TP’ye dahil olan ama süreç içerisinde TİKB’den ayrılan veya

dökülenler de olabilir. Daha tam bir tablo bütün bunlarla birlikte çıkartılabilir. Fakat TİKB MK'nın verdiği bilgiler yine de durumu yeterince yansıtmıyor.

Rakamları, TİKB MK'nın dilinden daha anlaşılır bir dile çevirirsek; demek oluyor ki;

“Sonuç Bildirgesi”, “oy hakkına sahip” olanlardan, 21 kişi tarafından onaylanmıştır.

“Oy hakkına sahip” üç kişi “oy kullanmama tutumu” yani, boykot tavrı takınmıştır.

“Oy hakkına sahip” altı kişi ise “karşı yönde oy kullanmış” kabul edilmişlerdir. Bu altı kişinin onayına “Sonuç Bildirgesi”nin sunulup sunulmadığını bilemiyoruz.

Çok muhtemeldir ki, **“Sonuç Bildirgesi”nin referandum biçiminde onaylanmasında üç kişinin boykot tavrı takınması, muhalif altı kişinin “hizipçilik” ile suçlanması nedeniyledir.** Yukarıdaki sayılarda açığa çıkan, TİKB örgütsel gerçekliği içinde altı kişi rakamı da önemli ve anlamlıdır. Fakat “Sonuç Bildirgesi”nin onayında bu rakam, gerçekte dokuz kişidir. “Görüşleri gelmeyen” iki kişi dışta tutulursa, oy hakkına sahip 30 kişiden 9 kişi “Sonuç Bildirgesi”ne onay vermemiştir. Bu oransal olarak %30 eder. 6 kişi kabul ettiğinizde ise %20 eder. Boykot tavrı takınanlar çoğunluk iradesine boyun eğmişlerdir, ama bu kapmamış bir yara kabul edilmelidir.

Parti krizi dönemlerinde farklı eğilimlerin ana uçlarıyla oluşması ne kadar kaçınılmazsa (ki, mücadele ana eğilimler arasında cereyan eder) eğilimler arasında bir ortanın (ortacıların rolü uçları uzlaştırma eğilimidir ve daima her iki tarafa da “yaranamaz”lar) oluşması da bir o kadar kaçınılmazdır. Eğer muhalif kanat daha güçlü olsaydı, orta da daha geniş olacaktı.

TİKB “kast”ı önce çatlamış, bu onulmaz çatlak giderek parçalanma ve bölünmeyi getirmiştir.

TİKB'nin yaşadığı yapısal bir bunalımdır ve adını koymasa da, bunu kavramaya ve

tanımlamaya oldukça yaklaşmıştır Sonuç Bildirgesi. '89-'93 döneminde, daha önce belirttiğimiz gibi TİKB gelişip büyümüş, “kendi sınırlarına” dayanarak, verilen kayıplar gibi güncel ve özgün nedenlerin de etkisiyle tıkanmıştır. Bu güncel, özgün etkenin rolünün tartışılmamış, incelenip aydınlatılmamış olması yalnızca bir eksik değil, aynı zamanda bir zaaftır. Nesnel olarak önderliği korumaya yöneliktir, onun zaaf ve sorumluluklarını örtbas etmektedir.

Burada yapısal olan, gelebileceği sınırı dayanıp tıkanarak iflas edenin ta kendisidir. Sözkonusu olan, karşılıklı olarak birbirleri üzerindeki etkileri nedeniyle TİKB'nin önderlik ve yönetim tarzı, politik mücadele tarzı ve örgütsel hukuku (belki de daha doğrusu hukuksuzluk), yapılanışı ve işleyişidir. '89-'93 sürecindeki büyümeyle TİKB tarzı, bütün bu bakımlardan kendini taşıyabileceği son sınıra gelmiş ve tıkanmıştır.

TİKB, çevrecilikten gelen bir grup kadro etrafında kurulmuş oldukça dar bir örgüttür. Süreç içinde oluşan TİKB “kast”ını çatlatıp parçalayan krize değin, belirlenmiş ve herkesi bağlayan resmi bir hukuka dayanmaz, kişisel güven ve etki ilişkisine dayanır. Burada yönetim tarzı özünde keyfidir. “Kast” içinde en etkin elemanlar yönetimi üstlenmiştir ve gücünü koruduğu sürece doğru ve haklıdır. Paylaşılmaz yönetme ve karar verme hakkını elinde tuttuğu içindir ki, “kast”ın diğer kesimi (ve olduğu kadarıyla) örgütle arasında aşılmaz bir düzey farkı, bir mesafe ortaya çıkar. İdeolojik ve politik bakımdan yönetme, en önemli bütün örgütsel kararları verme hakkını çok dar yönetici çekirdek tekelinde tuttuğu için, “kast”ın geniş kesimi ve şu veya bu biçimde örgütlenmiş diğer elemanlar tek-nisyenleşir, ideolojik (teorik ve siyasal bakımlardan) körelir. TİKB'de kronikleşmiş kadro sorununun özü de buradadır. Yönetici çekirdeğe, yalnızca örgütün geri kalanı değil, kitleler de sürü görünür. Aynı görüş açısı örgüt için de geçerlidir. Kitleler, sempatanlar örgüte sürü görünür.

Öyle ki, bu durum bir kez oluşup bir veri haline geldi mi, artık hem kendi durumunu, zihniyetini, ideolojisini, politik önderlik ve mücadele tarzını üretip belirlemeye başlar, hem de korkunç tutuculaşır. TİKB'nin kendine hastalıklı düzeyde sevdalı oluşu, işte bu tablo içinde anlaşılır olmaktadır.

TİKB tutuculuğunun, muhafazakarlığının en sağlam ve dokunulmaz kalesi, küçük yönetici merkezdir. O yalnızca çevreciliğin mimarı ve üreticisi değildir, çevreciliğin sürüp gitmesi onun ayrıcalıklarının da sürüp gitmesi anlamını taşıdığı için çevrecilik tarzının en muhafazakar, yılmaz, yorulmaz savunucusudur. Merkezi şaşkınlığa uğratan itiraz ve eleştiriler, özünde çevreciliğin keyfi yönetim tarzına, çok özel koşullar altında bile merkezin yetkilerini paylaşmama ayrıcalığına yöneltmiştir. İşte, Tüzük sorununun özsel anlamı burada aranmalı ve çözümlenmelidir. Ne olursa olsun, tüzük örgüt iradesiyle belirlenmiş, merkezin üstünde ve merkezi de bağlayan bir hukukun oluşturulmasıdır ve bu keyfi yönetimin sonu demektir. Yirmi yıllık TİKB tarihinde tüzüksel bir yönetim ve önderlik tarzının bulunmayışı, TİKB'nin çevreci kültürle yönetildiğinin yeterli kanıtını oluşturduğu gibi, TİKB önderliğinin neden bir tüzük geliştirmeye yönelmediğini de açıklar. Daha önce bu durumun bir sorun olmayışı, esas olarak örgütün son derece dar olması nedeniyledir. Örgütün büyümesi ve giderek küçük çekirdeğin, bir kısım özel sebeplerin de bir sonucu olarak, örgütü yönetme tekeline pratik olarak az çok kaybetmesi ve giderek kontrolün merkezin elinden çıktığı koşullarda, TİKB'nin yerleşik çevreci tarz ve kültürü iflas ederek krize yuvarlanmıştır.

Burada bizim için özel önemi nedeniyle birlik sorununa değinmekte yarar var. TİKB önderlik ve kastının komünistlerin birliği sorununda geliştirdiği gerici çizgi, kesinlikle teorik bir gerekçeye dayanmaz. Esas olarak TİKB “kast”ının bunalım öncesi TİKB tarihi boyunca kölece bağlı olduğu gerici çevreci zihniyet, tarzı ve kültürden kaynak-

lanır. Özünde parti düşüncesine ve partiye karşıdır. Oldukça muhafazakar olan kastın birliğe karşı direnişi kaçınılmazdır. Birlik keyfiliğın, ayrıcalığın ve elbette TİKB “kast”ının da sonu demektir. Arnavutluk'ta, grup liderlerinin birliğe karşı direnişi de değişik bir şey değildir. TİKB'de farklı olan, “kasti” aşacak bir devrimci birikim ve dinamizmin aşağıdan gelişmemesidir. Ki bu da, TİKB önderlik ve “kast”ının sorumluluğudur. Kendini aşabilecek kadrolar yetiştirmek, Arnavutluk'ta birlik ve partinin kuruluşu karşısında gericileşen grup liderlerinin başarısızken, TİKB “kast” ve önderliği bunu bile başaramamıştır.

“KAST”IN ÇEVRECI ZİHNIYETİNİN HUKUKİLEŞTİRİLMESİ: TÜZÜK

TİKB'nin geride kalan ve ayrılıkla sonuçlanan sürecinin aynı zamanda örgütsel bir bunalım olduğunu vurgulamıştık. Önderlik boşluğu, önderliğin örgüte güvensizliği ve örgütte önderliğe güven kaybı depremi biçiminde geliyor. Önderlik şaşkınlığa uğruyor ve adeta şok oluyor. TİKB'nin açıkladığı gibi muhalefetin, Tüzük konusunu bir spekülasyon sorunu haline getirip getirmediğini ve TİKB'de kriz döneminde ne tür spekülasyonların vb. olduğunu bilemiyoruz. Ama yine de şunu vurgulamalıyız: Eğer söylediğiniz gibi muhalefet Tüzüğü “bütün sorunları”nızın “adeta tek nedeni ve çözüm yolu” olarak gördüyse, bundan her şeyden önce, örgütün iradesiyle belirlenmiş hukuka dayanmayan, keyfi yönetim tarzına isyan ettiği sonucu çıkar. Bu özünde, çevreci tarz, kültür ve zihniyete karşı devrimci bir başkaldırıdır. Şunu da ekleyebiliriz; muhalefetin demokratizm eğiliminde olduğu iddiasının belge ve bilgilerine sahip değiliz, fakat Tüzük, yani bir anayasa ve keyfi yönetimin son bulması istem ve yönelimi olduğuna göre, bulunduğu konumdan merkeze her halükarda demokratizm eğilimi olarak görünür ve görünecektir bu. Bununla birlikte, merkeze başkaldırıların örgüt içi demokrasi talep etmesi

de anlaşılırdır. TİKB’de bir iç demokrasi, iç mücadele kültür, gelenek ve hukukundan yoksunluktur bunu koşullandıran. Örgüt içi demokrasi talebi, muhalefetin merkeze karşı silahlanma isteğidir. Örgüt içi demokrasi her zaman “demokratizm” değildir ve ancak, bu talep kendi somut bağlamında incelenerek anlaşılabilir. Talebin içeriğine ve sınırlarına bakmak gerekir.

Daha ilginç olan, “TİKB 3. Konferansı”nda “onaylanan” tüzüğün öngördüğü örgüt yapısının bazı bakımlardan incelenmesidir. Tüzüğü yayınlayan “Sunuş Yerine” başlığı altında MK’nın yaptığı kimi özeleştirsel değerlendirmeler, TİKB analizi bakımından çok önemli veri ve ipuçları sunmaktadır.

“Örgütümüzde tüzüğe uygun düşünme ve hareket etme, örgüt yaşamının bazı temel alanlarının tüzüğe göre düzenlenmesinde sadece MK ile sınırlı olmayan, ama MK olarak en başta bizlerin sorumlu olduğu ciddi eksiklik ve zaaf lar sergilenmiştir. Konferans veya kongrenin zamanında yapılmaması, yeni üyelerin belirlenmesinde ihmalkar davranma, örgütsel işlerliğin kimi konularında ortaya çıkan bu zaaf lar, örgütün kurumsal yapısının ve iç yaşamının gelişimini sınırlandırıcı olmuştur.

Bazı başlıklar halinde belirttiğimiz örgütsel işlerlik konularında ortaya çıkan kimileri ciddi hataların temelinde, küçük bir gruptan örgüte evrilme, dar örgütsel yapılara özgü düşünüş ve ilişki biçimlerinin alışkanlıklarından bütünüyle kurtulamama, mükemmeliyetçilik, öncelikleri doğru belirleme ve bunlarla ilişki kuruş tarzımızdaki zayıflık ve yetersizlikler, görev ve sorumlulukların ağırlığı ile güçlerin yetersizliğinden doğan çelişki ve bunun sonuçlarından biri olarak birçok işle birden uğraşma zorunluluğu gibi karmaşık bir bileşim bulunmaktadır. Ne var ki, hata ve yanlışları, onları doğuran nedenlerin bütünselliğinden ve çevreleyen koşullardan kopartarak ele almanın ötesinde tek bir organa ve kişilere doğru daraltan düzey-

siz saldırıları Bolşevik ve yoldaşça eleştiri olarak kabul etmenin olanağı yoktur. Öte yandan, örgütün kurumsal gelişmesi ve işlerliğe ilişkin kimi sorunların tüzük anlayışına uygun bir tarzda çözümünde bizi tutukluğa sürükleyen etmenlerden birisi de temel kadroların atılım yapmakta ve dönüşüm göstermekte sergiledikleri gelişme zayıflığını da anmak gerekir. Bu sadece dünün değil, bugünün de bir sorunu olduğu için işaret etme gereği duyuyoruz.” (14)

Enver Hoca; partinin, önderliği örnek olarak gelişeceğini vurgular. Önderlik, örgütü şekillendirir. Bu gerçek, özellikle çevrelerde ve oldukça dar örgütlerde çok daha ileri düzey ve oranlarda böyledir. Gelişmemiş, dar, çevresel bir örgüt yapısında, gelişmiş bir tüzük metni olsa bile, gerçekte kişisel güven ve etki ilişkilerinin “hukuku” hüküm sürer. İncelediğimiz bunalıma değin TİKB’de de bu böyle olmuştur. Yakınp, hafifletici gerekçeler geliştirmeye gerek yok, eğer bir tüzük varsa ve işletilmemişse, bunun sorumluluğu elbette önderliğe aittir. Peki ya kadrolar ve örgüt? Önce, önderliğin onları bu tarz bir yönetime göre şekillendirdiğinin vurgulanması gerekir. Marks, Alman İdeolojisi’nde, insanların yetişme biçimlerinin ürünleri olduğunu vurgular, kadrolar da öyledir. Önderliğin keyfi yönetim tarzı üzerinde, önderlik ve kadrolar arasındaki uyum, elbette ki sorumluluğun yalnızca önderliğe ait olmadığını, bunun örgütün tarzı olduğunu sergiler.

Bir grup eski kadronun bir “kast” oluşturduğu şeklindeki belirleme ve analizimizi, bu iki pasaj bütünüyle doğrulamaktadır. “Kast” için, kongre ve konferanslar bir lüks, iç demokrasi ve iç mücadele, tüzükle sınırlanmış yönetim tarzı, tüzüksel işlerlik, tüzüğe uyma zorunluluğu gereksiz bir yük olarak görünür.

TİKB Konferansı niçin zamanında toplanmamıştır? MK; kongre ve genel konferansa tabi olduğuna, kongre ve genel konferansı toplama görevi de MK’ya ait olduğuna

göre, “genel konferans”ın niçin toplanmadığının hesabını MK vermek zorunda değil midir? “TİKB 3. Konferans” belgelerinde, konferansın niçin toplanmadığına açıklık getirilmiyor. MK’nın somut bir özeleştirisi de yok. “Sunu Yerine” başlıklı ön açıklamada, yukarıya aldığımız özeleştiril pasajda görüldüğü gibi, çok genel bir çerçevede değiniliyor. İhmalden vb. sözediliyor. Peki konferansın zamanında toplanmaması bir tüzük ihlali ve disiplin suçu da oluşturuyor mu? MK, örgüte karşı bu disiplin suçunun hesabını vermek zorunda değil mi? “3. Konferans Belgeleri’nden” “Parti(2)” başlıklı dökümanda, konferansın toplanmamasına bir dip not halinde değiniliyor:

“Evet, bu kesitte (’94 dönemi-PD) konferans yapılsa iyi olurdu. Örgütün geldiği düzeyin, çalışmaların geldiği düzey ve yeni sorunların bilince çıkartılması, bunlardan doğan görev ve hedeflerin örgüt kadrolarının ortak iradesi olarak karara bağlanması ve bundan güçlü bir hareket doğurmaya çalışmak gerekiyordu. Bu kadrosal gelişme de, sürece yanıt vermekte yaşanan zorlanmanın da örgütün önüne konulması açısından da iyi olacaktı. Bu konuda zorlanma ve tıkanmaya, konferans kararlarıyla müdahale etme imkanı olacaktı. Bu nedenlerle konferansın yapılmayışı ciddi bir eksiklik. Ama ne döneme uygun politik ve örgütsel perspektif geliştirmekte temel bir eksiklik vardır, ne de temel kadroların gelişiminde ortaya çıkan sorunların tespiti ve ne yönde, hangi adımlarla aşılabileceğinin gösterilmesinde bir eksiklik bulunmaktadır.” (23)

İyi de konferansın niçin o dönemde toplanmadığını açıklamıyorsunuz. Bir tüzük ihlali ve disiplin suçu olması bakımından değerlendirmiyorsunuz. Tam da bu dönemden itibaren TİKB’nin gitgide bunalıma yuvarlandığını gözönünde tutarak, TİKB’nin süreci çok farklı biçimde yaşaması bakımından konferansın oynayabileceği rolü tartışmıyorsunuz. Konferans toplanmamışsa da önderlik rolü ve görevleri yapılmış demeye getirmek, sorumlu bir tavır değil-

dir. Konferansın toplanmamasında kolektif bir sorumluluk olduğu kadar, bireysel sorumluluklar da vardır. Geçirtirmenin hiçbir yararı yoktur. Daha sonraki süreçlerde sahibini vurur. Dahası, yapılan özeleştirelerin içtenliği ve gelecekte doğru pratik duruşun güvencesi bakımından da konferansın niçin toplanmadığının, bir tüzük ihlali ve disiplin suçu olarak ama kolektivizm, önderlik ve politik mücadele tarzı bakımlarından da değerlendirilmesi gerekirdi.

TİKB 2. Konferansı’nda önderliğin yaptığı şu değerlendirmeyi anımsamanın yeridir:

“Bu arada, 1. Konferansımızdan bu yana bir **‘kongre’** veya **‘konferans’** yapmamış olmamız ciddi bir eksiklik. Bunun belirleyici nedeni, araya 12 Eylül gibi bir dönemin girmiş olmasıdır. Fakat bu **‘olağanüstü’** duruma ve etkene rağmen, Tüzüğümüzün bu gereğini yerine getirmeliydik, esasında getirebilirdik de. Ama bir taraftan ağırlaşan gizlilik koşullarında yoğunlaşan güvenlik kaygıları, öte taraftan yenilen darbeler sonucu zayıflayan organlar bir ölçüde takviye edildikten sonra bir **‘konferans’** veya **‘kongre’** toplamamızın daha doğru ve yerinde olacağını düşünmemiz sonuçta bu kopukluğu doğurdu. Bu arada örgütümüzün yetkili organlarınca belirlenmiş çizgimizden herhangi bir sapma olmaması, MK’nın taban örgütleri ve bütün kadrolarla olduğu gibi cezaevindeki üyeleri ve kadrolarla da sürekli ve yakın bir ilişki içinde çalışması gibi nedenlerle de bu eksiklik örgütsel faaliyette özel bir boşluk yaratmamış, bundan kaynaklanan yıkıcı sonuçlara yol açmamıştır. Her şeye rağmen, 2. Konferans veya Kongremizi zamanında yapmalıydık. Bunu yapmamış olmayı ciddi bir eksiklik olarak gördüğümüzü tekrar vurgulayalım.” (s. 95)

Yapsak iyi olurdu, daha doğru olurdu. Yapmamış olmamız ciddi bir eksiktir. Tarih tekerrür etmese de biçimsel olunca özeleştiriler tekerrür ediyor işte. Eğer, yanılığardan ibret alınsa ve öğrenilseydi, eğer içten olunsaydı özeleştiriler de tekerrür etmeyecekti.

Yeni üyeler yapılması bir tehlike, bir risktir. Oldukça gelişkin sezgileriyle “kast” bunu anlar. Sorunu ihmalkarlık ve mükemmeliyetçilik vb. kavramlarla açıklamaya çalışmak, TİKB somutunda gerçeklerden kaçmaktır, körlüktür. Burada bir zihniyet çok net yansımaktadır. Önderlik kasta ve örgüte, TİKB de yığınlara ve kendi dışındaki güçlere karşı derin bir güvensizlik içerisindedir. TİKB'nin kendini kitlelerin yerine koyan, onlar adına ve onlardan kopuk politika tarzını teorize etmeyi sürdürmesi de her şeyden önce bu güvensizliğin eseridir. Örgüte yeni üyeler alınması / kazandırılması konusundaki olumsuz pratiğin arkasında böyle temel bir ideolojik etken bulunmaktadır.

Temel kadroların atılım yapmakta ve dönüşüm göstermekte sergiledikleri gelişim zayıflığı, “temel kadroların” muhafazakarlığının, gelişimlerinin limitine gelip dayandıklarının ve körelmeye başladıklarının verisidir. “Temel kadro” bileşiminin yenilenemeyişi, yani önderlik dahil TİKB “kast”ına yeni kadroların sızamayışı, TİKB tarihi boyunca bu kastın daralarak geldiğini gösterdiği kadar, kendilerini yenileme dinamiğini büyük ölçüde kaybettiklerini, gelişmelerinin limitine dayanarak, kötü bir biçimde tutuculaştıklarını, önderlikten daha da muhafazakar hale geldiklerini de açıklar. İncelenmesi, yargılanması gereken, her şeyden önce kastın zihniyeti, tarzı, alışkanlıkları, yarattığı kültür vb.'dir. TİKB'nin yaşadığı bunalım özünde, bu kastın tıkanması ve bu tıkanma koşullarında, '89-'93 döneminde pratikte öne çıkan yeni kadroların “kast” tabakaya sızmaya başlaması ve bir bütün olarak onu kuşatıp zorlamasının “kast”ın iç dengesini, özellikle “kast”ın “gövdesi” ile başı arasındaki dengeyi sarsıp bozmasının sonucudur.

“TİKB 3. Konferansı”nın onayladığı tüzük, “kast”ın çevreci tarz ve zihniyetini çok önemli noktalarda yeni bir biçimde ve oranda koruduğunu gösterdiği kadar, TİKB'nin kendine bakış açısının özünde değişmediğini ve devrimcileşemediğini de

sergilemektedir. Tarihsel olarak çevreciliğin ürünü “kast”ın bürokratik eğilimi, örgütün ana gövdesinin, ya da TİKB'nin çok sevdiği kavramla “çekirdeksel yapısının” kuruluşunda kendini gösteriyor. Tüzük, MK'nin hemen altında Bölge Komiteleri (BK) öngörüyor.

“a) Kendine bağlı İK'ların tümüyle veya kısmen değiştirilmesini MK'ya teklif eder, MK'nın onayını almak koşuluyla yeni İK'leri ve başka yönetici organlar kurar, bölge içinde kadro kaydırmaları yapabilir, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde MK'yi en seri şekilde bilgilendirmek ve onayını almak koşuluyla her türlü örgütsel önlemi alır.” (15)

MK, merkezîyetçilik gereği atama yoluyla kurduğu, yani kendisinin atayıp görevlendirdiği BK'ya, kendi bölgesinde İK'ları kurma hak ve yetkisini vermiyor. Eğer MK, İK'ların oluşumuyla ilgili veto hakkını elinde tutsaydı, bu yine de anlaşılabilirdi. Buna da gerek yoktur, çünkü MK eğer, BK'nın İK atamalarında çok ciddi ve kabul edilemez hatalar yaptığını düşünürse BK'yı ikna eder, edemiyorsa görevden alır, yenisini örgütler. Bu hakkı zaten vardır.

“d) BK'ları, İK'ları tarafından verilen üyeliğe alma kararı ile üyeler hakkındaki disiplin cezaları konusunda onay ve itiraz mercileridir.” (16)

Disiplin cezaları konusunu bir yana, burada, BK'nın gerçekte üyeliği onaylayarak resmileştirme yetkisinin olmayışı önemlidir. İK'ların yaptığı üyelerin ilk onay mercidir, ama yine de onaylayamaz. O işi ancak MK yapabilir? Niçin? MK, İK'ların yaptığı üyelerin onayında da BK'lara güvenmiyor, İK'ların atanmasında da. Bütün yetkileri elinde tutuyor. “Yeni üyeler belirlemede ihmalkarlık” özeleştirisinin samimi olmadığını çıkartabiliriz buradan. Ki, 2. Konferans'ta üye kazanma ve kabulüyle ilgili yapılan özeleştirinin çok fazla değerinin olmadığı açığa çıktığı gibi, ilerisi bakımından “3. Konferans”ın yaptığı özeleştirinin

de çok fazla pratik değerinin olmadığını gösteriyor Tüzük.

Benzer bir durumu yurtdışı örgütlenmesinde de görüyoruz:

“Yurtdışı örgütlenmesi, bütün ülkelerdeki faaliyetlerin örgütlenmesi ve koordinasyonundan sorumlu bir ‘Yurtdışı Komitesi’nin yönetimi altında çalışma yürütür. YK, TİKB MK tarafından atanır. Güçlerin bulunduğu her ülkede, YK’ya bağlı olarak çalışan ve o ülkedeki örgütsel faaliyetlerin yürütülmesinden sorumlu birer ‘Ülke Komitesi’ (ÜK) oluşturulur. ÜK’ları YK’nın önerdiği adaylar içinden MK tarafından belirlenir. ÜK’ların altında gerek görülen komite ve organları YK ve ÜK’lar birlikte kurarlar.” (17)

TİKB MK, atayacağı YK’ya ÜK’ları kurma yetkisi verecek güveni duymuyor. (Aynı şey üye kabulü için de geçerli.) Fakat iki ilginç nokta dikkat çekiyor; ilki, ÜK’ların oluşumunda MK’ya bir sınırlama getirilmesidir, YK’nın önerdiği kişiler arasından MK, ÜK üyelerini seçiyor.

İlginçlik şurada, MK, ÜK’ların oluşumuna ilişkin YK’ya verdiği yetkiyi, İK’ların oluşumunda BK’lere vermiyor. Yani ÜK’ler, YK’ların önereceği üyeler arasından MK tarafından seçilip atanıyor. Oysa MK, İK’ları doğrudan atıyor, BK tümüyle veya kısmen İK’ların değiştirilmesini “MK’ya teklif edebi”liyor. MK’nın BK’ye karşı daha şiddetli bir güvensizlik içinde olduğu kesin. Tüzüğün bu maddeleri herhangi bir ilkedan kaynaklanmıyor. Güvensizlik içindeki MK, ağız fena şekilde yanmış olmalı ki, atadığı organların elini kolunu bağlayacak sıkı tedbirler alıyor.

İkinci olarak, “ÜK’ların altında gerek görülen komite ve organları, YK ve ÜK’ları birlikte kurarlar” hükmünde, yetki ve sorumluluğun kime ait olduğu belirsiz. YK ve ÜK biraraya geldiğinde yeni bir organ mı oluyor? O da belirsiz. Yani tam bir ucube. Aynı ucube yaklaşımın bir yansıması da İK’ların yönetimiyle ilgili.

“15 İL KOMİTELERİ (İK): İllerdeki örgütsel faaliyetlerin yürütülmesinden sorumlu yönetici organlardır. MK tarafından atanır. Üyelerden oluşur. Ancak örgütsel faaliyetin henüz çok fazla gelişmemiş olduğu küçük illerde aday üyeler de İK’da yer alabilirler. MK ve BK’ya bağlı olarak çalışırlar. Sorumlu oldukları ilin sınırları içinde, örgütün çizgisine ve politikalarına, MK ve BK’nın karar ve direktiflerine aykırı olmamak koşuluyla örgütsel faaliyetleri gerekli gördüğü biçimlerde düzenler ve yönetir.” (18)

İK’ların “MK ve BK’ya bağlı olarak” çalışmaları da tam bir ucubedir. Merkezîyetçilik ve hiyerarşi tutkusu çok gelişkin MK, bunu yalnızca kendisi için geçerli görüyor. Sıra BK ve YK’ya gelince, hiyerarşi bilinci dumura uğruyor. Hiç kuşkusuz bütün örgüt MK’ya bağlıdır komünist partilerde, fakat, yine de hiyerarşi her düzeyde geçerlidir. Atanmış bir yönetici komite, görev ve sorumluluk alanında partiyi örgütler, hemen altındaki organlar da kendine bağlı çalışır. Yani İK’lar BK’lara bağlı olduğu zaman, bu, MK’ya bağlı olmadığı anlamına gelmez, ama İK’ları yönetme hak, görev ve sorumluluğunun BK’ya ait olduğu anlamına gelir. İK’ların “MK ve BK’ya bağlı olarak” çalışmaları hükmü, iki başlı bir yönetimi, MK’nın keyfi müdahaleciliğini kural haline getirmektedir.

Aşırı merkezîyetçilik zihniyeti, özünde kadro ve örgütlere güvensizdir. Kuşkuyla bakar. Bu nedenle bütün yetkileri elinde toplama, tekeline alma eğilimindedir. Özünde kendine güvensizdir, yönetme, ikna etme, eğitme, eleştirerek düzeltme vb. yerine yetkilerine dayanma eğilimindedir. Kadro ve örgütlere inisiyatif tanımaz, ne de olsa MK’ya karşı kullanabilirler. O halde merkez, kadro ve örgütlere karşı olabildiği kadar silahlandırılmalı, itiraz edenler “demokratizm eleştirisi”yle ideolojik olarak ezilmelidir. İyi de neyin nereden sonra demokratizm, neyin nereden sonra bürokratizm ve aşırı merkezîyetçilik olduğunun ayrıca ne, bunlara kim karar verecek? Eğer, TİKB de-

neyinden yola çıkma gafletine düşerseniz, ulaşacağınız sonuç; eğer bunu MK çözümler ve karar verirse çıkacak sonucun “kast” zihniyetiyle zehirlenmiş olma olasılığıdır.

Aşırı merkeziyetçilik, “kast”ın örgüt zihniyeti, kendini Kongre ve “Genel Konferans’lar”da da gösteriyor:

“B) KONGRE VE KONFERANSLAR

Örgütün en üst yönetici organları, kongre ve genel konferanslardır. Aldıkları kararların tüm örgütü bağlayıcılığı, bileşimlerinin belirlenmesi ve toplanma esasları bakımından Kongre ile örgüt çapında yapılan Genel Konferanslar arasında bir fark yoktur. Ancak örgüt programı ve tüzüğün bütünü sadece Kongre tarafından değiştirilebilir. Genel örgüt konferansları, program ve tüzükte ancak kısmi değişiklikler yapabilir.”(19)

16. Madde’de örgütün “en üst yönetici organı”nın kongre olduğu hükmünün yer alması, yukarıda söylenenle çelişir ve bir kafa karışıklığını yansıtır. Fakat önemli olan şudur; “kararların tüm örgütü bağlayacağı, bileşimlerinin belirlenmesi ve toplanma esasları bakımından... bir fark”ı olmayan iki ayrı organa niçin ihtiyaç duyulmuştur? Tüzük bunu aydınlatmaktan uzaktır. “Bileşimlerinin belirlenmesi ve toplanma esasları bakımından... bir fark” olmayan iki organ yeterince bürokratiktir. Birisi gereksizdir, fazlalıktır. Ama yine de bu fazlalıktan bir şeyler umulduğu, beklendiği ve öngörüldüğü için tüzüğe konulmuştur. “Bileşimi ve toplanma esasları” aynı iki organın yetkilerinin farklılaştırılması hiçbir örgütsel anlayış ve ilkeye dayanmayan, tamamen keyfi bir kuraldır. “Bileşimleri” “ve toplanma esasları” aynı olduğuna göre, toplananın kongre mi, genel konferans mı olduğuna kim karar verecektir? Muhakkak ki bu keyfiyet, aşırı merkeziyetçiliğin sağlam kalesi MK’nın elinde bulunacaktır. Ve örgüte ve kadrolara karşı kuşku ve güvensizlik içindeki MK, “bileşimleri” ve “toplanma esasları” aynı iki organı tüzük hükmü lehine getirerek ken-

dine örgüt ve kadrolara karşı bir manevra alanı inşa etmiştir.

Fakat Kongre ve genel konferansların bileşimine de dikkat çekmek gerekir.

“c) MK’nın bütün asil ve yedek üyeleri kongrenin doğal delegeleridir. Bütün BK ve İK’lar, doğrudan MK’ya bağlı olarak faaliyet yürüten Yazı Kurulu, OYY Müfrezesi, Merkezi Kadın Komisyonu, İşçi Hareketi ve Sendikalar Bürosu, emekçi memur hareketi içindeki çalışmanın yönlendirilmesinden sorumlu Memur Üst Komitesi, Yurtdışı Örgütlenmesi (burada herhalde bir dil sürçmesi var, Yurtdışı Komitesi olmalı-PD) ve Genç Komünarlar MK, kendi içlerinde belirleyecekleri en az ikişer delege ile temsil edilebilirler. Bunların dışında kalan Kongre delegelerinin hangi ölçütler temelinde, nasıl belirlenecekleri MK tarafından saptanır. Örgüt iradesinin olabildiğince tam yansıtılabilmesi için, bu saptama sırasında, belli başlı bütün faaliyet alanlarının mümkün olduğu ölçüde temsilinin sağlanması gözetilir.” (20)

Kongre ve “genel konferans”larda “örgüt iradesinin olabildiğince tam yansıtılabilmesi” bir yana, teşkil etme “esasları” dikkate alındığında “örgüt iradesini” yansıtması bile sözkonusu olamaz. Kongre ve genel konferanslar, bu şekliyle olsa olsa MK’nın iradesini yansıtır. Kongre ve genel konferanslarda en az iki delege ile temsil edilecek bütün organ ve komiteler MK tarafından atanmıştır. Atanmış organlar kendi içinde delegeleri belirleyecektir. MK tarafından herhangi bir göreve atanmamış, “çekirdeksel yapı” dışında kalan üyelerin kongre ve “genel konferanslar”da temsili ise zaten MK’ya bırakılmıştır. MK’yı bağlayacak hiçbir kural, hüküm yoktur. Eğer TİKB’nin, örneğin İstanbul İK’ya bağlı çalışan yüz üyesi olduğunu varsayalım. Üç-beş kişilik İK, YK vb. organların en az ikişer delege ile temsil edilmesi öngörülen kongre ve “genel konferans”larda, bu yüz üye nasıl temsil edilecektir? Komünist partiler-

de kongrelerde temsilin “örgüt esası”na dayandırılmasını, tepelerdeki komitelerin temsili şeklinde yorumlayanlar ya bunu doğru anlama yeteneğinden yoksundurlar ya da bunu kastın aşırı merkezîyetçilik zihniyetine uydurmaktadırlar. Temsilde “örgüt esası”, İstanbul örgütü, Konya, İzmir ya da gençlik örgütü vb. anlamını taşır. Delegeler komiteleri değil, “örgütü temsil” edeceklerdir. Eğer örgütün seçimiyle gelmemişlerse nasıl olacak da örgütün iradesini yansıtacaklardır? Düşünün, üç kişilik bir YK’dan iki delege, kendi iradelerinin dışında hangi örgütün iradesini yansıtacaktır. Aynı şey, BK, İK ve diğerleri için de geçerlidir.

TİKB Tüzüğü’nün öngördüğü kongre ve “genel konferanslar”ın, teşkil esası ve bileşimi nedeniyle örgüt iradesini ortaya çıkarma istek, yönelim, iddia ve yeteneği yoktur. “Seçim” düzleminde ele alındığında demokrasi ve örgüt iradesi, aslında MK’nın belirlediği “kast” içi sorunlar olarak kalır. TİKB Tüzüğü’nün örgüt içi demokrasiyi nasıl kavradığı açık değildir. İç demokrasi-nin bir tanımı da yoktur. Ama demokrasi dendiğinde “seçim ilkesi”nin ne kadar uygulanabileceğinin anlaşıldığı çıkmaktadır.

7. Madde’de “demokratik merkezîyetçilik” girişini takiben, a bendinde merkezîyetçiliğin gerekleri sıralanır. Sonra, “b) TİKB anlayış olarak bütün örgüt organlarının ve görevlilerinin seçimle belirlenmesinden yana olmakla birlikte, yasadışı temelde örgütlenmeyi ve sıkı gizliliği zorunlu kılan nedenlerden ötürü seçim yöntemini yalnızca kongre ve konferanslarda MK’nın belirlenmesi sırasında uygular.” (21)

Kongreleri, en yüksek örgüt iradesi ve otoritesi yapan nedir? Onun teşkil edilmiş şeklinde aranmalıdır bu. Parti içinde “eleştiri ve tartışma özgürlüğü” olmaksızın örgüt iradesinin “özgürce” oluşması düşünülemez. Bu koşulun varlığı zemininde, tabii gizli örgütlenmenin gereği güvenliği riske etmeyecek ya da riski en aza indirgeyecek uygun biçimleri bularak, kendi iradesini

kimin temsil edebileceğine örgütün karar vermesi gerekir. Yani, “eleştiri ve tartışma özgürlüğü” zemininde delege seçimleriyle, örgüt iradesinin temsilcileri –delegeler– örgüt tarafından belirlenir. Kongrelerin en yüksek örgüt iradesi ve otoritesi olmasını sağlayan budur. Önemli olan, kongrelere bu yetkinin verilmiş olması değildir. Asıl olan o yetkiyi varlığında barındırmasıdır. Parti içi tartışma olmayacaksa, örgüt delegelerini seçemeyecekse, kongrenin partiden kopuk bürokratik bir yapı olması kaçınılmazdır.

Kongre delegelerinin örgüt tarafından seçilmesi, yasadışı örgütlenme, gizlilik ve örgüt güvenliği gerekçeleriyle de reddedilemez. Zaten sözkonusu olan oldukça dar bir örgüttür. Fakat, TİKB Tüzüğü “belirli bir bölge veya il çapında yerel konferansların düzenlenebilir”liğini olanaklı ve gerçekleştirilebilir gördüğüne göre, demek ki, kongre ve genel konferans delegelerinin, seçimle örgüt tarafından belirlenmesi tamamen olanaklıdır. Ama “kast”ın aşırı merkezîyetçilik zihniyeti, örgütün kendi iradesini ortaya koymasını tahammül edilemez bir şey olarak görür.

“d) Kongrenin gündemi, en geç iki ay öncesinden ilgili organ ve delegelere iletilir. Bunun dışında MK, gizlilik koşullarının elverdiği ölçüde ve kongrenin güvenliğini ön planda tutarak, kongrede ele alınacak başlıca ideolojik, siyasi ve örgütsel konularda tüm örgütün önceden düşünsel hazırlığını sağlamanın uygun biçim ve yöntemlerini uygulamaya çalışır.” (22)

Burada çok ilginç birinci nokta, daha kongre gündemi bile belli değilken veya örgüte açıklanmamışken, delegelerin belirlenmiş olmasıdır. Bu durumda “delegeler”in ancak kendilerini temsil edebilecekleri herhalde yeterince açıktır. İkinci olarak, örgüt iradesi ancak ve ancak kongre öncesi tartışmalarla oluşabilir. Gündem üzerine örgütün tartışması kuraldır. Güvenceye alınıp, yasa düzeyine çıkartılacak olan budur. Tabii eğer

parti, kendi ideolojik, politik ve örgütsel gelişiminin yönünün açığa çıkartılıp kararlaştırılmasına üyelerin katkıda bulunabileceklerini ve bulunmaları sorumluluğunu taşıdıklarını düşünüyorsa, eğer üyelerin partiyle özdeşleşmesini istiyorsa, eğer örgütün ve üyelerin kongre sonrasında, kongrenin belirleyeceği politika ve kararların bilinçli uygulayıcıları olarak hazırlanmalarını istiyorsa bu böyledir.

“Gizlilik koşullarının elverdiği ölçüde ve kongrenin güvenliğini ön planda tutarak” MK, “tüm örgütün önceden düşünsel hazırlığını sağlamanın uygun biçim ve yöntemlerini sağlamaya **çalışır**” (abç.) derse-niz, MK’yı bağlayıcı ve zorlayıcı kesin bir hüküm getirmiyorsunuz demektir. Evet demokrasi mücadelenin hizmetindedir, ama aynı şey merkeziyetçilik için, gizlilik ve örgüt güvenliği için de geçerlidir. Mücadelenin hizmetinde olmayan bir gizlilik ve güvenlik kabul edilemez. Kongrelerin hazırlık döneminde (ya da tüzükte sınırları çizilerek hukukileştirilmiş durumlarda) partinin ideolojik, politik ve örgütsel gelişiminin düzeyini, sorunlarını ve yönünü (düşünce özgürlüğü temelinde) örgüt kitlesi önünde, bütün üye ve aday üyelerin katılması hakkını güvenceye alarak tartışmanın önüne gizlilik ve güvenlik gibi bir engel dikmek, yalnızca örgütün iç dinamiklerini öldürmez, iç yaşamını kurutup çoraklaştırmakla kalmaz, aynı zamanda, örgütün ruh ve kadro yapısı bakımından yenilenme olanaklarının önünü de tıkar, “kast”laşmayı koşullandırır.

“Karar oylamaları ve seçimler açık oy-açık sayım esasına göre yapılır” hükmü de tüzüğün öngördüğü örgüt yapısı ve işleyişinin garip bir ilginçliğidir. Teorik, siyasi sorunlar ve örgütlenme politikalarıyla ilgili kararlar elbetteki açık oylamalarla sonuçlandırılmalıdır. Fakat kongre ve genel konferanslarda MK seçimleri için “açık oy-açık sayım esasına” göre yapılsın? Bu hangi ihtiyaçtan, hangi ilkeden doğuyor? Güvenlik ve gizliliğin tam da en fazla gerekli ol-

duğu bir durum değil midir, MK’nın kimlerden oluştuğu? Oysa “açık oy”, delegele-rin iradesini etkileyecek, baskı altına alacak bir faktörken, açık sayım MK’nın ve dolayısıyla örgütün güvenliğini riske edecek bir uygulamadır. Eğer Tüzüğün bu hükmü “demokrasi” ilkesinden kaynaklanıyorsa, iç yapısı tutarsızdır. “Açık oy” demokrasiye aykırıdır, zira oy verenlerin iradesini baskı altına alır. Aşırı merkeziyetçilik zihniyetinin eseri TİKB Tüzüğü’nün, merkeziyetçiliğe sevdalı temel mantığı ile açıkça çatışan bu ucubesi nereden geliyor? Bu ucubede, hem önderliğin kadrolara güvensizliği ve hem de kadroların önderliğe güvensizliği elle tutulur halde cisimleşmiştir. Seçimlerde “açık oy”, MK’nın örgüte güvensizliğini yansıtır; burada mevkiinde yoğunlaşma, tüzüğündeki bütün diğer yansımalar-dan daha açık ve kesindir. “Açık sayım” ise kadroların önderliğe güvensizliğini yansıtır. Zira “açık sayım” komplocu yöntemlere karşı bir tedbirdir.

Tüzük kuşkusuz TİKB için göreceli bir gelişme ve ilerlemedir. Bu gelişmenin yönü, içerik ve kapsamının incelenmesi, ilerlemenin niteliğini açığa çıkartmakta ve sınırlarını göstermektedir. TİKB resmen tüzüksel bir kabuğa, hukuka kavuşmuştur. Fakat bu kabuğun içinde taşıdığı öz ve ruh esas olarak eskinin, TİKB’nin ana gövdesini oluşturan “kast”ın aşırı merkeziyetçi zihniyetini görece olarak zayıflayarak olsa bile hukukileştirerek koruyup sürdürmektedir. Diğer yandan, bu elbisenin TİKB bedenine ne kadar uygun olduğu, uygulanıp uygulanamayacağı, ne denli yönlendirici olacağı ve ne denli biçimsel kalacağı da gözardı edilemeyecek sorulardır. Bu niyetlerin ötesinde, TİKB’nin kadro gücü, düzeyi ve örgütsel durumuyla ilgilidir ve iyimser olabilmek için çok geçerli nedenler yoktur.

TİKB YENİ DÖNEM VE KRİZ ANALİZLERİ

“TİKB 3. Kongresi”nin dökümanları ile aynı sürecin yayınları ve analizleri incelendiğin-

de MLKP'den yaygın ve yer yer derin biçimde etkilendiğini görüyoruz. Bu ideolojik etkilenme, “etkilenme” olarak kaldığı için “doğru” bir kavrayış düzeyine ulaşamıyor. Etkilenilen kavram ve tanımlar bazı durumlarda oldukça yanlış içeriklendiriliyor. MLKP, '90'larda, '74-'80 döneminde oluşan devrimci tarzın yapısal bir krize yuvarlandığı belirlemesini yaptı. Bu belirlemeden esinlenen TİKB, TDH'ne ilişkin yeni analizler geliştirmeye çalışıyor:

“Türkiye devrimci hareketinde bir dönem artık kapanmakta ve önümüzdeki on yılların gelişme seyrini belirleyecek yeni bir dönem açılmaktadır. Kapanan dönem, tarihsel bakımdan, 12 Eylül yenilgisi ve tasfiyeciliğinin arkasından gelen yeniden toparlanma dönemidir. İçeriksel bakımdan ise, belirli biçimlerin içine sıkışmış anti-faşist direnişçilikle karakterize olan bir devrimcilik anlayışının sınırlarına dayanılmıştır.” (24)

“Komünist ve devrimci güçler, teoriden taktiklere, örgütlenmeden süreçlere, pratik müdahale tarzına kadar her alanda devrimci bir atılımı gerçekleştirmek zorundadırlar. Geçmişte devrimci bir anlam ve değer taşıyan, ama bugünün yeni olgu ve gelişmelerine yanıt vermekte eksik ve yetersiz kalan dar bir politik çerçeve ve belli biçimlerin içine sıkışıp kalmış bir devrimcilik anlayışı ile günün görevlerinin üstesinden gelebilmek zor olmanın da ötesinde artık olanaksızdır. Bugün hala 'dün'de ısrar, onun aynen korunmaya çalışılması devrimciliğin doğasına da aykırı bir tutuculuğun ifadesidir.” (25)

Bu tespit ve analizler, her şeyden önce TİKB 2. Konferansı'nın bir çeşit mahkumiyetidir. Yukarıda anlatılanlar herkesten önce TİKB'nin hikayesidir. Geçmişe, devrimciliğin egemen üretiliş tarz ve anlayışına takılıp kalan, dönemi, kendilerini, komünist ve devrimci hareketi anlama yeteneği gösterememişlerdir. MLKP, Türkiye'de devrimci ve komünist hareketin '90'ların başını ek sen olarak yapısal krize sürüklendiğini açık-

lıkla saptamış ve analiz etmiştir. Dahası, açık ve dolaysız biçimde, eski tarzla mücadele ve kopuşma çizgisinde gelişmiştir.

'90'ların başındaki yapısal kriz koşullarında komünist ve devrimci harekette şu üç eğilimin doğduğu belirlenmiştir.

1- Eski tarzı nicelik bakımından güçlendirerek, zenginleştirerek, ama özünü ve yapısını inatla ve ısrarla devam ettirmeye çalışanlar.

2- Devrimcilikle, sosyalizm ve marksizmle hesaplaşarak tasfiyecilik, yasallık yönünde, reformist yeniden yapılanma çizgisinde yürüyenler.

3- Devrimci ve komünist hareketin tarihini eleştirel devrimci tarzda sahiplenme temelinde devrimci yeniden yapılanma hattında ilerleyenler.

TİKB, TKP/ML, DHKP/C, TKP(ML) birinci gruba dahildir. Kurtuluş, Devrimci Yol, ÖDP vb. ikinci gruptaki tasfiyeci, reformist, yasalıcı yeniden yapılanma eğiliminin en tipik temsilcisidir. Özgünlüklerine karşın EMEP de bu kategori içerisinde. MLKP ise son grubun, devrimci temelde yeniden yapılanmanın en tipik temsilcileridir. “Birleşik gelişme” yeni dönemin temel bir eğilimidir. İkinci grupta yer alan ÖDP ve onun bileşenleri, yeni dönemin “birleşik gelişme” eğilimini, MLKP'nin yaptığı asimetrik karşıtı tarzında algılamış, daha önceki ortayolcu ve revizyonist konumlarından daha da geriye kayarak tasfiyeci eğilimin ana gövdesinin “birliğini” sağlamışlardır. MLKP ise dönemin gereksinimini devrimci tarzda anlamış ve yanıtlamıştır. Sıçramalar daima kopuşlarla el ele gider. Buradaki ideolojik kopuş öylesine önemlidir ki, süreç içinde değişik alanlara (teorik, taktik, örgütlenme sorunları, vb.) sirayet ederek yayılır, komünist ve devrimci hareketin '90 öncesi var oluşu ve kendini üretişinin reformist ve devrimci eleştirisinin iki ırmağı olarak “yeni tarz”, birbirine karşıt ve birbirini yadsıyan iki ayrı içerik, nitelik ve biçimde şekillenir.

'90'larda ortaya çıkan, belirginleşen yapısal krizi anlamak şurada dursun, sezme başarısı bile gösteremeyen örgütler, bir türlü devrimci yeniden yapılanmayı başaramamaktadırlar ve başaramazlar.

Komünistlerin yürüttüğü birlik mücadelesi ve bu mücadelenin birlik krizi biçiminde '93'lere değin sürmesi yeni dönemin sezgi ve bilincinin, eskiden kopma ve ileri sıçrama, devrimci yeniden yapılanma arayışının dinamiğinin eseri ve ürünüdür. Bu sancılı süreç, birlik devriminin eseri MLKP'yi yaratmıştır. Yeniden yapılanma halen de sürmektedir. “Kast” zihniyetinin aşırı tutuculuğu nedeniyle bütün bu süreçlere direnen, komünist hareketin tarihinde yaratılan en büyük devrimci olanağı reddeden TİKB eskide ısrar ederek, kendi gelişiminin limitine ulaşip tıkanarak, eski tarzın krizini en kötü şekilde yaşamış ve eskiden devrimci bir kopuşu ve devrimci sıçramayı başaracak içsel dinamiklere sahip olmadığını sergilemiştir. Bu tür durumlarda tarihin hükmü bellidir.

TİKB, bugün var olma mücadelesine kilitlenmiştir. Bu tanı, kanıt bile gerektirmeyen açık bir durumdur. Fakat kendileri de bunu dil ucuyla kabul etmektedir.

“Devrimci partiler sadece büyük altüst oluşlarda değil hareketin sıçrama evrelerinde, yeni dönüm noktalarında da benzer içerikte sorunlar yaşarlar. Parti ya kendisini daha üst bir düzeyde örgütleyerek sıçrama yapacak, hareketteki tıkanmaların önünü açacaktır, ya da duraksama ve eriyip gitme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. (Bizim şu anki durumumuz biraz bu noktadadır.)” (26)

Evet bunu anlamak ve ifade etmek bir erdemdir. Fakat hiç de yeterli değildir. Zira bugün, dünün nicelik ve nitelik güçleri ile devrimci bir yeniden yapılanmanın başarılması şöyle dursun, kendini var etmek bile hemen hemen olanaksızdır. Eskinin biriktirdiği güçlerin kendi kabuğu içinde yenilenmesi, eski kabuklar onları boğduğu, eski

yapılar eskiyip kireçlendiği için oldukça zor ve büyük ölçüde imkansızdır. Her şeyden önce kadrosal bakımdan hem nicelik (sayı) ve hem de nitelik (kadroların birikimi, önderlik kapasite ve yeteneği, dönemin yeni kadroları) olarak belli bir güç düzeyinin üzerine çıkmayı başaramayan, bunun birikimini sağlayamamış olan yapıların varlık hakkını tarih ortadan kaldırmıştır. Nicelik diye belirttiğimiz sayısal kadro birikimi, belli bir niceliği aştığında esasen bir niteliği ifade etmektedir. “Her alanda devrimci atılım”ın gerektirdiği kuvvetleri biriktirememişseniz ve yeni dönem bunu dayatıyorsa, ama siz kendinize kapanmış, olanaklı diğer devrimci bir çıkış yolunuzu, kerameti kendinden menkul ideolojik saplantılarla tıkamışsanız, komünist ve devrimci harekette köhnemiş bakış açınızı değiştirme devrimci cüretini/gücünü ve yeteneğini gösteremiyorsanız, tarihin hükmünü imzalayan da aslında sizden başkası değildir.

Kapananın “tarihsel bakımdan, 12 Eylül yenilgisi ve tasfiyeciliğinin arkasından gelen yeniden toparlanma dönemi” olduğu saptaması geçersizdir. “Yeniden toparlanma döneminin” krizini örgütler genellikle 1985-90 döneminde yaşamıştır. Örneğin, TDKP '86 Konferansı (tıpkı “TİKB 3. Konferansı” gibi uzatmalı bir süreçtir) ve izleyen dönem; örneğin Kurtuluş'un sosyalist demokrasi tartışmaları, Kongre sorunu ve bölünmesi gibi. Örneğin THKP-C/ML'nin '83-'84 süreci ve TKİH örgütlenmesi veya TKP/ML Hareketi'nin '84 bölünmesi, '84-'85 krizi gibi. Ya da TKP/ML'nin '86-'87 süreci ve '87'de bölünmesi gibi. Bunlar “yeniden toparlanma dönemine” ait sorunlardır. Fakat, yeni dönemin bazı unsurlarını da barındırırlar. '85-'89 döneminde kayda değer örgütsel ve siyasal faaliyet içinde olmayan, bir bakıma örgütsel bakımdan tasfiye yaşamış TİKB, böyle çok belirgin bir kriz yaşamamışsa da, 2. Konferans'ın, bu dönemin dışarıdaki birinci dereceden kadrolarının sorumlu tutulduğu '87-'89 dönemini tasfiyecilikle mahkum ederek, bu kad-

roları tasfiye etmesi de bu yeniden toparlanma krizleri kategorisine dahil edilebilir.

12 Eylül yenilgi ve gericilik döneminden sonra, öğrenci ve işçi sınıfı hareketindeki yükseliş ile '87-'90 döneminde yapısal kriz öğeleri oluşmuştur. Çünkü devrimci harekete egemen eski politik önderlik, mücadele ve örgütlenme tarzı, kitle hareketinin yükselişi karşısında devrimci bir rol oynamayarak iflas etmiştir. “Hazırlıksız yakalandık”! Bu, bir ölçüde doğru olsa bile, sorun tarzın kendisindedir. Zaten, tarzın yapısal niteliklerinden veya karakteristik özelliklerinden birisi “hazırlığı” dışlayıcıdır. Eski tarz, “hazırlık” kavramında pasifizm, hareketsizlik, oportünizm görür ve özünde reddeder. “Eski tarz” 12 Eylül öncesi, '74-'80 döneminde şekillenmiştir, temel yapısal özelliği kitle hareketiyle kendiliğindenci tarzda buluşma yeteneğidir. Bu da özünde, o dönemin kitle hareketinin doğasından gelmektedir. “Devrimci”, “sosyalist” vb. akımlar, düzenle çatışan toplumsal muhalefetin doğal akış kanallarıdır. İşçi hareketi '87-'90 döneminde böyle bir “doğallık” gösteremeyince, komünist ve devrimci örgütlerin politik önderlik ve politik mücadele ile örgütsel yapıları bunalıma sürüklenmiştir. “Kitleleşme” özellikle bu dönemde bir “sorun” haline gelmiştir. Yapısal bunalıma düşen tarzın ulusal ölçekte oluşmuş ve bizimle sınırlı olduğunu düşünmek bütünüyle yanlıştır. Aslında sözkonusu tarz, uluslararası komünist ve devrimci hareketin bir tarihsel döneminin eğilimi ve ürünüdür. '50'lerde ulaştığı düzeyden ileri sıçrayamayıp, tıkanınca burjuva ve küçük burjuva ideolojisinin etki alanına girme, parçalanarak gerileme, enerjisini ilerletici olmayan bir iç mücadeleye yönelterek kendini tüketme eğilimi, bazı istisnalar dışında egemen olmuştur. '89-'90 çöküşü ile bu eğilim kendi sınırlarına vararak tükenir. Devrimci ve komünist hareketin düşebileceği daha geri bir düzey olanaksızdır. Sosyalizm tekrardan varlık hakkı ve meşruiyet mücadelesi düzeyine gerilemiş-

tir. Demek ki “eski tarz”ın krizi uluslararası düzeydedir, aynı zamanda. Dünya komünist hareketi, tarihsel bakımdan yeni bir döneme girmiştir ve her yeni dönemde olduğu gibi (1848-'50 devrimleri sonrası, 1871 Paris Komünü yenilgisi sonrası, 2. Enternasyonal'in 1. Dünya Savaşı'yla iflası ve Büyük Ekim Devrimi sonrasında, 1939-'45 savaşından sonra oluşan yeni durum sonrasında olduğu gibi) yeniden yapılanmak zorundadır. MLKP-K Kuruluş Kongresi'nin, birliğin uluslararası komünist hareketin parçalanarak, bölünerek gerileme eğilimine karşı kendi çapında devrimci bir yanıt oluşturduğunu güven içinde vurgulayabilmesi, kendi tarihselliğini anlama yeteneği ve düzeyini yansıtır. “Kapanan” uluslararası komünist hareketin son yarım yüzyıllık dönemidir. İflas ederek tükenen de, devrimci bakımdan yeteneksizliği açığa çıkmış olan da dönemin tarzıdır.

“İçeriksel bakımdan ise, belirli biçimlerin içine sıkışmış antifaşist direnişçilikle karakterize olan bir devrimcilik anlayışının sınırlarına dayanılmıştır.” “Belirli biçimler içine sıkışmış” bir tarzın yıkıldığı doğrudur. Bu tarzın içeriğinin “antifaşist direnişçilikle karakterize” olduğu ise yanlıştır. Eğer TİKB'nin iddia ve saptaması doğru olsaydı, o zaman bir “sosyal devrim” örgütü olduğunu güven içinde vurgulayan TİKB'nin tarzının –önderlik anlayışı, politik mücadele tarzı ve örgütsel yapıları– (kitlelere ve kendi dışındaki siyasi akımlara yaklaşımını, iktidar ufkunun olup olmadığını vb. ayrıca belirtmiyoruz) da iflas etmemiş olması gerekirdi. Oysa bu iflas yaşanmıştır ve bu, özü itibarıyla “TİKB 3. Konferansı” tarafından ilan da edilmiştir.

İçeriği, sosyalist değil de “antifaşist”, “anti-emperyalist” vb. demokratik bir karakter taşıyan “devrimcilik anlayışının sınırlarına dayandığı” tamamen keyfi ve subjektiftir. Dün olduğu gibi bugün de, yeni dönemi belirleyen koşullar altında proleter/sosyalist olmayan (olamayan) devrimcilik için koşullar mevcuttur. Küçük burjuva

devrimciliğinin koşullarını kağıt üzerinde “sınırlarına dayandırmak”, ortadan kaldırmak olanaklıysa da, yaşam daha güçlüdür ve kimsenin idealizmine, keyfiliğine izin vermez. Küçük burjuva devrimciliği, antifaşist, antiemperyalist bir devrimcilik tamamen olanaklıdır. Kürdistan bir yana Türkiye gibi ülkeler bakımından bile bu tartışma konusu olamaz.

TİKB'nin biraz da bu belirleme ve analizden güç alarak, küçük burjuva devrimcilere, artık sosyalist devrimci olma düzlemine çıkma çağrısı yapma mealinde bir söylem geliştirmesi, pusulasının bozulduğunu gösteriyor. Küçük burjuva devrimciliği hakkındaki hayaller, “Sonuç Bildirgesi”nde bolca bulunabilir. Keskinliğin arkasındaki bu kofluk hazindir.

TİKB'nin kriz analizlerinin ayrıca şöyle bir acayıplığı de vardır. TİKB, TDH'yi kendi yaşadığına benzer bir kriz tehlikesine karşı uyarmaktadır. Böylece TİKB, diğer örgütlerden krizi yaşamış olmak gibi çok garip bir üstünlük görmektedir kendinde. Oysa tam tersine “yapısal krizi”, eski tarzın TİKB'de aldığı özgün tarihsel biçimlenişinin kendi sınırlarına geç gelmesi nedeniyle açığa çıkmış/patlak vermiş şekliyle krizi geç yaşanması gibi bir durumla karşı karşıyadır. Kendi hakkındaki subjektif hükümleri nedeniyle, kendi gerçeğini anlamaktan zaten çok uzak olan TİKB, belki de tarihinde ilk kez olayların da çok zorlamasıyla ciddi biçimde kendini anlamaya yönelmiş, fakat yazık ki bunu yine başaramamıştır.

TİKB'DE KENDİNİ ABARTMANIN ÖZEL BİR ALANI: TAKTİK ÖNDERLİK

“Sonuç Bildirgesi” TİKB'nin “çok belirgin bir gelişme kaydettiği alanların başında taktik önderliği”nin geldiği belirlemesini yaptıktan sonra, “Kurultay, AFMK, GGGD, SAG taktiği, Devrimci 1 Mayıs taktikleri... bazıları stratejik nitelikteki bu dönemselsel politika ve taktiklerin başlıcaları” (27) olarak sıralanı-

yor.

TİKB'ye göre, “taktik önderlik alanındaki bu gelişme ve yetkinleşme kuşkusuz bir tesadüfün ürünü değildir. O en başta proletaryanın sosyal devrim örgütü olarak öncü parti düşüncesinin doğal ve mantıklı bir sonucudur.”

“Öncü parti” düşüncesinden hareket etme ve “proletaryanın sosyal devrim örgütü” olma iddiası, TİKB'nin bütün tarihi boyunca var olduğuna, ancak bu dönemde “taktik önderlik” alanında “çok belirgin bir gelişme” kaydedilebildiği tespiti yapılabildiğine göre, demek ki, TİKB'nin taktik önderlik yeteneği hiç de “doğal ve mantıklı”, yani eşyanın doğasının koşullandırdığı kendiliğinden bir sonuç olarak kabul edilemez. Esasen bu noktaya dikkat çekme gereksinimi duymamız, bir kez daha TİKB'nin kendini beğenmişliğini deşifre etmek içindir. TİKB'nin taktik önderlik yeteneği ise zaten tartışılacaktır.

Şu bir gerçektir ki, marksist leninist komünistlerin TİKB'ye karşı yürüttükleri ideolojik mücadelenin önde gelen konusu/alanı taktik önderlik olagelmıştır. TİKB'de çevreci zihniyetin tezahürü ve eseri olan “kast”laşma, onun örgütsel oportünizminin temelini oluşturur. Oldukça katı örgütsel oportünizm, politik önderlik ve politik mücadeleye tarzını belirlemiştir. Kuşkusuz politika örgüte ön gelir ya da örgütü şekillendiren, yönlendiren politikadır. Politikaya göre örgüt, araçtır. Fakat örgüt bir veri olarak, nesnel bir gerçeklik olarak politikayı koşullandırarak belirler. Lenin, örgütsel menşevizmi çözümlerken onun arkasında politik oportünizm olduğu sonucuna ulaşır. Tarihin ve olayların doğruladığı bir çözümlemedir bu. Lenin'in yaklaşımı TİKB'ye uygulandığında elde edilecek sonuç, onun asla aşamadığı politik sekterizminin, doktrinerizminin, örgütsel oportünizminden kaynaklandığı gerçekliğidir. Fakat diğer yandan politik sekterizm teorize edilmektedir, teorik olarak dayanakları da vardır.

TİKB'nin “çok belirgin bir gelişme kaydettiğini” söylediği “taktik önderlik” anlayışı (ve elbette sözkonusu olan pratiğinde verili olanın ta kendisidir) kitlelerin devrimci hareketini örgütleme ve yönetme yeteneğinden yoksun, özünde önder parti ve iktidar perspektifinden yoksun, kitlelere ve kendi dışındaki ilerici, devrimci ve komünist güçlere sekter ve kendini beğenmiş yaklaşımı, devrimci olanakları anlamakta yeteneksiz ve pesimist, tipik dar grupçu politika tarzıdır. Esasen denilebilir ki, 2. Konferans öncesinde TİKB komünist ve devrimci harekete '90'lar öncesinde ege- men olan dar grupçu politika tarzının bile gerisindedir. Öyle ki, sözkonusu dönemde ve öncesinde gerçekte “önderlik iddiası”ndan özünde yoksundur. O, kendini kitlelerin yerine koyma eğilimindedir. Meş- hur “küçük ama çelikten bolşevik müfreze” tanımı ve hedefi bunu teorize etmektedir. 2. Konferans geriye bakar ve şöyle der: “TİKB olarak yok olmadık, savaştık ve savaşıyoruz”. Düne baktığında bu düzeyle tat- min olmak, iddiasızlıktır, fakat daha önem- lisi buradan geliştirilen övgünün, önderlik iddia ve yönelimine ulaşması şöyle dursun, bu yöndeki gelişmeyi sürekli frenlemesi ve kösteklemesi de kaçınılmazdır. TİKB 2. Kon- feransı, “küçük ama çelikten Bolşevik bir müfreze” tanım ve yöneliminin, “küçük” kısmına “artık” itiraz etmiş ve değiştirmiştir, TİKB'nin kavrayamadığı ve özümleyemediği gerçeklik, “küçük ama çelikten bolşevik bir müfreze” tanımının, sözünde, özünde ve ruhunda, vurgunun “önderlik” iddiasına olmayışındadır. Ana fikir, temel vurgu sa- vaşçılığa yapılmakta, önderlik iddiası, özünde dışlanmaktadır. Evet TİKB “küçük”, “çelikten” bir “müfreze” olmuştur, ama asla bolşevik olamamıştır. Çünkü bolşevizm her şeyden önce yığınlar karşısında, kendine biçtiği önderlik rolünün realize edilmesiyle belirlenmiştir. Savaşçılık, bu önderlik mis- yonunun bir gereği, yansıması ve sonucudur. Yani savaşçılıktan hareket ederek ön- derliğe ulaşamazsınız, fakat önderlik iddia ve yönelimi savaşçılığa da ulaştırabilir. TİKB

zihniyet ve pratiği militan ve savaşçı olma- yı, şu veya bu biçimde başarmış, fakat hiç- bir zaman “önderliğe” yaklaşmamıştır. Son yıllarda TİKB'nin diline pelesenk ettiği “öncü taktik” esasen malum eski sekter eğilimin yeni koşullarda formüllendirilme- sinden ibarettir. Başkalarından farklı olma ve imajcılık, bu “öncü taktik” söylemini şekillendiren önemli etkenlerdir. TİKB hiç- bir zaman, ne düşünce/anlayış olarak ne de pratik bakımdan marksizm-leninizmin taktik önderlik anlayışı/yaklaşımı ve pratiği düzeyine çıkmamıştır.

TİKB'nin “taktik önderlik” anlayış ve pratiğinin temel bir yanılgısı, taktiği algılayışıyla ilgilidir. O taktiği, esas olarak, taktik üzeri- ne ileri sürülen düşüncelerde, planlarda vb. görür. Hiç kuşkusuz bunları da kapsar tak- tik. Fakat gerçekte taktik, bunlardan fazla ve bunların ötesinde bir şeydir. Taktik bü- yük ya da küçük politik kuvvetlerle yapılır; sözkonusu politik kuvvetlerin düzenlenişini, çok somut amaçlara yönelik hareketini, duruşunu ve vuruşunu kapsar. Solda taktik, büyük ölçüde lafazanlığa indirgenmekte- dir. Taktiğin görevi, hiç kuşkusuz, proletar- yanın ve diğer sömürülenlerin kitlesel ha- reketinin iniş ve çıkışlarının analizine daya- narak somut çarpışmalar içinde hareketi büyütmesi, stratejinin kumandasında, programın gösterdiği hedeflere doğru yöneltmesinde yatar. Taktiği yalnızca ön- cünün kuvvetleriyle sınırlayan görüş açısı- nın, devrimi örgütleme, yığınların devrimci eylemini örgütleme ve yönetme iddiası ve yeteneği olamaz. Öncünün elindeki hazır kuvvetler taktiğin temel bir verisidir. Ama onun dışında asla ihmal edilmeyecek un- surlar vardır.

“Sınıf mücadelesini mevcut koşullar dahi- linde proletaryanın devrim ve sosyalizm hedefi doğrultusunda ilerletmeyi amaçla- yan öncü politika ve taktikler, sınıf savaşı- mını devrimci bir yönde geliştirmenin araç- ları olduğu kadar, örgütün sınıf ve kitlelerle devrimci bir zeminde buluşmasını sağlaya- cak halkalar işlevine sahiptir.”(28)

Madem ki, “taktik önderlik” alanında tarif ettiğiniz gibi önemli bir “gelişme ve yetkinleşme” sağladınız, o halde, “sınıf ve kitlelerle devrimci bir zeminde”, işçi sınıfının ve sömürülen yığınların hareket halindeki bölükleriyle ne kadar buluşabildiniz? Daha doğrusu niçin buluşamadınız? Sözkonusu politika ve taktik “halkalar”, niçin örgütünüzle, “sınıf ve kitleleri devrimci bir zeminde” buluşturma, bağlama işlevini yerine getiremedi? Taktik önderlik, yetenek ve başarının tam da burada sınanıp, denetlenmesi gerekir. Oysa “politikaların” “pratiğe etkin bir şekilde taşınması”ndan söz ederken, bir kez daha politikayı dolaysız pratiğin kendisinden çok, dergi yazılarına indirgeyen anlayışınız su yüzüne çıkmaktadır.

“Sonuç Bildirgesi”nde geçmiyorsa da, TİKB’nin taktik önderlik anlayışı bakımından kendi durumundan ileriye doğru en anlamlı açıklamayı, “devrimci taktiğin” kendisini, “zayıf da olsa doğmakta olan karşıt yöndeki dinamik öğelerin toplanması ve onların yeni bir eylem sürecine önderlik etmesi üzerine kurmalıdır” şeklindeki görüş ve açıklaması oluşturur. Fakat sorun tam da buradadır. TİKB’nin, “doğmakta olan karşıt yöndeki dinamik öğeleri” anlama, tanıma ve onlarla buluşabilecek bir hareket tarzı geliştirme yeteneğinden yoksun olması bir yana, sözkonusu “dinamik öğelerle” dolaysız biçimde çatışmakta, dahası önemli ölçüde bunu teorize etmektedir. Eğer politik kuvvetleriniz büyüymiyorsa, eğer politik gelişmeler üzerinde anlamlı bir etkide bulunabilecek yönde gelişmiyorsanız, eğer işçi sınıfının siyasal bakımdan ileri kesimiyle, hareketin içindeki “dinamik” öğelerle, “sınıf ve kitlelerle devrimci bir zeminde” buluşamıyorsanız, “taktik önderlik” alanındaki “gelişme ve yetkinleşmemiz”den söz etmeniz, biraz anlamsız değil mi?

Meşhur 1994 5 Nisan kararlarından sonra TİKB’nin geliştirdiği süreç/dönem analizi ve öngördüğü taktik politikalar, geride kalan süreç içerisinde her bakımdan yeterince

sınanmıştır. (Ya da, 2. Konferans’ta yaptığı analiz ve öngörüler için de geçerlidir bu. Özellikle işçi hareketi hiç de TİKB’nin öngördüğü yönde gelişmemiştir.) Burada, TİKB’nin taktik önderlik anlayışı, nasıl bir sınav vermiştir? Buna değinilmemesi bizim için yeterince anlamlıdır. Bize sorarsanız TİKB taktik önderlik bakımından tam bir fiyasko yaşamıştır.

Aynı süreçte dönem politikasının bir unsuru olarak öne sürülen, giderek “stratejik nitelik” kazanan “Kurultay” taktiğinden geriye isimden başka ne kalmıştır? “Kurultay” taktiği yalnızca bir skandal ve fiyasko olarak değil, ama aynı zamanda TİKB için iki bakımdan bir test niteliği kazanması nedeniyle önemlidir. İlki, TİKB’nin kitlelere yaklaşımına ilişkindir. “Kurultay” a katılanların kararını hiçe sayarak TİKB önderliği, kadroları ve kitleleri sürü gördüğünü sergilemiştir. Kararlarla istediği gibi oynamış, tepeden inmece, buyurgan, karar verenleri hiçe sayan kendini beğenmişliğini sergilemiştir. İkinci olarak, politik yanlışlarını düzeltme ve sonuçlarından kaçınma yeteneğine sahip olmadığı bir kez daha açığa çıkmıştır.

TİKB’nin dönem politikasında çok özel bir yere koyduğu, şimdilerde “stratejik” bir değer/anlam atfettiği “Kurultay” dan geriye bir isimden başka bir şey kalmamıştır. Hala toplanmamıştır ve artık toplanıp toplanmamasının da bir önemi yoktur. Taktik olarak da, “öncü taktik” olarak da iflas etmiştir. TİKB’nin yapacağı en akıllıca ve alçak gönüllü iş, bu pratiği devrimci gerçekçilikle incelemek, bu deneyim somutunda politik önderlik tarzını yargılamaktır.

TİKB’nin öve öve göklere çıkardığı diğer bir “öncü taktik” de süresiz açlık grevidir. SAG taktiğinde TİKB’nin politik önderlik anlayış, tarzı ve yeteneği bütünüyle çökmüştür. SAG nasıl olur da TİKB’nin çok belirgin gelişme kaydettiği “taktik önderlik” yeteneğinin bir örneği olarak sunulabilir, bu gerçekten şaşkınlık vericidir. SAG taktiği,

TİKB'nin “taktik önderlik” anlayış ve pratiği bakımından neleri göstermiştir?

Önce, politik öngörü yeteneğinden yoksun olduğunu, sürecin nasıl gelişeceğini aşağı yukarı doğru kestirememiş, hal böyle olunca doğru bir plan da yapamamıştır. İkinci olarak, sürecin TİKB'nin öngördüğü gibi gelişmediğinin ayan beyan ortaya çıktığı koşullarda gerçekleri kabullenme, pozisyonunu düzeltme alçakgönüllüğünden ve yeteneğinden yoksunluğunu sergilemiştir. Üçüncü olarak, bırakın (50'li günleri 60'lı günler geldiğinde bile, artık eylemin açlık grevi sürecini çoktan aştığı ve gerçekte ölüm orucuna dönüştüğü aşıkarken, TİKB önderliği bu basit ve yalın gerçeği kabul etmek yerine, dediğim dedik tavrı ile inatında ısrar etmiştir. Yanlışta ısrarın politik yanlışlarını düzeltme yeteneğinden yoksunluğun, devrimci önderliğin bir özelliği, niteliği olduğunu savunmak komik olmanın ötesinde saçmadır. Dördüncü olarak, olayların akışı TİKB'nin SAG taktiğini fiilen ölüm orucuna dönüştürmüş, TİKB önderliği bunu anlama ve bilinçli bir anlatım kazandırma yeteneği gösterememiştir. Tahsin Yılmaz dahil üç yoldaşın şehit verilmesi de TİKB'nin SAG taktiğinin fiilen ölüm orucuna dönüştüğünün yeterli göstergesidir.

Fakat “taktik önderlik” bakımından TİKB önderliğinin durumunun vehameti şuradadır. TİKB sınırları belirsiz ve ister istemez ölüm orucuna endekslenmiş SAG taktiği ile, zindanlardaki bütün kuvvetlerini hesapsız bir çarpışmaya, ölüm orucuna sürüklemiştir. Kuşkusuz adının SAG konması, bir ölüm orucunu ölüm orucu olmaktan çıkartmaz. Uzun sürecek bir savaşın belirli bir anında, savaşın daha sonraki aşamalarını ve bütününü hesaba katmadan **bütün kuvvetleri** hesapsızca bir ölüm kalım çarpışmasına sürüklemek, bırakın politik önderliğin gereğini, komutanlığın gerekleriyle bile bağdaşmaz. Böyle hesapsız kitapsız, burnunun ucunu göremeyen gaflet içindeki komutanları yalnızca derhal görevden almak yetmez, aynı zamanda yargılamak

da gerekir. Oysa TİKB önderliği, örgütten gafletinin ve politik yeteneksizliğinin madalya ile ödüllendirilmesini istemektedir. “Sonuç Bildirgesi”, TİKB'nin taktik önderlik alanında ne denli geliştiğinin propagandasını yaparak önderliğin madalya talebini karşılamıştır.

“Sonuç Bildirgesi” “devrimci 1 Mayıs taktiği”ne övgüler yağdırdığına göre, TİKB'nin bütün devrimci, ilerici vb. güçler karşısında teşhir ve tecritini getiren bir sorunu ciddiyetle değerlendirmesi gerekirdi. Ama TİKB böyle bir politik sorumluluktan yoksundur. Kürsü işgalini taktik kavramlarla tanımlamak olanaksızdır.

Bu, ancak politik bir skandal olarak nitelenebilir. Kürsü işgali, TİKB'nin kitleleri ve kendi dışındaki devrimci, ilerici vb. güçleri hiçe sayan, sürü gören, kendini beğenmişliğin, politik bölünmüşlüğünün doruğudur. TİKB önderliğinin “Kurultay” konusundaki tavrı neyse, burada da TİKB'nin kitlelere ve devrimci güçlere karşı tavrı aynıdır. Aynı şeyi, önderliğin konferansları işletme noktasında, kadrolara karşı tavrında da bulabilirsiniz.

GGGD taktiğini doğrulayan pek çok veri ortaya çıkmıştır. Burada özel olarak vurgulanması gerekir ki, GGGD taktiğini sınavacak bir pratiği geliştirmekten TİKB fersah fersah uzaktır. TİKB bir yana, genel boykot, genel direniş ve genel grev komitelerini kurmak için bazı adımlar atan MLKP bile GGGD taktiği bakımından önemli bir etken olamamıştır. GGGD taktiğinin doğruluğu, otomatikman bunu politika olarak benimseyen örgütlerin taktik önderlik yeteneğinin, gelişkinliğinin, yetkinliğinin bir göstergesi kabul edilemez. GGGD taktiğini savunan örgütlerin pratiğinin sunduğu verilerde baskın olan, taktik önderlik yeteneği bakımından düzeylerinin geri ve düşük olduğudur. Orta yerde GGGD taktiği adına övünülecek bir pratik ve taktik önderlik yoktur. Övünmek yerine, taktik önderlik yeteneğinin düşük ve geri oluşu gerçekli-

ğini bilince çıkartmak ve değiştirmek için ciddi bir mücadeleye tutuşmak, sorumlu bir önderliğin gereği ve göstergesidir.

TİKB'nin taktik önderlik alanındaki gelişme ve yetkinleşmesinin diğer bir örneği olarak sunulan AFMK taktiğinin –herhalde bu da stratejik bir niteliktedir– tartışılmasına çok fazla girmenin gereği yok. Ancak en azından yazıp öngördükleri ile gerçekleştirdiklerini kıyaslamalarını salık verebiliriz. İsmi AFMK olan birkaç eylem grubu kurmak ve bir dizi eylem gerçekleştirmek tamamen olanaklıdır. Bunun fazla büyütülecek bir yanı da yoktur. Gerçek şu ki, AFMK taktiği, pratikte TİKB'nin çok sınırlı milis örgütlenmesinden öte bir şey değildir. Oysa AFMK'lar üzerine yazılan ve öngörülenler oldukça farklıdır. İzah edilmesi gereken de budur zaten. Taktik önderliğin başarısı da burada ölçülmelidir.

*“Fakat yine bu süreç, taktik önderlik ve süreçlere taktik müdahale alanındaki zayıflıklarımızı da açığa çıkarmıştır. İçerik olarak isabetli ve uzak görüşlü devrimci öncü taktikler ortaya koymuş olmamıza rağmen pratikte onların yaşama geçirilmesinde sergilediğimiz bu zayıflık, en başta gelenini oluşturur. Bu yönüyle **örgütümüzün teorisi ile pratiği arasında tehlikeli bir açıklık doğmuştur.**”* (abç) (29)

“İçerik” olsa olsa taktiğin amacında ve oynayacağı rolde somutlaşır. Amacına ulaştığı ve rolünü oynadığı ölçüde “içeriği”nin doğruluğundan sözedilebilir. Belki de, taktiklerde, eğer bu gerçekten taktik olacaksa, “uzak görüşlü” olmaktan çok “yakını görmek” esastır. “Uzak görüşlü” olmak, strateji, program ve teorinin alanına girer, bunlarla bağıntılı ve bağlıdır. Fakat taktiğin görevi uzağı değil yakını görmek, günün devrimci görevlerine program hedefleri ve stratejiye bağlı olarak yanıt verme yolundan, “uzağa”, geleceğe bağlanmaktır. Bilinmez bir fi tarihinde toplanacaksa eğer, “Kurultay”dan taktik diye söz etmenin, taktik önderlik bağlamında en küçük bir değeri olabilir mi?

Eğer, teoriniz ile pratiğiniz arasında “tehlikeli bir açıklığın” doğmasında, “sınıf ve kitle hareketinin tutuk ve sancılı bir gelişme göstermesinin sınırlandırıcı etkilerinin payı da büyük” olduysa, o halde, buradan çıkacak doğru sonuç, bizzat “taktiklerinizin” kendisini de tartışmak zorunda olduğunuzdur. Öyle değil mi, demek ki, taktikleriniz ve taktik önderliğiniz, “sınıf ve kitle hareketinin tutuk ve sancılı bir gelişme” göstereceği ve gösterdiği gerçeklerine yanıt verememiştir. Bu durumda tartışmanız gereken, taktikleriniz ve taktik önderliğinizdir. Oysa buna asla yanaşmıyorsunuz.

Yapılagelen eleştirel devrimci analizlerden ulaşılan temel bir vargıyı burada kaydedelim: TİKB'nin “taktik önderlik” alanında “çok belirgin bir gelişme” kaydetmesi şurada dursun, O, politik yanlışlarını anlama ve düzeltme, politik yanlışlarından dersler çıkartma ve öğrenme yeteneğinden yoksundur.

“Taktiklerimizin yaşama geçirilmesinde ve onlarla hedeflenen sonuçların alınmasında yaşanan zorlanma ve tikanıklıklar, bir dizi sorun ve tehlikeyi de beraberinde getirdi. Öncü politika ve taktiğin 'kafalarda eskimesi', giderek onun doğruluğundan kuşku duymaya başlama bu olumsuz sonuçlarından en başta geleni ve en yıkıcı sonuçlar doğurdu... TP sürecinde, belli başlı bütün taktiklerimizin yer yer keskin lafazan bir söylem altında, özünde sağdan gözden geçirilmesi talebi biçimini aldı. Ancak TP çoğunluğu'nun, “kesin ve kararlı bir tutumla” bu talebi reddettiği vurgulanıyor. Taktiklerin tartışılması talebinin reddedişi, taktiklerin doğruluğunun ne kanıtıdır ve ne de verisi. Burada savunulan, gerçekte öngörülen taktikler değil, önderliktir. Bu tarz bir aklanma, ne TİKB'ye ve ne de önderliğine bir şey kazandırabilir. Bize kalırsa kendi başına “SAG taktiği”, TİKB önderliğinin politik önderlik yeteneğinin iflasını sergileyen ve hesap vermesini gerektiren, çok ağır bir politik hatadır.

“Bizde ilkeli, devrimci ama dar yaklaşımlar egemendir... Kökleri uzun yıllar dar örgüt güçleriyle, örgüt gövdesiyle mücadele etmiş olmakta, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle bağların zayıf ve politik mücadelenin bu zemine dayanarak yürütülüyor olmayışında yatmaktadır. Bu bizi örgütsel, kadrosal açıdan darlığa mahkum etmektedir.”

“Politikada ilkeli ve sağlam olmayı, teori ve strateji ile ilişkilendirmeyi biliyoruz, ama politik mücadelenin gerektirdiği esnekliğe uzağız... sadece ilkeli tutumla yetinmek ve mükemmelliyetçilik, kendimizi sağlam ve kesin olanla sınırlandırmaya, politik mücadelede risk almaktan kaçınmaya, bunun yaratacağı devrimci dağınıklıktan, düzensizliklerden bizi bozacağı korkusuyla uzak durmaya yol açmaktadır. Bu noktada bizde kaynağını dar grup mükemmelliyetçiliğinden ve örgüt-kitleler-devrim ilişkisini örgüte doğru tek yanlı kurmaktan alan devrimci bir tutuculuk vardır.” (Parti-2, s. 32)

Politika ve taktik üzerine bunlar ve diğer özeleştirel değerlendirmelerin TİKB için ne denli değiştirici olacağı TİKB politik pratiğinde gözlemlenmelidir. Fakat bunlar, ilkin, özü itibarıyla TİKB'nin politik önderlik anlayış ve tarzına, ileri sürdüğü taktiklere ve pratiğine yönelttiğimiz, doktrinerizm ve sekterlik eleştirilerini tamamen doğrudur. TİKB'ye yönelik politik eleştirilerimizde daima şunları vurguladık: Yalnızca ilkelerle, genel doğrular, teorinin saf gerçekleriyle politika yapılamaz. Program ve strateji, ilkeler ve teorik doğrular taktiğin yerine ikame edilemez. Genel doğruların propagandif tekrarlarını politika diye sunarsanız bu, politikasızlıktan ve doktrinerizmden, bir çeşit sekterlikten başka bir şey değildir. Bunu politikada ilkelilik vb. gibi yorumlamak, en fazlasından politikasızlığa övgü olabilir. İkinci olarak, bu özeleştirel beyanlar TİKB'nin “taktik önderlik” alanında “çok belirgin bir gelişme kaydettiği” tespitini geçersiz kılar, yalanlar. Kendini abartıcılığı ele verir. Politik sekterizm ve doktrinerlik de oportünizmdir. Öncünün kendini yığın-

ların yerine koyması, onlardan kopuk, onlar adına savaşması kendiliğindenliğin diğer bir versiyonudur. Fakat bu biçim altındaki kendiliğindencilik de, sonuçta yığınların arkasından sürüklenir.

TİKB gerçekliğinde örgütsel oportünizm ile politik oportünizm iç içe geçmiş, birbirini üreten, koşullandıran ve tamamlayan sistematik bir bütün oluşturur. Onun sekterizm ve doktrinerizm biçimindeki politik oportünizmi, 1920'lerin “sol” komünistleriyle kıyaslanabilirse de, TİKB'nin durumu daha da kötüdür. Zira, TİKB'de politik sekterizm ve doktrinerliğin 20 yıllık tarihi vardır, gelenekselleşerek yerleşmiştir.

TİKB'NİN PARTİ ANLAYIŞI: MÜKEMMELLİYETÇİLİKLE SOSLANIP TEORİZE EDİLMİŞ SEKTERİZM

TİKB'nin parti anlayışını incelemeye en fazla iddialı olduğu şu noktadan başlayabiliriz:

“2. Konferans sonrası sürecimizde bu anlayışımızı **'partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek'** temel sloganı ile formüle ettik. Sosyal devrimci karakteri zayıf küçük burjuva aydın çevreler tarafından anlamı kavranamayan bu slogan, parti anlayışımızın ayırt edici temel özelliği ve ruhunun kristalize olmuş bir ifadesiydi.” (s. 43)

Marksizm bize, kişileri, parti ve örgütleri onların kendileri hakkındaki açıklama ve yargılarına göre değil, pratiklerine, yaptıklarına, eylemlerine bakarak değerlendirmeyi öğretir. Tarihsel materyalizmin emri ve gereğidir bu. “Partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek” kuşkusuz ki, doğru bir düşüncedir. Fakat, TİKB'nin var oluşunun, TİKB pratiğinin dili, “partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek” konusunda ne anlatır? TİKB'nin politik önderlik ve politik mücadele anlayış ve tarzı, 1974-80 döneminde oluşan dar grupçu politika tarzının bir versiyonunu oluşturur. Bu hala genel çizgileriyle yerli yerinde durmaktadır. Fakat

TİKB'nin “partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek” yeteneksizliğini daha basit ve kolay anlaşılır kriterlere, denek taşlarına vurabiliriz. Komünistlerin birliği, güç ve eylem birliği, ileri/öncü işçilerin sınıf çıkarları temelinde birliği gibi sorunlarda TİKB pratiğinin dili, TİKB'nin “parti anlayışı”nın “ayırt edici temel özelliği”ni verdiğini söylediği slogandan başka bir şey söylemektedir. TİKB pratiği ve teorisi/zihniyetiyle, bütün bu sorunlarda devrimci çıkarları savunmadığını, devrimci gelişmenin ihtiyaçlarını anlama ve devrimci gelişmenin gereksinimlerini yanıtlanmanın gerekleri bakımından konumlanmadığını, en dar ve en olumsuz anlamıyla TİKB'nin dar grup çıkarlarının politikasını güttüğünü göstermektedir. Yani devrimi örgütlemek iddiası havada ve büyük ölçüde lafazanlık olarak kalmıştır. O, devrimi örgütlemek yerine devrim için savaşmakla sınırlı kalmıştır.

“Taktik önderlik” alanına ilişkin durum bakımından, TİKB'nin “partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek” iddiası özsel bakımdan tartışılmıştır. Doktrinerizm ve politik sekterlikle devrimin örgütlenemediği ve örgütlenemeyeceği yeterince açıktır. Tabii aynı nedenle, devrimin önderliğinin örgütlenmesi olarak partinin örgütlenemeyeceği de, teorik bakımdan aşikar olduğu kadar, TİKB pratiği tarafından da doğrulanmaktadır. Diğer yandan bu çalışmada geliştirilen devrimci eleştirel analizler, örgütsel açıdan TİKB pratiğinin dilinin partiyi örgütleme yönelim, yetenek ve cevherinden yoksun olduğunu yeterince açığa çıkartmıştır. “Kast” zihniyetinin belirlediği örgütsel oportünizm partiye karşıdır, parti düşünülmeyle, partileşmeyle çatışır.

“Partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek” genel bir doğrudur, fakat yine de şu vurgulanmalıdır; devrimi örgütleyecek olan partidir. Yani devrime göre parti, araçtır. Parti, devrime öngelir. Ama yine de, partinin gelişimi devrimci gelişimin dışında, tecrit halde düşünülemez ve kavranamaz. Ateşi harlandırıp büyüterek, derinleştirip yayarak

devrimi örgütlemek ve devrimin önderliğinin örgütlenmesi olarak partiyi örgütleyip geliştirmek, aynı sürecin sıkı sıkıya birbiriyle bağlı devrimci görevlerinin değişik boyut ve düzeyleridir.

2. Konferans belgelerinde TİKB'nin parti anlayışını özetleyen şu pasaj önemli ve anlamlıdır:

“Bugüne dek kendimizi ‘küçük ama çelikten bolşevik bir müfreze’ olarak tanımlayageldik. Bu tanım, önyargısız bütün dostlarımız hatta düşmanlarımız tarafından bile kabul edilen bir gerçeğin ifadesiydi. Ama artık (artık –PD) bununla yetinemeyiz, bu noktada çakılıp kalamayız, kalmamalıyız. Devamına en küçük bir halel getirmeksizin, bu tanımın ilk sıfatını değiştirmeliyiz artık (yine artık –PD). Yine ‘çelikten’, yine ‘bolşevik’, yine ‘komünist bir öncü müfreze’ olarak kalmalıyız. Fakat artık (evet bir kez daha “artık” –PD) ‘küçük’ olmaktan çıkmalı, kitleselleşmeli, demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm için mücadelede Türkiye işçi sınıfı ve çeşitli milliyetlerden emekçi halk yığınlarının en geniş kesimlerine önderlik eden güçlü bir sosyal devrim örgütüne dönüşmek için gereken atılımı yapmalıyız.” (30)

İlk bakışta daha önce bulunmayan, “komünist bir öncü” kavramının, TİKB'nin kendini tanımladığı formülasyonun içerisine sıkıştırıldığını görüyoruz. Burada iki itiraf var. “Artık” durumunun farkına TİKB de varmıştır. “Küçük ama çelikten bir bolşevik müfreze” tanımı söz, öz, içerik ve ruh bakımından **“öncü” olma ve “önderlik” etme yönelim ve iddiasından yoksundur.** TİKB'nin kendini sert ceviz olarak tanımlayışı tarihe bir göndermedir ve üstelik bunun böyle olduğuna dair tanıklar da gösterilmektedir. Tanıklardan biri olarak biz, TİKB zihniyet ve pratiğinde olmayanın sonradan ilave edilmeye çalışılan “öncü”lük ve önderlik iddiası yoksunluğu olduğunu vurgulamak durumundayız. Evet TİKB direnişçi, militan savaşçı bir kadro örgütü olagelmiştir, ama önderliğe kayda değer bir düzeyde yakla-

şamamıştır bile. Öncülük ve önderlik yönelimi oldukça zayıf olduğu içindir ki, “bolşevik” de olamamıştır. Örgütsel oportünizmin neresi bolşeviktir? Bolşevizm, her şeyden önce işçi sınıfının ve emekçi yığınların devrimci önderliğinin örgütlenmesi demektir. “Küçük ama çelikten bolşevik bir müfreze” tanımı, savaşkanlığı vurgular, önderliği değil. TİKB’nin zihniyeti ve pratiği nedir? Son çözümlemede kendini işçi sınıfı ve emekçi yığınların yerine koyan bir grup kadronun, onlar adına ve onlardan kopuk, günün devrimci ihtiyaçlarına yanıt veremeyen militan savaşçılığıdır. Değiştirilmesi, özeleştirisi yapılması gereken, “küçük ama çelikten bolşevik bir müfreze” formülünün tanımladığı TİKB’de önderlik iddia ve yöneliminin yoksunluğudur. Fakat TİKB özeleştirisi ve değişimi tanımın “küçük” bölümüne, yani bir bakıma niceliğe yöneltir. Tabii ki bu da eleştirilmeliydi, fakat eğer gerçekten devrimci, marksist-leninist bir özeleştirisi yapılırsa, işin özüne ve esasına yönelinmelidir.

Biz TİKB’nin daha sonraki pratiğinin sistematik tarzda “demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm için mücadelede Türkiye işçi sınıfı ve çeşitli milliyetlerden halk yığınlarının **geniş kesimlerine önderlik eden** güçlü bir sosyal devrim örgütüne” (abç.) dönüşmek yolunda gelişmediğini, gelişemediğini, TİKB’nin bu hedefe kilitlenemediğini görüyoruz. Bu yönde gelişme ile büyüme aynı şeyler değildir. TİKB şiddetli biçimde büyümek istemektedir ve bir ölçüde büyümüştür de. Oysa gelişme hızı bırakın sıçramaları, kaplumbağa adımlarına bile yetişememektedir. Büyümesi ise onu, politik çalışmaları, taktikleri, çalışma tarzı, örgütsel yapılanışı vb. ile “önderlik etme” iddia ve hedefine yöneltememiştir. Örneğin başkalarından farklı olduğu imajını yaratma, TİKB için çok daha güçlü **yönlendirici** bir gizli kriterdir. “Önderlik” iddia ve yönelimi açısından baktığımızda onun, bu iddialarının çok gerisinde kaldığını görüyoruz.

TİKB’nin parti sorununu bugün daha ciddi ve kapsamlı düşünmeye yöneldiğini söyleyebiliriz. Hatta bazı bakımlardan Lenin’in parti anlayışını kavramaya yaklaştırmışlardır. Ama daha yerli yerinde bir adım atmadan, o melun böbürlenmecilik, kendine sevdalılık başını kaldırıyor ve parti teorisine övgüler yağdırmaya başlayarak önünü kesiyor. TİKB tarihi, bir bakıma, nasıl parti olunamayacağını ilginç bir örneğini sunar. Hatta büyür, “partileşmenin eşiğine” dayanır, ama ileriye, partiye sıçrayamaz ve fakat geriye düşer.

Gecikerek tarihsel bakımdan anlamını yitirmiş olsa da, şu özeleştiril belirlenmeler, aynı zamanda bizim TİKB hakkında süregelen değerlendirme ve eleştirilerimizin çarpıcı bir doğrulanmasıdır:

“Bir tepkinin ifadesi olan mükemmeliyetçilik, dar örgüt düşüncesiyle iç içe geçmiş, parti konusunda stratejik kavrayışı zayıflatmış, bütünüyle değilse de kendiliğindenliğe terk etmeye götürmüştür bizi. Leninist bir örgütün çekirdeksel yapısına ve politikalarına sahip olmak bu tespiti ortadan kaldırmıyor. Parti sorununu, güncel hedeflerin içerisinde stratejik bir görev olarak kavrama ve çalışmanın sürekli olarak bu perspektifle yürütülmesi düzeyine çıkarılamamıştır. Bu ise, bir örgütsel çalışmanın aydınlatıcı ışığından, en önemli ışık kaynaklarından birinden yoksun kalmaktır.” (31)

TİKB’nin hiç değilse şimdi, çok gecikmiş olarak bu kendiliğindenlikten kurtulmasını isterdik. Fakat aynı kendiliğindenlik, şimdi mükemmeliyetçilikle idealize edilmiş parti anlayışı biçiminde yeniden üretilmiştir.

TİKB’nin bazı bakımlardan Lenin’in parti anlayışına yaklaştığını söylemiştik. Leninist parti modelinde karakteristik ayırıcı özellik, partinin iki bölümden meydana gelmesidir. Partinin çekirdeğini profesyonel devrimciler oluşturur, bunun etrafında proleter yığınlarla sıkı sıkıya bağlı geniş üye ve aday üyeler kitlesini kapsayan çok değişik parti örgütleri gelir. Bu iki bölüm, fiziki ve hukuki

olarak değil, işlevleri, parti yaşantısında oynadığı rol itibarıyla birbirinden ayrılır. Partiye yakınlık duyan, destek veren, parti ile zayıf ya da güçlü politik-ideolojik-moral ve örgütsel bağlara sahip “geniş katman”, “üçüncü” bölümdür. Aslında hiçbir parti bu üç unsur olmadan düşünülemez.

Bolşevik parti deneyiminde, parti inşasının kritik ana noktasını oluşturan şey, 1900’lerde “bir düzine akıllı adamın” partinin iskeletini meydana getirecek tarzda, teorik ve programatik zeminde, parti tüzüğü, hukuku ve yapılanışı içinde bir araya getirilmesi, birleştirilmesidir. TİKB bunu dün olduğu gibi bugün de anlayamamıştır. O, yıllarca Türkiye ölçüleri içinde bile aşırı dar, çevresel TİKB yapısı ve faaliyetleri içerisinde “bir düzine akıllı adam”ı örgütleyip yetiştirmek şöyle dursun, şehitler hariç, kuruluş aşamasında var olan ve daha sonra TİKB pratiği içinde yer alan hazır “akıllı adamlarını”n azımsanamayacak bir kısmını dahi koruyamamış, dökülenler ve tasfiye edilenler olmuştur. TİKB kadro birikimi yaratma konusunda diğer birçok örgüt gibi, –devrimci örgütler çoğunlukla ve hatta genellikle aynı durumdadır– başarısızdır. TİKB’nin ve diğer devrimci örgütlerin başarısızlığı, öncelikle kendilerinde aranmalıdır. Fakat uluslararası komünist hareketin bölünmelerle belirlenen son elli yıllık tarihi de çok temel bir belirleyicidir. TİKB sekterizmi çoğunlukla mükemmeliyetçilikle el ele gider. Mükemmeliyetçilikle bezenmiş, imajcılıkla soslanmış, darlık ve sekterizm özünde partiye, parti düşüncesine karşıdır. En fazlasından bir hizip/mezhep görüşü kabul edilebilir.

Partinin çekirdeğini, iskeletini oluşturacak “bir düzine akıllı adam” nereden bulunacaktı? Burada TİKB gerçeğinde en özsel veriye geliriz. Darlık ve sekterizm, narsisizm düzeyine varan kendini beğenmişlik, muazzam boyutlarda bir kötümserlik de üretir. TİKB her yerde ve herkeste oportünizm görür, kendi dışında herkes oportünizme batmıştır. Kendi dışındaki komünist hare-

ket gerçekliğini yadsır, reddeder. Kendini arzın merkezinde görür ve bu onu durmaksızın zehirler. Kendini zehirleme bağımlılığına yakalanmıştır, terk ederse, bütün evrenin yıkılıp tarumar olacağını sanır.

TİKB 2. Konferansı şu saptama ve analizi ileri sürer:

“Tarihsel gelişim süreci içinde nereden nereye geldiğimize baktığımız zaman, parti öncesi nitelikli bir profesyonel devrimci çekirdeğin oluşturulmasında, özellikle devrimci örgütsel faaliyeti en zor koşullar altında dahi sürdürebilme yeteneği ile gerçek bir ML ‘parti militanı’ tipolojisi yaratma noktasında küçümsenmeyecek bir başarı sağladığımız açık ve ortadadır. Türkiye devrimci hareketi içinde bu anlamda ‘en ileri’ye ulaştığımızı rahatlıkla (yanlış anlamadınız, evet rahatlıkla-PD) söyleyebiliriz. Bu açıdan kaydettiğimiz gelişme, gerçek anlamda leninist öncü komünist bir partinin inşası yolunda atılmış güçlü bir adım anlamına gelir aynı zamanda.” (32)

“Her koşul altında militan devrimci bir mücadeleyi yürütme yeteneğine sahip ve bunu kanıtlamış, nitelikli leninist bir öncü çekirdek yaratma konusunda, Türkiye devrimci hareketi içinde en ileri noktaya ulaştığımızı rahatlıkla söyleyebiliriz. Ama bu da, bu alanda da hala almamız gereken bir yol olmadığı anlamına gelmediği gibi, aşmamız gereken eksiklikler ve arınmamız gereken yanlışlıklarımızın olmadığı anlamına da gelmiyor... Fakat bunların hiçbiri, bu alanda kaydettiğimiz açık ve gözle görülür ilerlemeyi gölgeleyemez. Örgüt olarak bu konuda aldığımız yolu, hem de 12 Eylül gibi azgın bir ‘beyaz terör’ yıllarında gösterdik dosta düşmana. Öte yandan bu, en başta yasalıcı ve menşevik karakterlerinden ötürü örgütlü mücadelede iyi kötü bir süreklilik geleneği dahi yaratmayan Türkiye solunun tarihinde oportünist bir çemberin kırılması anlamına gelir. Bu yönüyle de Türkiye somutunda adına layık leninist bir öncü partinin inşası sürecinde ‘en zor’ tarafını ba-

şardığımızı gösterir.” (33)

Leninist bir öncü partinin inşası sürecinde işin “en zor tarafını(n) başar”ıldığı güven içinde iddia olunmaktadır. Hatırlatmakta yarar var, tarih 1991 baharıdır. Ve şimdi, yani tam 7 yıl sonra, hala parti güncel ama yarının bir görevi olmaya devam etmektedir. Peki iddia edildiği gibi “bir çekirdek”in yaratılması o gün bir yana, 7 yıl sonra bugün başarılı olmuş midir? Maalesef yaratılamamıştır ve iddia ediyoruz ki, TİKB pratiği ile bu başarılamazdı da.

Ve yeri gelmişken belirtilmelidir ki, küçük başarılarından baş dönmesi TİKB tarzının bir diğer özelliğidir. Yukarıdaki tespitler buna açık bir örnektir.

Daha önce de vurgulamıştık. TİKB’nin direnişçiliği, militanlığı saygı değerdir. Savaşçılık, partinin ve kadronun temel niteliklerinden yalnızca birisidir. Fakat militan savaşçılıkla partiye varmanız olanaksızdır. Örneğin ortalama her gerilla iyi bir savaşçıdır; ama öncü partinin çekirdeğini oluşturacak profesyonel devrimci kadrolarda, tek başına bu, çok yetersiz bir özelliktir. 24 saatini devrime adama ve devrimci çalışmayla doldurma yeteneği, gizli örgüt çalışması ve siyasi polise karşı mücadele sanatında ustalaşmak, bütünlüklü marksizm bilgisi ve kavrayışı, politik deneyim ve politik olarak yolunu bulabilme yeteneği; örgütlenme deneyim ve alışkanlığı, bütün bunların sonucu olarak yüksek moral sağlamlık ve disiplin yeteneği ile tanımlanır Lenin’in profesyonel devrimcisi.

Evet, her emekçi bir devrim ve parti işçisi olabilir, parti üyesi de, ama profesyonel devrimci olmak, özetlenen nitelik ve yeteneklere sahip olmayı/edinmeyi gerektirdiği için zor iştir. TİKB, leninist parti teorisini, leninist parti modelini ve bu modelin merkezinde duran profesyonel devrimcilerin sahip olması/edinmesi gereken nitelikleri uzun yıllar (önemli ölçüde hala da) kavrayabilmiş değildir. Bugünden geriye baktığımızda, yola çıktığı hazır kadrolar hariç, kaç

tane adına layık profesyonel yetiştirebilmiştir? “TİKB 3. Konferans Belgeleri”nden bu sorunun yanıtı bulunabilir: Örneğin şu özelleştirel değerlendirmeler bir yanıt kabul edilebilir:

“Bizde ilkeli, devrimci ama dar yaklaşımlar egemendir. (Bunu X’in temel kadrolarının çoğunluğu için söylüyoruz. Son yıllarda biçimleniş itibarıyla öbür uca eğilimli, bunun sağlıklı tutum ve belirtilerini gördüğümüz bazı kadrolarımız da var.) Kökleri uzun yıllar dar örgüt güçleriyle, örgüt gövdesiyle mücadele etmiş olmakta, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle bağların zayıf ve politik mücadelenin bu zemine dayanarak yürütülüyor olmayışında yatmaktadır. Bu bizi örgütsel-kadrosal açıdan darlığa mahkum etmektedir.” (34)

Oysa sorunun esas anlayışlarda, zihniyetlerde değildir. Darlığı yüceltir, teorize ederseniz, başka nasıl bir sonuç alabilirsiniz ki?

TİKB Tüzüğü’nün yayını nedeniyle kaleme alınan “Sunuş Yerine” önsözünde yer alan daha önce de aktardığımız “temel kadroların atılım yapmakta ve dönüşüm göstermekte sergiledikleri gelişme zayıflığını da anmak gerekir. Bu sadece dünün değil, bugünün de bir sorunu olduğu için işaret etmek gereği duyuyoruz” saptama ve beyanı da bir yanıtıdır.

“Temel kadroların (2. Konferans’ta ‘parti öncesi’ nitelikli bir ‘profesyonel devrimciler çekirdeğini’ oluşturduğu söylenen TİKB kadroları –PD) atılım yapmakta ve dönüşüm göstermekte sergiledikleri gelişme zayıflığı” bize kalırsa, bu kadroların büyük ölçüde TİKB kabuğu içinde gelişmelerinin limitine dayandıklarını gösterir. TİKB kabuğu ve yapısı, onları boğmaktadır, bu kabuk ve yapısı içinde kendilerini yenilemeleri hemen hemen olanaksızdır. Esasen bu, bir bakıma TİKB önderliğinin gelişimi bakımından da geçerlidir. Onun da, TİKB yapısı ve kabuğu içinde, sahip olduğu potansiyel, bilgi ve deneyim birikimi, yeteneği ne olursa olsun, ileri sıçraması,

atılım yapması TİKB nesnellığı nedeniyle oldukça zor, hatta olanaksızdır. Kadroları boğan, nefessiz bırakan TİKB gerçekliği onları da olağanüstü ölçüde sınırlandırmaktadır. Varlık mücadelesi yürütme durumuna tekrardan düşen TİKB'nin başında yürüyebilirler, fakat bu, Türkiye'de devrimin örgütlenmesi ve önderliği iddiası bakımından çok şey ifade edemez, etmez. Uluslararası komünist harekete önderlik iddiasına gelince, bu kadarı insanın kendini iyiden iyiye kaybetmesidir. Hani denir ya, kendi evinde başını bağlayamayan, düşün evinde gelin başı bağlayamaz.

Şunu vurguluyoruz; Türkiye'de proletaryanın önder partisini TİKB'nin evriminde gören yaklaşım, bugün, bu çerçevede partinin iskeletini oluşturacak temel kadroların, profesyonel devrimci çekirdeğin yaratılmasında iflas ederek tükenmiştir. Dikkate değer bir yedek rezervine sahip olmamak bir yana, hazır kadroları açısından da bu böyledir. Dün Türkiye devrimci hareketi içinde “en ileri” noktaya ulaştığını böbürlenme, övünç ve aşırı güvenle söyleyen, kendi dışındaki hemen her şeyi tiksintiyle küçümseyip aşağılayan TİKB, bugün, buruk bir biçimde “örgütün ve örgütsel çalışmanın sürekliliğinin sağlanması parti inşasının temel sorunlarından birisidir. Bizim için olsun, diğer devrimci örgütler için olsun, yenmekte en fazla güçlük çekilen eksiklik ve zaaf oluşturan konulardan birisidir” demektedir. Demek ki, 1991'de işin “en zor” yanını hallettik derken kendinizi yanıltmaktan başka bir şey yapmıyormuşsunuz.

Yineliyoruz, TİKB, partinin iskeletini, çekirdeğini oluşturacak profesyonel devrimcileri yetiştirmenin neresindedir? İşte bu sorunun gerçeğe çok yaklaşan bir yanıtı daha:

“Örgütsel açıdan büyük bir güç kaybına uğrandığı bir dönemde parti sorununu kapsamlı ve yakıcılaşan bir görev olarak önümüze koyuyoruz. Örgüt çalışmasının eskisine göre bile birçok yönden gerilediği bir dönemde bunun ortaya konulması, güçlük-

lerimizi daha çarpıcı bir şekilde açığa çıkaracaktır. Konulan görevlerin kapsamlılığı, politikanın pratiğe taşınmasındaki örgütsel yetersizlik ve açığı genişliği, bunların yarattığı düşünsel ve ruhsal sıkışmalar, **yeni kadroların birikim yetersizliği ve yetiştirilme sorunu, eski ve temel kadrolardaki süreci, görevleri kavramadaki zayıflık ve bunlara yanıt verecek bir dinamizm içerisinde olmayışları (çoğu bu durumdadır) uğranılacak yeni kayıpların yaratacağı sorunlar, bugün ve önümüzdeki süreçte ciddi handikap ve sonuçlar yaratabilme özelliğindedir. Öte yandan bu süreci, parti hedefleri doğrultusunda çok ileriden yarmanın teorik ve örgütsel perspektifine, devrimci özsel yapısına sahibizdir. Zor olacaktır, örgütün güçlerinin şu anki durumu, kısa dönemde hızlı ve sıçramalı bir gelişme olanağı vermemektedir. Ama bu süreçte belirli bir perspektif gelişimi ve buna uygun bir güç birikimi doğmaya başlamıştır.”** (abç.) (35)

Bütün bunları söyledikten hemen sonra, TİKB kendine garip bir çıkış yolu döşer:

“Ve şu anda hiçbir örgüt, sorunu, bizim aldığımız kapsamda ve derinlikte almamaktadır. Ve şu anda hiçbir örgüt, güncel-dönemsel bazı sorunlara yanıt arama dışında bitmekte olan bir dönemden yeni bir döneme geçişin sorunlarına, birikegelmiş ve daha temelden yanıtlanması gereken sorunlara çözüm arama ve bulma çabası içerisinde değildir.” (36)

Daha fazla uzatmaya gerek yok. TİKB önderliği kendini ikna etmek ve kadroları yanıltmak için çok çürük dallara sarılmaktadır. TİKB gibi 24 grad saf kan, yegane bolşevik örgütün içine yuvarlandığı durumu mazur göstermek için kendini küçük burjuva, menşevik, sağ oportünist vb. vb. örgütlerle kıyaslama çürük dalına sarılması gerçekten hüznü vericidir. Türkiyeli komünist ve devrimcilerin en zayıf yönlerinden biridir bu, gülerler ağlanacak hallerine. 1991'de kendini kandıran TİKB, yanılgıla-

rından öğrenme yeteneğini gösteremediği için hala kendini kandırmaktan başka bir çıkış bulamıyor. Demek ki, kendini kandırma, kendini üreten kronik bir hastalıktır, bir illettir. İbret alınması ve sakınılması gereken, üstelik bağımlılık yaratan bir hastalıktır.

12 Eylül gericilik ve yenilgi yıllarını takip eden yeniden toparlanmayla birlikte, proletarya hareketinin önderliğini üstlenecek marksist-leninist partinin yaratılması yolunda ‘komünistlerin birliği’ kavranacak halkayı oluşturuyordu. Bu yalnızca “bir düzine akıllı adamı” bir araya getirme sorunu değil, aynı zamanda “bir düzeni akıllı adamın” varlığının da test edileceği denek taşıydı. Proletarya hareketinin en acil ve yaşamsal sorunuydu, devrimci bir önderlikten yoksunluğun aşılması. Bu yolda, hemen ve doğrudan yapılabileceklerin en fazlası, komünistlerin birliği için mücadeleye kilitlenmekti. Günün en kısa zamanda başarılması gereken en devrimci göreviydi bu. Günün stratejik mahiyetteki bu en devrimci görevine sırtını çevirmekle de kalmayan TİKB, komünistlerin birliğine karşı grupçu-gerici bir mücadeleye girişti. Bu gerici-grupçu çabanın öbür yüzü de TİKB’yi kendi kendine yeten bir güç haline getirmek çabasından ibaretti. TİKB büyümeliydi, hepsi bu. Bir bakıma TDKP’nin grupçu-gericiliği ile buluştu. Günün en devrimci görevi karşısındaki bu grupçu-gerici direnci tarih hoş göremezdi, görmedi de. Biz bu devrimci görevi omuzladık ve bu yolda hemen ve doğrudan yapılabileceğin en fazlasını gecikerek de olsa yapmayı başardık. Tarih bizi birkaç adım öne çıkartırken, TDKP’yi yasalıcı oportünizm bataklığında boğulmaya mahkum etti. TİKB’ye gelince o, olanca gücünü ve direncini harcayarak ancak kendi limitine gelmeyi başardı; oradan TİKB yapısını, kabuğu ve zihniyeti çerçevesinde ileri sıçrayamazdı, tıkanı, kendi kendini zehirlemeye başladı. Ve sonunda kendini zehirleyen virüsleri üreten TİKB’nin evrimi çerçevesinden bakma gaf-

let, saplantı ve tutuculuğu sürdürülüyor, teorize ediliyor. Oysa dil ucuyla itiraf ettiği gibi, bırakın proletarya hareketine ve devrimin gelişimine önderlik etmeyi, varlık mücadelesi içine itilmiş bulunuyor TİKB.

TİKB’nin kendi evrimi yolundan, proletaryanın öncü politik müfrezesini yaratma yolundaki çabası örgütsel bakımdan, teorisi ve pratiğiyle iflastır. Daha önce meydana gelen bir parti iskeletini yaratma yolundaki başarısızlığın, bu çekirdek etrafında sayısız parti üye ve aday üyesinin kazanılması ve örgütlenmesinde yaşandığını vurgulamalıyız. TİKB’nin profesyonel devrimcilik ve üyelik düzeyinde kadro politikası hala ayrılmamıştır. Öyle gözüküyor ki, aslında gerçekte fiilen profesyonel devrimcinin görev ve sorumluluklarını üstlenip taşıyan, ama üye veya aday üye dahi yapılmayan, profesyonel devrimci TİKB sempatanları (!) vardır. Burada sorunun özünde TİKB’nin mükemmeliyetçiliği, TİKB “kast”ının tabana ve kitlelere derin aydın güvensizliği yatmaktadır.

TİKB’nin geliştirmeye çalıştığı parti teorisinde partinin bir sosyal devrim örgütü olarak vurgulanması, çok özel bir yer tutar. Komünist partiler var olduğundan beri bu daima böyle olmuştur. Burada yeni ve özgün **hiçbir şey** yoktur. Marksizm bunu teorik olarak zaten ortaya koymuştur. Asıl olan bir sosyal devrim örgütünün hangi yoldan, nasıl bir teorik-pratik çalışma bütünlüğü içinde yaratılacağıdır. Buradan bakıldığında TİKB pratiği umut verici olmak şöyle dursun, iflas etmiştir. Teorik olarak, parti öncesi her komünist örgütlenme bir parti halinde gelişme olanağını şu veya bu ölçüde barındırabilir. Eğer bir parti halinde gelişmezse, bırakın sosyal devrim örgütü olmayı, sözkonusu imkanı sürgit barındırabileceğini/koruyabileceğini sanmak tamamen yanlıştır. Tanrısal ve tılsımlı değillerdir. Tarih, sayısız politik grubu bir parti olmadan kendi göletinde boğulmaya mahkum etmiştir.

Evet, parti öncesi her komünist örgütlenme güçlü ya da zayıf bir komünist partisi olarak gelişme olanağı taşır. Fakat onun partiyeye doğru gelişimi, evrimi, sıçraması yalnızca kendine bağlı değildir. Uluslararası komünist hareketten, var olduğu topraklarda proletarya hareketinin durumuna kadar, somut siyasal koşullarla vb. bağıntılıdır. Fakat şu da çok temel bir belirleyicidir: Acaba komünist parti olarak gelişme olanağını barındıran, ondan başka parti öncesi çevre, grup, örgüt vb. var mıdır? Eğer birden çok parti öncesi grup, çevre, örgüt vb. varsa, her birinin parti yönünde gelişmesi şu veya bu ölçüde diğerlerinin durumuyla bağlıdır, birbirlerini etkileyeceklerdir. Bu durumda gerçeklere karşı mücadele açanların şu veya bu ölçüde kendine ihaneti yaşayacakları, iddialarına bağlılıklarının erozyona uğrayacağı, teorik tutarlılıklarını yitirecekleri, siyasal sekterizmin gelişeceği vb. söylenebilir. Örneğin birçok parti öncesi grubun bulunduğu koşullar altında, birlik yolundan partiye doğru hamleler yapma istek ve çabası karşısında direnç, direnen grup ve çevrelerde gericileşmeye neden olur. TDKP ve TİKB örneğinde yaşanan da budur. Birliği karşı direniş her iki örgütün bugünkü durumlarını yakınlaştıran, hızlandıran temel bir etken olmuştur.

Burada geçerken TİKB'nin değişik ülkelerdeki komünist partilere ilişkin çok üstünkörü bir inceleme yaptığını belirtmeliyiz. Bu inceleme, o kadar yasak savma kabilinden ve sığdır ki, birden fazla grup, çevre, örgüt vb.'nin bulunduğu ülkelerde, partilerin kuruluşu çalışmasının temel bir ayağını komünistlerin birliği için mücadelenin oluşturduğu sonuç ve genellemesine bile ulaşmamıştır. Belki de, böyle bir gerçeğe dikkat çekmek işine gelmemiştir. Öyle ya, bırakın uluslararası komünist hareketin tarihsel gerçeklerini ve gelişim çizgisinin yasalarını, devrimin yüksek çıkarlarının bile üstündedir TİKB. Hal böyle olunca, “partiyeyi ve devrimi birlikte örgütlemek” gökkubede hoş bir seda olarak kalmaktadır.

*“Halbuki proletaryanın öncü partisi, burjuvazinin iktidarını yıkmaya ve kapitalizmi ortadan kaldırmaya yetenekli yegane sınıf olarak proletaryanın bağımsızlığını koruyabilmek için her şeyden önce **ideolojik bir güç** olmak zorundadır. Gücü ve etkisi sınırlı, yerel ve dar bir muhalefet örgütünden farklı olarak ülke çapında politik bir etki ve ağırlığa sahip **siyasal bir güç** olmak zorundadır. Ama o, aynı zamanda, devrimi ve sosyalizmi bir düşünmaktan çıkartıp gerçeğe dönüştürebilmek için, sınıfı ve emekçi kitleleri peşinden sürükleyebilen **maddi bir güç** olmak zorundadır. Bu üç temel özelliği bünyesinde toparlayamayan bir örgütün, partinin nitelikleri veya devrim ve sosyalizm hakkında söylediği her şey son tahlilde anlamsızlaşır. (Örneğin, 20 yıllık TİKB için durumun hep böyle olageldiği söylenemez mi? -PD) Çünkü dünyayı değiştirme eylemi, maddi sınıf güçleri arasında cereyan eden bir mücadelenin sonucuna göre şekillenir. Bu yüzden, kendisini ‘parti’ olarak tanımlayacak bir örgüt, yaşamın her alanında alternatif politik ve taktiğin uygulanması için gerekli olan maddi siyasal gücü oluşturmayı başarmalıdır.” (37)*

İşte TİKB'nin “**evrensel**” bir önem “kazanıldığını” söylediği parti teorisinin özeti. Öyle görünüyor ki, TİKB bu ülkede parti tartışmalarının tarihinin bilgisinden oldukça habersizdir. Yukarıda özetlenen kendiliğindencilikle malul mükemmeliyetçi görüş ve teoriler, '75-'76'larda, '71 hareketine ilişkin tartışmalarda ileri sürüldü. Çeyrek yüzyıl önceki yanılgıları tekrar etmek, TİKB'nin bahtsızlığı ya da yeteneksizliği kabul edilebilir. Kendiliğindenciliği yalnızca sağ oportünizm ve ekonomizmde görmek, bir TİKB saplantısıdır. Sekterizm ve mükemmeliyetçilik de oportünizmdir, o kadar da değil, kendiliğindenciliğin başka bir versiyonunun dik alasıdır. Parti teorisinde mükemmeliyetçilik ve sekterizm neden kendiliğindenciliktir? Basit ve açık: Çünkü mükemmeliyetçilik ve sektarizm -ki bu ikisinin ilişkisi üzerinde de durulabilir- partinin

kuruluşunu bilinmez bir geleceğe atarak, ulaşılmaz bir yere koyarak amaçlaştırır. Oysa parti bir araçtır, amaca ulaşmak yolunda yaşamsal bir araç. 12-13 yıl “küçük” olmanın erdemine inanan TİKB, “artık” kronikleşmiş “küçük”lüğüne kahrediyor, parti olursa “büyük” olur demeye getiriyor. Oysa siyasal/sınıfsal kimliği burjuva da olsa, proleter de olsa, partilerin büyüğü de oluyor, küçüğü de oluyor. Siyasi mücadele tarihi bunların örnekleriyle doludur. Dahası Lenin’in vurguladığı gibi belirli koşullarda küçük partiler de devrime önderlik edebiliyorlar. Çünkü **parti her şeyden önce ve esas olarak devrime önderlik ve devrimi örgütleme cevherinin birikimi** demektir. Teorinin, sosyal gelişmenin yasalarının, işçi hareketlerinin ve komünist partilerin, devrimlerin ve karşıdevrimlerin deneyimlerinin bilgisinin birikimi olmadan ve işçi sınıfının ileri kesimi ve onun aracılığıyla sınıfın ve sömürülen yığınların devrim ve sosyalizm savaşıyla pratik bir bağ kurmadan bu düşünülemez. Bu, işçi sınıfı ve emekçi hareketleriyle bağ kurma, yığınları anlama ve nabzını elde tutma, sorun ve taleplerine nüfuz edebilme yeteneği ve politik deneyim demektir. Bu cevher, partinin yeni durumlarda, gelişiminin yeni evrelerinde kendini yeniden örgütleyebilme, düzgün bir parti işleyişi yaratma ve keza işçi sınıfı ve emekçi yığınları örgütleme ve yönetme yeteneği birikimi demektir. Sınıf savaşının çok değişik koşullarında pişme, savaş deneyimi ve yığınları anlama, dönüştürme, yönetme bilgi ve deneyimini biriktirme demektir. Ve hatta Lenin’in başında bulunduğu Bolşevik partisinde bile, başlangıçta bütün bunlar gelişmiş halde bulunmaz, bulunmuyor. Bolşevizm bir siyasi akım olarak 1903’te (1900-1903) doğmuş, ancak 1912’de ayrı bir parti olarak örgütlenmiştir. Ama Bolşevizm, Şubat devriminde önderliği üstlenememiştir. Şubat devrimi pek çok devrim gibi kendiliğinden patlak vermiş, Menşevikleri ve Sosyalist Devrimcileri sonuçta önderliğe taşımıştır. Ama herkesin küçük olduğunu kabul ettiği bu parti, tarih

saati geldiğinde Ekim’in hazırlık ve önderliğini üstlenmeyi başarmıştır.

Evet doğru, parti “ideolojik bir güç” olmalıdır. Fakat “sınıf olarak proletaryanın bağımsızlığını korumak” nedir? Bundan ne anlıyorsunuz? Muğlaklık, her çeşit oportünist yaklaşımı gölge gibi izler. Her şart altında proletaryanın bağımsız çizgisinin, yani sınıf çıkarlarının teorik ve pratik olarak tutarlı ve kararlı savunusundan/temsiliyetinden söz etmek gerekir. Bu temeldeki faaliyetleri ile parti, proletaryanın burjuvazinin hegemonyasından ve ona politik bağımlılık ve yedeklenmeden kurtarılması, ayrı, bağımsız politik bir sınıf partisi olarak örgütlenmesi için mücadele eder. Öyle ki, uzun yıllar bağımsız proletarya hareketi ile burjuvaziye bağımlı (kendiliğinden) proletarya hareketi yan yana var olabilir.

Kuşkusuz, parti “siyasal bir güç” olmak zorundadır. Daha doğrusu her partinin siyasal bir gücü vardır. Partinin kurulması için değil, ama sınıf mücadelesi bakımından vazgeçilmez hale gelebilmesi için anlamlı bir politik güce ulaşması gerekir. Nedir bu anlamlı politik güç? Politik mücadelede “anlamlı güç”, politik çatışmaların gidişatını, yönünü etkileyebilecek bir kuvvet düzeyidir. Sınıf mücadelesinin gidişatını etkileme kuvvetine sahip olamayan “politik kuvvetler”, soyut ve teorik olarak yine de politik bir güçtürler, ama sınıflar arasındaki siyasal mücadele bakımından “anlamlı” değildirler, ihmal edilebilecek “güç”lerdir. Anlamlı bir politik kuvvet düzeyine ulaşmayan hiçbir parti, hızla gelişemez, toplumsal bir çekim merkezi haline gelemez.

Her belirli nitelik ancak belirli bir nicelik düzeyi içinde tezahür edebilir. Parti bir bakıma bir niteliktir ve onun bu niteliği işçi sınıfına ve diğer sömürülenlere politik önderlik düzeyinde kendini ortaya koyar, somutlaşır. Demek oluyor ki, parti düzeyinde bir önderlik yeteneği ancak kadrosal-örgütsel ve kitle ilişkileri, etkisi ve des-

teği bakımlarından belli bir niceliği aşması durumunda açığa çıkabilir. Bu nicelik bileşim ve düzeyi ise ancak nitelik bakımından, yani çok somut ve çok pratik olarak “önderlik yeteneği”nde ölçülüp test edilebilir.

İşte, işçi sınıfı hareketi ile bilimsel sosyalizmin birliğini kurmak için sistematik bir çaba harcaması ve işçi sınıfı içindeki siyasal çalışmayı ve bu sınıfın ileri kesimini komünizm kazanmayı dikkatinin odağına yerleştirmesi gereken komünist hareket, kendisini böyle bir politik önderlik yeteneğiyle donatacak, aksi takdirde sözde bir parti olmanın ötesine geçemeyecektir. Lenin, Üçüncü Enternasyonal’in İkinci Kongresi’nde yaptığı bir konuşmada şunları belirtiyordu:

“Kapitalizme karşı zafer kazanmak, öncü (Komünist Parti), devrimci sınıf (proletarya) ve kitleler, yani emekçilerin ve sömürülenlerin tümü arasında doğru ilişkilerin kurulmasıyla gerçekleşebilir. Sadece komünist parti, eğer devrimci sınıfın gerçekten öncüsü ise, bu sınıfın seçkin temsilcilerinin tümünü içine alıyorsa, eğer sebatlı devrimci mücadelenin deneyimi ile eğitilmiş ve çelikleşmiş, tamamiyle bilinçli ve sadık momünistlerden meydana geliyorsa ve eğer kendisini sınıfının bütün hayatıyla ve bu yoldan sömürülen kitlenin tümüyle ayrılmaz bir şekilde bağlamayı ve bu sınıfın ve bu kitlenin güvenini tamamen kazanmayı başarmışsa; ancak böyle bir parti, kapitalizmin bütün güçlerine karşı girişilecek nihai, en amansız ve tayin edici mücadelede proletaryaya liderlik etme yeteneğine sahiptir.” (Kitle İçinde Parti Çalışması, s. 117) Ama, herhalde komünist partisi, Lenin’in tanımladığı bu özellikleri nispeten uzun bir süre içinde ve sınıf mücadelesinin ateşinde çelikleşerek edinecektir.

Daha kurulduğu “an”da partiyi olmuş bitmiş, tamamlanmış gören bakış açısı tarihsel materyalizmin dışındadır, idealist ve metafiziktir. Partiler kurulduktan sonra da bütün yaşamları boyunca önceden kestiri-

lemeyecek sayısız gelişim aşamalarından geçerler.

TİKB’nin parti teorisi, “parti bir siyasal güç olmak zorundadır” derken, politik gücün belli bir düzeyini, “ülke çapında politik bir etki ve ağırlığa sahip” olanını baz alıyor, tarif ediyor. Fakat bu da açıklanmaya, aydınlatmaya muhtaçtır. “Ülke çapında bir etki ve ağırlığa sahip” olmak ne demektir? Genel geçer ölçüsü var mıdır bunun? Örneğin, Türkiye gibi bir ülkede, deyim uyunsa İstanbul’la “sınırlı” herhangi bir devrimci, burjuva ya da faşist parti, pekala ülke çapında “etki ve ağırlığa sahip” olabilir. Öyle “an”lar olabilir ki Ankara’yı ve bütün Anadolu’yu sarsabilir. Mükemmelliyetçilik, partinin siyasal bir güç olma özelliğinin tanımlanmasında da muğlaklıkla el ele gitmektedir. Çok muhtemeldir ki, TİKB “ülke çapında bir etki ve ağırlık” derken mükemmelliyetçi görüşüyle utangaçça ülke çapında örgütlenme zorunluluğunu sözkonusu yapmaktadır.

“Sınıfı ve emekçi kitleleri peşinden sürükleyebilen **maddi bir güç** olmak zorundadır” derken, partinin “politik bir güç” olmaktan ayrı olarak, herhalde örgütsel bir güç de olması “zorunluluğu” vurgulanmak isteniyor. Zira, “politik bir güç”ün de “maddi bir güç” olduğunu hemen vurgulamalıyız. Bu durumda “maddi bir güç” olsa olsa örgütsel bir gücü vurguluyor olabilir. Yalnızca partilerin değil, henüz partileşmemiş örgütlerin de “maddi bir gücü” vardır. Fakat tabii ki, partiye göre genellikle sınırlıdır. Bu sınırlılık, parti düzeyinde bir önderliğin ortaya çıkmasını sağlayacak niceliksel düzeyin altındadır.

Parti demeye layık örgütsel “maddi bir güç” nedir? Örgütsel sürekliliği, yani işçi sınıfı başta olmak üzere emekçilere önderlik iddiasına denk düşen ideolojik-politik ve örgütsel çalışmanın pratik devamlılığı ve ilkelerin istikrarını sağlayacak, “bir düzine akıllı adamın” omurgasını/çekirdeğini oluşturduğu, parti biçiminde

birleşmiş ve parti tarzında işleyen bir örgütler sistemidir.

“Maddi bir güç” konusunun da oldukça muğlak olduğunu vurgulamalıyız. Çünkü burada da “maddi bir gücün” niteliği değil, niceliği tarif edilmektedir. “İşçi sınıfı ve emekçi yığınları peşinden sürükleyebilen”den kim ne anlamaktadır? Örneğin 1905 şurada kalsın, 1917 Şubat’ında Bolşevik Parti Sovyetler’de %5’lik bir desteğe sahipken, “işçi sınıfı ve emekçi yığınları peşinden sürükleyebilen” “maddi bir güç” müydü, yoksa “peşinden sürükleyemeyen” “maddi bir güç” mü? Vurgulamak istediğimiz şey şu; “peşinden sürükleme” oldukça görelidir, değişkendir. Hatta parti, işçi sınıfı ve emekçilerin en büyük kitlelerini belli bir uygun anda peşinden sürükleyebilir, ama bir başka durum ve dönemde sürükleyemeyebilir de.

TİKB, “kendisini ‘parti’ olarak tanımlayacak bir örgüt, yaşamın her alanında alternatif politika ve taktiğin uygulanması için gerekli olan maddi siyasal gücü oluşturmayı başarmalıdır” derken, idealize edilmiş mükemmeliyetçi parti anlayışı iyiden iyiye su yüzüne çıkar. “Oluşturmayı başarmalıdır” derken, “oluşturmuş olmalıdır” demek istediği çok açıktır. Buradan politik niteliğin bir düzeyi olarak parti değil, partinin politik kuvvetinin gelişkinlik ve büyüklüğünün ileri bir düzeyi olarak parti tanımı geliştirilmektedir. Mükemmeliyetçilikle idealize edilen ve ulaşılmayacak bir yere konan parti, parti düşüncesinin bir başka biçimde reddedilmesidir. TİKB, varlığının ilk 12-13 yılında düpe düz partisizliğin teorisini yapmış, 1991’de bunu bir ölçüde değiştirmeye yönelmiş ve ‘91-’97 arasında 6-7 yıllık dönemde değiştirerek, diğer uca, partiyi idealize eden mükemmeliyetçi kendiliğindençiliğe ulaşmıştır. “Küçük”lüğü, savaşçılıkla doldurarak idealize eden TİKB, şimdi büyüklüğü idealize etmektedir, fakat hala parti sorununa nitelik düzeyinde yaklaşmayı başarabilecek bir kavrayışa ulaşamamıştır. Zihniyet aynı yerde durmaktadır, teori

TİKB’ye uydurulmaktadır. Bunun adı, teoriye keyfi, seçmeci oportünist yaklaşımdır.

TİKB’nin ileri sürdüğü idealize edilmiş, muğlak ve mükemmeliyetçi parti görüşü, marksist teoriden ya da onun geliştirilmesi yolundaki çabalardan doğmuş değildir, “Küçük ama çelikten bolşevik bir müfreze”, ne kadar grup zihniyetinin eseriye, aynı şey bugün öne sürülen yukarıda üzerinde durduğumuz parti teorisi için de geçerlidir. TİKB kendi durumunun teorisini yapmaktadır. TİKB imajcıdır, parti sorununda da TİKB yaparsa, farklı yapar demeye getirmektedir. İkinci olarak, TİKB son yıllarda müthiş bir dış baskılanma altındadır. Birlik mücadelesinin ve birlik devriminin zaferi onun en büyük handikapıdır. Son yıllarda Ekim çevresinin, partiyi kurduk, kuracağız çabaları da TİKB’yi etkilemektedir. Örneğin, 1990’larda parti sorununu bu kadar acil ve yakıcı görmezken bugün yoğunlaşan parti vurgusu, bir bilinç sıçramasından çok bu tür dış sebeplerin ve iç gereksinmelerin bir sonucudur. İç gereksinimle özel olarak örgüt motivasyonunu kastediyoruz. Üçüncü olarak, çok açıktır ki, TİKB bugün partiye 1991’den veya ‘93-’94’den daha yakın değildir. Yani TİKB’nin parti hedefinden pratik olarak, fiziken ve fiilen uzaklaşmış olması; mükemmeliyetçi, kendiliğendenci bu parti teorisini geliştirmesine kaynaklık etmektedir.

“Proletaryanın sosyal devrim örgütü olarak öncü parti düşüncesinin, yaşamın her alanında burjuvazinin iktidarına ve kapitalizme alternatif olma iddiasını taşıyan bir örgüt olarak örgütlenmesi düşüncesine taşınması, parti anlayışımızın sıçratıldığı yeni düzlemin ayırt edici özelliğini taşıyor.”(38)

Bu propagandadan şu sonucu çıkartıyoruz. Demek ki, bugüne değin bu anlayışa sahip değildiniz, demek ki, teorik ve pratik çalışmalarınızı bu anlayış yönetmiyordu. Evet, sizin için yeni bir düzey olduğunu kabul ediyoruz. Ama kafanızı kaldırıp dışınızdaki

gerçekliği görme yeteneğini de göstermelisiniz.

Bu arada birkaç paragraf önce yazılan şu satırları da hatırlatmak isteriz:

“Bu konudaki bir diğer ayırım noktamız, parti öncesi çekirdek örgütlenme ile hedeflenen partinin özsel nitelikleri arasında tam bir uyumun olması zorunluluğunun savunulmasıdır.”(39)

Çocuklar daima büyükleri taklit eder, büyüklere benzemeye çalışırlar. Çünkü, büyüklükte kendi geleceklerini görürler. Parti öncesi grup, çevre, örgüt vb. için de geçerlidir bu. Her bakımdan partiye benzemeye çalışırlar, bu yalnızca taklit değil, ama gelişme ve olma isteğidir, hatta gelişmelerin yasasıdır bu. TİKB'nin hiç değilse 12-13 yıl böyle bir savunu içerisinde bulunmaması şöyle dursun, böyle olmama, “küçük ama çelikten Bolşevik bir müfreze” tanım ve formülüyle teorize edilmiştir.

TİKB PROGRAMININ İKTİDAR HEDEFİNE NOT

Program ve iktidar sorunu, antiemperyalist demokratik devrim ile sosyalist devrim arasındaki ilişki vb. temel sorunlar, TİKB'nin içerisinde geçtiği sürecin tartışma konuları arasında yer almıyor. Fakat TİKB Tüzüğü'nün 1. Bölümü “Örgütün Amaç ve İlkeleri” başlığı altında özet program sunuyor. Burada, TİKB ile genel olarak program tartışmasına girmek gerekmiyor. Eski TİKB programıyla kıyasla, değişenleri ve değişim yönünü de inceleme ve tartışma konusu yapmayacağız. Her şeyin yerli yerinde durmadığı kesin olsa da, burada amacımızın sınırlılığını vurgulamak istiyoruz.

'89-'90'larda komünist hareket içinde iktidar sorunu, antiemperyalist demokratik devrim ile sosyalist devrim ilişkisi ve “özgül biçim” sorunlarının ideolojik mücadele ve komünistlerin birliği, güncel görevleriyle ilişkilendirilerek tartışıldığını hatırlatmak gerekiyor. Bu tartışmalarda TİKB'nin “özgül biçim” sorununu, Engels, Lenin ve Stalin

gibi algılamadığı sergilenmiştir. Bununla da bağlı diğer bir temel eleştiri ise, TİKB'nin kesintisiz devrimi Lenin gibi kavramadığı, her ne kadar antiemperyalist demokratik devrimden söz etse de aslında demokratik devrimin görevlerini de üstlenen proletarya diktatörlüğünü öngörmesidir. Dolayısıyla, onun konumunun daha çok, antiemperyalist demokratik devrimin görevlerini de yerine getirecek bir sosyalist devrim savunan Ekim çevresinin konumuna benzediği ve bu görüşüyle de TİKB'nin özünde klasik asgari ve azami program ayırımını reddettiğini söylememiz gerekir. Bu sorunlarda TİKB TP sürecinin sunduğu sınırlı verilere değinmeyi gerekli ve yararlı buluyoruz.

Birinci veri üzerinde daha önce durduk. TİKB, “içeriksel bakımdan ise, belirli biçimler içine sıkışmış antifaşist direnişçilikle karakterize olan bir devrimcilik anlayışının sınırlarına dayan”diğini vurguluyor. Bu, TİKB'nin ya da bir başkasının istek, niyet ve iradesine bağlı değildir. Türkiye’de hala ufkunu antiemperyalist, antifaşist, antisömürgeci görevlerin belirlediği, bir ölçüde kapitalizme de karşı çıkan, ama genel olarak antikapitalist, proleter sosyalist perspektif ve yönelimden yoksun devrimciliğin toplumsal koşulları ortadan kalkmış değildir. Yani hala kentin ve kırsal küçük burjuva yığınlarının devrimci bir rol oynama imkanı vardır. Bu olanağın “sınırına” geldiğine tekabül eden analizlerin ayağı, ne Kürdistan ve ne de Türkiye toprağına basmaktadır. Bu yaklaşım doğası gereği, kaçınılmaz olarak antiemperyalist, antisömürgeci, antifaşist güncel ve yakıcı demokratik görevleri küçümseyecek sekter bir politikaya açılan bir yoldur.

“TİKB... Asıl amacını oluşturan sınıfsız komünist topluma, işbirlikçi tekeli burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin ekonomik ve siyasi egemenliğini proletaryanın önderliğinde şiddete dayanan devrimle yıkarak, proletarya diktatörlüğü altında sosyalizmin inşası yoluyla ulaşılabileceğinin bilinciyle hareket eder. Antiemperyalist demokratik dev-

rim görevlerini leninist kesintisiz devrim ışığında sosyalist amaçları doğrultusunda çözer. İşçi sınıfı ve ezilen emekçi yığınların, sınıfsal ve ulusal, dinsel-mezhepsel veya cins ayrımcılığına dayalı her türlü baskı ve sömürüye, emperyalizme ve faşizme karşı mücadelelerine bu temel perspektif ışığında öncülük ve önderlik yapar.” (40)

TİKB Programı, işbirlikçi teknelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin siyasi egemenliğinin karşısına, proletarya diktatörlüğünü koyduktan sonra, “leninist kesintisiz devrim”den söz etmesi; antiemperyalist demokratik devrim-sosyalist devrim ilişkisi bağlamında anlamsızdır. Böyle bir “leninist kesintisiz devrim” şeması, hipotezi sözkonusu değildir. Lenin’e maledilen bir TİKB görüşüdür ve tabii nasıl bir devrim planı kuracağı TİKB’nin kendi bileceği iştir. Sorunun bir yanı leninist kesintisiz devrim anlayışı ise, diğer yanı da Türkiye’nin toplumsal ve siyasal gerçekleridir.

Leninist kesintisiz devrim anlayışı, demokratik devrim döneminde şu veya bu biçimde bir proletarya diktatörlüğü öngörmemesiyle, troçkist “sürekli devrim” teorisinden ayrılır. O, menşeviklerin mademki demokratik devrim aşamasındayız o halde burjuvaziyi iktidara itmeli, proletaryaya ona yedeklik ve yamaklık yaptırmalıyız görüşünü de reddeder. Lenin gerçekçiliği menşeviklerden de, troçkistlerden de ayırır. “Proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü”nü öngören Lenin, proletaryanın demokratik devrimde devrimci bir rol oynayarak köylülükle, devrimin hazırlığı sürecinde, devrimde ve devrimin zaferi demek olan devrimci iktidarda, “devrimci yoldaşlığını”, ittifakını öngörür. Devrimde hegemonya, öncülük proletaryada olmalıdır. Kuşkusuz bugün Rus köylüsüne benzer bir köylülük yok. Fakat şehirlerde proleter olmayan emekçi küçük burjuva yığınlar, büyük bir toplumsal güç oluşturuyor. Kırdaki hala devrimci bir rol oynayabilecek toplumsal kuvvetler var. Demokratik devrimci bir potansiyel taşıyan kırın ve

kentin proleter olmayan toplumsal kuvvetleriyle (ve onların politik temsilcileriyle) stratejik ittifak yapmadan ve bu stratejik ittifaka denk düşen bir devrimci iktidarı öngörmeden antiemperyalist demokratik devrim başırlamaz. TİKB, kesintisiz devrimin ilk adımında proletaryanın, emperyalizme, faşizme, işbirlikçi teknelci kapitalizme karşı mücadelede kır ve kentin küçük burjuva toplumsal kesimleriyle iktidar ortaklığını da kapsayan devrimci bir işbirliğinin önem ve olanaklarını alabildiğine küçümsemektedir.

Antiemperyalist demokratik devrimden, “leninist kesintisiz devrim”den söz eden TİKB, kendi durumunun çelişkisinin ve yarattığı tehlikenin bilincindedir;

“Yalnız, sosyalizmi hedefleyen tutarlı bir toplumsal devrimcilik, mekanik ve slogancı bir ‘sosyalist devrimcilik’ tezahürü olarak çıkan bu eğilim, devrimin bu kez antiemperyalist demokratik görevlerine uzak ve kayıtsızdır. Genel bir sosyalizm propagandası ve temel sloganların yinelenmesi ile yetinen bir faaliyet anlayışına sahip olduğu için ne gelişkin bir siyasal taktik önderlik yeteneği sergilenebilir ne de bizzat işçi sınıfı içinde bile geniş kitleleri örgütleyebilir.”(41)

Doğru fakat, “mekanik ve slogancı” tanımları reddeden TİKB’nin yumuşatılmış ve utangaç sosyalist devrimciliği ile, Ekim, SİP vb. akımların sosyalist devrimciliği arasındaki ayırımın hiç de derin ve kesin olmadığını, dahası ilkesel bir temele dayanmadığı görülüyor. “Antiemperyalist demokratik görevlere uzak(lık) ve kayıtsız(lık)”, yalnızca “sosyalist devrim”e mekanik ve slogancı yaklaşımdan değil, daha temel bir nedenden, birinci adımı antiemperyalist demokratik devrim olan, kesintisiz devrim anlayışının doğru kavranmamasından kaynaklanıyor. Kürt ulusal kurtuluşçu devriminin patlak vermesiyle başlayan antiemperyalist demokratik devrimin aciliyeti ortadayken, ne olursa olsun proletarya diktatörlüğünü öngören utangaç sosyalist devrim stratejisi,

leninist kesintisiz devrimin dolaylı reddi olmanın ötesinde en yakıcı, can alıcı güncel devrimci görevlerden bir biçimde yan çizmektedir.

TİKB'nin antiemperyalist, antifaşist vb. demokratik görevlere, diğerlerine göre çok daha duyarlı olması bu gerçeği değiştirmiyor. Ve şöyle diyor “Sonuç Bildirgesi”:

*“Sosyalist bir toplumsal model geliştirip bunun gerçekleştirilmesine öncülük edebilecek tek sınıf, kapitalist sömürünün en özsel biçimiyle karşı karşıya bulunan ve kendi kurtuluşuyla diğer sınıfların kurtuluşuna da önderlik edebilecek yegane sınıf olan **proletaryadır**. Onun için örgütümüz, genel bir **“halkçılık”** veya **“toplumculuk”**ta ifadesini bulan şekilsiz küçük burjuva formülasyonlara karşı proletaryanın hegemonyasını ve proletarya diktatörlüğünü, devrimin kesintisiz gelişimi ve sosyalizme ulaşmanın yegane biçimi ve güvencesi olarak görmektir.”* (42)

Eğer, proletaryanın hegemonyasının ötesinde “proletarya diktatörlüğünü” öngörürseniz, neden “kesintisiz devrim” kavramıyla oynuyorsunuz ki? Niçin kavram kargaşası yaratıyor ve bundan medet umuyorsunuz?

Kürdistan’da patlak veren ulusal kurtuluşçu devrimin de sarıh biçimde ortaya çıkarttığı gibi, gündemde olan bir halk devrimidir. Devrimin halkçı karakteri, ona ne proletaryanın damgasını vurmasının önünde engeldir, ne de proletaryanın hegemonyası ve sosyalizm için mücadele eden komünistlerin halkçılık yapmasını gerektirir. Toplumsal sınıflar arasındaki temel ilişkilerde köklü bir altüst oluş yaşanmadığı sürece, halkçı devrimcilik için devrimin ilk adımının görevlerinin karakteri nedeniyle az çok güçlü bir toplumsal temel bulunacaktır. Bu durum, komünistlerin proletaryanın halkçılık içinde erimemesi, proletaryanın bağımsız örgütlenmesi, sosyalist siyasal gelişimi ve devrimde proletaryanın hegemonyası için var güçleriyle çalışmalarını, antiemper-

yalist demokratik devrimin hızla sosyalist devrime dönüşmesinin maddi koşullarının gelişkinliği gerçeğinden hareket etmelerini gerektirmektedir.

HİZİP SORUNU YA DA “TİKB(B)”

TİKB içerisinde “hizip”leşmelerin yaşanıp yaşanmadığını açıklığa kavuşturup karar vermek, kuşkusuz ki muhataplarının bir sorunudur. Bununla birlikte biz yine de tarafsız değiliz. Öncelikle neyin tarafında olduğumuzu belirtelim.

İlkin biz, herhangi bir devrimci örgütte, normal koşullarda olduğu gibi bunalım dönemlerinde de, bütün kurum ve kadroların iç hukuka kesinkes bağlı kalmasının yanındayız. Bu, sorunların yegane sağlıklı çözüm yoludur.

İkincisi, eğer bir hukuk yetmezliği varsa, böyle bir durumda, yürürlükteki hukuka dayanarak, onun gösterdiği yöntemlerle, hukuk boşluğunun meşru yollardan doldurularak, yine tüm kurum ve kadroların inşa edilen hukuka bağlı kalmasından yanayız. Eğer bu da olanaklı değilse meşru yol ve yöntemlerle, örgüt iradesine dayanılarak inşa edilecek hukuka bağlı kalınmalıdır. Çifte standart, keyfilik, hukuk dışı açık ya da gizli ilişkiler, devrimci etikle bağdaşmayan, sorunların kendisinden, düşünce ayrılıkları ve farklı ideolojik-siyasi yönelimlerden daha tehlikeli ve yıkıcıdır. Güven duygusunu, devrimci morali, disiplin ve işleyişi bombardıman eder, ortamı zehirlemekle kalmaz, kişilerde de muazzam devrimcilik erozyonunu hızla getirir. Sorunların, ayrılıkların kendi zemininde ele alınmasını ve çözümlenmesini önler, devrimci değerlerin yıpranmasını, deformasyonunu getirir.

Karşılıklı “hizip” iddia ve suçlamaları bakımından TİKB'nin bazı gerçeklerinin gözönünde tutulması gerekir. İlki, TİKB'nin daha önce var olduğu söylenen Tüzüğü'nün, örgüt içi mücadele konusunda bir iç hukuku kapsayıp kapsamadığıdır. Bunu bilmiyoruz, fakat büyük olasılıkla iç mücadele için

anlamli bir hukuk inşa etmemiştir TİKB'nin ilk tüzüğü. İkinci olarak, TİKB kayda değer bir örgüt içi mücadele (ve iç demokrasi) kültür ve deneyimine sahip değildir. Yani hukuku olmadığı gibi, kendi yaşamından kaynaklı olumlu gelenekleri de yoktur, iç mücadele bakımından. Son olarak, çevreci “kast” sistemi, etki ilişkileri ve kişisel güvene, merkezin keyfiyetine dayandığı için doğası gereği özünde hizipçiliğe açık ve çevreci bir karakter taşır.

Bütün bunlar nedeniyle şu çıkarsamada bulunabiliriz:

TP öncesi ve ilk döneminde oluşan kaotik ortam nedeniyle önderlik bunalımının en şiddetli noktasında her düzeyde hizipçiliğin uç vermiş olması tamamen olanaklıdır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi “hizip” iddia ve suçlaması karşılıklıdır. Her iki tarafın açıklamalarına başvurmakta yarar var. Daha önce yer yer TİKB'nin bu yöndeki iddialarının bazı unsurlarını yansıtmıştık. Buraya “Hizipçilere Son Çağrı” başlıklı MK açıklamasından bazı pasajlar aktarabiliriz:

“Başlangıçtaki geri kaotik ortam ve bunun içerisinde ortaya çıkan sağlıklı ilişkiler, parti yöntemlerinin geliştirilmesi ve hakim kılınmasıyla, sürecin siyasallaşmasıyla aşıldı. Siz ise, çevreci tarzda başlattığınız ilişkilerinizi, TP zemininde önce bir grup tutumuna, giderek de hizipçiliğe çevirdiniz... Kendi aranızdaki iç ilişkileri güçlendirirken öte yandan henüz görüşleri kesinlik kazanmamış yoldaşları tam bir çevreci hizipçi düşünüş tarzıyla etkilemenin, kanal yaratmanın yollarını aramaya giriştiniz... Her sorunu -en büyük eksikliklerimizin olduğu konular dahil- örgüt sorunu olarak kavrayarak, örgütün temel çizgisine bağlı kalarak politik ve örgütsel irade birliğini ve ruhsal birliği koruma ve güçlendirme temelinde çözmek düşünce ve pratiğiyle hareket etmek yerine, gittikçe derinleşen bir örgüt dışı düşünüşle ve kendinize alan açma tutumuyla ele aldınız. Hizipçi mantığınız niyetlerinizin de önünde yürümeye başladı...”

Hizipçi düşünce ve pratiğiniz, fiilen ve ruhen örgüt yıkıcılığına, dağıtıcılığına dönüştü.”

“Örgütümüzün politik ve örgütsel iradesi, Sonuç Bildirgesi'yle karar düzeyinde ortaya çıkmıştır. Silik oportünist görüşleriniz, keskin lafazanlığınız ve inkarcılığınız, sağ tasfiyeciliğe sığınan otzovizminiz, demokratizminiz, küçük burjuva bir sapma olarak 3. Konferans tarafından mahkum edilmiştir.”

“Hizip”çilik ile suçlanarak TİKB'den atılanların itiraz ve düşüncelerine yöneltilen tanım ve sıfatlar yerinde ve doğru mu? Henüz bunun verilerine sahip değiliz. Çok ihtiyatlı yaklaştığımızı ise belirtmek bile gerekmez. Bu bakımdan TİKB'nin iddialarını yansıtmakla kendimizi sınırlandırıyoruz.

Fakat şu “örgüt dışı düşünüş” kavramına parmak basmak zorundayız. Burada, örgüt fetişizmi her çeşit eleştiriyi imkansız kılacak bir ideolojik silaha dönüşüyor. Marksist-leninist parti ve örgütlerde düşünce ayrılıkları kaçınılmazdır. Bu bazı kadroların örgütten şu veya bu sorunda farklı düşünmesinden başka bir anlama gelmez. Farklı düşünceler olmadan eleştiri ve tartışma olmaz. Bunlar olmayınca da örgüt ortamı çoraklaşır, kurur. “Örgüt dışı düşünüş” kavramı bu nedenledir ki, örgüt fetişizmi olmanın yanısıra gericidir.

TİKB'nin “hizipçilik” suçlamasının muhataplarının görüş ve açıklamalarının üzerinde ayrıca durmak gerekiyor.

“Özünde 'Tartışma Süreci' olan ama 'Kongre niteliğindeki Konferans' denilerek ilan edilen 3. Konferansı tanımadık ve Şubat ayı içerisinde 3. Konferansımızı örgütleyerek, adımızı TİKB(B) -Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (Bolşevik)- olarak değiştirdik.”

İlkin, buradan “TİKB 3. Konferansı”nı tanımayarak ayrıldıkları anlamı çıkıyor. İkinci olarak “tanımama”nın sözkonusu üyelerin ortak kararı olduğu anlaşılıyor. Ki bu da, TİKB içinde bir gruplaşmanın olduğunun itirafı niteliğindedir. “Ayrılmadan” ziyade bir dışlamanın, “tasfiyenin” olduğu açık.

“Tasfiyeciliğe karşı olan Konferans delegeleri, 28 Şubat 1998” tarihli “açıklama”larında bunu kabul ediyorlar.

“Örgütümüz TİKB içinde Eylül 1995 tarihinde iyice su yüzüne çıkan sorunlar üzerine bir ‘Tartışma Süreci’ başladı. ‘Tartışma Platformu’ (TP) oluşturularak başlayan süreç, kuralsız bir savaş yürütülerek eleştirilerinde ısrarlı olan komünistlerin tasfiye edilmesiyle bitirildi. 3. Konferans gibi gösterilen bu tasfiye hareketi, gerçekte TİKB’nin tasfiyesinden başka bir şey değildir.”

Bir başka belgede ise, *“Bir kez daha böyle bir kopuşun tercihimiz olmadığı, bir dayatma ve zorunluluk sonucu gerçekleştiğinin altı çiziliyor.”*

TP’nin altı delegesinin TİKB’den ihracı bir tasfiye olarak kabul edilse bile, bunun TİKB’nin tasfiyesi anlamına gelmeyeceği çok açıktır. Bu arkadaşların TİKB’nin tasfiye edildiği, gerçek TİKB’yi kendilerinin temsil ettiği vb. yolundaki iddiaları, kendilerinin duruşu ve yönelimlerini değerlendirmek bakımından dikkate değer bir veri olmakla birlikte, tamamen zorlama ve anlamsızdır. *“Adımızı ... değiştirdik”* iddiası, bütünüyle sanal bir durumdur. Kendinize *“TİKB(B)”* isminizi koyabilirsiniz, fakat bunu *“TİKB ismini değiştirmek”* diye sunarak alemi aptal yerine koymanın da alemi yoktur.

TP üyelerinin çoğunun değil de %20’sinin TİKB’yi temsil ettiğini düşünmek ve kabul etmek olanaksızdır. TİKB kastının bu kandanın TİKB gerçekliğine ve kendilerinin içine yuvarlandığı açmazı anlamak yerine *“gerçek TİKB biziz”, “TİKB tasfiye edildi”* vb. subjektif tanımlara sığınmalara tamamen boş bir çabadır. Ancak biz TİKB kastının bu kesiminin iddialarını aktarmayı sürdürelim.

“TP’nin başında tartışmanın sağlıklı yürütülmesi için alınan ilke kararları bir bir ihlal edilmeye başlandı. TP’ye katılan yoldaşların süreç bitene kadar görev ve sorumluluklarından alınmayacağı kararı ilk çığneden oldu. Blok eleştiri getiren temel komiteler

dağıtıldı. Keza TP’ye katılan yoldaşlar arasında görüş alış-verişi serbestisi, “hizip” suçlamalarına dayanak yapılarak kesildi. “Hizip” suçlaması ile yönetici yoldaşlar daha alt düzeyde görevlerle sınırlandırıldı. Tasfiyenin yolları daha o günlerden adım adım döşendi. Öte yandan “hizip” yaygarası altında MK, ‘merkez hizibi’ gibi çalışıyor, MK tarafı görülenlere ayrıcalık tanıyor ve üst kademelerde konumlandırıyor.”

“TP’nin ilk üç ayındaki canlı tartışma isteği ve örgütü sahiplenme duygusu, karşı saldırı ve yıpratmalarla tuzla buz edildi. Tartışma, ikna süreci yaşanmadan “taraf”, “hizip” suçlamaları ile süreç bıçak gibi kesildi. Hiçbir kanıt, belge ve yüzleştirmeye dayanmayan, buna gerek de duymayan bir kural tanımazlık ve hukuksuzluk örneği sergilenildi. İki yıl boyunca salt dedikodu ve çarpıtma ile sözde “çoğunluk” yaratılma çalışıldı. TP, tartışma organı olmaktan çıktı, “hizip mi, değil mi?” referandumuna dönüştü.”

“Oysa her şeyden önce hizip yapmayı gerektirecek hiçbir durum sözkonusu değildi. Birinci olarak, ideolojik-siyasi bir ayrılık yoktu. İkincisi, ortaya koyduğumuz görüşler örgütün çoğunluğunun görüşleri haline gelmişti. Üçüncüsü, oluşturduğumuz platformda düşüncelerimizi tüm açıklığı ile ortaya koymuştuk.”

“Asıl sorun, görüşlerimizin doğruluğu ve örgütün ezici çoğunluğunca ifade edilmesi üzerine MK’nın yaşadığı panikti. Eleştirileri çok yanlış bir şekilde saygınlıklarının sarılması olarak değerlendirdiler ve kişiselleştirdiler.” (Adı geçen açıklamadan)

“İkinci olarak, 2. Konferans’tan bu yana örgütsel gelişimimiz ele alındı. Örgütsel gelişimimizin ‘93-’94 yıllarına kadar ivmelenildiği ve o yıllarda 2. Konferans’ın hedeflerine ulaşıldığı saptandı. Ancak zamanında Konferansın yapılamaması, ardından ‘94 operasyonu ve dışarıda merkezi bir örgütlülüğün yoksunluk yerel düzeyde alınan darbelerle örgütsel boşluk ve kargaşa dönemi başladığı belirlendi. ‘94 sonrası dönemsel

politika ve taktiklerin yaşama geçmeyişi, sözle eylem uyumsuzluğunun başlaması ve bunlarda görülen ekonomizm-legalizm kayması ile atbaşı giden birçok değer ve geleneğin erozyonu gibi komünist bir örgütte kabul edilemez gelişmeler yaşandı; bunun üzerine başlayan ‘Tartışma Platformu’ sürecinde ise haklı eleştiri ve uyarılarda bulunan yoldaşlara karşı yürütülen kuralsız savaş ile tasfiyecilik sürecinin fiziki tasfiye ile tamamlandığı görüşünde birleşildi. Bir kez daha böyle bir kopuşun tercihimiz olmadığı, bir dayatma ve zorunluluk gerçekleştiğinin altı çizildi.” (21 Şubat ‘98, TİKB (Bolşevik) MK)

TİKB “kast”ının diğer kesiminin TP sürecine ilişkin iddiaları da bunlar. Eğer “açıklama”ya inanacak olursak, TİKB içinde “ideolojik-siyasi bir ayrılık yoktur”. Eğer bu doğruysa, o halde TİKB’nin yaşadığı iç mücadelenin anlamı nedir? Ya da şöyle sorulabilir, TİKB “kast”ının bu kesiminin TİKB içindeki mücadeleye ideolojik-siyasi bir anlam vermemesi, ideolojik-siyasal bir içerik görememesi nasıl anlaşılmalıdır? TİKB’de güven bunalımı ve önderlik krizi biçiminde doruğuna ulaşan süreçte, tarafların duruşları, mücadelenin ideolojik içeriği ne olursa olsun, çatlayan TİKB “kast”ının değişik kesimleri arasında öncelikle bir iktidar mücadelesinin patlak verdiği açığa çıkmaktadır. Çevrecilik zihniyet ve mentalitesine uygun düşen de budur. Ama öncelikle bir tarafın uzlaşmaz davrandığı da açıktır. “Kast”ın ve örgütün bütünü kontrol altında tutan merkez, “hiziple” uzlaşan boykotçularla uzlaşmış, fakat bu kesimle uzlaşmaya, şu veya bu şekilde iktidarı paylaşmaya yanaşmamıştır. Öyle anlaşılıyor ki, TİKB’den ihraç edilenler de, iktidardan pay almadan merkezle bir uzlaşmaya, çoğunluk iradesine boyun eğmeye yanaşmamışlardır. TİKB içindeki iç mücadelenin devrimci-olmayan bir mahiyet kazanması ve olağanüstü uzamasının çok önemli böyle bir temel nedeni vardır.

Ortaya çıkan verilerden TİKB gerçeğine

dışarıdan bakıldığında şu görülmektedir. 1994-’95 döneminde TİKB içinde gelişen ve TİKB “kast”ını çatlatan muhalefet tarihsel bakımdan ilerici, devrimci bir rol oynamış, fakat iç mücadelenin bir sonraki aşamasında çatlayan “kast”ın değişik kesimleri arasında iktidar mücadelesinin aracı haline getirilerek tüketilmiştir. Buradan itibaren TİKB’nin yaşadığı iç mücadele, başlangıçtaki ideolojik içeriğini kaybederek git gide devrimci-olmayan bir karaktere bürünmüş, “kast” içi hesaplaşmaya dönüşmüştür.

TİKB’den ihraç edilenlerin, bir yandan TİKB’nin “tasfiye edildiği” gibi aşırı zorlama değerlendirmeler yaparken, diğer yandan “ideolojik-siyasi” ayrılık olmadığını iddia etmeleri, anlamsız ve tutarsız analiz ve yaklaşımlardır. TİKB’nin iç bunalımından hiçbir şey anlamamak demektir bu.

TİKB iç bunalımı, bir gerçeği çok kesin biçimde ortaya koymuştur; TİKB, TİKB olarak tıkanmıştır. Şu veya bu biçimde yola devam edebilmesi için, TİKB, TİKB’den birçok bakımdan kopuşmak ve ileri sıçrayarak, yeni bir TİKB olmak zorundadır.

Elbette geçmişte yaratılan olumlu değerler özü itibarıyla korunmalı, ama onlar bile olduğu gibi sürdürülmeye çalışılmamalıdır. TİKB’nin, TİKB’yi devrimci biçimde aşabilmesi, ideolojik, siyasi ve örgütsel anlayış ve zihniyet düzeyinde, ama en başta da kendine ve devrimci harekete bakışından koparak sıçramalar yapmasına bağlıdır. İçerisine yuvarlandığı iç bunalım önemli ölçüde bunun olanaklarını yarattığı halde, TİKB “kast”ının hiçbir kesimi özünde kendinde TİKB’yi devrimci sıçrayışla aşabilecek ideolojik birikim ve devrimci enerji gösterememiştir. “Kast”ın her iki kesimi bakımından da yeni bir evrim süreci başlamıştır. Ama bu, tarihin TİKB hakkındaki hükmünün de işleyişinden başka bir şey değildir.

Kuşkusuz “kast”ın her iki kesimi de teorik bakımdan marksizm zemininde durmaktadır. Burada daha çok kendini “TİKB(B)” olarak adlandıran kesimle ilgiliyiz. Bu kesim

min “TİKB benim”, “TİKB tasfiye edildi”, “ben gerçek, hakiki TİKB’yim” mealindeki açıklamaları, kendi varlığına buradan meşruiyet araması, onun daha sonraki gelişme süreci hangi yönde olursa olsun gerici bir çabadır.

TİKB’den dışlandınız, ihraç edildiniz ya da tasfiye edildiniz. TİKB kadrolarına ve devrimci kamuoyuna muhakkak ki, sizin de söyleyecek sözünüz vardır. Bunun anlaşılmasız bir tarafı yoktur. Devrimci etik içerisinde bunun yapılması doğru, gerekli ve sorumlu bir tutumdur. Fakat, hatta polise deşifre olmuş olsa bile, organların rakamsal bile bileşimini açıklamanın devrimci etikle bağdaşır bir yanı olabilir mi? Küçük çıkarlar uğruna, devrimci değerlerin hiçe sayılıp çiğnenmesinin kabul edilebilir bir yanı olabilir mi?

Tamam, TİKB’den tasfiye edildiniz. TİKB üzerine gül koklamayı da asla kendinize yediremediğiniz için, kimseyi olmasa da sizi tatmin eden ölçülerde kendinizi örgütlediniz, hatta “TİKB’nin 3. Konferansı”nı topladınız. Lütfen biraz daha solduyulu davranın, bütün bunlar Türkiye devrimi ve devrimci hareket bakımından ne ifade ediyor? Devrimci hareketin, işçi sınıfı hareketinin hangi derdine derman olacaksınız? İlkeden, teoriden, marksizm-leninizmden, bolşevik örgütlenmeden, hele proletaryanın öncü politik kurmayını yaratmadan vb. hiç bahsetmeyin. Kendi beyan ve açıklamalarınızı baz alırsak, ayrı bir bolşevik bir “TİKB” kurmak durumunda/zorunda kaldınız. Ayrılmayı istemiyordunuz, dahası bizce ayrılmaya, TİKB’den kopmaya cüret ve enerjiniz de yoktu. Yani sizin, iki kere su verilmiş bolşevik “TİKB”niz, bir tesadüfün, bir mecburiyetin(!) eserinden başka bir şey değildir.

Sizin “TİKB(B)” iddianız adına şunu açıklıkla ifade edeceğiz ve hatırlatacağız: Bilinir ve kabul edilir; aslı daima taklidinden daha iyidir. 2000’lerin eşliğine gelmiş dünya ve Türkiye koşullarında, TİKB’nin iki kez su

verilmişini, “TİKB(B)”yi yaratmaya yönelmek, komünist hareketin ulaştığı düzeyi görmeyen, reddeden, oldukça karamsar, yüzü geçmişe dönük gerici bir çabadır.

“Konferansımız, son yıllarda tasfiye edilen değer ve gelenekleri, temel doğrularımızı düzeltme ve yeniden yükseltme görevini önümüze koydu. Bununla birlikte ’79 platformumuzu bir program halinde somutlama-geliştirme görevini saptadı”. (Aynı belge) Burada bir gelecek görüş açısının izi yoktur. Uluslararası düzeyde olsun, “ülke” düzeyinde olsun, komünist hareketin durumunu kavramayı bırakın, kavramaya az çok yönelim bile yoktur. Dün, dünya TİKB’den, bugün ise “TİKB(B)”den ibaret. “TİKB(B)”de yansıyan ruh hali, hangi ideolojik ve siyasal duruştur? *“TİKB’nin tasfiyeciler tarafından bölünmüş olmasının ne kadar kabul edilemez ve kahredici bir durum olsa da, nesnel bir gerçek olarak karşımıza çıktığı durumda TİKB’nin gerçek sahipleri ve bu ismi kullanmayı asıl hakeden olmamıza rağmen, kongreye kadar küçük bir değişiklikte kendimizi ifade etmek durumunda kaldığımızı ilan etti.”* Bu sözler, kapitalizmin istilası sonucu viraneye dönen Anadolu’da köylerine bakıp, kapitalizmin yıkıp dağıtan, çökerten, göçerten, süregelen toplumsal yaşamı altüst eden acımasız gerçekleri karşısında geçmişin mutlu günlerinin özlemiyle yanıp tutuşan, durumu bir türlü sindiremeyen, durumun çaresizliği içinde kahrolan, iflas içindeki köylülüğün gerici geçmişe dönme arzusunu ve halet-i ruhiyesini yansıtmaktadır. Ama geçmişe dönmeniz, eski TİKB’yi, ya da onun en esaslı bolşevliğini yaratmanız olanaksızdır. Bütün koşullar ve o arada sizler de değişmiş bulunuyorsunuz. Açık söylüyoruz, TİKB’yi devrimci biçimde aşabilecek ideolojik siyasal güç ve görüş açınız, birikim ve devrimci enerjiniz yoksa, en fazlasından bir TİKB karikatürü yaratabilirsiniz. Hepsini bu.

TİKB “kast”ının hiçbir kesimi, komünistlerin birliği mücadelesine direnerek, TİKB’nin ne büyük bir devrimci olanağı ve fırsatı kaçır-

diğinin kabulüne yanaşmıyor. Yaşadıkları krize ve onun yol açtığı çarpıcı sonuçlara karşın hala kendilerine sevdalı olma hastalığını inatla ve kısıkanç biçimde sürdürüyorlar. Kendilerine ve komünist harekete bakış açılarını değiştirmeye ne niyetleri ve ne de güç ve birikimleri var. Gökyüzünü kuyunun ağzı kadar gören kurbağanın görüş açısı çapını aşamıyorlar. Hal böyle olmaya devam ediyorken şu satırlardaki anlam nasıl çözümlenebilir?

“Konferansımız, ML’den daha yoğun etkilenen ve proletaryanın devrimimizdeki önderliğini sınıfsal güç olarak da kabul eden, yeraltına öncelik veren örgütler başta olmak üzere tüm devrimci örgütlerle eylem birliklerinin geliştirilmesini bir zayıflık değil, güçlülüğünün belirtisi olarak kabul etti.” (Aynı belgeden)

Gerçeklerle bağını kopartarak kendini dünyanın merkezinde görmek diye buna denir. Sanırsız sormaya hakkımız var, sizin bu “ülke”nin yegane marksistleri olduğunuzun verisi ne? Hala böyle mesnetsiz bir saplantı ve iddiayla kendinizi kandırmayı nasıl başarabiliyorsunuz? Bu kör saplantıdan, TİKB’nin kendini beğenmişlik zihniyetinden kopmaya hiç mi niyetiniz yoktur? Kendinize böyle yüksek sıfatlar yüklerken, TİKB içindeki son iki-üç yıllık dönemde yaşadığınız ideolojik çaresizliği, çıkmazlığı hiç mi düşünmüyorsunuz? Marksizm-leninizm ve bolşevizm adına ortaya çıkardığınız ürün ne? Hangi ideolojik mücadeleyi yürütebildiniz? Ya da niçin yürütemediniz? Bütün bu soruları TİKB önderliğinin örgütsel oportünizmiyle izahın olanaksız olduğu açıktır. Mütevazılık da, güçlülük belirtisidir, özeleştiriri yapma yeteneği de. Ama onlardan önce gerçeklere saygı gösterilmelidir.

Yukarıda aktardığımız paragrafta TİKB’nin güç birliği, cephe gibi sorunlardaki politikasının aşıldığı söylenmek isteniyor ama, açık bir özeleştiriri yok. Belki “Konferans Belgeleri”nde vardır diyoruz, yazık ki belgeler de hala yayınlanmış değil veya biz

elde edemedik. Burada asıl anımsatmak istediğimiz şu: TİKB’yle yolları ayrılanlar içinde, hiç değilse deneyimli, birikimli ve yetkili kadrolar tartışılan sürecin günahlarına ortak değiller mi? Değillerse bunun kanıtı olan uygulama, eleştiri ve açık mücadeleler nelerdir?

Belgeleri inceleyinceye değin birçok konuda ihtiyatımızı koruyarak şunlara dikkat çekmek gerekir:

Örgüt işleyişini bürokratik merkezîyetçilikle niteliyor, örgütün illegal yapısının alabildiğine zayıflatıldığından sözediyor, “işçi gazetesi”nin çizgisini ekonomist olarak mahkum ediyor, TİKB’yi TİKB yapan geleneklerden kopulduğunu ileri sürüyorsunuz, ama yine de ortada bir ideolojik-siyasi ayrılık bulunmadığını, kopmak zorunda kaldığınızı söylüyorsunuz. Bu tabloda iki sonuç çıkar; ya iddialarınıza inanmıyorsunuz ya da biçimsel olmayı aşacak, sorunları kişilerle izah etmek gibi bir hataya esir olmayacak gerçek bir ideolojik cesarettensiniz.

Aynı cesaretsizlik TİKB(B) adında da verilir.

İlk olarak bazı harf veya sembol farklılıklarıyla iki grubun aynı ismi kullanmasının yarattığı sayısız sorunlara gözünüzü kapama zayıflığı gösterdiniz.

İkincisi, kendi hukuku (veya hukuksuzluğu) içinde bir örgütü temsil hakkının çoğunluğa ait olduğu gerçeğine sadık davranma zorunluğuna katlanamadınız. Ne dersiniz deyin, TP süreci içinde yer aldınız ve sonuçlarını dikkate almak zorundasınız.

Üçüncüsü, Kürdistan gerçeğinin bu denli kendini dayattığı, bu olguyu her düzeyde ifadelendirmek gereken bir dönemde, ‘70’li yılların eseri olan “Türkiye” adıyla sınırlı örgüt ismini değiştirme fırsatını tutuculuğa kurban ettiniz. Kendini aşma ve kopuşma konusundaki zayıflığın bir başka göstergesidir bu.

TİKB’deki krizi doğru kavrayamamak, doğ-

ru çözümler bulmanın en başta gelen engelidir. Bunu kavramadan hiçbir anlamlı ve köklü adım atılamaz.

KAYNAKLAR

- 1) Orak Çekiç, s. 103, 21.12.1997, TİKB/MK açıklaması
- 2) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 3) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden TİKB Tüzüğü” adlı broşür.
- 4) Adı geçen TİKB/MK açıklaması.
- 5) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 6) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 7) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 8) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 9) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 10) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 11) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 12) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”
- 13) Orak Çekiç, s. 103, 21.12.1997, TİKB/MK açıklaması
- 14) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden TİKB Tüzüğü” adlı broşür.
- 15) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden TİKB

Tüzüğü” adlı broşür.

16’dan 22’ye “TİKB 3. Konferans Belgelerinden TİKB Tüzüğü” adlı broşür.

23) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden Parti-2”, s. 29

24) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”

25) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”

26) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden Parti-2”, s. 26

27) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”

28) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”

29) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”

30) TİKB 2. Konferans Belgeleri, s. 9-10

31) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden Parti-1”, s. 9

32) TİKB 2. Konferans Belgeleri, s. 100

33) TİKB 2. Konferans Belgeleri, s. 106

34) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden Parti-2”, s. 32

35, 36) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden Parti-1”, s. 4

37, 38, 39) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”

40) “TİKB 3. Konferans Belgelerinden TİKB Tüzüğü” adlı broşür.

41, 42, 43) Orak Çekiç, s. 103, “TİKB 3. Konferans Sonuç Bildirgesi”

KİTAP İNCELEMESİ: “EKONOMİNİN TERÖRÜ”

Viviane Forester’in “Ekonominin Terörü” adını taşıyan kitabı bestseller oldu. Sadece Fransa’da değil. Basımından sonra kısa zamanda ondan fazla dile çevrildi. Bu kitabı Almanca çevirisinden (Paul Zsolmey Yayınevi, 1997, Viyana) değerlendirdik. V. Forester, kendini kapitalizmin “eleştirmeni” olarak gösteriyor. Eleştirisi gerçekten de biçimde radikal, ama öze ilişkin olarak ise oldukça reformist. Kitap, “sol”culuk iddiasında, ama “sol”lar arasında değil, burjuva medyada oldukça övgüye layık görülüyor.

KÜÇÜK BURJUVA RADİKALİZMİNİN HAYAL KIRIKLIĞI

“Milyonların geleceği bir anakronizm (tarihe aykırılık-PD.) tarafından yıkıma uğratılmaktadır. Çünkü inatla, kutsal tabumuzu, çalışma tabusunu ebediyen muhafaza etmeye çalışıyoruz... Doğal itici gücümüz olarak kabul ettiğimiz çalışma, hiçbir özü olmayan, içi boş bir bünyedir... Çalışma ve dolayısıyla da işsizlik üzerine görüşlerimiz... boşa çıkıyor ve bizim bu alandaki mücadelelerimiz, Donkişot’un yeldeğirmenlerine karşı mücadelesi kadar gerçekçidir.” (s.7/8)

V. Forester’in anlayışına göre, kapitalizm geliştikçe çalışma da ortadan kalkacak.

Bundan dolayı, çalışmayı, işi, üretimde yer almayı tabulaştırmak doğru değildir. İşsizliğin gelişmesi de çalışmanın artık sonunun yaklaşıyor olduğunu gösteriyor. Bunun için işyeri için mücadele, işsizliğe karşı mücadele, Donkişot’un yeldeğirmenlerine karşı mücadelesi kadar gerçekçidir.

V. Forester; marksizm-leninizmi, diyalektik ve tarihsel materyalizmi zerre kadar anlamıyor. O, kapitalist ekonomiyi analiz ederek, işsizliğin nedeninin kapitalist üretim biçiminden kaynaklandığını, önemli ve belirleyici olanın çalışmanın/işin, “emeğin” sömürü ve baskıdan kurtuluşunu sağlamak için mücadele olduğunu görmüyor. V. Forester, umutsuzluk için de, hiç bir şeyin değişmeyeceğine inanıyor, ama kitabında yer yer, detayda kapitalizmi ciddi bir tarzda eleştiriyor.

YASAKLARI KİM MEŞRULAŞTIRIYOR?

V. Forester şöyle yazıyor: “Daha ne kadar kavram unutulmaya mahkum edilmişler. Tabii ‘kâr’, ama örneğin ‘proletarya’ da, ‘kapitalizm’de ve ‘sömürü’de veya ‘sınıflar’da. Şimdi bunlar her türlü mücadele için anlamsız oldular. Böylesi çağdışı kavramları kullanmak, neredeyse kahramanlık olur... Bu kelimeler, totaliter bir rejim tarafından

kullanıldıkları ve propaganda edildikleri için mi yasaklandılar, bundan dolayı mı anlamlarını kaybettiler?" (s.27)

Yazar, bu satırlarıyla hangi siyasi konumdan hareket ettiğini ele veriyor. "Kâr", "proletarya", "kapitalizm", "sömürü", "sınıf" gibi kavramları unutanlar, kullanmayanlar veya düzene ayak uydurarak bu kavramlara saldıranlar küçük burjuvazinin "radikal" sollarıdır. Düzene ayak uydurmada ustalaşan ve "süt dökmüş kedi"ye dönenlerdir. Bunlar, dönemler ve hainlerdir. Bunlar, erken devrim sevdasıyla mücadeleye atılıp, sonuç alamayınca ve baskı görünce marksizme küfredenlerdir. Bir şekilde mücadelede yer aldıklarından, "yol

arkadaşlığı" yaptıklarından dolayı "hayatlarının mahvolduğuna" inanan kendini bilmez aydın bozuntularıdır.

Ama komünistlerin bu kavramları unutma, kullanmama diye bir sorunları yoktur. Bu kavramları kullanmada herhangi bir engel de tanımazlar. Hele hele emperyalist burjuvazinin ve küçük burjuvazinin "totaliter rejim" diye saldırdığı sosyalist SB'yi, Lenin ve Stalin'in SB'yi savunmaktan da hiç geri kalmazlar. Aynı zamanda Kruşçev revizyonistlerinin 'ihanetini' de vurgulamaktan geri durmazlar. Kapitalizmi küçük burjuva bakış açısıyla eleştiren V. Forester, marksist kavramlara, marksizm-leninizme, sosyalist SB'ye burjuva ve küçük burjuva retorik ile saldırıyor.

SINIF UZLAŞMACILIĞI VE "YENİ" BİR TEMEL ÇELİŞKİ Mİ?

Bazı tanımlamalarında oldukça radikal olan Bayan V. Forester, küçük burjuva uzlaşmacı anlayışını dile getirmekten de geri kalmıyor.

"Hiç kimse, sorunları analiz etmeye ve ele almaya yanaşmıyor. Bu yapılırsa, belki, herkese bir rol verilir, ama tamamen başkalaştırılmış bir oyunda. Bunun yerine ölmüş bir sisteme bağımlı olanlar canlı olarak gömülüyorlar. Bu felaket, hatta öyle ki,

bu ilkenin aktörlerine ve kâr edicilerine zarar vermeden kontrol edilebilirdi." (S.43).

Demek oluyor ki, sistem analiz edilse bu sistemde görülen birçok "felaket" yaşanmayabilir. Oyunun oyuncularını, bir taraftan işçi sınıfı ve diğer taraftan da kapitalistler "zarar görmeden" bir arada yaşayabilirler.

V. Forester, kurtuluşu sınıf uzlaşmacılığında arıyor. Öyle ki, söylemese de sistemi, "ilkeyi" kurtarmak için ezilenleri-sömürülenleri hakim sınıflarla uzlaşmaya çağırıyor. O, bu anlayışını mantıklı kılmak için "yeni" bir temel çelişki keşfetmekten de geri kalmıyor.

"İnsanların büyük bir çoğunluğuna, ekonomiyi belirleyen ve iktidarı elinde tutan küçük bir grup, artık ihtiyaç duymuyor. Kitlelerce insan, bu tarzda, hakim mantık sonucunda, doğmuş oldukları bu dünyada yaşamak için makul bir nedene sahip değil." (s. 36/37)

V. Forester sorunu, kapitalizmde temel çelişkiyi, kapitalist sınıf ile (o, bunu "küçük bir grup" olarak tanımlıyor) işsizler arasındaki çelişkiye indiriyor. O, işçi sınıfını, proletaryayı "hokuspokus"la yok ediyor. İşsizleri, doymak zorunda kalmış bedbahtlara indiriyor. İşsizlere, kapitalistlerin size ihtiyacı kalmadı, o halde yaşamamız için de bir neden yoktur, diyor.

V. Forester, teknolojik gelişmenin üretim sürecine etkisini ve bunun beraberinde getirdiği rasyonalleşmenin-otomasyonun sonucu olarak işçilerin yığın halinde sokağa atılmasını sorgulamıyor, bu noktada kapitalizme saldırmıyor, işçi sınıfının ve onun bir parçası olan işsizleri mücadeleye çağırıyor.

İŞSİZLİK VE ARTIDEĞER

"Çalışmayanların çalışmaması gerçekte, işletmeler açısından artideğeri oluşturur, yani meşhur 'değer yaratmaya' bir katkısı. Bu, belli tarzda çalışmayanlar için, her

şeyden önce artık çalışmayanlar için bir

kazançtır. Namevcutluk (işten kaytarma-PD) durumlarında elde edilmiş kazancın bir kısmının, çalışmadıkları için elde edilen kazancın bir kısmının onların hakkı olması doğal olmaz mı?" (s. 129)

V. Forester, işçi sınıfını, çalışanları ve işsizleri aşağılıyor; onları, bu dünyaya gelmek zorunda kalmış "yaratıklar" olarak görüyor. Bütün kötülükleri işçi sınıfının varlığında ve mücadelesinde gören küçük burjuva reformist bencilliğini saklayamayan V. Forester, kapitalist ekonominin yasalarını da altüst etmekten geri kalmıyor. Ona göre, işçi sınıfı, artıdeğer yaratmıyor. Hatta artıdeğerin oluşumunda "zararlı" bir rol oynuyor. Öyleyse artıdeğeri kim yaratıyor? Bayan Forester'in cevabı oldukça açık: İşsizler. O, bunu çalışmayanlar, çalışmadıkları için, çalışmamalarından dolayı artıdeğer yaratıyorlar, biçiminde ifade ediyor. Durum böyle olduğu için kapitalistler, gelirlerinin bir kısmını "çalışmadan" artıdeğer yaratan "çalışmayanlara" vermek zorundalar!! Bayan Forester'in kapitalizmde temel çelişkiyi işsizlerle-kapitalistler arasındaki çelişkiye indirgediğini burada da görüyoruz. V. Forester, işçi sınıfıyla, işsizlerle adeta alay ediyor.

V. FORESTER, NESNEL GERÇEKLİKTE KAÇIYOR

Bayan Forester, teslim bayrağını çekiyor ve öneriyor: "Ekonomik çıkarların oyununu oynamaktan vazgeçmeliyiz." (s. 123). Ne yapalım? Gerçeklere gözümüzü kapamalıyız, mücadele etmemeliyiz. Yaşam mücadelemeye değmez!

V. Forester, ekonomik çıkarlar karşısında tavır almamayı vaaz ediyor. Yaşama müdahale etmekle, burjuvazinin her şeye muktedir olduğunu, hiçbir şeyin değiştirilemeyeceğini ifade ediyor. O, "terör" dediği ekonomiden böylelikle kurtulacağını sanıyor. Tabii ki böyle bir anlayış, mücadele kaçkını, mevcut koşullara teslim olmuş, duyarsızlaşmış bir küçük burjuva için bayrak edilecek bir anlayıştır.

Bayan Forester, iki politik ekonominin; iki temel sınıfın olduğunu da tabii ki unutmuyor. Burjuva politik ekonomi ve marksist-leninist politik ekonomi. Burjuvazi ve işçi sınıfı. Bu iki ekonomi ve bu iki sınıf, hangi biçimde gözükmüşse gözüksün uzlaşmaz mücadele içindeler. Bayan Forester, istese de istemese de bu mücadele sürdürülmek zorundadır. Hangi sınıfın unsuru olursa olsun, hiç kimse ekonomik çıkarlardan sıyrılamaz. Forester, nesnel gerçeklikle küçük burjuva ütopyasını birbirine karıştırıyor. Bunu kitabının başlığında da görüyoruz. O, kapitalist ekonominin yasalarını "terör" olarak adlandırıyor.

V. FORESTER, YOKSULLUĞA KARŞI TEPKİ GÖSTERİYOR

"Kira ödenemediği için sokağa atılmak... Sokak. Sokak, politik sistemlerimizden daha az sert ve daha az hissiyatsızdır." (s.68).

Bayan Forester, dünya çapında bestseller olan kitabının birçok yerinde mevcut duruma, işçilerin sokağa atılmasına, işsizliğe, bunun sonucu olarak doğan yoksulluğa tepki gösteriyor. Böylelikle o, işsizleri yalnız bırakmıyor. Ama hepsi bu kadar. O, sorunun nedenlerine inmiyor. V. Forester, sadece işsizlerin yoksulluğuna karşı mücadele etmek istiyor.

FORESTER, TEKELLERİN ÇOK GÜÇLÜ OLMALARINDAN YAKINIYOR

"Böylelikle özel uluslararası gruplar giderek devlet kurumlarına daha çok hakim oluyorlar. Onlar, devlet tarafından kontrol edilmiyorlar. Tam tersine, devleti kontrol ediyorlar." (s. 41)

Bayan Forester, çok uluslu tekellerin gücünü doğru tespit ediyor. Ama bu tespitte çok uluslu tekellerin "giderek" bu güce sahip oldukları anlayışı uyandırılıyor. "Giderek" dendiğinde, başka güçlerin de devlete hakim olduğu ve devletin, mücadele sonu-

cunda bu güçlerin kontrolünden çıkarak giderek tekellerin kontrolüne girdiği anlayışı savunulmuş oluyor veya da devlet kurumları tekellere karşı direniyorlar, ama giderek de onların kontrolüne giriyorlar denmiş oluyor. Bu her iki anlayış da yanlış ve reformizmin bir yansımasıdır. Bunun ötesinde V. Forester, güçlü olmalarından yakındığı, devleti kontrol ettiklerini söylediği tekellere karşı mücadeleden hiç bahsetmiyor. Forester, tekeli devlet kapitalizmi koşullarında devlet ile tekeller arasındaki ilişkiyi göremiyor. O, tekellere karşı mücadelenin emperyalist devlete karşı mücadeleye olduğunu veya emperyalist devlete karşı mücadelenin tekellere karşı mücadele olduğunu kavramıyor, ama tekellerin giderek güçlenmesinden yakınıyor! Öyle ki o, tekellere gıpta ediyor:

"Bu arada ekonominin önderlerine hak da vermek gerekir. Günümüzün uygun durumundan ve bereketli koşullardan yararlanmalarından dolayı onlar suçlu değiller... Onlara karşı hiçbir teori, hiçbir inandırıcı grup giderek artan bir direnç göstermiyorlar..." (s. 74)

Demek oluyor ki Bayan V. Forester, tekellerin çok güçlü olmalarına karşı, ama ilkesel olarak onlara karşı değil. Ve onlara karşı güçlerin olmadığına da inanıyor.

Günümüzün koşulları kapitalizmin koşullarıdır. Bu koşullar, bir taraftan baskının, sömürünün, talanın, yoksulluğun, işsizliğin, diğer taraftan da zenginliklerin az elde toplamasının koşullarıdır. Nasıl oluyor da bu koşullardan yararlanan tekeller "suçlu" olmuyorlar? Bayan V. Forester, tekellere ve onların koşullarına ilkesel olarak karşı olsa, onlara karşı direnen teorinin (marksizm-leninizm) ve grupların (komünist partiler) olduğunu görür ve mücadeleden yana tavır belirlerdi. O, sadece küçük burjuva düşünce tarzıyla şikayetçi olmakla yetiniyor.

V. Forester daha da ileri gidip, tekelleri ahlaki olarak da temize çıkartıyor;

"Ama iktisadi işletmeler, alakalı olmadıkları ahlaki bir yük ile niçin suçlu yapılsınlar ki? Onları bununla sorumlu kılmak siyasi iktidarın görevi olur." (s. 121)

Burada sözkonusu olan, kapitalistler, gerekli görürlerse işçileri sokağa atarlar ve hükümetler de hiçbir şey yapamazlar. Bayan Forester burada, ekonomik güç ile siyasi erk arasında ayırım yapıyor. Hükümetlerin, siyasi gücün, tekellerin hükümeti olmadığı havasını uyandırıyor ve bunun ötesinde, sorumluluğu hükümetlere yıkarak, tekelleri, kendi deyimiyle "iktisadi işletmeleri" temize çıkartıyor. Bunu yaparken de Forester'in devleti sınıflar üstü gösterme; ona bağımsızlık ögesi yükleme; ona hakemlik rolü verme çabası açığa çıkıyor.

FORESTER'İN TEKELLERE KARŞI MÜCADELESİ ONLARI FRENLEME ANLAYIŞINDAN İLERİ GİTMİYOR

"Giderek girdabına girdiğimiz ve yaşamımızı fiilen belirleyen hakimiyet sistemi bize henüz hukuki olarak hakim değil, ama siyasi önderliğin çıkış noktası yapmak zorunda olduğu köşe taşlarını döşüyor... Bir hükümetin gücü, sorumluluk taşımak için hareket alanı ve yeteneği ne olursa olsun, bugün hükümet etmek ekonomi, senet işleri ve üretim yerleri sahnelerinde gerçekleştiriliyor. Bu faktörler, hükümetin politikasını belirliyorlar, ama onların görev alanına girmiyorlar. Onlar, hükümete bağımlı değiller, ama hükümet onlara bağımlı." (s. 150)

Hükümetler veya devletler, Bayan V. Forester'in anlayışına göre "ekonominin terörü" tarafından sürekli tehdit ediliyorlar, "ekonominin terörü"nü baskısı altındalar. Önemli olan, devleti, hükümetlerini "ekonominin terörü"nden kurtarmaktır. Böylelikle Forester, siyasi erki ekonomik güçten; tekellerden "bağımsız"laştırmak istiyor, yani tekelleri dizginlemeyi, frenlemeyi hedefliyor. Tekellerin iktidarını, mevcut kapitalist düzeni yıkmayı hiç mi hiç düşünmüyor.

Bayan Forester'in tekellere karşı mücadelesi, devleti sınıflar üstü bir konuma getirme mücadelesinden başka bir anlam taşıyor. Tam da bu noktada bayan Forester'in reformist anlayışı açığa çıkıyor. Reformizmin temel anlayışı, düzeni reforme etmek, fazla olan "çıkıntı"larını törpülemek, sömürüyü, talanı, baskıyı, bir bütün olarak tekelleri kontrol edilebilir duruma getirmek değil mi? Reformistler, "tamam, tekeller kâr yap-sınlar, milyonlarca işçi sokağa atılsın, ama onları kontrol eden bir güç olmalı ki, kâr ve işçilerin sokağa atılması abartılı olmasın, topluma kabul ettirilecek boyutlarda kalsın"(!) diyorlar. Bayan V. Forester tam da bu anlayış uğruna(!) mücadele ediyor(!) Ama sadece sözde!

"Burada benim için esas olan, çözümler bulmak değildir. Bu kısa vadeli düşünmenin ve planlamanın esiri olmuş politikacıların görevidir." (s. 75)

Bayan V. Forester, hem nalına, hem de mihına vuruyor! Bir taraftan, kitabının birçok yerinde kapitalist düzeni radikal görünümle eleştiriyor, ama sorun siyasi çözüme gelince, onun radikalizmi yerini yumuşamaya bırakıyor. Siyasi çözüm konusunda Bayan Forester pamuk gibi yumuşuyor ve sorunu; siyasi çözüm sorununu politikacı-lara devrediyor. Ama o, bu politikacıları da "kısa vadeli planlamanın ve düşünmenin esirleri" olarak eleştiriyor. Bayan Forester'i önemli kılan veya kitabının dünya çapında bestseller olmasının bir nedenini burada görüyoruz. Kapitalist düzeni kurtarmak için burjuva ve küçük burjuva muhalefet, bütün kötülükleri "kısa vadeli düşünen ve planlayan" politikacılarda görmüyorlar mı? Sorunların "uzun vadeli planlama ve düşünme"yle çözümleneceğini söylemiyorlar mı? Bayan Forester, bu türden kapitalizm muhalefetinin güncel öncülüğünü yapıyor. Burjuva ve küçük burjuva medya ve çevre-lerde bayan V. Forester'e duyulan hayranlık, onun bu anlayışından dolayıdır.

BAYAN V. FORESTER'İN KİTLELE-RE BAKIŞI

"Dikkate değer bir dönemde yaşıyoruz. Bu dönemde proletarya-merhum-insancıl olmayan koşullarına yeniden sahip olmak için uğraşılıyor. Bu arada biraz yaştanmış olan Enternasyonal de aksesuar odasının tozlarıyla örtülmüş, (...) çoktan unutulmuş sloganları yeniden canlandırmaya çalışıyor..." (s. 154)

Kapitalizmi lafta radikal eleştiren V. Forester, kapitalizmin mezar kazıcıları proletarya ve onun dünya görüşü hakkında böyle düşünüyor. O, proletaryayı "rahmetli" yapıyor, proletaryanın, hiçbir zaman "tiyatro kostümlerinin saklandığı odalarda" tozlanmamış, hiçbir zaman unutulmamış, tam tersine sürekli canlı-güncel kalmış, ge liş ti ril miş ve süre k li uğ run da be del ler öde nerek yükseklerde tutulmuş, mücadeleye yön vermiş ve vermeye devam eden sloganları, anlayışları hakkında böyle düşünüyor. Bayan Forester, proletaryayı, onun enternasyonal örgütlenmesini ve anlayışını aşağılıyor. V. Forester, bu tavrıyla küçük burjuva kendini beğenmişliğin sembolü oluyor. O, proletaryaya "baldırıçıplak", "cahil" ve düşüncesine de "totalitarizm", "dinozor" diyen reformistlerin ve aydın bozuntularının sözcülüğünü yapıyor. Bu türden unsurlar sayılarak bitmez. Yerli reformistlerimiz; ÖDP, EMEP, bu türden unsurlarla dolu değil mi?

Bayan Forester, yığınlara yaşama hakkı tanımiyor, onları artık asalak olarak görüyor: "İnsan kitlesi, iktidarı elinde tutan az sayıda olanlar için, kendi küçük çevreleri dışında kalanlar için sadece yararlılık açısından ilgiye şayandır... Maddesel olarak değil ve iktisadi olarak da hiç değil..." (s. 195) Forester'e göre tekeller, burjuvazinin "insan kitlesi" diye tanımladığı işçi sınıfı, proletarya olmaksızın da üretebilir, satabilirler, kâr edebilir, yönetebilirler. Tekellerin, artık çalışan, üreten insanlara ihtiyacı yok. Zaten artideğer de "çalışmayanların çalış-

maması” ile üretilmiyor muydu? Geriye, bu “işe yaramaz” kitle kalıyor. Bu, küçük burjuva sinizminden başka bir şey değil. Bayan Forester, tarihin motoru olan gücü; proletaryayı ekonomiden dışlıyor. O, bununla da yetinmiyor ve proletaryayı tarihi rolünden de dışlıyor.

“Bu durum karşısında hangi karşı güçler var? Hiçbir karşı güç yok. Bütün kapılar barbarlığa, talana kadife eldivenlerle tamamen açıktır.” (s. 201)

Bayan V. Forester’in siyasi kör olduğunu söyleyebilir miyiz? Hayır, o, siyasi bir kör değil. Ne yazdığını çok iyi biliyor; kitabının dünya çapında bestseller olmasının bir nedenini de bu anlayışında görüyoruz. Sosyalizmin ve işçi sınıfının tarihi rolünün reddi. Forester, barbarlığa ve talana hiçbir gücün karşı koyamadığını, böyle bir gücün olmadığını yazıyor. O, böylelikle, güçlü gösterdiği kapitalizmi eleştirerek, makul hale getirerek ebedileştirmek istiyor. Reformistler de aynen bu anlayışta değiller mi? Forester, gelecek hakkında kafa yoran insanlara, çıkış yolu bulamayıp karamsarlığa düşmüş insanlara perspektif sunuyor. Bu perspektif, düzeni reforme ederek ebedileştirmekten ve geleceği, sosyalizmi ve işçi sınıfının tarihsel rolünü reddetmekten geçiyor. Böyle bir kapitalizm eleştirmeni,

burjuva medyada niçin ön plana çıkartılmamasın?

Sonuç itibariyle;

V. Forester, kapitalizmi yer yer sözde, biçimde radikal bir söylemle eleştiriyor. Yerinde olan eleştirileri de var. Ama o, özde reformist, oldukça reformist.

Bayan Forester, aynen küçük burjuvalar, reformistler gibi ekonominin yasalarını, bu yasaların nesnel olduklarını kavramıyor. Sanıyor ki, alınacak birtakım tedbirlerle kapitalizm “günahları”ndan arındırılabilir, sömürü ve talan “makul” düzeyde tutulabilir.

V. Forester, işçi sınıfını işe yaramayan, boşuna yaşayan, toplumsal önemi olmayan, üretimde hiç önemli olmayan, dünyaya gelmek zorunda kalmış bir kitle olarak görüyor, onu aşağılıyor.

Bayan Forester, bunun ötesinde işçi sınıfının tarihsel rolünü ve geleceğin sosyalizmde olduğunu reddediyor.

“Ekonominin Terörü” kitabını dünya çapında bestseller yapan, önemli kılan, bu yazarı burjuva, revizyonist ve küçük burjuva medyada ön plana çıkartan onun bu anlayışlarıdır. Viviane Forester’i anlamak, ÖDP ve EMEP’i anlamaktan geçer.

DAHA İYİ BİR PROGRAM HEDEFLEMELİYİZ

HACER YILMAZ-COŞKUN GÜNEY, ARALIK 1993

Aşağıdaki yazı, 4 Nisan 1995'te ölümsüzlüğe uğurladığımız Şengül Boran'a aittir.

Yazı Aralık 1993 tarihini taşıyor. Birlik sürecinde tartışma yayın organı olan Birlik İradesi'nin Ocak 1994 tarihli 5. sayısında yer alıyor.

Şengül Boran veya onunla özdeşleşmiş parti ismiyle Güneş yoldaş, tartışmaya katkı amaçlı bu yazıyı, Adana'da polis tarafından harıl harıl arandığı, buna karşın yoğun örgütsel görevlerin başında olduğu ve ağır pratik sorunların yükünü tek başına omuzladığı bir dönemde kaleme almıştır.

Sorumluluk duygusundaki derinlik, engelleme takılıp kalmama ruhu bu örnekte de açığa çıkar.

Etkin, kolektif bireydir O. Birlik Devrimi'ni istemekle kalmaz, gerçekleşmesine omuz verir. "Nasılca yazanlar var", "Bu kadar pratik içinde vakit bulamıyorum", "Zaten ben iyi yazamam" gibi bilinen bahanelere ya da irade yoksunluğuna ve düşünsel tembelliğe teslim olmaz. Ne yapar eder zaman yaratır ve tek tek komünistlerin yazılarının yayınlandığı ilk sayıya katkıda bulunacak bir emekçilik sergiler. Henüz yirmi yaşına bile girmemiştir.

* * *

Birlik İradesi'nin 4. sayısında tartışma bel-

gelerinin yayınlanması ve tartışmaların başlaması, ileri doğru atılmış bir adımdır. Oluşturacağımız yeni programın parti birliği için önemi büyüktür. Devrimci hareket saflarında program sorununa mükemmeliyetçi yaklaşımlar olduğu gibi, programı hafifseyen yaklaşımlar da vardır. Bizim için önemli olan mükemmeli yakalamaktır. Tartışmaya sunulan Program Taslağı üzerine yapılacak tartışmalar kuşkusuz programı daha da zenginleştirecektir. Programlar sık sık değişen şeyler değildir ve komünistler için doğrudan parti ile birlikte gündeme gelir. Ama bizim gibi ülkelerde partileşme aşamasında olan örgütlerin de bir programa sahip olması gerektiği açıktır. Programsız parti olmayacağı gibi en mükemmel bir program bile, pratikte onun için savaşacak bir parti yoksa anlamsızlaşır; yani partinin pratik tutumu önemlidir. KP'nin programı kısa, net ve anlaşılır olmalıdır. Bu böyle olduğu halde programı kısırlaştırmak, darlaştırmak da anlamsızdır. Ülkemizin sınıf çelişkilerini ve toplumsal maddi gerçekliğini, uluslararası komünist hareketin tarihsel tecrübelerinden de yararlanarak programımıza koymak zorundayız. KP'nin ne için savaştığı, yani onun kimliği kitleler tarafından iyi anlaşılır bir dille konmalıdır. Program, bizim açımızdan göndere çekilen bir bayrak gibidir. Yayınlanan Program Taslağı'ndan daha iletici bir program hedef-

lemeliyiz, bunun için her komünist programa katkıda bulunabilmek için kolları sıvamak zorundadır.

PROGRAMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİMİZ

Programa yaklaşımımızı en temel özellikleriyle anlatmaya çalıştık. Program Taslağı'ndaki yazıları okuduk, vardığımız sonuç: Taslak kısa tutulmaya çalışılmış, bu da temel konular üzerinde genellemeler yapmayı beraberinde getirmiştir. Bu yöntem içerikte ciddi eksikliklere yol açmıştır. Taslak, mevcut programların gerisine düşmüştür. Eleştirilerimiz daha çok içeriğe ilişkin olacaktır.

I. BÖLÜM: Kapitalizm

Bu bölümde kapitalizmin temel özellikleri anlatılırken, hem içeriği ilişkin bazı yanları eksik kalmış, hem de kapitalizmin eleştirisi cılız kalmıştır. Yok etmek istediğimiz bir düzeni anlatıyoruz, elimizden geldiği ölçüde kapitalizmin gelişimini, temel özelliklerini ve yasalarını, başlıca çelişmelerini eleştiren bir dille koymamız gerekir.

Kapitalizmin doğuş ve gelişme koşulları anlatılırken (1. madde), feodalizmin bağrında doğan kapitalizmin toplumsal sınıf ve katmanları nasıl bir değişikliğe uğrattığı kısa ve net bir şekilde anlatılabildi. İlkel üretim araçlarının yerini makinaların alması; a) Ortaçağ kentlisinin burjuvaya, b) Serfin, küçük köylülüğün (lonca kalfası ve lonca dışındaki gündelikçi dahil) proletaryaya dönüşmesi. Ayrıca işbölümünün işçiyi makinanın bir parçası haline getirdiği ve özellikle de ticaret sermayesinin kapitalizmde sanayi sermayesine dönüştüğü, yani ticaretin kapitalizmin gelişmesindeki rolü vurgulanmalıydı.

Kapitalistler arasındaki rekabetin sermayenin merkezileşmesine yol açtığı anlatılırken (2. madde); birincisi, sermayenin merkezileşmesi beraberinde; a) ara sınıfların çözümlere proletaryanın saflarına katılmasını, b) sefaletin artmasını, daha da önemlisi yedek

sanayi ordusu olan işsizliğin artmasını beraberinde getirdi. İkincisi, proletaryanın işkollarında yoğunlaşması, toplumsal önemini artırdı, burjuvaziye karşı mücadelesini güçlendirdi. Kapitalizmin kendi mezar kazıcısını yarattı.

Aynı maddede, kapitalizmin üretim bunalımları daha çarpıcı bir şekilde anlatılabildi. Bu maddeye (ya da ayrı bir madde olarak hemen altına) şunlar eklenmelidir;

"Sanayici kapitalistler, daha çok kâr sağlamak için, gelişen teknolojinin de yardımıyla ne kadarının alıcı bulacağını bilemedikleri metaların üretimine hız verdiler. Toplumsal üretimi, plansızlık, anarşi ve rastlantı yönetir. Pazarın genişlemesi üretimin gelişmesine ayak uyduramaz. Üretim ve geçim araçlarının sermayeye dönüşmesi, artıkdeğerin gerçekleşmesi olanaksızlaşır. Üretim tarzı değişim tarzına karşı ayaklanır ve bunalım kaçınılmaz hale gelir."

"Kapitalist bunalım üretici güçleri tahrip eder. Üretim araçları, tüketim araçları ve çalıştırılmaya hazır emekçi boldur. Ancak bolluk kıtlığın nedeni olur. Metaların sermayeye dönüşmesi imkansızlaşır. Kapitalizm yarattığı 'canavar'ı idare edemez duruma düşer."

"İşçi ücretlerinin yükseltilmesi yoluyla kapitalist bunalıma çözüm bulunabileceği iddiası tamamen temelsizdir. Tersine, bunalımın koşulları işçi ücretlerinin nispeten yüksek olduğu dönemlerde oluşur. Sorun, yaşam araçlarını tüketmekten ziyade, sermayenin üretken tüketimini gerçekleştirmektir. Oysa işçi ücretlerinin yükseltilmesi sadece tüketim araçlarının daha fazla tüketimini sağlayabilir."

Kapitalizm, toplumda yarattığı çürüme ve tahribat (3. Madde) daha iyi eleştirel bir tarzda anlatılabildi. Ek olarak şunlar konulabilir:

"a- Kapitalizm işçilerin sömürülmesine dayanır, üretimin asıl amacı kârdır, kapitalizmde işçi ve emekçiler modern köleler

haline gelir. Kısaca kapitalizm, girdiği her ülkede her şeyi alınıp satılabilen bir meta haline getirir.”

“b- Fuhuşun, alkolizmin, dilencililiğin ... dini ve batıl inançların artması, milliyetçiliğin ve milliyetçi çatışmaların artması.”

Proletaryanın tarihsel rolü vurgulanırken (4. Madde), kapitalizmi proleter devrime gebe kılan, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkidir. Önce bu çelişkinin devrimi zorunlu kıldığı, sonra çelişkiyi çözecek olanın işçi sınıfı hareketi olduğu vurgulanıyordu daha kavratıcı olurdu.

Emperyalizm

Bu bölümü iki açıdan eleştireceğiz. Birincisi yönetime ilişkin, ikincisi içeriğe ilişkin olacak.

Bizce bu bölüm sadece “EMPERYALİZM” başlığıyla değil de, “EMPERYALİZM VE PROLETER DEVRİMLER ÇAĞI” başlığıyla incelenseydi, hem programın yöntemi daha doğru olurdu, hem de içeriğe ilişkin eksikliklerin önüne geçilirdi. Geriye dönüşler kısmı da ayrı bir başlık altında, nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte dersler çıkararak ele alınmalıydı. Ayrıca çağımıza vurgu yapmak açısından da bu yöntem daha doğrudur. Taslaktaki “PROLETER DEVRİM VE GERİYE DÖNÜŞLER” kısmı, içerik olarak çok cılız kalmıştır.

Emperyalizm kısmında ilk etapta göze çarpan eksiklik, çağımızın tipik özelliği yeni sömürgeciliğe vurgu yapmamasıdır, anlatımı eksik kalmıştır. Emperyalizm çağında devrim nerede patlak verebilir, sorusuna yanıt verilmemiştir. Devrim, kapitalist-emperyalist sistemin en zayıf olduğu halkalarında patlak verecektir, örneğin Türkiye bu halkalardan biri olabilir. Ayrıca emperyalist metropollerdeki bugünkü durum, işçi aristokrasisi ve işçi hareketinin genel durumu incelenebilirdi. Bununla ilgili olarak bu bölüme şunlar eklenmelidir:

“Emperyalist metropollerdeki devrimci proletarya hareketlerinin güncel zayıflığının

maddi temelini, dünya nüfusunun %80’inin yaşadığı bağımlı ülkelerin bir avuç ileri ülke yararına soyulması ve köleleştirilmesi oluşturur. Emperyalist burjuvazi, bağımlı ülkelerin yağmalanmasından elde ettiği fahiş kârların bir kısmını kullanarak işçi sınıfının belli kesimini satın alır; burjuvalaşmış bir işçi tabakası yaratır. Buna dayanarak işçileri yozlaştırmaya, onları kontrol altında tutmaya çalışır. İşçi aristokrasisi sosyalist devrim önünde büyük bir engel haline gelir; her yönden emperyalist burjuvaziye uşaklık eder ve dolayısıyla politika da onu takip eder.”

“Emperyalist metropollerin işçilerinin bağımlı ülkelerin yağmasından pay almalarından hareketle, sözkonusu işçilerin devrimcileşmesi veya bu ülkelerde devrimci durumun olgunlaşması bütünüyle yeni sömürgelerin ulusal ve sosyal kurtuluşuna bağlanamaz. Bağımlı ülkelerdeki antiemperyalist kurtuluş mücadelesi emperyalist bunalımı kendi başına hızlandırır, ancak çelişki içseldir ve bu mücadele verilmese bile bunalım kaçınılmazdır. Buna bağlı olarak metropol proletaryasının göreceli refahı son bulur; bugünkü ‘sosyal barış’ yerini şiddetli sınıf çatışmalarına bırakır.”

Ayrıca bu bölümde, emperyalist savaşlara da değinilmelidir. (1. ve 2. Dünya Savaşları)

Proleter Devrim ve Geriye Dönüşler

Geriye dönüşler, sosyalizme akıl almaz saldırıların yapıldığı günümüzde, önemli bir konudur. Bu kısma sosyalizmden kapitalizme geriye dönüşün nedenlerini ve sonuçlarını dersleriyle birlikte koymalıyız. Kuşkusuz geriye dönüşleri incelemek ayrı bir makale sorunudur, ama biz ayrıntılı tahlillere girmeden kısaca programa koyabiliriz. Uluslararası burjuvazinin ve revizyonizmin gerici hayaller yaydığı günümüzde konunun önemi kendiliğinden açığa çıkmaktadır. Kilit sorun SSCB’deki geriye dönüş örneği, dönüşün temel nedenleri ve dersleri programda incelenebilir. Kitleler uğruna mücadele ettikleri sistemi daha iyi

tanırlarsa mücadeleye daha sıkı sarılırlar. SSCB'deki Ekim Devrimi kapitalist-emperyalist sistemin çelişkilerini derinleştirdi, işçi sınıfının burjuvaziye karşı savaşımını şiddetlendirdi. Burjuvazi proleter devrime, karşıdevrimiyle (faşizm) verdi. (Burada, taslakta faşizme yer verilmemesinin önemli bir eksiklik olduğunu ve bu eksikliğin giderilmesi gerektiğini de belirtelim.)

SSCB'deki geriye dönüşlerin nedenleri arasında;

- a- Savaşın yarattığı tahribat,
- b- Patinin konumu ve parti içi denetimin, iç demokrasinin zayıflaması,
- c- Emperyalist kuşatma ve karşıdevrim girişimleri,
- d- Kitle örgütlerinin inisiyatif ve denetiminin zayıflaması bulunmaktadır. Program, en azından bu noktalarda daha iyi işlenmelidir.

II. BÖLÜM: Komünizm ve Komünizme Geçiş

Taslakta komünist toplum anlatılırken (15. madde), eksik kalınmıştır. Bu kısma ek olarak, diğer şeylerin yanı sıra, komünizmin dünya çapında bir sistem olduğu vurgulanmalıydı. Bilindiği gibi, kapitalist kuşatmanın yerini sosyalist kuşatma almayınca, yani dünyanın belirleyici ülkelerde sosyalizm kurulmayınca komünizme geçilemez.

Komünizmin alt evresi olan sosyalizm, sömürücü sınıfları ortadan kaldırma dönemidir. Sosyalizmde küçük üretime karşı izlenecek politikalar da net bir şekilde konmalıdır.

III. BÖLÜM: Türkiye Toplumunu ve Türkiye Devrimi

22. maddede "Türkiye (...) kapitalizmin belli ölçülerde geliştiği" derken genelleme yapılmıştır. Ölçünün sınırı nedir, koymak gerekir. Ülkemiz kapitalist bir ülkedir, bunu hepimiz biliyoruz. Emperyalizme olan bağlılık, Türkiye'nin halen bir sanayi toplumu olmayışı gibi nedenlerden dolayı da

Türkiye geri kapitalist bir ülkedir. Taslağın bu kısmı düzeltilmelidir. Ayrıca yarı-sömürge yerine yeni sömürge denirse daha doğru olur. Dolaylı anlatımlar içeriği zayıflatır (22. madde). Türkiye'nin bir küçük burjuvalar ülkesi olduğu net konmalıdır.

Taslakta demokratik devrimin nedenlerini sıralarken (25. madde) eksik kalınmıştır. Ek olarak, işçi sınıfının demokrasi sorunu; demokrasi bilinci almamış olan proletaryanın sosyalizmi kuramayacağı gerçeği; faşizmden sosyalizme bir adımda ulaşamayacağı ve devrimin mutlaka demokratik bir aşamadan geçmesinin zorunluluğu; sosyalizme ancak demokratik bir cumhuriyet aracılığıyla geçilebileceği konmalıdır.

Program Taslağı'nın 25. maddesi demokratik devrim sorununu koyuyor. Daha sonra da Türkiye'nin asgari nesnel koşullara sahip olduğu vurgulanıyor (27. madde). Önce Türkiye'nin sosyalizm için asgari nesnel koşullara sahip olduğu, işçi sınıfının amacının sosyalizm olduğu konmalıydı, hedefimiz budur. Ardından sosyalizme varmak için geçici bir görev, ama üstesinden atılması mümkün olmayan bir görev olarak antiemperyalist demokratik devrimi koyardı daha kavratıcı olurdu.

27. maddede, "Ülkemizde (...) ötesinde her iki devrimin önemli ölçüde iç içe geçeceğini göstermektedir" deniliyor.

Her iki devrim nasıl iç içe geçiyor? Demokratik devrim sosyalist devrime geçişin koşullarını hazırlar, ama sosyalizmin kendisi değildir. Demokratik ve sosyalist devrimler birbirinden nitelik olarak farklıdır. Birincisi ikincisine dönüşür. Bu dönüşümün nasıl olacağı (barışçıl ya da şiddete dayalı vb.) tamamen somut koşullara bağlıdır. Taslaktaki anlatım, kavram karışıklığına yol açmıştır. Anlatımın düzeltilmesi gerekir.

Ayrıca taslakta, orta burjuvazinin devrimimiz karşısındaki konumuna yer verilmemiştir. Bununla birlikte diğer sınıfların devrimimiz karşısındaki konumu da çok kısa

anlatılırsa program daha canlı olur.

IV. BÖLÜM: Antiemperyalist Demokratik Devrim Programı

Yıkacağımız düzenin yerine (1. Madde) nasıl bir düzen kuracağız? Bunu net koymalıyız. Örneğin: "Faşist diktatörlüğün bütün kurum ve yasalarıyla (ordu, polis, MİT, kontrgerilla, parlamento, bürokrasi, mahkemeler, hapisaneler, Anayasa, vb.) yıkılması, İşçi Köylü Sovyetleri Cumhuriyetinin kurulması" biçiminde formüle edilebilir.

Taslakta sık sık Halk Demokrasisi Devleti tanımı kullanılıyor. Bunun yerine İşçi Köylü Sovyetleri Cumhuriyeti Devleti tanımı kullanılırsa daha doğru olur.

Uluslararası Durum Üzerine

Bu bölümde yönetme ilişkin eleştirimiz var. Anlatım eksiklikleri olmasına rağmen kavratıcı, yöntem olarak yazı ara başlıklara ayrılıyorsa daha akıcı olurdu.

İçeriğe ilişkin eksik kalan yanlar var:

- a- Faşizmin metropollerde örgütlenmesi ve tırmanışa geçmesi;
- b- Uluslararası komünist hareketin genel durumu ve işçi sınıfı cephesindeki durum;
- c- Bugün dünyada var olan komünist grupların, partilerin genel durumu ve Türkiye komünist hareketinin görevleri;
- d- ABD emperyalizminin "Yeni Dünya Düzeni" ve buna ilişkin uygulanan emperyalist politikalar işlenebilirdi.

TÜRKİYE EKONOMİSİNDE TOPLUMSAL TOPLAM ÜRÜN VE ULUSAL GELİR HESAPLAMALARI

1-BURJUVA POLİTİK EKONOMİ AÇISINDAN

Her toplumsal sınıfın; her üretim biçiminin kendine özgü bir politik ekonomisi vardır. Ve her bir politik ekonomide, ekonominin gelişme seyrini gösteren kıstaslarda da belli farklılıklar söz konusudur. Örneğin kapitalizmde –burjuva politik ekonomide– ekonominin gelişme seyrini gösteren bir dizi kıstas, hakim sınıf olan burjuvazinin çıkarlarına hizmet eder. Burjuvazi, rakamlarla/verilerle oynamanın ötesinde, ekonominin gelişme seyrini ele veren göstergeleri kendi sınıfsal çıkarına hizmet edecek bir şekilde düzenler. Bu türden bir düzenlemeyi Toplumsal Toplam Ürün (TTÜ) ve Ulusal Gelir (UG) hesaplamalarında da görmekteyiz. TTÜ, burjuva politik ekonomide Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) diye tanımlanır. Nedir bu TTÜ veya GSMH veya da; burjuva ve marksist-leninist politik ekonomi açısından TTÜ, GSMH ve UG ne anlama gelirler? Sorunu Türkiye ekonomisi somutunda ele almadan önce bu kavramların tanımlamasını yapalım. Birkaç tanımlama örneği.

"Gayri Safi Milli Hasılası, bir ulus tarafından belli bir devre (genellikle bir yıl) içinde üretilen nihai (yani tekrar satılmayan) mal ve hizmetlerin piyasa fiyatına göre hesaplanan kıymetine eşittir." (Doç. Dr. Dündar Sağlam, "Türkiye Ekonomisi Yapısı ve Temel Sorunları", 1976, Ankara, s. 98)

Dr. Sağlam, UG'yi de şöyle tanımlıyor; "Milli geliri bir ülkede belli bir dönemde (genellikle bir yıl içinde) mal ve hizmetler üretiminden doğan üretim faktörleri gelirlerinin toplam parasal değeri olarak tanımlamak mümkündür." (a.g.k, s. 94)

Dr. Haluk Cillov ulusal geliri şöyle tanımlıyor:

"Milli gelir, muhtelif iktisadi sektörlerin, istihsale (üretime) ilave ettikleri net kıymeti veya ekonomi dahilinde faaliyette bulunan muhtelif (çeşitli) istihsal (üretim) amillerinin (faktörlerinin) istihsalleri mukabilinde (karşılığında) elde ettikleri gelirlerin mecmu (toplam) kıymetini ifade eder. Yani milli gelir, istihsal amillerinin, sermaye ve teşebbüsün (girişimin) ücret, kar, faiz ve rant şeklinde elde ettikleri gelirlerin toplamıdır." ("Türkiye Ekonomisi, İstanbul 1970, S. 113,

parantez içinde Türkçeleştirme bize ait).

Bu tanımlama birkaç sayfa sonra aşağıdaki gibi ifade ediliyor.

"Milli gelir, belirli bir yılda çeşitli iktisadi faaliyet dallarında istihsal edilen mal ve hizmetler.." (s. 117)

H. Cillov, GSMH'yi da şöyle tanımlıyor;

"...Bir ülkede üretilen toplam mal ve hizmetlerin piyasa fiyatı ile değeri, GSMH rakamını vermektedir." (a.g.k., s. 120).

Başka bir örnek;

"Belli bir yılda çeşitli ekonomik faaliyet dallarında üretilen mal ve hizmetler, o yılın cari fiyatlarıyla çarpılmak suretiyle Türkiye'nin yurt içi geliri hesaplanmıştır. Bu rakama, dış alım gelirleri ilave edilince, piyasadaki cari fiyatlarla Türkiye Milli Geliri'ne ulaşılır." (Prof. Dr. Koray Başal, "Türkiye Ekonomisi", 1994, İzmir, s. 64)

"Üretim yönünden milli gelir,..rakam bir ülkede tarım, sanayi, ticaret ve diğer sektörlerde gelirin doğuşu sırasında..hesaplanmaktadır." (A.g.k, s.62).

Prof. Dr. Kenan Gürtan'ın ulusal gelir tanımlaması da şöyle;

"Milli gelir, bir yıl zarfındaki milli üretimin, yani beşeri ihtiyaçların tatminine elverişli...mal ve hizmetlerin topyekün nakti ifadesi olmaktadır." ("Türkiye'nin Ekonomik Yapı Problemleri", C.I, İstanbul 1984, S. 104)

"Gayri Safi Milli Hasıla... muayyen bir devre (yıl) zarfında milli ekonomide istihsal edilen mal ve hizmetlerin (katma değerlerin) piyasa fiyatı ile ifade edilmiş topyekün nakti kıymetidir" (a.g.k., s. 132).

Prof. Dr. Sabri F. Ülgener'in tanımı;

"Milli gelir,...bir milleti meydana getiren fertlerin belli bir dönemde (genellikle bir yıl içinde) yarattıkları mal ve hizmetlerin toplam değeri olarak tarif edilmiştir" ("Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme", İstanbul, 6. baskı, baskı tarihi belirsiz, s. 20).

"Gayri Safi Milli Hasıla,...millet ekonomisinin bir devre (yıl) zarfında iktisadi faaliyetlerinin sonucunu,...ham (brutte) şeklinde, yani istihsal teçhizatında aşınma ve eskimeye göre herhangi bir indirme yapılmadan o yıl meydana getirilmiş mal ve hizmetlerin toplamı halinde gözönüne alınır....Bahis konusu mallar,...bircümle tüketim malları, kapital mallar ve hizmetlerdir." (a.g.k., s.25).

Orhan Hançerlioğlu'nun tanımı;

"Gayri Safi Milli Hasıla, ...bir ulusun bir yıl içinde ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatlarla dile getirilen değerlerinin toplamı... Bir ulusun üretebildiği bütün mal ve hizmetler bu deyimden kapsamı içindedir" ("Ekonomi Sözlüğü", Aralık 1995, s. 228).

"Ulusal gelir, ...çağdaş anamalcı (kapitalist-PD) ekonomistler bu iki alana (tarım ve sanayi) karşılığında ücret ödenen bütün hizmetleri de katmaktadırlar." (a.g.k, s. 439)

Orhan Hançerlioğlu, sözlükleri Türkiye'de yaygın kullanılan bir yazar. Diğerleri ise, Türkiye üniversitelerinde hocalık yapmış olan veya hala hoca olan profesörler. Bütün bu ve bahsetmediğimiz daha bir dizi yazar-Prof. Anadolu coğrafyasında burjuva politik ekonomiyi akademik anlamda da olsa yaygınlaştıran ve yüksekokullarda öğreten unsurlardır. Bu yazarların yukarıya aktardığımız anlayışları, her ne kadar, kendi başlarına birer kişisel tanımlamalarsa da, bir bütün olarak burjuva politik ekonominin yansıtılmasıdır. Aynı kavrayış devletin resmi kurumları olan "DPT" ve "DİE"de de hakimdir.

Bu tanımlamalardan esas olan, maddi değerlerin üretim değerinin yanısıra hizmet sektörünün de GSMH ve UG hesaplarına katılmasıdır. Bu tanımlamalardan hareketle varılan sonuç şudur; hizmet sektöründe de değer üretilmektedir. Bu, açıkça, böyle ifade edilmese de varılan sonuç böyledir. Nihayetinde sözkonusu olan bir ulusun bir yıl içinde ürettiği gelirlerin toplamıdır ve

bu toplam içinde hizmet sektörü de gelir üreten bir bileşim olarak görülmektedir.

Yukarıya aktardığımız tanımlamalarda önemli bir kargaşa yok. Düşünülen, açık ve net olarak ifade ediliyor. Esas kavram kargaşası, ulusal gelir ve "Safi milli hasıla" tanımlamalarında kendisini gösteriyor.

Bunu göstermek için yine yukardaki yazar alıntı sıralamasına göre hareket edelim:

Dündar Sağlam:

"Milli geliri, bir ülkede belli bir dönemde... mal ve hizmetler üretiminden doğan üretim faktörleri gelirlerinin toplam parasal değeri olarak tanımlamak mümkündür." (a.g.k, s. 94)

"Safi Milli Hasıla (S.M. H)= G.S.M.H.- Amortisman miktarı (A)" :SMH=GSMH- A.

"Safi Milli Hasıla'dan, dolaylı vergiler düşüldükten sonra, üretim faktörü sahiplerinin o yıl hizmetleri karşılığı elde ettikleri gelirin toplamı, milli geliri teşkil eder. Bir memlekette mevcut işletmelerin belli bir devre (genellikle bir yıl) içinde üretim faktörü sahiplerine sağladıkları ücret, maaş, faiz, kira, rant, kar, temettü gibi gelirler toplandığı zaman milli gelir elde edilir" (a.g.k, s. 99).

Sayfa 94'teki milli gelir tanımlamasında SMH; GSMH ayrımı yapılmıyor. Bu tanımlama, bu haliyle GSMH'yı milli gelir ile eş anlamlı olarak ele alıyor.

Sayfa 99'daki tanımlamada ise 94. sayfadaki tanımlama kavram olarak daraltılıyor, doğru olarak Ulusal Gelir SMH ile eş anlamlı ele alınıyor ve SMH(UG)=GSMH-A deniyor. Ama bu SMH içinde maaşlara, ticaret kârlarına, temettüye yer veriliyor. Yani maddi değerlerin yaratılmadığı alanlardaki gelirlere hal böyle olmasına rağmen yazar, Milli geliri tanımladığı paragrafın hemen altında şöyle diyor: *"Üretken faaliyetin karşılığı olmayan gelirler bu kavrama (Milli gelir kavramı kastediliyor-PD) dahil değildir."* (a.g.k., s. 99) Yazar, ticaret sektörü,

anlaşılan o ki, "üretken faaliyet" alanı olarak görüyor ve bu alandaki gelirleri de milli gelirden sayıyor. (Bkb, s. 110-111). Ortaya çıkan durum şu; yazar, her ne kadar, doğru olarak "üretken faaliyet"ten, SMH=GSMH-A' dan bahsetse de, burjuva politik ekonomi anlayışına sadık kalarak maddi değerlerin üretilmediği alanları da GSMH ve UG hesaplamasına katıyor ve yukarıya aktardığımız gibi kavramları birbirine karıştırıyor, çelişik tanımlama yapıyor ve GSMH-MG ayrımına pek önem vermiyor.

Haluk Cillov;

"Belirli bir yılda çeşitli iktisadi faaliyet dallarında istihsal edilen mal ve hizmetler, o yılın cari fiyatlarıyla çarpılmak suretiyle Türkiye'nin yurt içi geliri hesaplanmıştır. Bu rakama dış alan gelirleri ilave edilince, piyasadaki cari fiyatlarla Türkiye Milli Geliri'ne (Safi Milli Hasıla) ulaşılr." (A.g. k, S.117)

Bu tanımlamaya göre, ülke içindeki üretime "dış alan gelirleri ilave edilince ... Safi Milli Hasıla" elde ediliyor. Yazar iki sayfa sonra başka bir tanımlama yapıyor:

"Bir ülkede çeşitli üretim dallarında yaratılan gelirlerin toplamı,...'milli gelir' rakamını vermektedir. Buna ülke içerisinde ödenen vasıtalı vergiler ile üretime katılan istihsal vasıtalarının amortisman (eskime ve aşınma) payını ilave edersek 'piyasa fiyatlarına göre hesaplanmış gayri safi milli hasıla' rakamını elde ederiz." (a.g.k. s.119)

Sayfa 119'daki milli gelir tanımında "dış alan gelirleri"nden bahsedilmiyor. Ve aynı yerde GSMH tanımına amortisman payının -bu doğrudur- yanısıra vasıtalı vergiler de dahil ediliyor.

Bu da H. Cillov'a özgü bir tanımlama.

Koray Başal;

"Bir ülkede çeşitli üretim dallarında yaratılan gelirlerin toplamı, milli gelir rakamlarını vermektedir. Buna ülke içinde ödenen vasıtalı vergiler ile üretime katılan üretim vası-

ularının amortisman payını ilave edersek, piyasa fiyatlarına göre hesaplanmış Gayri Safi Milli Hasıla rakamını elde ederiz." (A. g. k, S.67)

H. Cillov ile K. Başal'ın tanımlamaları hemen hemen aynı. (Bkz. H. Cillov, S-119, K. Başal, S-67)

-"Belli bir yılda çeşitli ekonomik faaliyet dallarında üretilen mal ve hizmetler, o yılın, cari fiyatlarıyla çarpılmak suretiyle Türkiye'nin yurt içi geliri hesaplanmıştır. Bu rakama, dış alım gelirleri ilave edilince, piyasadaki cari fiyatlarla Türkiye milli gelirine ulaşılr." (K. Başal, A.g.k. S-64).

Bu tanımlamada H. Cillov'ın tanımlamasının tıpa tıp aynıdır. (Bkz- H. Cillov, S-117)

Her iki yazarın ortak noktası:

-GSMH tanımlamasının yanlışlığı

-UG tanımlamasının yanlışlığı.

Kenan Gürtan:

Bu Prof. önce UG ve GSMH'yı eş anlamlı kullanıyor: "Milli gelir, milli ekonominin muayyen bir zaman süresi (genellikle bir yıl) zarfındaki icratının (faaliyetinin) yani istihsal edilen (üretilen) mal ve hizmet şeklindeki iktisadi kıymetlerin topyekün nakti ifadesidir." (A.g.k S-104).

Bu ulusal gelir tanımlaması sayfa 132'de GSMH tanımlamasına dönüşüyor: "Gayri safi milli hasıla...muayyen bir devre (yıl) zarfında milli ekonomide istihsal edilen mal ve hizmetlerin (katma değerlerin) piyasa fiyatı ile ifade edilmiş topyekün nakti kıymetidir. Bu... amortismanları ve vasıtali vergileri de ihtiva eder."

Her iki tanımlamada yer alan "topyekün" kelimesi, kavram olarak gayri safiliğin bir ifadesidir. Yazar buna rağmen önce, "milli gelir" diye GSMH'yı tanımlıyor ve sonra GSMH'yı tanımlıyor ve bu tanımlamaya amortismanları (doğru olarak) ve de vasıtali vergileri de katıyor.

Bu kavram kargaşası ve yanlış tanımlama

yetmiyormuş gibi, K. Gürtan, safi milli hasıla ve milli gelir arasında da belli bir farklılık görüyor ve ona göre tanımlama yapıyor:

"Safi milli hasıla...Gayri safi milli hasıladan, istihsal faaliyetinde kullanılan bütün sabit sermayenin aşınma payına tekabül eden amortismanları düşmek suretiyle elde edilen kıymettir. Şu halde:

Safi milli hasıla = Gayri safi milli hasıla- Amortismanlar...

Milli gelir, safi milli hasıladan vasıtali vergiler toplamını düşmek suretiyle elde edilen kıymettir...

Milli gelir= safi milli hasıla-vasıtali vergiler." (A.g.k, S-132)

Kavram olarak SMH ve UG, eş anlamlıdır. Ama K. Gürtan, bu kavramları yukarıdaki gibi farklılaştırıyor.

SMH=GSMH-Amortismanlar hesabı doğrudur. Ama bu yazar da diğerleri gibi aynı anlayışla hareket ediyor:

-GSMH ve UG kısmen birbirine karıştırılıyor.

-GSMH ve UG içinde maddi değerlerin üretilmediği sektörlere (hizmet-ticaret) yer veriliyor.

-GSMH ve UG hesaplarından vergilerden bahsediliyor. (sanki bütçe hesabı yapıyor)

-UG hesabında, ülke içi-ülke dışı gelir hesapları yapıyor. (H. Cillov ve K. Başal)

Sabri F. Ülgener:

"Milli gelir, bir milleti meydana getiren fertlerin belli bir dönemde (genellikle bir yıl içinde) yarattıkları mal ve hizmetlerin toplam değeri olarak tarif edilmiştir." (A.g.k, S-20).

S.F. Ülgener, burada milli gelir kavramı altında esasen GSMH'nın tanımını yapıyor. Ama sayfa 25'te de GSMH'nın tanımını şöyle yapıyor: "Gayri safi milli hasıla,...millet ekonomisinin bir devre (yıl) zarfında iktisadi faaliyetlerinin sonucu-

nu,...ham (brutte) şeklinde...yani mal ve hizmetlerin toplamı halinde göz önüne alır. Bahis konusu mallar,...bircümle tüketim malları, kapital malları ve hizmetlerdir."

"Safi milli hasıla, gayri safi milli hasıladan aşınma ve eskime payının indirilmesi ile elde kalan miktar safi milli hasılayı verir" (A.g.k, S-27).

S.F. Ülgener, sayfa 20'de yaptığı "milli gelir" tanımından farklı bir "milli gelir" tanımını sayfa 29'da yapıyor.

"Milli gelir, safi milli hasıladan vasıtalı vergiler çıkartıldıktan sonra, üretim faktörlerinin o yıl prodüktif hizmetleri karşılığı elde ettikleri gelirler toplamına varılır ve buna milli gelir denir."

S.F. Ülgener de milli gelir, GSMH, SMH gibi kavramları birbirine karıştırıyor. Bazen yukarıda aldığı gibi, milli gelir kavramı altında GSMH'yi tanımlıyor. Yaptığı SMH hesabı içinde vasıtalı vergilere yer veriyor ve sonra SMH'den hareketle milli gelir hesabı yapıyor.

Bu iktisat hocaları, cahil oldukları için böylesi kavram kargaşası yaratmıyorlar. Onlar, soruna burjuva politik ekonomi açısından yaklaştıkları için farklı tanımlamalar yapıyorlar. Anlayışın mantıksal sonucu karşımıza farklı tanımlamalar olarak çıkıyor.

Temel yanılğı, GSMH hesabına hizmet sektörünün de dahil edilmesinden doğuyor. Belirttiğimiz gibi, bu sektörde (ticaret, bankacılık, turizm vs.) hiçbir şekilde üretim yapılmıyor. Yani ulusal zenginliğe veya ulusal maddi değerlere yeni yaratılan bir maddi değer katılmıyor. Aksine, bu sektördeki parasal miktar, GSMH'yi yeni; TTÜ'yü olduğundan daha fazla gösteriyor. Çünkü bu sektörde dolaşan parasal miktar, aslında ulusal gelirin harcanması ve dağılımıdır: UG, değişken sermayeden (işçi ücretleri) ve artıdeğerden oluştuğuna göre hizmet sektöründeki miktar, işçilerin harcamalarından ve sanayi kapitalistinin eline geçen toplam artıdeğerin, sanayi kapitalisti + ticaret ka-

pitalisti + bankacılık + toprak beyi arasındaki paylaşımıdır. Ve bu miktar, bu kapitalistler arasında paylaşılmadan önce artıdeğer olarak maddi değerleri üretim sektöründeki kapitalistin (sanayi kapitalisti) eline geçtiği için daha baştan toplu olarak bilinmektedir. Dolayısıyla hizmet sektöründeki miktar, değişken sermayeden ve artıdeğerden kaynaklanmaktadır. Ve bu miktar (yaratılan yeni değer veya UG) hizmet sektöründe ne kadar çok dolaşırsa, el değiştirirse; berberden terziye, terziden ayakkabıcıya, oradan fırıncıya, lokantacıya vs. hizmet sektöründeki "gelir"ler de o derece artmış olur. Birinci ve temel yanlış, GSMH hesaplamasının bu yönünde kaynaklanıyor.

GSMH hesabında - burjuva politik ekonomi açısından- her ne kadar farklı hesaplama yoksa da, ulusal gelirin hesaplanmasında farklı yöntemler izlenmektedir.

Ulusal gelir hesabında kavram kargaşasına yol açan temel neden hesap metodlarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Ulusal gelir hesaplarında burjuvazi üç yöntem kullanılmaktadır. Üretim, dağıtım ve harcama açısından UG hesaplamaları. Bu UG'yi hesaplama yöntemleri açısından yukarıda adı geçen Prof. iktisatçılar aynı görüşte oldukları için anlamı temsilen buraya Dr. Sağlam'ın görüşlerini aktaracağız:

- Üretim yoluyla UG hesabı (UG'nin doğuşu):

"Bu hesaplamada takip edilen yol, ekonominin cari mal ve hizmet üretimini ölçülmesidir. Üretim yoluyla hesaplanan milli gelir, üretim sektörlerinin yarattıkları katma değerler toplamını ifade eder. Üretim yolu ile milli gelir ve büyüklüklerin hesabında bir ekonomide üretim birimleri veya aynı mal ve hizmetleri yapan birimlerden meydana gelen faaliyet kollarının gayri safi üretim değerlerinden hareket edilmektedir. Bir faaliyet kolunun gayri safi üretim değeri, bu faaliyet kolunda üretilen mal ve hizmetlerin, satış veya piyasa fiyatları ile de-

ğerlendirilmesi ile elde edilir." (a.g.k. s. 95).

- Gelir yoluyla UG hesabı (UG'nin dağılışı)

"Bir ülkede belli bir yıl içinde yaratılan gelirler kâr, maaş ve ücretler, kira ve faiz adı altında üretim faktörleri arasında paylaşılır. Vergiler, sosyal sigorta ödemeleri gibi karşılığında hiçbir mal ve hizmet elde edilemeyen ödemeler transfer ödemeleri olup faktör gelirleri içine girmezler. Bir ülkenin milli geliri, o ülke vatandaşlarının (o ülkede bir yıldan fazla kalan yabancı uyrukluların o ülkede ettikleri faktör gelirleri dahil) geliridir. Bir ülke vatandaşlarının milli gelirine varmak için o ülke içinde doğan faktör gelirlerine net dış alım faktör gelirlerinin eklenmesi gerekir." (A.g.k. S.97).

- Harcama yoluyla UG hesabı (UG'nin kullanılışı):

"Bundan önceki iki yöntem gelirin doğuşu ve üretim faktörleri arasında paylaşılması ile ilgili idi. Harcama yolu ise doğan, sonra da üretim faktörler itibariyle şahsileşen gelirin mal ve hizmetler itibariyle nihai kullanımını gösterir.

Üretilen mal ve hizmetlerin bir kısmı yıl içinde ara malı olarak başka mal ve hizmetlerin bünyesine girerken bir kısmı da üretim sürecinden geçmeyerek, doğrudan doğruya tüketime (devlet veya özel kesimde) sermaye malı olarak yatırıma, yıl içinde kullanılmayarak stoklara ve ihracata gidebilir. Bu türden kullanımlara 'nihai kullanım' denilir. Nihai denmesinin nedeni, bu malların yıl içinde başka bir sanai işlem görmeyerek tüketici yatırımcı ve ihracatçı gibi nihai alıcılar tarafından satın alınmalarıdır" (a.g.k., s. 97/97).

Bu yöntemlerin zayıf noktaları hakkında da aynı kitapta şöyle deniyor-üretim yoluyla UG hesaplamasında.

"Üretim yolunda en büyük güçlük, mükerrer saymalardan kaçma ve cari fiyatlarla ifade edilen değerlerin tahmini noktalarında toplanır. Ayrıca; mal istatistiklerinin hesap-

lanması nispeten kolay olmakla beraber, hizmetler için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Evlerde üretilip, tüketilen mal ve hizmetlerin değerlerini tahmin etmek ise hiç kolay değildir. Bu nedenler dolayısıyla üretim yolu ile milli geliri tahmin etmede çeşitli boşluklar mevcuttur" (s. 96-97).

- Gelir yoluyla UG hesaplamasında;

"Gelir yolu, ile milli gelirin hesabında ücret bordrolarından, gelir vergisi beyannamelerinden, aile bütçeleri üzerinde yapılan araştırmalardan yararlanır. Bu kaynakların güvenilirliği ülkeden ülkeye değişir. Ücret gelirlerinin belli bir merkezde kayıt edilemediği gelir vergisi beyannamelerinin çok sınırlı kaldığı, aile bütçesi anket ve monografilerinin yetersiz olduğu ülkelerde bu yöntem yolu ile milli geliri tahmin etmek mümkün değildir" (S-97).

- Harcama yoluyla UG hesaplamasında:

"Bu yöntem yolu ile milli gelirin sıhhatli bir şekilde tahmini, istatistiki verilerin yeterlilik durumuna sıkıca bağlıdır. Burada tüketici harcamalarını yansıtıcı istatistiklere, banka hesabı carileri ile hisse senedi ve tahvil alım satımlarında görülen değişimleri belirten istatistiklere lüzum vardır" (S.98).

Türkiye'de ulusal gelir hesapları genellikle üretici (üretim yoluyla) bazında hesaplanmakta. Ama son yıllarda harcama yoluyla hesap yöntemine doğru bir kayış görülmektedir. Ulusal gelirin tanımı, piyasa ve faktör fiyatlarına göre de değişiyor, ki bu, ulusal gelirin hacmini de doğrudan etkilemektedir. "Şayet herhangi bir global kemiyet (milli gelir rakamı) vasıtalı vergileri de ihtiva ediyorsa, piyasa fiyatları ile vasıtalı vergileri ihtiva etmiyorsa üretim faktörleri ile ifade edilmiş demektir. Bilindiği gibi devlet, istihsal edilen mal ve hizmetleri satış (piyasa) fiyatına bir vasıtalı vergi (gümrük vergileri tüketim vergileri, satış vergileri vs.) ilave eder, yani onların piyasa fiyatlarını suni olarak şişirir. Buna mukabil, bazı mal ve hizmetlerin istihsalini kolaylaştırmak

teşvik etmek veya ucuza satılmasını temin etmek için onlara nakdi yardımda (sübvansiyon) bulunur. Diğer bir manada topladığı vasıtalı vergilerin bir kısmını iade eder. Binaenaleyh vasıtalı vergiler, piyasa fiyatları üzerinde birbirine zıt yöndeki bu iki tesir safi bakiyesi kadar bir rol oynar. Yani mili gelir hesaplarındaki vasıtalı vergiler bu vergilerin safi hasılatını gösterir" (K.Gürtan, a.g.k., s. 133).

Yukarıda vasıtalı vergilerin dahil edildiği ve edilmediği ulusal gelir hesaplaması bu verginin oynadığı rolden kaynaklanmaktaydı.

Türkiye'de ulusal gelir hesaplamalarında "eski" ve "yeni" olmak üzere iki yol izlenmiştir. Her iki yol arasındaki fark şöyledir: *"Her iki seri arasındaki bariz fark, esasta eski seride sektör gelirleri faktör fiyatları ile hesaplanmakta, vasıtalı vergiler ve amortismanlar ayrıca gösterilip buna eklenmekte iken yeni seride gayri safi hasılaya ve piyasa fiyatlarına geçilmiş olmasıdır. Kısaca eski seride faktör fiyatları ile safi hasılaya ağırlık verilirken yeni seri piyasa (üretici ve alıcı) fiyatları ile gayri safi hasıla üzerine kurulmuştur. Bu suretle yeni seride amortisman unsuru ana tablolarda kaybolmuştur...*

Eski hesaplarda katma değerler faktör ve piyasa fiyatları olarak iki fiyatla değerlendirildiği halde yeni hesaplarda piyasa fiyatları, biri 'üretici' diğeri 'alıcı' olmak üzere iki ayrı fiyat şeklinde düşünülmüştür. Üretici fiyatı, üreticinin satış fiyatıdır. Alıcı fiyatı ise üretici fiyatına ulaştırma (nakliyat) ve ticaret sektörlerinin payları da ilave edilerek bulunan, yani bir malın tüketici veya alıcı eline geçtiği anda buna ödenen fiyattır" (A.g.k. S. 147).

Türkiye'de ulusal gelir hesaplarına 1971'den sonra yeni seriye göre yapılmış ve geriye kalan yıllar (1923-1971) sonradan yeni seri bazında yeniden hesaplanmıştır.

Bir de A.Başer Kafaoğlu'nun değerlendirmesine bakalım. Kafaoğlu, GSMH hesap-

lamasına şiddetle karşı çıkıyor, bu hesap yöntemiyle alay ediyor ama GSMH'yi de burjuva politik ekonomi anlayışına göre tanımlıyor. O şöyle diyor:

"Peki nedir Gayri Safi Milli Hasıla... çeşitli akademik tanımlar yapılabilir. Ama burada kısa ve anlaşılır bir tanım verelim. GSMH, bir yıl içinde bireylerin para olarak ifade edilen gelirlerinin toplamıdır. Yani insanların elde ettikleri gelirlerin toplamıdır, ama yeter ki bu gelir para ile ifade edilmiş olsun. Zaten ilk saçmalık burada 'yani para ile ifade edilme' koşulu ile başlar. Özellikle hizmet söktöründe işler hemen karışır." (Serbest Piyasa Ekonomisi Yalanlar-Hileler, Ekim 1995, s.12).

Kafaoğlu, burjuvazinin GSMH anlayışını hem eleştiriyor ve hem de GSMH'dan burjuvazinin anladığını anlıyor. Bu iktisatçının da yukarıdakilerden GSMH'yi tanımlama açısından hiçbir farkı yoktur. Ama Kafaoğlu'nun bir özelliği, GSMH hesaplamasını yeni bir yöntem sanmasıdır: O, GSMH'yi kastederek şöyle diyor: *"Aslında terim yenedir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Amerikan iktisatçısı ünlü profesör Simon Kuznets tarafından bulunmuştur"* (a.g.k. s.11).

Ama bu türden hesaplamalar hiç de yeni değildir. Ulusal gelir hesaplamaları tarihte ilk kez W. Petty (Marks, klasik burjuva politik ekonomiyi Petty'nin çalışmalarıyla başlatır) tarafından yapılmıştır. (1623-1687) G. King de (1648-1727) aynı yönde çalışmalar yapmıştır. Fizyokratların (F. Quesnay, R. Baudeau, Turgot, Mirabeau vb.) çalışması da bilinmektedir. Örneğin François Quesnay'in "Tableau economique"ini -ekonomi tablosu- Marks neredeyse övgüyle ele almıştır. (Bkz., C. 26, s. 272, Alm.) Quesnay, hazırladığı tabloda Fransa'nın yıllık brüt üretimini (Toplam sermayenin yeniden üretim ve dolaşım süreçlerinin şekillendirilmesi) hesaplamaya çalışmıştır. A. B. Kafaoğlu, bütün bunları bir kenara bırakarak ulusal gelir hesaplamalarını 40-50 sene öncesinden başlatıyor. Kapitalist sınıf; bur-

juva politik ekonomi daha önceleri hesap tutmuyor muydu, gelirini giderini bilmiyor muydu? A.B. Kafaoglu'na göre bilmiyordu.

2- MARKSİST-LENİNİST POLİTİK EKONOMİ AÇISINDAN

Marksist literatürde veya da marksist-leninist politik ekonomide GSMH diye bir kavram yoktur. En azından burjuvazinin; burjuva politik ekonominin anladığı anlamda bir GSMH yoktur. Bu kavramın yerini marksist literatürde toplumsal toplam ürün veya da brüt ürün (BÜ) alır. GSMH ve TTÜ veya BÜ arasında bağlayıcı, önemi haiz olan farklılık vardır. Yukarıda GSMH'nın tanımını ve içeriğini verdik. Şimdi soru şu: TTÜ veya BÜ dendiği zaman anlaşılması gereken nedir? TTÜ ve BÜ bir ülkenin belli bir zaman dilimi içinde -diyelim ki bir yıl- ürettiği maddi değerlerin, malların toplam kütesini ifade eder. Bu ürün kütesi realize edilerek- satılarak- meta formundan para formuna dönüştürülmüş olur. TTÜ değer açısından üç bileşenden oluşur:

a - Değişmeyen sermaye: Toplumsal toplam ürünün bu kısmı, yeniden üretim sürecinde tüketilen üretim araçlarının (hammadde, enerji, makinalar vs.) yenilenmesi veya yerine getirilmesi için kullanılır. Bu kısmı S ile belirtelim.

b - Değişken sermaye: Toplumsal toplam ürünün bu kısmı, yani değişken sermaye, işçi ücretleri adı altında üretimde çalışan işçilere ödenen miktardır. Bu kısmı d ile belirtelim.

c - Artıdeğer: Toplumsal toplam ürünün bu kısmı, üretim sürecinde işçiler tarafından yaratılan ve kapitalist tarafından el konan yeni değerdir. Bu kısmı da a ile belirtelim.

Bu durumda $TTÜ = s + d + a$ olmaktadır.

Görüyoruz ki, M-L politik ekonomi, TTÜ hesaplamasında veya en kaba anlamıyla "GSMH" hesaplamasında maddi değerlerin üretimini yegane kıstas olarak alıyor veya

maddi değerlerin üretilmediği sektörleri esas olarak alıyor veya maddi değerlerin üretilmediği sektörleri –örneğin hizmet sektörü– hesap dışı bırakmayı temel kıstas olarak almaktadır. Bu, TTÜ veya "GSMH" hesaplamasında marksist-leninist politik ekonomi ve burjuva politik ekonomi arasındaki temel sınıfsal kıstastır. Ulusal gelirin tanımına gelince;

"Toplumsal toplam ürün içinde yeniden üretilen değerlerin cisimleştiği kesimi, ulusal (ya da halk) geliri oluşturur. Demek oluyor ki kapitalist toplumda ulusal gelir, yıl içinde tüketilen üretim araçlarının değeri çıkartıldıktan sonra geriye kalan toplumsal toplam ürünün değerine eşittir. Ya da başka türlü ifade edilirse: O değişken sermaye ile artıdeğerin toplamına eşittir. Doğal biçimine göre ulusal gelir, bireysel tüketim için üretilen maddelerin toplam kütesi ve üretilen üretim araçlarının üretimini genişletilmesi için kullanılan kesimdir. Böylece ulusal gelir kendini, bir yandan yıl içinde yeni yaratılan değer miktarı olarak ve diğer yandan da toplumsal toplam ürünün kendisinde yeni değerlerin cisimleştiği parçası şeklindeki çeşitli türden maddi varlıklar kütesi olarak ortaya kor." (SSCB Ekonomi Enstitüsü Bilimler Akademisi, Politik Ekonomi Ders kitabı, s. 225, Alm.).

Bu durumda ulusal gelir şöyle oluyor:

$$UG = d + a$$

Görüyoruz ki, marksist-leninist politik ekonomi UG hesaplamasında maddi değerlerin üretiminden hareket etmektedir ve bu hesaplamada esas olan, yegane kıstas, işçi sınıfı tarafından üretim sürecinde üretilen yeni değerdir. Demek oluyor ki UG hesaplamasında burjuva politik ekonomi ve M-L politik ekonomi arasında orta bir nokta yoktur. Her politik ekonomi UG'yi kendi sınıfsal çıkarına göre hesaplamaktadır.

"Kapitalizmde çok sayıda meta üreticileri, köylüler ve zanaatçılar vardı ve onların çalışmasıyla da keza toplumsal toplam

ürünün bir kısmı üretilir. Bundan dolayı sözkonusu zaman dilimi içinde köylüler ve zanaatkarlar tarafından yeni üretilen değer de bir ülkenin ulusal gelirine dahildir.

Toplumsal toplam ürün ve dolayısıyla ulusal gelir de, maddi üretim dallarına çalışan işçiler tarafından üretilir. Buna maddi değerlerin üretildiği bütün dallar –sanayi, tarım, inşaat, transport vs.– dahildir.

Devlet aygıtının, kredi sektörünün ticaretin (üretim sürecinin dolaşım alanındaki devamını teşkil eden ticari operasyonlar hariç) vs.nin dahil olduğu üretici olmayan dallarda ulusal gelir üretilmez" (A.g.k. S. 225)

Görüyoruz ki; "GSMH" ve UG'in burjuva ve marksist yorumu, üretildiği ve üretilmediği alanlar oldukça açık saptanıyor.

Sorunu karşılaştırmalı olarak gösterirsek;

- ML politik ekonomi açısından TTÜ ve UG:

TTÜ= değişmeyen sermaye + değişen sermaye + artideğer (TTÜ= s+d+a)

Ulusal gelir = s-d+a

- Burjuva politik ekonomi açısından GSMH ve UG:

GSMH= s+d+ maaşlar + ticaret karları + faiz + hizmet sektörü gelirleri vs.

Ulusal gelir= s - d + maaşlar + ticaret karları + faiz + hizmet sektörü

veya SMH= GSMH-A (Amortismanlar).

Tabii ki hesaplamalar birbirinden bu denli farklı olunca varılacak sonuçlar da o denli farklı olacaktır.

3 - EKONOMİNİN GELİŞMESİNİ GÖSTEREN BAZI KISTASLARIN ANLAMLI

- Ekonomik gelişme kıstası olarak GSMH: Burjuva politik ekonominin bir kavramı olan GSMH, kapitalist ekonominin gelişmesini göstermede genel bir kıstastır; ekonomik gelişmeyi kaba hatlarıyla gösterir.

Ekonomik gelişmenin temel kıstası, yeni değerlerin üretilip üretilmediğidir. GSMH, hem yeni değerlerin veya maddi değerlerin üretildiği sektörleri hem de hiçbir değer üretilmediği sektörleri kapsamına almakta ve zaten tespit edilmiş olan değer (ulusal gelir) kişisel ve yatırım harcamaları olarak dolaşımını ve ticaret, banka kârları ve toprak kirasını yeniden hesaba katarak, ulusal gelir miktarının dolaşım/ tüketim aşamasını şişirmektedir. Örneğin, insanlar berbere ne kadar çok giderlerse GSMH da o derece artar. Ama burada hiçbir değer yaratılmıyor, olan, sadece insanların ulusal gelirden ücret, maaş vs. olarak aldıkları paranın bir kısmını berbere vermiş olmalarıdır. Ve onların berbere verdikleri miktar, ulusal gelir içinde yer aldığı için o miktarı yeniden hesaba katmakla yeni bir değer yaratılmış olmuyor, sadece GSMH, şişirilmiş oluyor. Bu nokta göz önünde tutularak GSMH, başka kıstaslarla birlikte-örneğin sanayi-ekonominin gelişmesini göstermede bir veri olur. GSMH, başka kıstaslarla birlikte ele alındığında genel bir gösterge olmaktan çıkartılabilir.

Şu da bir gerçek; bir ülkede, artideğerin, yeni bir değer yaratılmadığı alanları kapsayan hizmet sektörünün gelişme seviyesi, o ülkede ticaretin; metaların dolaşımını, genel olarak para sirkülasyonunun gelişmesini ele verir. Hizmet sektörünün gelişmesini ele verir. Bu aynı zamanda kapitalist ilişkilerin gelişmesinin bir ifadesidir. Hizmet sektörünün gelişmişlik veya gelişmemişlik durumu bu anlamda bir önem kazanır.

- Ekonomik gelişmenin kıstası olarak milli gelir: Burjuva politik ekonomi açısından milli gelir de aynen GSMH gibi, ekonominin gelişmesini göstermede genel bir kıstas olmanın ötesine pek geçmez. Burjuva iktisatçıları –baş tarafta da gösterdiğimiz gibi– her ne kadar GSMH-Milli gelir-SMH gibi kavramları bazen birbirine karıştırıyorlar ve farklı faktörleri hesaba katarak farklı içerikli sonuçlara varıyorlarsa da esas olan şudur: GSMH'dan amortismanlar çı-

kartıldıktan sonra geriye kalan, milli gelir veya SMH oluyor. Bu geriye kalan içinde hizmet sektörü de var. Dolayısıyla kapitalizmde milli gelir veya SMH hacmi, amortismanların çıkartılmasıyla daraltılmış, amortismanların miktarı kadar daraltılmış – GSMH olarak yukarıda– ekonominin gelişmesini göstermek açısından kıstas olarak GSMH'ya verdiğimiz önem kadar bir önemi haizdir.

- **Refah seviyesini ölçme kıstası olarak milli gelir (ulusal gelir):** Kapitalizmde ulusal gelir hiçbir koşul altında, emekçilerin refah seviyesinin ölçütü olamaz. İster sorun ulusal gelirin genel artışı bazında ele alın-sın, isterse de kişi başına ulusal gelir olarak (bu nüfusun tamamı veya sadece çalışanlar bazında hesaplanabilir) ele alınsın değişen birşey olmayacaktır. Çünkü kapitalizmde hakim sınıflar (Türkiye somutunda işbirlikçi tekeli burjuvazi ve büyük toprak sahipleri), ulusal gelirin giderek daha büyük bir kısmına el koymaktadır. Demek oluyor ki ulusal gelirden sömürücü sınıfların payı büyürken, emekçilerin payı da küçülmektedir. Bu, proletaryanın görece yoksullaşması demektir. ($D = \text{değişken sermaye}; a = \text{artıdeğer}; \text{proletaryanın görece yoksullaşması} = \frac{d}{d+a} \times 100$ formülüyle bulunur.)

Şüphesiz ki, özellikle kişi başına -fert başına- ulusal gelir birçok devrimci sosyalist basında, ülkede refah kıstası, ülkedeki refah seviyesini başka ülkelerdeki refah seviyesiyle ölçülmesinde önemli –bazen de yegane– kıstas olarak görülüyor. Biz bu yanlışlığa en azından kendimiz için son vermek zorundayız. Bir taraftan proletaryanın görece (ve de mutlak) yoksullaşmasından bahsederken, onun refah seviyesini, onun yoksulluğunu ifade eden faktörle ölçemeyiz.

"Tüketiciye haz ve tatmin sağlayacak olan maddi araçlar, milli gelir dediğimiz toplam içinde yer almış olacaklarına göre, iktisadi refahın büyüklüğünü tayinde tek ve –bütün kusurları ile beraber– güvenilir ölçü milli

gelirden ibaret olmak gerekir" (Prof. Dr. S.F. Ülgener, a.g.k, S. 55).

"Refah seviyesini tayinde atılacak ilk adım açık, sınırları belli bir ölçü birimine varmaktır. Seçilecek ölçü ne kadar kısa bir ifadeyle daraltılabilirse, karışık olayların açıklığa kavuşması o kadar kolaylaşır. Bu konuda varabileceğimiz en kısa ifade fert başına (per capita) gelirdir. Toplam hasılatı ülke nüfusuna bölmekte elde edilecek olan bu ölçünün ortalama refah seviyesini gerçekten kolay anlaşılır bir birime sığdırmak gibi pratik bir faydası vardır" (A.g.k, S. 56).

Prof. Dr. Ülgener, fert başına ulusal gelirin, halkın refah seviyesini ölçmede burjuvazinin kullandığı bir yöntem olduğunu yukarıdaki gibi açıklıyor. Ama anlaşılana o ki, bu yöntemin sakıncalarını da görüyoruz: "Fert başına gelir,... refah mukayesesinde ihtiyatlı kullanılması gereken bir ölçüdür" (S.62).

Herhalükarda; kişi başına ulusal gelir, kapitalizmde emekçilerin refah seviyesini ölçmede bir kıstas olamaz.

-**Ekonomik gelişmenin kıstası olarak TTÜ ve UG:** Burada soruna M-L politik ekonomi açısından bakıyoruz. Dolayısıyla bu kavramlar, salt ve salt maddi değerlerin üretimini ve onların parasal ifadesini, yani meta formundan parasal forma dönüşmüşlüğüne kapsarlar. Bir ülkenin ulusal zenginleşmesinin veya ekonomik açıdan gelişmesinin yegane kıstası, o ülke ekonomisinde yeni değer; artıdeğerin üretilip üretilmediğidir. Kıstas bu olunca; artıdeğerin üretimi olunca, sözkonusu alanda basit yeniden üretim değil, genişletilmiş yeniden üretimdir. Konumuzu doğrudan ilgilendirmedigi için burada açmıyoruz. Ama şu kadarını belirtelim; Basit yeniden üretimde kapitalist, elde ettiği artıdeğerin hepsini kişisel tüketimi için harcar. Ve dolayısıyla basit yeniden üretimde birikim sözkonusu olmaz. Genişletilmiş yeniden üretimde ise kapitalist elde ettiği artıdeğerin bir kısmını kişisel tüketimi için harcarken bir kısmını da biriktirir (sermaye birikimi). Sermaye

birikimi, genişletilmiş yeniden üretimin "olmazsa olmaz" koşuludur.

Basit yeniden üretimde ekonomi büyümmez. Ama her yıl, aynı seviyede kendini yeniler.

Gelişmiş yeniden üretimde ise ekonomi büyür. Büyümek zorundadır. Çünkü genişletilmiş yeniden üretimin elzem koşulu olan sermaye birikimi, yani artıdeğerin bir kısmının birikime ayrılmış olması ekonominin büyüme içinde olduğunun doğrudan ifadesidir. Dolayısıyla bir ülkede maddi değerlerin üretimi her yıl reel olarak artıyorsa o ülkede ekonomi büyüyor demektir, o ülkede genişletilmiş yeniden üretim sözkonusu demektir. Türkiye de böyle bir ülkedir.

O halde; ekonominin gelişip gelişmediğini tespititte TTÜ ve UG temel kıstaslar olarak görülmelidirler. Burada TTÜ, değişmeyen sermayeyi de kapsamına aldığı için ekonominin gelişip gelişmediğini daha genel anlamda ifade eden bir kıstas olurken UG, yeni yaratılmış/üretmiş değeri ifade ettiği için ekonominin gelişmesini göstermede daha göze çarpıcı, daha belirleyici bir kıstastır.

Bu anlayıştan hareketle biz bundan sonra ekonomi üzerine çalışmalarımızda zorunlu olmadığı müddetçe burjuvazinin GSMH ve UG kavramlarını kullanmayacağız. Bunun yerine, aşağıda ele alacağımız hesaplamalar sonucu elde edeceğimiz TTÜ ve UG değerlerini belirleyici kıstaslar olarak ele alacağız. Şayet veriler bu türden hesap yapmaya elverişli değilse GSMH ve burjuva UG hesaplarını başka kıstaslarla -örneğin sanayi gelişme durumu- birlikte kullanacağız. Ama önce ulusal gelir kavramını ayrıntılı olarak ele alalım.

4- KAPİTALİZMDE ULUSAL GELİR- KAPİTALİZMDE ULUSAL GELİRİN DOĞUŞU

Ulusal gelirin esas üreticisi olarak işçi sınıfı

TTÜ ve UG, maddi değerlerin üretimi alanında üretilirler. Ve bu, üretken faaliyet ile

gerçekleştirilir. Yani maddi değerlerin üretildiği alanda çalışan işçiler vasıtasıyla.

Kapitalizmde üretim araçları burjuvazinin mülkiyetinde olduğu için UG ve de TTÜ bu sınıfa aittir. Burjuvazi bunun sadece bir kısmını işçilere ücret olarak verirken diğer kısmını; önemli kısmını kendine alır.

İster para formunda olsun; isterse de üretim araçları formunda olsun, sermaye kendi başına UG yaratamaz. Tek başına sermaye ölüdür. Ulusal geliri, işçilerin üretken çalışması yaratabilir. Bunun içindir ki değer, artıdeğerin, UG'nin, TTÜ'nün sadece ve sadece işçilerin üretken çalışmasıdır.

Kapitalist üretim süreci, çalışma ve değerlendirme sürecinin çelişkili bir birliğidir. Bu süreçte somut iş ile kullanım değeri üretilir ve mevcut değer üretilen metaya aktarılır ve sadece soyut değer oluşturan iş ile de yeni değer ve artıdeğer yaratılır. Burada da marksist iş değeri teorisinin önemini görüyoruz; işçilerin üretken çalışması; canlı "emek", kullanım değerinin, değer ve artıdeğerin, gelir ve ulusal gelirin, TTÜ'nün yegane kaynağıdır. Kapitalist mülkiyet ve sömürü koşullarında işçilerin üretken çalışması karşımıza ücretli iş formunda çıkmaktadır.

Marksist teori, ulusal gelirin sadece bir kaynağının olduğundan hareket ederken, burjuva politik ekonomi ulusal geliri birçok kaynağının olduğundan hareket eder. Burjuva ekonomistler arasında Say'ın üretim faktörleri teorisi nispeten yaygındır. Fransız Vulger ekonomist J.B. Say (1767-1832), A. Smith'in yanlış anlayışından hareketle – "ücret, kâr ve rant bütün gelirlerin, keza bütün mübadele değerlerinin üç ilk kaynaklarıdır"– kendi üç üretim faktörü teorisini oluşturmuştur. Bu teoriye göre; üç üretim faktörüne üç temel gelir kaynağı tekabül eder: İş ücreti, sermaye faizi ve toprak da rantı yaratır. Bunlarla bağlam içindeki sınıfların (işçi sınıfı, kapitalist sınıf ve toprak beyleri) gelirlerinin toplamı, bütün ürünlerin değerini ve de ulusal geliri

oluşturur. Bu teoriye göre bir gelir elde eden, aynı zamanda ulusal geliri de üretmektedir. Dolayısıyla; gelir elde ettikleri için kapitalizmin üç sınıfına tekabül eden işçiler, kapitalistler ve toprak beyleri ulusal geliri üretmiş olurlar.

Marks, ulusal gelirin belirlenmesinin bu üçlü formülünü eleştirir (Bkz. Kapital, c.3) ve onun gerici karakterini açığa çıkartır. Görünümleri öz ile aynılaştırmak ve ulusal gelirin paylaşımını, onun üretimi ile eşdeştirmek bu formülü savunanların temel metodik hatalarıydı. Onlar, dağıtımın önder rolünden hareket ediyorlar ve aynı zamanda hiç de bilimsel olmayan bir tarzda tamamen farklı faktörleri birbirleriyle bağlam içinde ele alıyorlar: "*Sermaye, toprak, iş... yıllık mevcut servetin bu sözde kaynakları çok farklı alanlara aittirler ve aralarında hiçbir benzerlik yoktur. Aralarındaki ilişki, noterlik ücreti ile kırmızı pancar ve müzik arasındaki ilişki gibidir*" (K. Marks, Kapital. C.3, S. 822, Bkz)

Marks, sermayenin, ulusal gelirin kaynağı olamayacağını kanıtlar. "Sermaye...belli toplumsal...bir ilişkidir" (a.g.y.) ama "üretim faktörü" değildir. Üretim faktörüyle üretim araçları kastedilirse bu durumda bu, sadece kapitalist ilişkiler koşulunda sermaye olur, onlar, bu durumda da, çalışmanın, verimliliğinin artırılmasının araçları olmalarına rağmen değer üretmezken onlardaki (üretim araçları) mevcut değer, işçinin somut işi ile yeni ürüne aktarılır.

Toprak da ulusal gelirin kaynağı olamaz. Onun değeri yoktur. Toprak, ancak canlı "emek" ile değer kazanır. Topraktaki mülkiyet tekeli sadece, toprak beyine işçinin ürettiği artıdeğerin bir kısmını rant formunda elde etmesine olanak sağlar.

"Üçlü formül" ("trinitarische formel") kapitalist sistemin sömürücü karakterini/özünü gizlemeye hizmet etmektedir. Çünkü bu teori şunu diyor; her faktör, payına düşeni almakta ve doğaldır; "*Bu formül, kendi gelir kaynaklarının doğasal (fiziksel-PD) gerekli-*

liğini ve ebedi haklılığını ilan ettiği ve bunları bir dogma düzeyine çıkardığı için aynı zamanda hakim sınıfların çıkarına da teka-bül eder" (Marks, agk., s. 839. Alm.).

Üretken ve Üretken Olmayan Çalışma -Maddi Değerlerin Üretildiği ve Üretilmediği Alanlar

Yukarıda da belirttiğimiz gibi toplumsal toplam ürün üç ulusal gelir, maddi değerlerin üretildiği ekonomi alanlarında üretken çalışmayla gerçekleştirilir. Maddi üretim ve yeniden üretim alanına, hem üretim, hem de dolaşım safhaları dahildir. Yani sermayenin dolaşım aşamalarının hepsinde maddi üretim gerçekleştirilmektedir. Bir bütün olarak belirtmek istersek, maddi üretim aşağıdaki ekonomi sektörlerinde gerçekleştirilir:

- Sanayi (buna maden ocakları, su ve orman sahalarında elde edilen hammadde de dahildir)
- Tarım, ormancılık ve balıkçılık
- İnşaat
- Ulaşım ve haberleşme
- Ticaret
- Su işleri-enerji
- Zanaatçılık (üretim ve tamir)
- Başka üretici alanlar (lokantalar vs.).

Kapitalizmde toplumsal yaşamın üretici olmayan alanları da vardır:

- Burjuva devlet (genel idare, polis, mahkeme vs.)
- Ordu
- Bankacılık ve sigortacılık
- Üretmeyen hizmet sektörleri (sağlık, eğitim, konut, sanat, kültür, turizm, berber vs.)

Bu alanlarda; maddi değerlerin üretilmediği alanlarda üretken olmayan çalışma esastır.

Üretken çalışmadan genel anlamıyla anla-

şılması gereken şudur; üretim ve tüketim araçları olarak maddi kullanım değerlerinde ifadesini bulan somut çalışma. Bu, bütün üretim biçimlerinde böyledir.

"Demek ki, çalışma sürecinde insan faaliyeti, iş araçlarının yardımıyla üzerinde çalışılan malzemede, başlangıçta tasarlanan bir değişiklik meydana getirir. Süreç, üründe sona erer... Eğer sürecin tümünü, sonucu açısından, ürün açısından incelersek, hem araçları, hem de çalışma konusunun üretim araçları olduğu ve çalışmanın kendisinin üretken bir çalışma olduğu görülür" (K. Marks, Kapital, C. I, s. 195-196, Alm.)

Burada belirtilmesi gereken bir nokta da belli bir kullanım değerinin üretilmesi için zorunlu bütün yan işlerin de üretken çalışma çerçevesinde görülmesidir.

Üretken çalışma, ticaret ve lokantacılık gibi hizmet sektörlerinde de sözkonusudur. Burada, üretim sürecini dolaşımda devam ettiren çalışma üretkendir. Örneğin, ölçmek, paketlemek veya yemek ve içecek hazırlamak gibi işler. Bu işler yapılmazsa ortaya bu alanlarda sözkonusu olan kullanım değerleri çıkmaz.

Ayrıca, bazı hizmet alanları vardır ki, oralarda maddi kullanım değerleri üretilmese de üretken çalışma yapılır. Bu durumda sözkonusu kullanım değerinin, değeri büyüür. Örneğin, tamirhane, transport, haberleşme ve özellikle belirtmek gerekirse mal transportçuluğu alanlarındaki çalışma, üretken çalışmadır. Yeniden üretim süreci ile doğrudan bağlam içinde olan haberciliğin üretim etkisi oldukça önemlidir. Ulaşım ve haberleşme alanlarındaki üretken çalışmanın sonucu, şüphesiz ki, nesnel olan bir ürün, bir meta değildir. Ama maddi değerlerin bir yerden başka yere taşınmasıdır. Marks, haberleşme ve transport sanayinin üretkenliğini sadece üretim sürecinde görmektedir.

"İnsan ya da eşya taşınmış olsun, sonuç bunların buldukları yerdeki değişikliklidir.

Örneğin, iplik, şimdi, üretildiği İngiltere yerine Hindistan'da olabilir.

Ulaştırma sanayinin yaptığı şey, yer değiştirmedir. Yararlı etki, ulaştırma süreci ile, yani ulaştırma sanayinin üretken süreci ile sınıksız bağlıdır. İnsan ve eşya, ulaştırma araçlarıyla birlikte yolculuk edenler ve bu yolculuk, bu hareket, bu araçlar ile gerçekleştirilen üretim sürecini oluşturur. Bu yararlı etki ancak, bu üretim süreci sırasında tüketilebilir. Bu süreçten ayrı, yararlılık olarak bir varlığa sahip değildir, bir ticaret malı gibi işlev yapmayan ve kullanım şeyi üretilmiş olana kadar bir meta olarak dolaşmaz. Ama bu yararlı etkinin değişim değeri, herhangi bir meta gibi, kendisinde tüketilen üretim öğelerinin (işgücü ile üretim aracı) değeri ve ulaştırma işinde çalıştırılan işçilerin artı işinin yarattığı artıdeğerin toplamı ile belirlenir." (Marks, Kapital, C. II, s. 60-61, Alm.)

Bunların dışındaki bütün diğer işler; kullanım değerleri yaratmayan, yaratılmasına katkıda bulunmayan veya maddi değerlere yer değişimi gibi etkide bulunmayan işçiler, genel olarak üretken olmayan işlerdir. Özel seyahatlar, turizm trafiği ve berber, öğretmen, doktor, sanatçı (resim, heykel vb. nesnel şeyler sözkonusu değilse) çalışmalarının hepsi üretken olmayan çalışmalardır ve bunların yararlı etkilerinin toplumsal toplam ürün ve ulusal gelire herhangi bir katkıları yoktur.

Ama bu alanlardaki bütün bu üretken olmayan işler, toplumsal zorunlu işlerdir. Bu faaliyetler olmaksızın, toplumsal yaşamın sürdürülmesi olanaksızdır.

Sermaye, kendi değerlendirilmesine hizmet etmeyen bütün çalışmayı, üretken olmayan çalışma olarak görür. Kapitalizmde üretken çalışma bir taraftan işçi açısından, işgücünün daha önce belirlenmiş değerini, kapitalist açısından da artıdeğeri üretir.

Bütün kurumlarıyla kapitalist devlet (polis, ordu, idare vs.) alanındaki çalışmanın, ulu-

sal gelire, toplumsal toplam ürüne hiçbir katkısı yoktur. Tersine, bu alandaki bütün harcamalar, ulusal gelirden sağlanır.

Bazı altyapı alanlarından –örneğin enerji sektörü– su işleri sektörüne, çevrecilikten eğitim ve sağlık sektörüne kadar bir dizi alanlarda; maddi değerlerin üretildiği ve üretilmediği, devlet ve özel işletmelerin faal olduğu, bu alanlarda hem üretken, hem de üretken olmayan çalışma sözkonusudur.

Kapitalizme toplumsal toplam ürünün ve ulusal gelirin oluşumu*	
Üretken safhada ücretli işçiler – maddi değerlerin üretimi	
Toplumsal toplam ürün s+d+a	
Tüketilmiş değişim- yen sermayenin ye- nilenmesi	Ulusal gelir* d+a
* Bu ve bundan sonraki şemalarda ve hesaplarda basit meta üretimine ve hizmet sektörüne yer vermiyoruz. Yer verince ayrıca belirteceğiz.	
** Ulusal gelirin bir kısmı, üretken olmayan giderler için –örneğin ticaret ve para ekonomisinde söz konusu olan safi dolaşım giderleri- kullanılır. Yani, ulusal gelirin hepsi/bütünü gelire dönüşmez.	

Ulusal gelirin gelişmesini etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bunları, ulusal geliri dolaysız ve dolaylı etkileyici faktörler diye iki kısma ayırabiliriz. Üretken alanlarda çalışanların sayısal artışı, fabrika- işletme sayısının artışı, çalışan zamanının artışı, iş verimliliğinin yükselişi ulusal gelirin değişmesini doğrudan etkileyen faktörlerdir. Bu faktörlerin Türkiye'de ulusal gelirin artışı etkilemesi kanıtlanması gereken bir sorun değildir. Gerek 1930'lu yıllardan 1950'ye ve 1950'den günümüze fabrika işletme ve buralarda çalışan işçi sayısı, çalışma süresi ve daha düşük derecede de olsa iş verimli-

liği artmıştır. Aksi taktirde bir bütün olarak TTÜ'nün 1923'ten 1947'ye 2,9 misli, tarımın 2,5 misli, bütün olarak sanayi 4,1 misli, inşaatın yaklaşık 3 misli, haberleşme ve ulaştırmanın 5,2 misli; 1948-1967 döneminde TTÜ'nün 2,7 misli, tarımın 1,9 misli, bir bütün olarak sanayi 6,7 misli, inşaatın 4,2 misli, haberleşme ve ulaştırmanın keza 4,2 misli; 1968-1992 döneminde de TTÜ'nün 2,7 misli, tarımın 1,4 misli, bir bütün olarak sanayi 4,3 misli, inşaatın 2,7 misli ve haberleşme ve ulaştırmanın da 4,5 misli büyümesini açıklayamayız.

Halkın eğitim ve sağlık durumu bilimden yararlanma derecesi, araştırma, altyapı-üstü yapı, ilişkileri, iklim, yeraltı zenginlikleri vb. ulusal gelirin gelişmesine dolaylı etkide bulunurlar.

Ekonomik açıdan gelişme seviyesi geri olan ülkelerde tarımın TTÜ ve UG'deki payı, çalışan nüfus içinde de tarımda çalışanların, sanayide çalışanlara oranı görece olarak yüksektir. Türkiye'de tarımsal alanda çalışanların -buna küçük üreticiler de dahil- sanayide çalışanlardan sayısal olarak daha fazla olduğu herhalde kanıtlanması gereken bir olgu değildir. Türkiye'de tarımın TTÜ ve UG'deki payı ise giderek azalmıştır. Örneklerdeki tarımın TTÜ'deki payı 1923'te %72,6'dan 1947'de %61,9'a, 1967'de %46'ya ve 1992'de de %26,3'e düşer. (Bkz. Ekteki veriler)

5-KAPİTALİZMDE ULUSAL GELİRİN PAYLAŞIMI, KAPİTALİZMDE PAYLAŞIM İLİŞKİLERİNİN ANTAGONİST KARAKTERİ

Ulusal gelirin üretimi ve paylaşımı bir bütünü oluşturur. Ulusal gelirin hareket aşamalarını gözönüne getirdiğimizde paylaşımın üretim ile kullanım veya değerlendirme arasında kaldığını görürüz. Üretimin kapitalist karakteri, paylaşım ve kullanımın içerik ve tanımlarını da belirler. Engels şöyle diyor;

"Belli tarihsel bir toplumun üretim ve mübadelesinin tarz ve cinsi ve bu toplumun tarihsel önkoşulları aynı zamanda ürünlerin paylaşımının tarz ve cinsini de ele verir." *****(Marks/Engels. C. 20, S. 132, Alm. Anti-Dühring) Buna göre; belli bir toplumda ürünlerin dağıtımı, o toplumdaki üretim ve mübadelenin karakterinden farklı olarak düşünülemez, ürünlerin paylaşımı, üretim ve mübadelenin karakterine tekabül eder.

Sermaye ve onun üretimde değerlendirilmesi, artıdeğer veya kapitalistlerin kârı için önkoşuldur. Sermayenin üretimde kullanılması, işçinin sömürülmesini de içerir. Ve işçi, ürünün bir kısmını, ücret formunda alır.

"Dağıtımın tanzimi, tamamen üretimin tanzimi ile belirlenir. Dağıtımın bizzat kendisi, üretimin bir ürünüdür, sadece, üretimin sonuçlarının dağıtımına göre değil, bilakis biçime; üretime katılmanın belli tarzının, dağıtımın özel biçimlerini -dağıtımına katılmanın biçimini- belirlemesine göre de" (Marks, C. 13, S. 627, Alm. "Politik Ekonominin Eleştirisine Giriş").

Tarihsel belli paylaşım biçimleri, belli toplumsal üretim koşullarına ve insanların üretimdeki belli toplumsal ilişkilerine bağlıdır.

"Demek ki paylaşım ilişkileri denilen ilişkiler, üretim sürecinin, tarih içerisinde belirlenmiş özgül toplumsal biçimlerine ve insanın yaşamının yeniden üretim sürecinde, insanların karşılıklı ilişkilerine tekabül eder ve ondan doğar. Bu paylaşım ilişkilerinin tarihsel niteliği, sadece bir yönünü ifade ettikleri üretim ilişkilerinin tarihsel niteliğidir. Kapitalist paylaşım, öteki üretim biçimlerinden doğan paylaşım biçimlerinden farklıdır ve her paylaşım biçimi, kendisinden doğduğu ve kendisine tekabül ettiği, özgül üretim biçimi ile birlikte ortadan kalkar." (Marks. Kapital, C. 3, S. 890, Alm.)

Paylaşım da üretime etkide bulunur. Ve dağıtım, ürünlerin paylaşımı almadan önce,

üretimin unsurlarının paylaşımı olur; üretim araçları ise işgücü tanımında paylaşım. (Bkz. Marks, Kapital. C-2, S. 38, Alm).

Kapitalizmde ulusal gelir, kapitalist sınıfın çıkarlarına göre paylaşılır. Mülkiyet ve siyasi iktidar ilişkisine dayanarak kapitalist, işçiler tarafından üretilen ürünlere el kor. Değer olarak bu ürünler değişmeyen sermayeyi, değişen sermayeyi ve artıdeğeri (s+d+a) içerirler. Metallerin satışından sonra değişmeyen sermaye; yani sermayenin değişmeyen kısmı, üretim sürecinde tüketilen üretim araçlarının yenilenmesi için kullanılır. Değişen sermaye, yani sermayenin değişen kısmı, işgücünün yeniden satın alınması için harcanır. Geriye kalan kısım ise artıdeğerdir. Artıdeğer çeşitli kapitalistler grubu arasında paylaşılır; sanayi kapitalistleri (bunlara tarımdaki bir kısım kapitalistler de dahildir), ticaret kapitalistleri, bankerler ve toprak beyleri. Artıdeğer sanayi kapitalistlerinin elinde kâr, ticaret kapitalistlerinde ticari kâr, bankerlerde faiz ve toprak beylerinde de rant formunu alır.

Derinleşen kapitalist gelişme başka bir kapitalist grubun doğmasına neden olur. Bunlara, hizmet sektörü kapitalistleri denir. Bu kapitalistlerin elinde artıdeğer, hizmet sektörü kârı formunu alır. Bu sektörde artıdeğer yaratılmaz. Ama bazı hizmet sektörleri metanın değerini etkilerler; bu değerın muhafazasını sağlarlar veya onu büyütürler.

Ulusal gelirin bir kısmı da küçük üreticilerin eline geçer. Küçük meta üreticileri artıdeğer üretirler.

Bu paylaşım göstermektedir ki, üretimin ve mülkiyet ilişkilerinin kapitalist karakteri, dağıtımın ve de dağıtım ilişkilerinin hangi karakterde olduğunu belirler. Sınıflı toplumlarda bu, antagonist karakter taşır.

Paylaşımın veya da dağıtım ilişkilerinin bu antagonist karakterinin doğrudan bir sonucu olarak, kapitalist toplumda yığınların ezici çoğunluğunun tüketimi asgari seviye-

de kalırken, kapitalist sınıfın kişisel tüketimi artar. (Bkz. Marks, Kapital. C. 3, S. 254, Alm)

Diğer taraftan kapitalist sınıf, elde ettiği artıdeğerin bir kısmını yeniden sermayeye dönüştürür ve böylece yeniden üretim sürecine daha büyük sermaye ile başlar. Bu, burjuvazinin giderek zenginleşmesi demektir.

Paylaşım ilişkileri, ulusal gelirin kullanımı, birikim ve tüketim fonları üzerinden yeniden üretime etkide bulunurlar ve böylelikle kapitalist sömürü ve siyasi iktidar ilişkilerinin genişlemesinde ve derinleşmesinde bir faktör olurlar. Diğer şeylerin yanısıra bundan dolayı da işçi sınıfının ve geniş üreticilerin ulusal gelirin yeniden paylaşımı için veya ulusal gelirden daha fazla pay için mücadeleleri, sadece ekonomik değil, aynı zamanda demokratik bir karakter de taşır. Bu, işçi sınıfının, daha fazla ücret, sosyal haklar; demokratik haklar için mücadelesidir. İşçi sınıfının mücadelesini, bu türden hak ve taleplerle sınırlaması tabii ki reformizm olur. Madem ki paylaşımın tarzı mülkiyet ve siyasi iktidar ilişkilerine bağlı, o halde işçi sınıfı mücadelesini, ulusal gelirden daha fazla pay alma mücadelesiyle sınırlayamaz. O, bu mücadelesini kapitalist paylaşım tarzını ve böylece de kapitalist mülkiyet ve siyasi iktidar ilişkilerini yıkmaya ve kendi iktidarını -proletarya diktatörlüğü- kurma mücadelesiyle bağlam içinde ele almak zorundadır.

Ulusal gelirin birincil paylaşımı

Ulusal gelirin, kapitalistler (artıdeğer) ve maddi değerlerin üretimi alanında çalışan işçiler (ücret) arasındaki paylaşımına birincil (veya temel) paylaşım diyoruz.

Buna göre; kapitalizmde ulusal gelir, her şeyden önce bu toplum düzeninin iki temel sınıfı; burjuvazi ve işçi sınıfı arasında paylaşılır. Ulusal gelirin paylaşım derecesini; ulusal gelirden artıdeğer ve ücretlerin oranını sınıf mücadelesi belirler.

Ulusal gelirin birincil paylaşımında küçük meta üreticileri de yer alırlar. Bu üreticilere üretken faaliyet içinde olan basit hizmet sektörleri de -örneğin terzi, lokanta vs.- dahildirler.

Ulusal gelirin birincil paylaşımı sonucunda elde edilen gelire birincil (temel) gelir denir.

Üretim sürecindeki (safhasındaki) bu kapitalistler grubu arasında artıdeğerin nasıl paylaşılacağı, bu gruplar arasındaki rekabete bağlıdır.

Kapitalist toplumda birincil gelir, yegane gelir değildir. Devlet mekanizmasında çalışan memurların, polislerin, ordu mensuplarının, bankalarda, sigorta kurumlarında çalışanların, doktorların, öğretmenlerin vs. de gelirleri var. Bunların hepsi, üretken olmayan alanlarda çalışıyorlar, yani artıdeğer üretmiyorlar. Öyle ki, kapitalizmin gelişmesine paralel olarak bu alanda çalışanların sayıları ve toplam gelirleri de artıyor. Peki bunların gelirlerinin kaynağı nedir? Bunların gelirlerinin kaynağı da maddi değerlerin üretildiği alandır; ulusal gelirdir. Bunların gelirleri, birincil gelir üzerinden ödenir. Kaynağı birincil gelir olan ve birincil gelir üzerinden ödenen bu gelire ikincil gelir denir. Böylelikle birincil gelir, yeniden paylaşım yoluyla, ikincil paylaşım ile tamamlanmış olur. Ama buna rağmen, ulusal gelirin birincil ve ikincil (esas ve tali) paylaşımaları arasında belli farklılık vardır.

Ulusal gelirin birincil paylaşımı – kapitalizmde birincil gelirin oluşumu				
Ulusal gelir: d+a				
Değişken sermaye; üretim sürecindeki işçilerin ücretleri (d)	Üretim sürecindeki kapitalistlerin artıdeğeri (a)			
	Sanayi karı (faiz ve işletme kazancı)	Ticari kar	Hizmet sektörü karı	Toprak rant

Hemen hemen hepsi maddi değerlerin üretiminde çalışan işçiler tarafından yaratılan ulusal gelirin çok büyük bir kısmı, mülkiyet ve siyasi iktidar ilişkilerinden dolayı kapitalistlerin eline geçer. Buna karşın işçi sınıfının ulusal gelirdeki payı küçüktür ve giderek daha da azalma eğilimi gösterir. Elimizde gerçeği nispeten yansıtan veriler olmadığı için soruna imalat sanayi verileri bazında baktığımızda -burada ulusal geliri, ulusal gelirdeki payı belirleyici olan imalat sanayi ile sınırlamış oluyoruz- karşılaştığımız tablo şöyle: İmalat sanayiinde çalışan işçilerin ürettikleri değerden aldıkları pay - resmi verilerde katma değerdeki pay- 1950'de %32,3; 1960'da %28,6; 1970'de %25,9; 1980'de %30,7 ve 1990'da da %21,7 arasındaydı. Bu oran, oldukça düşük bir payın ifadesidir. Bir işçi örneğin 1990'da 100 TL değerinde artıdeğer üretiyor ve kapitalist mülkiyet ve siyasi iktidar ilişkisine dayanarak bu miktarın 78,3 TL'lik kısmına artıdeğer olarak el koyuyor, geriye kalan 21,7 TL de değişken sermaye olarak (ücret) işçinin eline geçiyor.

Açık ki ulusal gelirin paylaşımında belirleyici kıstas, sınıf mücadelesidir. İşçiler tarafından üretilen değer (ulusal değer) hacmi (miktarı) bilindiğine göre, kapitalistlerin el koydukları kısmın (artıdeğerin) artması için, işçilerin ulusal gelirdeki paylarının düşmesi gerekiyor. Örnek: Ulusal gelirin toplamı 100 TL ise, kapitalistin payının 70 TL'den 80 TL'ye çıkması için işçinin payının 30 TL'den 20 TL'ye düşmesi gerekir, öyleyse; sınıf mücadelesinin seyri, ulusal gelirin paylaşımını doğrudan etkiler.

Ulusal Gelirin İkincil Paylaşımı

Yukarıda belirttiğimiz gibi, birincil paylaşım, ikincil paylaşım tarafından tamamlanır ve ikinci gelirin kaynağı birincil gelirdir. Üretken olmayan alanlara yatırılan sermayeden (örneğin konut, sinema, okullar, hastaneler vs.) kaynaklanan kâr, ikincil gelire dahildir. Ayrıca maddi değerlerin üretilmediği alanlarda çalışanların ücretleri, maaşları ve bu alandaki hizmet sektörünün gelirleri de ikincil gelirlere dahildir.

Bütün gelirlerin hem birincil ve hem de ikincil gelirlerin kaynağı, maddi değerlerin üretildiği alanda oluşan ulusal gelirdir.

İkincil paylaşım veya ulusal gelirin birincil paylaşımından sonraki paylaşımı çeşitli yollarla gerçekleştirilir; a-bütçe, b-fiyatlar, devletin ve tekellerin fiyat politikası ve c-hizmetlerin ücretlendirilmesi.

Burada sözkonusu olan kapitalizmde devlet bütçesi ve vergilerdir. Bu konuları başka bir çalışmamızda ayrıntılı olarak ele alacağımız için burada sadece belirtmekle yetiniyoruz.

6-KAPİTALİZMDE ULUSAL GELİRİN KULLANIMI

Ulusal gelir hareketinin iki aşamasını gördük; Birincisi, ulusal gelirin üretimi, ikincisi de paylaşımı, ulusal gelirin kullanımı da onun üçüncü ve son hareket aşamasını oluşturur. Demek oluyor ki ulusal gelir hareketi üç aşamadan oluşuyor; üretim, paylaşım ve kullanım. Ulusal gelirin kullanım aşamasıyla sermayenin yeniden üretim süreci sona ermiş olur. Bu aynı zamanda, genişletilmiş yeniden üretimin yeniden başlamasının koşullarının oluşturulmuş olması anlamına gelir.

Ulusal gelirin ikincil paylaşımı-kapitalizmde ikincil gelirin oluşumu		
Ulusal gelir ve bileşenleri d+a'nın bir kısmı		
Üretken olmayan alanlardaki işçilerin ücretleri – değişken sermaye (d)	Üretken olmayan alanlardaki kapitalistlerin artıdeğeri/karısı (m)	
	Banka karı	Hizmet sektörü karı

Ulusal gelir, birikim ve tüketim formunda kullanılır. Yani ulusal gelirin kullanımından anlaşılması gereken, onun, toplum tarafından nihai olarak tüketilmesidir. Ulusal gelirin kullanımı meta ve hizmetlerin toplumsal tüketiminin karakterini ele verir.

Mübadele için üretilmemiş olan ürünler, toplam ürüne veya da ulusal gelire dahil edilmezler. Ayrıca, ülke içinde üretilen ve yine ülke içinde kullanılan ulusal gelir arasında da fark vardır. Örneğin, şayet ülke içinde kullanılan ulusal gelir ülke içinde üretilenden küçükse bu durumda ödeme bilançosu aktif olur. Ters durumda, yani ülke içinde kullanılan ulusal gelir, ülke içinde üretilenden büyük olursa bu sefer ödeme bilançosu pasif olur.

Başka bir fark da ulusal gelirin maddesel ve değersel kullanımı arasında vardır. Ulusal değer maddesel kullanımında sözkonusu olan, onun kullanım değeri kütlesinin kullanımıdır. Ulusal gelirin değersel kullanımı ise onun ücret ve sermaye olarak kullanılmasıdır. Toplumsal toplam ürünün üretim araçları ve tüketim araçları diye bölünüşü de ulusal gelirin toplumsal tüketiminin ve kullanımının analizi için çıkış noktalarından birisini oluşturur. Bu anlamda Lenin, üretim araçlarının sadece üretken olarak, tüketim araçlarının da sadece bireysel olarak kullanılabileceğini yazar. Öyleyse; üretim araçları sadece sermaye olarak hizmet ederlerken tüketim araçları da işçilerin ve kapitalistlerin tüketimiyle -bireysel tüketim- harcanmış olurlar. Bu durumda üretim araçları, sadece ve sadece kapitalistlerin payına düşerken, tüketim araçları da işçiler ve kapitalistler arasında paylaşılmış olur.

"Üretim araçları sadece üretken olarak, tüketim araçları da sadece kişisel olarak tüketilirler. Üretim araçları sadece sermaye olarak hizmet ederlerken tüketim araçları da gelir olmak zorundalar, yani işçilerin ve kapitalistlerin tüketimiyle bitirilmek zorundalar. Birincileri sadece ve sadece kapitalistlerin payına düşerken, ikincileri ise işçiler ve

kapitalistler arasında paylaşılır" (A.ç, Lenin, C. 2, S-145/146, Alm. "Ekonomik Romanizmin Karakteri Üzerine")

6. 1-Kapitalizmde ulusal gelirin kullanımının antagonist karakteri Birikim ve tüketim arasındaki çelişki

Kapitalizmde ulusal gelirin kullanımının, antagonist karakteri her şeyden önce, onun üretiminin antagonist karakterinden kaynaklanır. Üretimin yanısıra, ulusal gelirin paylaşımı da onun kullanımını belirler. Şimdiye kadarki anlatımdan da anlaşılacağı gibi, ulusal gelirin kullanımı, üretilmiş ulusal gelirden tek tek sınıfların ve sosyal tabakaların payının ne kadar olduğuna dayanır.

Kapitalizmde ulusal gelirin kullanımının çelişkileri, kapitalizmde çalışma ve değerlendirme süreci ve kullanım değeri ve değer arasında var olan antagonist çelişkinin ifadesidir.

Kapitalizmde ulusal gelirin kullanımında, yani nihai tüketiminde her şeyden önce birikim ve tüketim ayrımı yapılmaktadır. Ulusal gelirin tüketiminin sınıfsal karakteri öncelikle birikim ve tüketim arasındaki antagonist çelişki ile karakterize edilir. Bundan dolayı, ulusal gelirin kullanımı özellikle, üretimin sınırsız genişlemesi eğilimi ve ödeme gücü olan talebin sınırlı olması arasındaki çelişkiye tabidir.

Kapitalizmde üretim için üretim, birikim için birikim esastır. Rekabet, her sermayeyi batma pahasına da olsa birikime ve üretimi genişletmeye zorlar. Artıdeğer üretiminin ölçüsü, sermayenin kendisidir, kapitalistlerin ölçsüz zenginleşme ve sermayeleşme dürtüsüdür. (Bkz. Marks. C.4, S. 492, "Artıdeğer Üzerine Teoriler", Alm.)

Bu, kapitalizmde ulusal gelirin her kullanımında birikim ve tüketim açısından çıkış noktasıdır. Birikim ve tüketimin çelişkili ilişkileri, kapitalist üretim biçiminin bütünü açısından tipik olan özellikleri de açığa çıkarır.

–Ulusal gelirin kullanımı, bilim, yeni buluşlar, yeni teknoloji ve iletişim ve pazarla-

rın genişlemesi ile üretimin ilerlemesinin işçileri değil, sermayeyi zenginleştireceğini içerir. Ulusal gelirin kullanımıyla genişleyen üretim, sermayenin çalışma (emek) üzerindeki iktidarını büyütür ve pekiştirir.

Ulusal gelirin kullanımının sınıfsal karakteri -soruna, birikim ve tüketim arasındaki ilişki açısından bakıldığından-her şeyden önce üretici güçlerin gelişmesini, bilim ve tekniğin giderek daha yoğun kullanımının, ama aynı zamanda bunların kullanımında geniş yığınların dışlanmasını içerir. (Bkz, Lenin, C. 2, A.g.y. S. 149, Alm)

- Artı ürün üretiminin ölçüsü, hiçbir zaman tüketim değildir. Geniş yığınların tüketimi sınırlıdır ve ancak belli sınırlar içinde genişleyebilir. Kapitalizmde toplumun tüketim gücü, antagonist dağıtım ilişkilerinden dolayı sınırlıdır.

"Üretici güç ne kadar çok gelişirse tüketim ilişkilerinin dayandığı dar altyapı ile o kadar çok çelişkili olur" (Marks, Kapital. C.3, S. 255, Alm) Bundan dolayıdır ki, ulusal gelirin kullanımı, üretimin ve tüketimin büyümesi ile sınırlı tüketim arasındaki çelişkiyi doğrudan ifade eder.

- Kapitalizmde ulusal gelirin kullanımı çerçevesinde birikimin rolü, gelişmeye paralel olarak büyür. Yani sermaye ne kadar gelişmişse, sermaye ve zenginlik ne kadar büyükse, sermaye o kadar çok artı emeği emmiş olur. Bu kendini yeniden değerlendirmek için üretici güç olarak için de o derece hızlı gelişmek zorunda olduğunu gösterir. Bunun nedeni, sermaye değerlendirmesinin sınırının daima zorunlu çalışma ve artı çalışma zamanı arasındaki oran olarak kalmasıdır. Zorunlu çalışma zamanının payı ne kadar küçükse üretim ve çalışma üretkenliği ulusal gelirin buna uygun kullanımıyla o derece yoğun olarak genişletilmek zorundadır. (Bkz. Marks. "Politik Ekonomi Eleştirisinin Hulasaları, S. 246, Alm)

-Kapitalizmde ulusal gelirin kullanımı, işçi sınıfının sınıfsal durumunu kötüleştirme

eğilimini taşır. Bu eğilim, kapitalist mülkiyet ve siyasi iktidar ilişkilerinin genişletilmiş yeniden üretilmesi ve pekiştirilmesi için doğrudan karşıttır. Marks, kapitalizmde geniş yığınların tüketiminin en zorunlu olanla sınırlandırılmasını zenginliğin çoğaltılmasının temeli olarak görür. (Bkz. Marks, C. 4, S. 51 "Artıdeğer Üzerine Teoriler", Alm).

Bunun yanısıra ve aynı zamanda kaçınılmaz olan diğer nokta da şudur: birikim ve tüketim arasındaki antagonist çelişkiyle karakterize edilen ulusal gelirin kullanımı açısından kapitalist üretim ve birikimin gelişmesi, sermaye için bütün halkın ve proletaryanın gereksinimlerinin artmasını kaçınılmaz kılar; işçi sınıfının maddi durumu, birikim ve işin verimliliğinin gelişmesiyle iyileşebilir. Bu, işçi sınıfının ulusal gelirden daha çok pay almak için mücadele etmesi anlamına gelir.

- Bir bütün olarak ulusal gelirin; toplumsal ulusal geliri kullanım safhasında sınıflı toplumlarda -somutta da kapitalizmde üretim biçiminin antagonist karakteri doğrudan ve bütün çıplaklığıyla açığa çıkar; işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki antagonist çelişkiler; işçi sınıfının ve geniş emekçi yığınlarının daha çok talanı, sömürünün dizginsizleşmesi, bunun ötesinde emperyalist ülkelerin bağımlı ülkeleri talan etmeleri vs -bütün bu olgu ve süreçler ulusal gelirin kullanımında en açık bir şekilde görülürler.

Sermaye sahipleri, tekelci gruplar, işçileri ve bağımlı ülkeleri sömürerek ve talan ederek elde ettikleri kârlarla akıl almaz lüks ve asalaklık ve de çürümüşlük içinde yaşarlarken emekçilerin gelirleri -ulusal gelirden aldıkları pay- çoğu kez en elzem tüketim maddelerini temin etmeye dahi yetmez. Bu kanıtı gereksiz, çplak gözle görülen bir olgudur.

6. 2-Ulusal gelirin temel bileşenleri- birikim ve tüketim

Birikim:

Toplumsal toplam ürünün değişmeyen sermaye kesimiyle (s) üretim sürecinde kullanılmış (bitirilmiş) üretim araçları,

Türkiye Ekonomisinde Toplumsal Toplam Ürün ve Ulusal Gelir Hesaplamaları

hammadeler vb. telafi edilir. Toplumsal toplam ürünün (s+d+a) geriye kalan kısmı (d+a) ulusal geliri oluşturur. Bu gelirin önemli bir kısmı biriktirilir. Yani maddi değerlerin üretiminde çalışan işçiler, ulusal gelirden ücret formunda paylarını aldıktan sonra geriye kalan -ulusal gelirin önemli bölümü- kısmı kapitalistlerin eline geçer ve onlar da bu gelirin önemli bir kısmını -kişisel tüketimlerinin dışında kalan kısım- biriktirirler. Kapitalizmde birikimin çok büyük kısmı sermaye birikimidir. Yani artı-değerin, daha fazla artıdeğer veya kâr elde etme amacıyla kullanılması.

Kapitalist işletmelerin, tekelci grupların ve kapitalist devletin yanısıra az miktarda da olsa küçük meta üreticileri de birikim yapırlar.

Ulusal gelirin birikim için kullanımında sözkonusu olan, değişmeyen (s) ve değişen (d) sermayenin birikimidir. Ulusal gelirin, birikim amacıyla kullanımı (değişmeyen sermaye) sanayi, tarım, ulaşım, bankacılık,

haberleşme, inşaat vs. sektörler için ek üretim araçlarının alınması anlamına gelir (makineler, binalar, hammadeler, yedek malzemeler, başka teçhizatlar vs.).

Hızla büyüyen değişmeyen sermayenin yanısıra değişen sermaye de büyür. Ve daha fazla işgücünün ücretini ödemek için ek değişken sermayeye ihtiyaç duyulur.

Sermaye birikimi, ekonominin bütün sektörlerinde gerçekleştirilir. Sermaye birikimi sadece üretken amaçlar için değil, aynı zamanda üretken olmayan amaçlar için de gerçekleştirilir. Örneğin silahlanma için.

Devletin, maddi değerlerin üretildiği alanlardaki, örneğin sanayideki, ulaşım ve enerji sektörlerindeki yatırımları da artıdeğer üretimine hizmet ederler. Bunun ötesinde, kâr beklentisinin az veya uzun vadeli olduğu bazı alanlara özel sermaye rağbet etmez. Devlet bu alanlara da yatırım yapan ve böylece kapitalist üretimin ve yeniden üretim sürecinin işlevsel olmasını sağlar.

Ulusal gelirin kullanımı							
Birincil ve ikincil (temel ve tali) paylaşımına göre ulusal gelir: d+a							
Üretken olmayan alanlardaki işçilerin ücretleri: değişken sermaye (d)	Üretken ve üretken olmayan alanlardaki kapitalistlerin artıdeğeri: (a)			Devletin giderleri: d+a'nın bir kısmı			
Bireysel tüketim	kişisel tüketim	birikim		birikim		toplumsal tüketim	silahlanma
		Üretken alan veya safha	üretken olmayan alan veya safha	Üretken alan veya safha	üretken olmayan alan veya safha		

Yeniden üretim sürecini işlevsel kılmak için eğitim ve sağlık alanlarına da yatırım yapmak zorunludur. Bu alanlar da, maddi değerlerin üretilmediği alanlara dahildirler. Devlet, başka üstyapı kurumları için de yatırım yapar; örneğin idari binalar, kışlalar, silah depoları, başka askeri yapılanmalar, başkaca belli altyapı alanları -örneğin su işleri vs. -Bütün bunlar devletin maddesel zenginliğini çoğaltırlar.

Bir bütün olarak birikim, ulusal gelirin bir kısmının sınıfsal içerikli nihai tüketimini - üretken ve üretken olmayan tüketim- ifade eder.

Tüketim-kişisel ve toplumsal tüketim;

Tüketimde sözkonusu olan, ulusal gelirin, kapitalist toplumda bütün sınıflar, sosyal tabakalar, devlet ve başka kurumlar tarafından nihai olarak tüketilerek kullanılmış olmasıdır. Tüketimi, bireysel ve toplumsal tüketim diye ikiye ayırmak gerekir.

Bireysel tüketim: Bu tüketim, kapitalist toplumdaki sınıfların ve sosyal tabakaların bireylerinin ulusal geliri kişisel harcamalarıyla kullanmaları anlamına gelir. Hem tüketim maddeleri ve hem de hizmetler bireysel harcamayla tüketime dahildirler. Bireysel tüketim, tüketim maddelerinin ve hizmetlerin para karşılığı satın alınmalarıyla gerçekleştirilmiş olur.

Ulusal gelirin kullanımının sınıfsal karakteri, kendisini bireysel tüketimin sınıfsal yapısında da gösterir:

Bireysel tüketim, maddi değerlerin üretildiği alanlarda çalışan işçilerin, köylülerin, ücretli memurların, zanaatçıların, teknisyenlerin harcamalarını kapsamına alır.

Bireysel tüketim, üretken faaliyette olan işçilerin ve aydınların vs. kültürel, sanatsal ve başka kişisel tüketimini karşılamak için çalışan emekçilerin kişisel harcamalarını da kapsar.

Bireysel tüketim, devlet mekanizmasında, poliste, orduda çalışanların harcamalarını

da kapsar. Bu alanlarda çalışanların kişisel harcamaları, kapitalist hakimiyet sisteminin teminat altına alınması için gerekli işgücünün yeniden üretilmesi anlamına gelir. Yani polisin bir gün sonra da işçilerin, öğrencilerin üstüne saldırıp onları dövecek, işkenceden geçirecek fiziki güce sahip olması için harcama.

Bireysel tüketim, dolaşım safhasında üretken olmayanların, çalışamaz durumda olanların tüketimini de kapsar.

Burjuvazinin kişisel harcamaları, lüks ve asalak yaşamı da bireysel tüketim kapsamına girer.

Toplumsal tüketim: Ulusal gelirin toplumsal tüketim amacıyla kullanılmasındaki esas amaç, kapitalist toplum düzeninin ideolojik, siyasi ve ekonomik temellerinin teminat altına alınması, pekiştirilmesi ve genişletilmesidir. Diğer taraftan bu türden tüketim, üretimin ve toplumsal yaşamın üretiminin ve de işçilerin işgüçlerinin yeniden üretiminin genel koşullarının teminat altına alınmasına hizmet eder.

Bundan dolayıdır ki toplumsal tüketim, öncelikle kapitalist devletin çeşitli organları vasıtasıyla harcamalarını kapsar. Örneğin toplumsal tüketim fonunun önemli bir kısmı, burjuva devlet mekanizması devamı, kapitalist sınıfın çıkarlarının korunması için askeri harcamalara ayrılır. Başka alanlardaki, örneğin polis, idare, hukuk vb. harcamalar da gözönünde tutulduğunda kapitalizmde toplumsal tüketimin sınıfsal karakteri bütün çıplaklığıyla görülür. Bu, burjuvazinin sınıfsal çıkarı için harcamadır.

Birtakım, sinema, tiyatro vb. özel sektörün elindeki üstyapı kurumları için yapılan harcamalar da toplumsal tüketim kapsamına dahildirler. Bunlara özel hastaneler, oteller de eklenmelidir.

Kapitalizmde toplumsal tüketimin çok büyük bir kısmı emekçilerden alınan vergilerle finanse edilir.

Buna göre; emekçiler kendilerinden kesilen

vergilerle yani işgüçlerinin karşılığı adı altında aldıkları ücretin bir kısmıyla toplumsal yaşamlarının iyileştirilmesini değil, kendilerini sömüren, baskı altında tutan kapitalist düzenin ayakta kalmasını toplumsal tüketim adı altında bizzat finanse etmiş olurlar. Ayrıca; ulusal gelir, birikim ve tüketim için kullanımının ötesinde zararlı (örneğin tarımda), doğal afetler için savaş hazırlığı ve reklamlar için de kullanılır.

Dış ticaret de ulusal gelirin artmasında ve azalmasında önemli bir rol oynar. Örneğin dış ticaret açığı ülke içinde kullanıma hazır ulusal gelirin ve de toplam ürünün azalmasına veya dış ticaret fazlalığı (ihracatın ithalattan fazla olması) ulusal gelirin artmasına neden olur.

TÜRKİYE EKONOMİSİNDE TOPLUMSAL TOPLAM ÜRÜN (TTÜ) HESAPLANMASI

TTÜ ve UG Hesaplamasında Çıkış Noktamız

Maddi değerlerin üretildiği, yani artıdeğerin oluşturulduğu bütün sektörlerde - sanayi, tarım, madencilik, haberleşme - ulaşım(transport)- değişmeyen sermaye-yi(s) ve bu alanlarda çalışan işçilere ödenen ücreti (d) bilmediğimiz için -istatistik veriler bu değerleri bulmaya elverişli değiller- Türkiye’de marksist-leninist politik ekonomi açısından ulusal geliri ($UG=d+a$) hesaplamak hemen hemen imkansız. Bu nedenden dolayı UG hesaplaması yapmayacağız. Ama isteyen okur, UG’yi imalat sanayi ile sınırlayarak belli sonuçlara varabilir. Var olacak sonuç yanlış olmaz. Sadece eksik olur. Bu türden hesaplama sonuçlarını bazen kullandığımız oluyor. İstatistikler,

TTÜ’nün hesaplanmasına olanak sağlıyorlar. Dolayısıyla Türk ekonomisinin reel gelişmesini göstermek için maddi değerlerin oluşturduğu her bir sektörün verilerini belirleyici kıstaslar olarak ele alacağız. TTÜ hesabı da bu sektör verilerine dayanacak.

Yukarda milli gelir hesabının üç yolundan ve bu her bir yolun temel sakıncalarından bahsetmiştik. Daha doğrusu, Dr. Sağlam’ın bu konudaki görüşlerini aktarmıştık. Bunlardan birincisi üretim yoluyla ulusal gelirin hesaplanmasıydı. Bu yol, UG hesaplamasında -diğer hesaplama yolları gözönünde tutulduğunda- en doğru veya yegane doğru yol ve yöntemdir. Bu yöntemle metanın değeri ($meta\ değeri=s+d+a$) şu veya bu şekilde en genel hatlarıyla da olsa bulunabilir. Türkiye’de ulusal gelir hesapları bu yöntemle yapılmaktadır; “Üretici fiyatlarıyla GMSH.”

Diğer taraftan TTÜ ve UG’nin nominal ve reel değerleri üzerinden hesaplanması da sözkonusudur. Nominal değer üzerinden hesaplama, cari fiyatlarla yapılan hesaplama, Reel değer üzerinden yapılan hesaplama ise sabit fiyatlar üzerinden yapılan hesaplama. Fiyat artışlarının anormal olduğu, enflasyonlu ekonomilerde nominal değer -cari fiyatlar- TTÜ ve UG hesaplaması hiçbir şeyi ifade etmez, yani ekonominin seyrini tespiti uygun değildir. Enflasyondan dolayı, ekonominin güncel (o yılki) durumunun geçmiş yıllarla karşılaştırılması yapılamaz. Fiyat artışının anormal olduğu, enflasyonlu ekonomilerde nominal değer ile reel değer arasında büyük fark vardır ve bu, böylesi ülkelerde nominal değer ile reel değerlerin bir ve aynı değer olmadığını gösterir.

KOMİTERN'İN KURULUŞUNUN ONUNCU YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA KOMÜNİST ENTERNASYONAL YÜRÜT- ME KURULU'NUN YAYIMLADIĞI MANİFESTO (PARÇA)

2 Mart 1929

Inpecorr, ix, s. 223, 8 Mart 1929

Komünist Enternasyonal, bundan on yıl önce devrimci savaşımın alevleri içinde doğdu. Emperyalist savaş, Avrupa'yı dumanları tüten bir harabeye çevirmişti. Milyonlarca insan ölmüş ve yaralanmış, savaşın dehşet ve yıkımını yaşayan askerler evlerine açlıktan, soğuktan ve hastalıklardan tükenmiş ve birçok durumda sakatlanmış olarak dönmüşlerdi. Dünyanın her yanındaki işçileri ve sömürülen yığınların gözleri, Ekim Devrimi'nin fırtınası içinde doğmuş olan proletarya diktatörlüğü ülkesine çevrilmişti.

Rusya işçileri, işçilerin emperyalist savaşa karşı nasıl savaşım vermeleri gerektiği konusunda ilk örneği verdiler. Büyük Ekim Devrimi, dünya emperyalizminin cephesinde bir gedik açtı ve Rusya'da emperyalist savaş iç savaşa dönüştürdü, kapitalizmin iktidarını yıktı ve yerine proletarya diktatörlüğünü geçirdi. Ekim Devrimi'nin doğrudan etkisi altında devrimci hareket dalgalar halinde tüm dünyaya yayıldı. Avrupa, Asya, Amerika ve Afrika'da ezilen sınıflar ve ırklar kendilerini ezenlere, emperyalist dünya katliamının sorumlularına karşı

ayaklandılar.

O dönemde dünya proletaryasının trajedisi, Sovyet Rusya'nın sınırlarının dışında hiçbir örgütlü ve deneyimli komünist partisinin olmamasıydı. Var olan genç komünist örgütler, burjuvaziyle bağlaşma halinde olan güçlü sosyal-demokrat partilerle yarışmak zorundaydılar. Bu sosyal-demokrat partiler devrimci bunalım dönemlerinde, ölmekte olan kapitalizmin yardımına koşuyor ve devrimci işçileri silahlı güç yoluyla ezmek için kendilerini burjuvaziye hizmetine sunuyorlardı.

Komünist Enternasyonal, işçileri ve ezilen yığınları kapitalizme karşı savaşım içinde örgütlemek ve yönetmek, sosyal demokrasiyi çökertmek ve dünya işçilerine zafere doğru yürüyüşlerinde Dünya Ekimi'nin bayrağı altında önderlik etmek için oluşturuldu...

Komünist Enternasyonal'in kuruluşundan bu yana on yıl geçti. Bu on yıl, proletaryanın kapitalizme karşı görülmedik ve kahramanca savaşım yılları olmuştur. Bu on yıl içinde dünyanın dört bir yanındaki sömü-

rücülerin ve zalimlerin vahşi kini Komünist Enternasyonal'e yönelmiştir. Emperyalistler ve sosyal-demokrat bağlaşıkları, Komünist Enternasyonal'e karşı savaşımalarında en vahşi ve en acımasız önlemlere başvurmuşlardır ve hala da başvurumaktadırlar. Burjuvazinin, proleter devrimci harekete ve Komünist Enternasyonal'e karşı savaşımında denemediği bir yöntem kalmamıştır. Faşist terör, beyaz terör, sosyal-demokratlarla işçi sınıfına karşı koalisyonlar kurma, kapitalizmin görkemi ve gücü üzerine dalkavukça övgüler, Sovyetler Birliği'ne ve komünist partilerine karşı girilen nefret dolu karışmalar, sahtekarlıklar ve provokasyonlar; burjuvazi bütün bu önlemleri devrimci harekete karşı savaşımında kullandı ve hala da kullanmakta.

Son on yıl, kapitalizmin istikrarına ilişkin yanılsamaları sergilemiş ve yerle bir etmiştir. Birinci emperyalist savaş yıllarında, emperyalistler ve onların sosyal-demokrat bağlaşıkları tüm dünyaya, bu savaşın savaşlara son vermek için yapıldığını ve onun kapitalizmin arınmasıyla, kalıcı bir barış ve halkların kardeşleşmesiyle sonuçlanacağını söylediler. Ama gerçekte, savaşlara son vermek için yapıldığı söylenen savaş, eski çelişmelerin her zamankinden daha da fazla keskinleşmesine yol açtı. Emperyalist ülkeler arasındaki antagonizmalar büyüyor. Özellikle Büyük Britanya ile ABD arasında dünyaya egemen olmak için yürütülen kavgaya bağlı olarak yeni bir emperyalist savaşın koşulları birikiyor. Silahlanma her zamankinden daha yoğun bir biçimde sürüyor ve diplomatlar perde arkasında yeni askeri-siyasal anlaşmalar tezgahlıyorlar. Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki devrimci hareket büyüyor. İşsizlik yaygınlaşıyor ve kapitalist ülkelerdeki sınıf savaşımı yoğunlaşıyor. Sovyetler Birliği gelişmekte ve güçlenmekte ve dünya emperyalizminin temellerini sallamaktadır. Ne Milletler Cemiyeti, ne sosyal demokrasiinin sahte pasifist propagandası, ne kapitalist rasyonalizasyon ne de reformistlerin sanayi barışı

kurma çabaları, kapitalizmin büyüyen bunalımını ortadan kaldırmaya yetecektir. Kapitalizm, kendisini yok oluşa götüreceği yeni bir dünya savaşına doğru ilerlemektedir. Birinci Dünya Savaşı, emperyalist cephenin parçalanması ve ilk proleter diktatörlüğünün kurulmasıyla sonuçlandı. İkinci bir emperyalist savaş ve Sovyetler Birliği'ne karşı bir müdahale, dünya emperyalist sistemine son darbeyi indirecektir.

Büyüyen devrimci bunalıma karşı savaşımında burjuvazi, sosyal demokrasiinin kişiliğinde sadık bir bağlaşıklık bulmuştur. Son on yıl, sosyal demokrasiinin marksizmle bütün bağlarını kopardığı ve kapitalist sistemi muhafaza etmek ve pekiştirmekle görevlendirilmiş bir burjuva işçi partisi haline geldiği olgusunu keskinleştirmiştir. Dış politika alanında sosyal demokrasi pasifist bir söylem kullanmakta, fakat gerçekte yeni emperyalist savaşların hazırlanmasına ve ilk işçi devletine karşı bir haçlı seferinin düzenlenmesine aktif olarak katılmaktadır. Ülke içinde sosyal demokrasi rasyonalizasyon planını yaşama geçirmede ve işçi sınıfını zincire vurmada kapitalizme yardım etmektedir. Buna bağlı olarak emekçi yığınların giderek sosyal-demokrasiden uzaklaşma ve işçi yığınlarının giderek hızlanan radikalleşme sürecinin hızlanmasına, onların Komünist Enternasyonal'e yaklaşmasına tanık oluyoruz. Komünist Enternasyonal marksizmin biricik temsilcisi ve kapitalizmi yıkma savaşımında proletaryaya önderlik edebilecek biricik güçtür.

Komünist Enternasyonal, reformist sosyal-demokrasiye karşı savaşım içinde doğdu. Kapitalist ülkelerdeki komünist partileri sosyal-demokrasiye karşı savaşım içinde büyüdük ve güçlendiler. Komünist partileri, bu savaşımın ateşi içinde devrimci proletaryanın, tek bir Dünya Komünist Partisi içinde birleşmiş kitle partileri haline geldiler.

Komünist Enternasyonal yalnızca sosyal-demokrasiye karşı değil, aynı zamanda

kendi saflarındaki yalpalama ve kafa karışıklığına, yani açık oportünizme ve sol sapmalara, yani devrimci lafazanlıkla örtülü oportünizme karşı savaşım içinde büyüdü ve gelişti. Komünist Enternasyonal'in on yıllık iç gelişmesinin tarihi, kendi saflarındaki sapmaların ve onlarla uzlaşma çabalarının tasfiye edilmesinin tarihidir. Son on yıl, bu sapmalara ve hepsinden önce bu dönemde sağ sapmaya karşı sistemli savaşımın, komünist partilerinin bolşevikleştirilmesinin vazgeçilmez metodu olduğunu göstermiş bulunuyor. Bu bolşevikleştirme olmaksızın partiler kendilerini sosyal-demokratik geleneklerin kalıntılarından kurtaramayacak, üyelerini bolşevizm ruhuyla eğitemeyecek ve yığınları gelecek devrimci savaşımlara hazırlayabilecek ve proleter diktatörlüğünün kurulması kavgasında onlara önderlik edebilecek gerçek bolşevist parti önderleri yetiştiremeyecekti.

Komünist Enternasyonal onuncu yıldönümü, kapitalizmin antagonizmalarının dünya ölçeğinde keskinleştiği ve yeni bir devrimci dönemin koşullarının biriktiği bir anda kutlanmaktadır. Kapitalist ülkelerdeki emekçi yığınlar savunmadan saldırıya geçmektedirler. Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde yeni bir devrimci savaşım dalgası yükselmektedir. Sovyetler Birliği'nde kır yoksullarının desteğini alan ve geniş emekçi köylü yığınlarıyla bağlanmış olan işçi sınıfı sosyalizmi, dünya kapitalizmine ve Sovyetler Birliği'nin kendi içindeki kapitalist ögelere karşı savaşım içinde inşa etmektedir. Dünya devriminin güçleri büyüyor. Komünist Enternasyonal, bütün ülkelerin işçilerini ve dünyanın her yanındaki ezilenleri ve sömürülen emekçileri proletaryanın dünya diktatörlüğü için, komünizm için savaşım bayrağı altında birleşmeye çağırıyor.